

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Ю. О. Сазонова

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні
газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

Монографія

Миколаїв – 2020

Затверджено до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 9 від 28 травня 2020 р.).

Рецензенти:

Балаклицький М. А., доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри журналістики Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна;

Крупський І. В., доктор історичних наук, професор, професор кафедри теорії і практики журналістики, декан факультету журналістики Львівського національного університету ім. І. Франка;

Пронкевич О. В., доктор філологічних наук, професор, директор Інституту філології Чорноморського національного університету ім. Петра Могили.

С 12

Сазонова Ю. О. Спортивна журналістика України: провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.) : монографія / Ю. О. Сазонова. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – 256 с.

ISBN 978-966-336-367-7

У монографії розглядаються 115 найвизначніших спортивних журналістів різних історичних епох, визначаються сфери та напрями діяльності кожного автора, вектори його співпраці зі спортивними мас-медіа, репрезентується хронологічний опис життєвого шляху, характеризуються найбільш визначні досягнення, книжкові праці та основні журналістські матеріали, провідні жанри творчості та специфіка творчої майстерні кожного автора, в т. ч. через оцінку його творчості колегами, науковцями та самими авторами. У другій частині монографії подається бібліографічний опис спортивних видань з 1880 по 2020 рр. за різними типоформувальними ознаками, репрезентуються кількісні таблиці спортивних мас-медіа в ретроспективі та сучасному вимірі за регіонами, видами спорту, мовою, накладом та найтриваліші спортивні ЗМІ в Україні та в еміграції. У монографії розроблена парадигма систематизації та опису великого обсягу матеріалу, що створює прецедент для появи аналогічних досліджень про визначних персоналій та провідні газетно-журнальні видання кожного тематичного сегмента української журналістики в історичному та сучасному вимірах.

Для науковців, викладачів із соціальних комунікацій, спорту та фізичного виховання, істориків спорту, спортивних журналістів, а також усіх, хто цікавиться історією та сучасним розвитком спортивної преси та її визначними персоналіями.

УДК 070:796]«18/20»(477)

*Присвячую своїм батькам –
Людмилі Єгорівні та Олександрові Володимировичу
Сазоновим з любов'ю.*

*З повагою та вдячністю
за згуртований монолітний колектив
кафедри журналістики, творчу робочу атмосферу
та моральну підтримку директору
навчально-наукового центру
«Школа журналістики» ЧНУ ім. Петра Моши –
Тетяні Василівні Монаховій.*

ЗМІСТ

Передмова	6
Розділ 1. Провідні персоналії спортивної преси України	10
1.1. Провідні спортивні журналісти України 1880–1939 рр. на Західній Україні в австро-угорський та польський періоди.....	10
1.2. Провідні спортивні журналісти України 1890–1921 рр. в дорадянський період	31
1.3. Провідні спортивні журналісти УРСР 1922–1939-х рр.	42
1.4. Провідні спортивні журналісти УРСР та незалежної України 1946–2000-х рр. (стара гвардія)	58
1.5. Провідні спортивні журналісти України періоду незалежності (стара і молода гвардія).....	95
1.6. Алфавітний покажчик найвідоміших спортивних журналістів України 1880–2010 рр.	122
Розділ 2. Спортивні видання України XIX–XXI ст. за періодами та регіонами (аналіз в таблицях)	125
2.1. Спортивні видання України першого періоду 1880–1917 рр.	125
2.1.1. Перший період. Спортивні видання Галичини 1880-х рр. – 1916 р.	125
2.1.2. Перший період. Спортивні видання Одеси 1890-х рр. –1917 р.	127
2.1.3. Перший період. Спортивні видання Києва 1890-х рр. –1917 р.	130
2.1.4. Перший період. Спортивні видання Харкова 1890-ті рр.–1917 р. ...	132
2.1.5. Перший період. Спортивно-мистецька преса України в дореволюційну епоху	133
2.2. Спортивні видання України другого періоду 1917–1921 рр.	134
2.3. Спортивні видання України третього періоду 1922–1939 рр.	135
2.3.1. Спортивна преса Галичини 1920–1930-х рр.	135
2.3.2. Спортивні видання УРСР 1920–1930-х рр. в Києві.....	141
2.3.3. Спортивні видання УРСР 1920–1930-х рр. в Харкові.....	147
2.3.4. Спортивні видання УРСР 1920–1930-х рр. в інших регіонах ...	150
2.3.5. Спортивні часописи УРСР 1920–1930-х рр. Виробничо-фізкультурна преса.....	153
2.3.6. Спортивні видання Буковини та Закарпаття 1920–1930-х рр.	155
2.4. Спортивна преса України в «сталінську епоху»: четвертий період.....	155
2.5. Спортивна преса України у «хрущовську відлигу»: п'ятий період	156
2.6. Стагнація спортивної преси України в епоху «застою» та «перебудови» : шостий період	156
2.7. Спортивна преса України періоду незалежності 1991–2020 рр.	157
2.7.1. Спортивні видання України періоду незалежності в Києві: сьомий та восьмий періоди.....	157

***Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)***

2.7.2. Спортивні видання України періоду незалежності: Центральна та Південно-Східна Україна	180
2.7.3. Спортивні видання України періоду незалежності: Західна Україна	205
2.8. Еміграційна спортивна преса України ХХ ст.	213
Розділ 3. Параметризація спортивної преси України в ретроспективному та сучасному вимірах	219
3.1. Спортивна ЗМІ України: регіональний аспект	219
3.2. Спортивні ЗМІ крізь призму мовного чинника	223
3.3. Спортивні ЗМІ крізь призму тематичних сегментів видів спорту	225
3.4. Спортивні ЗМІ крізь призму накладів	231
3.5. Найтриваліші спортивні видання України та еміграції	234
3.6. Таксономізація спортивної преси України	235
Післямова (висновки)	238
Список використаних джерел	243

Передмова

Задум цієї праці виник в автора вже давно. Поштовхом до реалізації цієї ідеї послужила думка І. Л. Михайлина з «Нарису історії журналістики Харківської губернії»; «Важливе завдання істориків преси – створення словника харківських журналістів. Хоча б найвидатніших. Скільки їх, рядових журналістів, які створювали щоденні газети, число за числом випускали їх у світ, відкривали нові періодичні видання, виступали засновниками, редакторами газет і журналів? Що ми знаємо про них? У літературі вони сліду не залишили... У науці теж. От і виходить, що журналістика була їх головною професією і способом самореалізації. Тому в цій книзі старанно виписано те, що вдалося знайти про того чи іншого учасника журналістського процесу, але багато хто лише названий на ім'я та прізвище. Наукове сумніння підказує, що розшукати біографічні відомості про цих людей, дослідити їх журналістську творчість – почесне завдання для будь-якого науковця» [147, с. 304].

На цьому тлі визрівала ідея про створення праці з окресленням персоналій найвидатніших журналістів не якогось регіону, а саме журналістів, що працювали на ниві певної тематики. І вельми значущим мені здавалося завдання створення монографії щодо розгляду персоналій найвідоміших акул пера такої важливої галузі журналістики як спортивна.

В українському журналістикознавстві є багато наукових праць про різні часописи, що функціонували в різні епохи. У цих працях розглядаються культурно-історичний фон епохи виходу видань, рубрики, жанри, тематичний діапазон, аналізуються основні ідеї матеріалів часописів, порушені в них проблеми, стилістика статей тощо. А найголовніше – Постаті, що народжували ці часописи і розвивали їх, перетворюючи з немовлят, що несміливо роблять свої перші кроки, у визначні генератори громадської думки, у скарбниці знань, у Клондайк (місце золотоносних розсипищ знань), у Регулятори температури людства, справжній Оазис чи Криницю, з якої людство могло напитися знань, інформації, і ці Особистості, Архітектори, що будували вітчизняну журналістику, що камінь за каменем складали Будинок Української Журналістики, залишаються на маргінесі поважних наукових праць українських медіадослідників.

Їх прізвища зазвичай розчинені в багатьох десятках чи сотнях сторінок з історії журналістики. Мене завжди дивував той факт, що в багатьох книгах з історії журналістики немає навіть короткого словника найвідоміших журналістів. Для того, щоб почерпнути інформацію про певного автора чи редактора, його основні праці (статті в газетах, теми та жанри, у яких він найчастіше працював, книжкові видання) потрібно перечитати не один десяток сторінок. На поверхні залишаються лише часописи, а їх Творці розчиняються в потоці матеріалів. І це незважаючи на їх величезну, неосяжну, іноді жертвовну працю, яка часто була просто ідейною, не приносячи жодних прибутків. Працю задля духовного катарсису людства, Працю Розуму, незрівняну з працею шахтарів чи агрономів, але не менш значущу й важку. Про важкість цієї праці чи не найяскравіше свідчить заступник редактора харківського журналу «Динамо» (1928–1933) А. Цукерман у матеріалі з історії становлення часопису під назвою «Мозоли на мозгах» (№ 10, 1930) [261]. І така жертвовна праця Творців Журналістики часто залишається поза увагою.

Ця вада стосується і багатьох словників з журналістики, де подана лише термінологія і відсутні Творці та їх творіння. Винятком у цьому плані виступає словник колективу авторів з Ужгороду Ю. Бідзілі, І. Бабушка, В. Жугая, В. Тарасюка,

Г. Шаповалової та ін. «Словник журналіста: терміни, мас-медіа, постаті», який складається з трьох частин: «Терміни», «Мас-медіа», «Постаті» [216], де представлені найвідоміші мас-медіа світу (в т. ч. України) та розглянуті найбільш визначні журналісти світу, і вагому частку тут посідають українські Зодчі журналістики. Але там не згадано жодного спортивного журналіста. Цю прогалину (вакуум) історії журналістики (і насамперед історії спортивної журналістики) ми й прагнемо заповнити.

Актуальність створення монографії з огляду визначних персоналій галузевої журналістики набагато зростає, якщо зауважити, що під час вивчення історії літератури ми завжди ретельно вивчаємо, аналізуємо біографію письменника (його життєвий і творчий шлях) і вже після цього розглядаємо його твір. Це пояснюється тим, що кожен твір відбиває постать автора, його світогляд. Іноді буває неможливо сприйняти, зрозуміти твір поза біографією його Творця. У журналістиці все дещо інакше. Проте все одно, нехай і меншою мірою, журналістський матеріал (насамперед публіцистичний) має такі грані, які неможливо зрозуміти без розгляду біографії журналіста, розуміння його світогляду. Розгляд біографії журналіста чи то письменника є обов'язковою умовою осягнення його художнього світу. Біографія журналіста часто є тим золотим ключиком, що відкриває потаємні двері на полотні журналістського тексту, дозволяє зрозуміти всі грані певного матеріалу.

Є ще одна важлива обставина, яка актуалізує появу нашої монографії. Пояснимо її на прикладі думки О. Царевої, яка у праці «Изучение биографии писателя как методическая проблема» пише: «Проникнення в творчу лабораторію, таємниці генія, сприяє естетичному розвитку особистості юнака (студента)» [260]. Для журналіста-початківця так само важливо зрозуміти творчі таємниці видатних майстрів, орієнтуватися на взірці, обрати собі кумира в конкретній спеціалізації (будь-то спортивний, релігійний, медичний, театральний чи якийсь інший тематичний сегмент журналістики), який би своєю творчістю, і можливо своїм життям, був взірцем, надихав, окрилював.

У багатьох книжках з історії журналістики чи з проблем новітніх мас-медіа творчість журналіста залишається «поза кадром», імена Геніїв Журналістики, Великих Майстрів писемного слова губляться в безлічі назв маргінальних газет і журналів, не будучи оприявленними ані в «Змісті» книги, ані в словнику журналістів, який мав би зайняти почесне місце у кожному підручнику з історії журналістики. Ми ж у своїй монографії прагнули такої структуризації тексту та систематизації матеріалу, щоб нічого (ані періоди виходу часописів, ані найвизначніші спортивні ЗМІ кожної епохи та їх провідні автори) не залишилося поза увагою.

Ще раз зупинимось на думці професора І. Л. Михайлина: «Скільки їх, рядових журналістів, які створювали щоденні газети, число за числом випускали їх у світ, відкривали нові періодичні видання, виступали засновниками, редакторами газет і журналів? Що ми знаємо про них? У літературі вони сліду не залишили... У науці теж. От і виходить, що журналістика була їх головною професією і способом само-реалізації» [147, с. 304].

З цією думкою корифея історії української журналістики можна посперечатися. Адже журналісти як люди творчі часто виявляли себе не лише на ниві журналістики, але й у багатьох інших галузях людської діяльності (літературі, спорті, політиці, громадській роботі, науці). Це було зумовлено їхньою невтомною вдачею, постійним бажанням творити. Більшість з провідних авторів спортивної преси України залишили свій слід у багатьох сферах життя, написали багато книг, як з теорії та історії спорту, так і художніх, що й висвітлює наша монографія.

У першій частині нашої монографії розглянуто найвидатніших Митців спортивної журналістики України. Збираючи крихтами інформацію про кожного автора з різних джерел: з друкованих видань, інтернет-матеріалів, а також зі спортивних часописів, що виходили протягом 1900–2000-х рр. Нажаль, ця інформація не завжди є повною, вичерпною, проте вона наочно репрезентує життєвий і творчий шлях журналіста, відкриває читачу всі його іпостасі, бібліографію його праць, закладає фундамент для подальших досліджень зі спортивної журналістики.

У монографії розглянуто журналістів не за алфавітом, а за епохами, у які вони жили та творили. Варто підкреслити, що до цього списку також внесено тих авторів, які не були за національністю українцями, але активно співпрацювали з українськими виданнями, сприяли становленню української культури, внесли свою вагому лепту в розбудову української журналістики, і тому мають право зайняти в списку найвідоміших спортивних журналістів нашої держави належне місце. Це зокрема стосується таких авторів, як Г. Дюперон, що був французом по батьку, німцем по матері, руським за місцем народження, але активно друкувався і в українській спортивній пресі, К. Гемерлінг та З. Кльоснік – поляків за національністю, які сприяли становленню українського спорту та створювали перші на Українській землі спортивні часописи, сприяючи розбудові української національної журналістики та багатьох інших.

Перша частина монографії структурно складається з низки статей про кожного журналіста. Статті включають у себе такі складники: дати життя та смерті, місце народження та смерті журналіста, їх псевдоніми, список всіх українських та закордонних часописів, з якими співпрацювали ці автори, визначення усіх сфер життя, у яких вони себе виявили, хронологічний огляд життєвого шляху (визначено за роками міста навчання чи праці журналістів та їх досягнень у певному роді діяльності), перелік усіх книжок журналістів (як з теорії та історії спорту, так й наукових праць, історичних книг, художніх творів (романів, оповідань тощо), ліричних збірок, мемуарів, перекладів); подається також характеристика та оцінка значення творчості кожного автора вченими, колегами та самими авторами. На завершення статті подається основна бібліографія праць діяча та список використаної літератури.

Другу частину монографії відкриває бібліографічний опис спортивної преси України 1880-ті – 2010-ті рр. Зазвичай, коли ми читаємо книги з історії журналістики, то насамперед впадає в око відсутність певної структуризації, систематизації матеріалу. Великі масиви тексту різних «Історій журналістики» часто приховують від нашого ока історію певного тематичного сегменту (будь-то спортивні, юридичні, літературно-мистецькі, релігійні, медичні чи інші видання), через що важко простежити загальну еволюцію преси (динаміку її розвитку, читабельність).

Для того, щоб систематизувати матеріал, та показати еволюцію преси, ми вважаємо надзвичайно важливо створювати окремі праці – бібліографічні покажчики видань, де б містилися таблиці періодичних видань окремого галузевого сегменту в хронологічній послідовності. Такі приклади часто спостерігаються в російських дисертаційних та монографічних дослідженнях, зокрема в працях К. Алексєєва «Спортивная пресса России XIX – начала XX вв.: историко-типологический анализ» [3], В. Баранова «Спортивная печать Российской Федерации. Формирование новой системы: 90-е годы» [12] тощо. Практика систематизації видань застосовується і в українському журналістикознавстві, зокрема в праці К. Ульянової «Преса Луганщини 1917–1938 рр.: становлення та основні тенденції розвитку» [252]. Але ці праці теж мають одну ваду. У бібліографічних покажчиках до цих робіт подається лише назва часописів, місце виходу та роки існування, а інші важливі типоформувальні характеристики ЗМІ (видавець, редактори, автура протягом усього часу існування, рубрики протягом усього періоду функціонування часопису, тип видання, його

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

періодичність, наклад тощо) залишаються поза увагою. Слід відзначити, що у нас існують окремі видання бібліографічних покажчиків, але це зазвичай покажчики видань преси конкретних регіонів (Львова, Києва тощо). Нажаль у нас відсутні тематичні покажчики преси різних сегментів. Саме цю велику прогалину в історії української журналістики і покликана заповнити наша праця. Актуальність створення таких бібліографічних покажчиків визначається тим, що дає змогу структурувати великі масиви матеріалів, унаочнити результати дослідження, простежити еволюцію конкретного тематичного сегменту та загальну динаміку розвитку преси України. Усе вищеперераховане підкреслює значущість нашої праці.

Наш бібліографічний опис спортивних видань від 1881 по 2020 р. розділений на таблиці за періодами історії спортивної преси, що були нами виокремлені, та за містами виходу часописів. Усі представлені таблиці дозволяють простежити еволюцію та динаміку розвитку спортивної преси України. У цьому описі, спортивні часописи (газети та журнали) України розглянуті за такими пунктами: 1) назва; 2) роки існування; 3) місце виходу; 4) редактор, видавець; 5) мова; 6) рубрики; 7) автори; 8) періодичність, тип видання; 9) наклад.

Бібліографічний опис являє собою доволі копітку працю. Інформацію про ці видання ми ретельно збирали з літописів періодичних видань, бібліографічних покажчиків, каталогів преси, каталогів бібліотек (Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, Харківської наукової бібліотеки ім. В. Н. Каразіна, Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича, Донецької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Н. К. Крупської, Луганської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. М. Горького, Миколаївської Центральної бібліотека ім. М. Л. Кропивницького тощо), інтернет-сайтів, згадок про різні спортивні видання з підручників історії журналістики, наукових статей, дисертаційних та монографічних досліджень, а також заміток про спортивні часописи на шпальтах преси. Більшість видань, що вдалося віднайти, були детально описані. Про видання-астерикси, які не вдалося переглянути *de visu*, зазвичай подається лише загальна інформація (місце виходу, роки існування, видавець, редактор, тип видання).

Завдячую виходом цієї праці своєму науковому керівникові в аспірантурі, вчителю, духовному наставнику, науковому сподвижнику, доктору філологічних наук, професору Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна Ігорю Леонідовичу Михайлину (і присвячую монографію його пам'яті). Висловлюю щирю подяку за рецензування монографії М. А. Балаклицькому, доктору наук із соціальних комунікацій, професору кафедри журналістики Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, І. В. Крупському, доктору історичних наук, професору кафедри теорії і практики журналістики, декану факультету журналістики Львівського національного університету ім. І. Франка, О. В. Пронкевичу, доктору філологічних наук, професору кафедри англійської мови, декану Інституту філології Чорноморського національного університету ім. Петра Могили

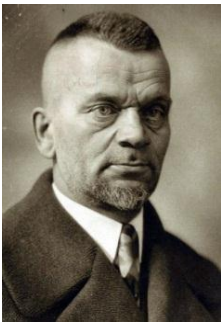
Розділ 1

Провідні персоналії спортивної преси України

1.1. Провідні спортивні журналісти України 1880–1939 рр. на Західній Україні в австро-угорський та польський періоди

Тут об'єднані провідні спортивні журналісти України першого періоду (1890-ті рр. – 1916 р. – зародження й формування української спортивної періодики наприкінці XIX ст. та на початку 1910-х рр., що охоплює територіальні межі Галичини; у цьому періоді на теренах Галичини зароджується та функціонує 9 спортивних мас-медіа) та третього періоду розвитку спортивної преси (1920–1939 – золотий період української спортивної преси, де з'явився 41 спортивний часопис на Галичині, по 1-му – в Закарпатті та Буковині). До списку провідних спортивних журналістів України цього часу ми включаємо трьох журналістів польської національності (З. Кльосніка, Р. Вацека та К. Гемерлінга), що стали корифеями розвитку галицької спортивної журналістики, створювали у Львові перші спортивні часописи польською мовою та популяризували львівський спорт. Сюди ж включені і еміграційні україномовні спортивні журналісти, що розпочинали свій творчий шлях у Галичині в 1920–1930-х рр., а після захоплення Галичини СРСР у 1939 р., емігрували й продовжили свою журналістську діяльність та популяризацію українського (галицького) спорту в україномовних виданнях діаспори. Особняком тут стоїть постать Омеляна Твардовського, що уособлює в собі всю самобутність, неповторність і міцність українського спортивного друкованого слова, працюючи понад 55 років на ниві спортивної української преси в еміграції, популяризує український спорт, мову і культуру в США. Зарахування О. Твардовського до плеяди галицьких спортивних журналістів 1920–1930-х рр. зумовлюється тим фактом, що його творчість постає саме в руслі традицій і тенденцій західноукраїнської спортивної періодики 1920–1930-х рр. і вирізняється сьогодні, пройшовши червоною ниткою крізь декілька епох. Видатною постаттю цього періоду є і Василь Костюк, що друкувався одночасно у львівських та харківських спортивних виданнях, ставши ланкою, що об'єднувала дві частини України. Загалом до цього списку ми включаємо 22 спортивних журналісти.

ЗАСНОВНИКИ СПОРТИВНОЇ ПРЕСИ В ГАЛИЧИНІ

Іван Боберський

Боберський Іван (14.08.1873, с. Доброгостів, Дрогобицький район, Львівська область – 17.08.1947, Тржичі, Сербія, псевдоніми та криптоніми: Бб, І. Б., Оей, Рек, Ий та ін.) – батько української спортивної журналістики, провідний журналіст спортивної преси Галичини 1890–1930-х рр., видавець, редактор та провідний автор часописів «Вісті з Запорожя» (1902, 1910–1914), «Січові вісті» (1912–1914, спочатку виходив як щомісячний додаток до газети «Громадський голос», на сторінках якої, поряд з інформацією про січові товариства, публікувалися й художні твори), «Сокільські Вісті» (1907–1917; 1928–1939), «Пластовий Табор» (1910-ті), «Спорт», «Змаг», спортивний фотожурналіст, репортер (вів репортажі з IV зимових Олімпійських ігор у Гарміш-

Партенкірхені та XI Олімпіади в Берліні), журналіст українських видань «Діло», «Нова зоря», «Життя і знання», «Народне Слово», еміграційної газети «Свобода», засновник та спортивний оглядач закордонних часописів «Нове поле» (1927), «Прерія» (1928), «Кленовий лист» (1929) (усі – Вінніпег), провідний автор видання «Український Сокіл» (1934–1938, Прага), педагог, організатор, фундатор, теоретик і практик української національної фізичної культури, організатор сокільсько-січового руху, започаткував підготовку перших вчителів фізичного виховання, першим приділив увагу залученню до спортивно-гімнастичних товариств жінок. Як спортивний журналіст Боберський випускав «метелики», гасла, картки, діаграми, афіші спортивної тематики. Автор посібників з фізичного виховання, зокрема таких, як: «Забави і гри рухові» (1904), «Забави і гри рухові. Ч. II (вісімнадцять мячевих ігор)» (1905), «Забави і гри рухові. Ч. III. Копаний м'яч» (1906) «Копаний м'яч» (1906), «Свобідні вправи. Ч. I. Вправи вільноруч Сандова» (1906), «Забави і гри рухові. Ч. IV. Сітківка» (1909), «Значення руханкових товариств», «Впоряд» (1909), «Прилюдні вправи. Ч. 3. Вправи списою» (1909), «Прилюдні вправи. Ч. 4. Вправи топірцем» (1909), «Лавчина і шебелівка» (1910), «Правила до гаківки» (1910), «Прилюдні вправи. Ч. 2. Вправи вільноруч» (1910), «Прилюдні вправи. Ч. 6. Вправи хоругувцями» (1910), «Прилюдні вправи. Ч. 7. Вправи палицями» (1911), «Прилюдні вправи. Ч. 8. Вправи ручником» (1911), «Город для українського населення у Львові» (1911), «Нові шляхи до тілесного виховання» (1911), «Про рух» (1912), «Вправи вільноруч» (1926), «Вправи хоругувцями» (1927), «Вправи палицями й списками» (1927), «Помічення про англійський пласт» (1939), «Українське сокільство (1894–1939)» (1939), «Вільноручні вправи (мужеські, жіночі й хлоп'ячі)» (1940), «УСС в Карпатах», «Збірник пісень УСС» тощо.

I. Боберський народився в родині священника, закінчив Самбірську гімназію, вчився на філософському факультеті Львівського університету, продовжив навчання в австрійських університетах Відня та Граца, подорожував Швецією, Німеччиною, Чехією, де пізнавав справу тіловиховання (фізкультури) та спорту. Його кумирами стали «батько німецького спорту» Фрідріх Ян та засновник чеського «Сокола» Мирослав Тирш. Повернувшись у 1900 р. до Львова, Боберський став професором німецької мови та класичної філології в українській Академічній гімназії. Також викладав руханку (фізкультуру) і брав активну участь у роботі товариства «Сокіл», заснованому у Львові в 1894 р. Боберський став у 1901 р. заступником голови та керівником гуртка вчителів цього товариства, а з 1908–1914 рр. – його головою.

Під керівництвом Боберського львівський «Сокіл» став центральним товариством «Сокіл-Батько», довкола якого гуртувалися сотні гнізд-осередків у містах та селах Галичини. У 1914 р. їх налічувалося 974. Величезний внесок здійснив Боберський у розвиток нових на початку XX ст. в Галичині видів спорту: копаного м'яча (футболу), кошківки (баскетболу), відбиванки (волейболу), сітківки (тенісу), гаківки (хокею). Він створював спортивні гуртки, клуби, писав і видавав правила гри і посібники, фактично творив галицьку спортивну термінологію. Він, зокрема, впровадив такі новотвори, як «сітківка», або «відбивана» (волейбол), «копаний м'яч» (футбол), «наколесництво» (велоспорт), «гаківка» (хокей) та ін., широко використовувані на західноукраїнських землях до 1939 р. та в українській емігрантській пресі. Як член «Сокола», Боберський став одним із перших викладачів гімнастики у Львові. Крім проведення уроків гімнастики, він популяризував різноманітні види спорту, зокрема футбол. До популяризації нових видів спорту він залучив своїх найкращих учнів, серед яких: Степан Гайдучок, сини Івана Франка – Тарас і Петро, які в 1920–1930-х рр. стали теоретиками української фізичної культури та відомими спортивними журналістами. З 1915 р. – член Головної Української Ради, у 1918–1919 рр. – референт пропаганди в Державному секретаріаті військових справ ЗУНР, з 1929 р. представник Державного Секретаріату ЗУНР–ЗОУНР у США та Канаді.

Характеризуючи редактора часопису І. Боберського, С. Кость відзначив: «Закінчивши університет у Львові, він продовжив студії у Відні. Подорожував по Європі, прагнувши вивчити нову методіку фізичного виховання. Повернувшись до Львова, І. Боберський прищеплює молоді любов до руханки і спорту, намагається подолати інертність української громадськості, роз'яснює значення спорту в житті нації для підвищення національної свідомості. Треба сказати, що в той період, на початку століття, далеко не всі зрозуміли значення спорту в боротьбі за національні права й інтереси» [112, с. 232].

«Його життєвий шлях, – написала про нього дослідниця українського спорту Оксана Вацеба, – своєрідним чином фокусує усю бурхливу епоху кінця ХІХ – початку ХХ ст.; і є своєрідним взірцем українського патріотизму, невідомої вірності національній ідеї, далекоглядної турботи про майбутнє, про молодь, про спорт; взірцем відповідальності, працелюбства, сили волі, шляхетності» [32, с. 54].

Характеризуючи І. Боберського, Т. Франко писав: «Поправа настає щойно з приходом молодого гімназійного професора Івана Боберського: він то вносить у товариство нову струю солідної праці, небувалого розмаху. Бере живу участь у праці ріжних секцій і в старшині, власним прикладом заохочує байдужих, організує пожежні курси й рухливі вечори... Можна його справді назвати батьком української руханки...» [75, с. 140].

І. Мельник відзначив: «І. Боберський як апостол фізичного та національного відродження усе своє життя присвятив вихованню повноцінного українського громадянина, для якого фізична культура стала щоденною потребою, а служіння патріотичній ідеї – метою життя. Сталевий вояк, крицево-кришталевий характер, велике, повне любові до рідного краю серце, здорова душа – все це мусило бути у здоровому тілі. Ось що ставив він за ідеал українській молоді» [143].

Тв.: «Їзда на лещатах» («Вісті з Запорожжя», 1912 № 66), «Значіння Руханкових Товариств» («Сокільські Вісті», 1933 № 5), «Сорок літ «Сокола-Батька» («Український Сокіл», 10 лютого 1934), «Український руховик (з розмови над прірвою)» («Український Сокіл», 1 квітня 1934), «Чорний кружок» («Український Сокіл», № 5, 1934), «ІІІ З'їздові Українського Сокілства за кордоном» («Український Сокіл», № 6–7, 1934), «Куди йти?» («Український Сокіл», № 1, 1935), «Куди йти?» («Сокільські Вісті», № 3, 1935), «Джерело енергії» («Український Сокіл», № 2, 1935), «Дух і тіло» («Сокільські Вісті» № 10, 1935), «ІV З'їздові Українського Сокола за кордоном» («Український Сокіл», № 1–2, 1936), «Після Всесвітньої Олімпіади» («Український Сокіл», № 8, 1936), «Наша участь на Олімпійських Іграх» («Сокільські Вісті», № 9, 1936), «Чорний кружок (гокей)» («Сокільські Вісті», № 4, 1938), «Українське сокілство» («Сокільські Вісті», №№ 7–8, 1938), «Помічення про англійський пласт» («Сокільські Вісті», № 10–12, 1938), «Вартість тілесного виховання» («Сокільські Вісті», № 7, 1939), «Бої третьої Сотні першого курія Українських Січових Стрільців» («Діло», № 30, 1915), «Заява. Відень, 7 березня 1916» («Діло», № 71, 1916), «Змаги в Го-Ра» («Діло», № 28, 1936), «Змаги в Го-Ра» («Діло», № 32, 1936), «Змаги в Го-Ра (ІV Олімпійські Зимові Змагання)» («Лещетна їзда на 18 км» («Діло», № 37, 1936), «Змаги в Го-Ра. Розмова з українським совгарем Романом Турушанком» («Діло», № 48, 1936), «Вісті з Олімпіади» («Діло», № 177, 1936), «Одно полудне на Олімпіяді» («Діло», № 181, 1936), «Жіноча руханка на Олімпіяді» («Діло», № 185, 1936), «Олімпійські мигунці. І. Вершники. ІІ. Шерм» («Діло», № 188, 1936), «Олімпійські мигунці. ІІІ. Гаківка. ІV. Бокс» («Діло», № 189, 1936).

**Казимеж Гемерлінг та його «Gazeta Sportowa»
(«Спортивна газета»)**

Гемерлінг Казимеж (04.03.1859, Перемишль – 13.01.1939, Львів) – поляк за національністю, провідний журналіст спортивної преси Галичини 1890-х рр., засновник, редактор та провідний автор спортивних видань «**Kolo**» (1895–1899) та «**Gazeta Sportowa**» (1900–1901), член товариства «Сокіл». Був активним учасником і організатором спортивних заходів, організував у «Соколі» секції велоспорту, агітував за те, щоб створювати нові секції аматорів велосипеда, брав активну участь в організації велотреку. Видав «Підручник для велосипедистів» (1894) та календар для аматорів велоспорту з мапою доріг Галичини (1895). Став знаменною фігурою спортивної журналістики, заснувавши у Львові разом з Р. Вацеком 1924 р. першу організацію спортивних журналістів у країні – Коло спортивних журналістів.

Народився в родині гімназійного професора. У 1878–1883 рр. вчився на правничому факультеті Львівського університету. З юнацьких років у товаристві «Сокіл» активно займався гімнастикою, плаванням, туризмом. З 1880 р. був членом учительського грона львівського «Сокола».

У своїй діяльності він зосередив увагу на тому, що було найважливішим для журналіста: соціальна діяльність у спорті та її популяризація. Це була тодішня модель спортивного журналіста. Він був учасником та організатором спортивних змагань, що було відображено у його репортажах та публікаціях. Став знаменною фігурою, заснувавши у Львові разом з Р. Вацеком у 1924 р. першу організацію спортивних журналістів в країні – Коло спортивних журналістів. Членами гуртка були: Рудольф Вацек, Казимеж Гемерлінг, Адам Нехай, Станіслав Меркхайм, Тадеуш Пшишешевський, Адам Бургхард, Генрік Блауштайн та Тадеуш Малішевський. У 1948 видав мемуари «Спортивні спогади».

Характеризуючи К. Гемерлінга, І. Яремко наголосив: «Працюючи помічником адвоката у Ярославі, Раві-Руській та Белзі, всюди гуртував навколо себе молодь і вчив її гімнастичних вправ. Коли працював у Мельцу інспектором дирекції державної залізниці, вперше сів у сідло велосипеда і відразу відчув потребу цього транспортного засобу для спортивних занять. Цьому сприяло і знайомство з німецькими фаховими виданнями, що розповідали про принади велосипедного спорту. Заснував тут секцію з шести циклістів, з якими мандрував мальовничими околицями. Повернувшись до Львова 1892 р., став ініціатором не тільки створення велосекції у «Соколі», а й будови велотреку на виставковій площі Крайової вистави 1894 р. у Стрийському парку. Уже тоді задумався над створенням власної спортивної газети, за допомогою якої пропагував би в суспільстві спортивну діяльність» [281].

Зигмунт Кльоснік

Кльоснік Зигмунт (1855–1915) – поляк за національністю, провідний журналіст спортивної преси Галичини 1890-х рр., засновник, редактор та провідний автор спортивних видань «**Wędrowiec**» («Мандрівник») (1911–1912), «**Ilustrowany Kurier Sportowy**» (1914).

Характеризуючи З. Кльосніка, І. Яремко відзначив: «Зигмунт Кльоснік-Янушовський майже 15 р. вів спортивну рубрику в «Слові Польському», де розповідав не тільки про місцеві події, але й широко інформував про зарубіжні новини, особливо про футбол в різних європейських країнах. З. Кльоснік-Янушовський досить активно й талановито редагував свій відділ і був фактично журналістом-професіоналом, бо жив саме з журналістики. Він володів російською, французькою, англійською та шведською мовами, це дозволяло йому стежити за тим, що робиться у спортивному світі» [280, с. 35].

Рудольф Вацек

Вацек Рудольф (1883, Старий Витків – 1956) – за національністю поляк німецького походження, провідний журналіст спортивної преси Галичини 1910–1920-х рр., автор часописів «**Wędrowiec**» («Мандрівник») (1911–1912), «**Ilustrowany Kurier Sportowy**» (1914), співпрацював із спортивними виданнями Галичини 1920-х рр., був редактором та провідним автором львівського часопису «**Спорт**» (1922–1927; 1932–1934), професор фізичного виховання у молодших класах львівської гімназії, організатор спортивного життя у

Львові, спортсмен: альпініст, велосипедист, футболіст, член ФК «Погонь» (Львів), спортивний організатор, письменник-публіцист, спортивний радіожурналіст.

Закінчив Львівський університет. Працював викладачем фізичного виховання у Львівській гімназії. З 1911 р. організував «Гурток велосипедистів середньої шкільної молоді», з 1914 р. був співорганізатором Туристично-Краєзнавчого товариства, з 1920-х р. – провідний член спортивного товариства «Погонь». З 1932 по 1939 рр. спортивний репортер Львівського радіо (керівник спортивної редакції радіостанції).

Автор книг польською мовою «Do Anglii i Norwegii rowerem», «Rowerem po Europie», «W polskich kniejach», «Wspomnienia sportowe» (1948). Став знаменною фігурою, заснувавши у Львові разом з К. Гемерлінгом 1924 р. першу організацію спортивних журналістів в країні – Коло спортивних журналістів. Членами гуртка були: Рудольф Вацек, Казімеж Гемерлінг, Адам Нехай, Станіслав Меркхайм, Тадеуш Пшишешевський, Адам Бургхард, Генрік Блауштайн та Тадеуш Малішевський. У 1948 видав мемуари «Спортивні спогади».

ВИЗНАЧНІ ПЕРСОНАЛІЇ СПОРТИВНОЇ ПРЕСИ В ГАЛИЧИНІ (1910-ті – 1939 рр.)

Тиміш Білостоцький

Білостоцький Тиміш (06.03.1905, Львів – 06.07.1995, Озон Парк, США) – відомий спортивний журналіст Галичини 1920–1930-х рр., провідний автор українських спортивних видань «Руханка і Спорт» (1926), «Сокільські Вісті» (1928–1929; 1931–1939), «Спортивний альманах» (1934), «Пластун» (1923–1935), «Пластовий шлях», «Пластовий вісник» (усі – 1930-ті рр.), головний редактор спортивного видання «Руханка і Спорт», головний редактор та провідний автор журналу «Вогонь Орлиної Ради» (США), засновник друкарні «Вогонь Орлиної Ради» в США (де друкувалися книжки українською мовою), член спортивних товариств «Сокіл», «Пласт», відомий спортсмен, член НТШ, член товариства «Просвіта», музикант (грав на вадгорні у складі оркестру Оперного театру у Львові та Львівській філармонії), соліст симфонічного оркестру театру, педагог, викладач Вищої Торговельної Школи, нагороджений орденом св. Юрія (1958).

Навчався в академічній львівській гімназії, де виявляв спортивний інтерес і був активним членом спортивних товариств «Сокіл-Батько» та «Пласт». У 1922 р. одержав найвище пластова відзначення від Верховної Пластової Команди, став членом куреня УСП «Орден Залізної Остроги», з 1930 р. – член таємного пластового проводу (Пластовий Центр). Закінчив філософський факультет Львівського університету. Потім вчителював у Торговельній Школі та кооперативному ліцеї у Львові, викладав стенографію, машинописання, а також провадив руханку та студентський хор, працював інструктором гімнастики (руханки) та членом Управи товариства «Сокіл-Батько» у Львові.

У 1940–1941 рр. працював секретарем ректора Богословської академії. У 1939–1941 рр. викладав у Львівській Політехніці та у Вищій торговельній школі. Активно провадив спорт у часи німецької окупації, керував «тіловиховною секцією» в Українському Крайовому Комітеті (сюди входили СТ «Україна» та Карпатський Лещетарський Клуб), був співорганізатором З'їзду молоді (1943) та конференції референтів тіловиховання (1943), та координатором «Виховних Спільнот Української Молоді». У липні 1944 – квітні 1945 у статусі «уповноваженого української молоді» став заступником керівника Відділу у справах юнацтва Українського центру (нац.) комітету Зенона Зеленого. На цій посаді намагався контролювати дії німецької влади у Генеральній Губернії у справі вербування української молоді на допоміжну військову службу протиповітряної оборони німецької армії.

Після II світової війни перебував у таборі переміщених осіб у Регенсбурзі, де працював як офіцер Інтернаціональної Допомогової Організації. У 1949 р. переїхав до м. Озон-Парк, Нью-Джерсі. З 1950 р. працював у друкарському відділі однієї з фірм Нью-Йорку, а з переходом на емеритуру уже мав малу друкарню у пластовій домівці у Нью-Йорку. Також працював дяком та диригентом хору при церкві Покрови Божої Матері в Озон-Парку.

У США Т Білостоцький продовжував активну діяльність у спортивному товаристві «Пласт», був одним із засновників І Куреня УПС ім. О. та С. Тисовських, пластуном керівництва з найвищим ступенем у Кадрі Пластових Виховників, членом Орлиного Круга, Товариства «Самостійна Україна» та відділу Українського Народного Союзу, займався у «Пласті» видавничою діяльністю. З 1951 р. був головним редактором та провідним автором журналу «Вогонь Орлиної Ради», відкрив друкарню «Вогонь Орлиної Ради» (де видав книги Т. Самотулки «25-річчя новацького руху», І. Кліща «Організація оселі» тощо).

Степан Гайдучок

Гайдучок Степан (13.03.1890, с. Підтемне, Львівська область – 16.03.1976, Львів) (псевдоніми – Гакстен) – провідний журналіст спортивної преси Галичини 1890–1930-х рр., провідний автор спортивних видань «**Вісті з Запорожа**» (1902, 1910–1914, співзасновник цього часопису), «**Пластовий табір**» (1910-ті), «**Спорт**» (1925–1926), «**Сокільські Вісті**» (1928–1939), «**Руханковий додаток Сокільських Вістей**» (1929), «**Готові**» (1934–1935), редактор та автор часопису «**Руханка і Спорт**» (1926), журналіст часописів «**Діло**», «**Громадський Вісник**», «**Новий Час**», «**Нова хата**», «**Рада**», «**Наша Батьківщина**», автор українського еміграційного спортивного часопису «**Український Сокіл**» та видання «**Канадійський Фармер**», фундатор спортивного руху на Західній Україні, активний діяч спортивних товариств «Пласт», «Сокіл», член Карпатського Лещетарського Клубу, спортсмен (футболіст, грав у ФК «Україна»), лікар, педагог, завідувач кафедри фізичної культури Львівського медичного інституту в 1939–1941 рр., теоретик фізичного виховання та спорту. Провідна тематика спортивних публікацій: питання методології фізичного виховання, історія розвитку в різних регіонах та в еміграції української фізичної культури і спорту, історія зародження пластового руху в Галичині, змагання жіночого спорту.

Автор книг з фізичного виховання та спорту: «Долівкові вправи: Підручник руханкових вправ на долівці», «Змагові гри: Відбиванка і кошівка», «Вільні вправи» (1913), «Вправи вільноруч» (1923), «103 вежі» (1925), «Вправи вільноруч» (1927, у 4 частинах), «Відбиванка» (1930), «Свобідний дручок», «Фізичне виховання українського народу» (1935), «Долівкові вправи (акробатика)» (1936), «Півстоліття сокільських видань (бібліографічна збірка)» (1937), «Вплив фізичного виховання на вдачу нашої молоді» (1938), «Долівкові вправи: Підручник руханкових вправ на долівці», «Змагові гри. Відбиванка й кошівка» (1940), «Долівкові вправи» (1940), «Путівник туриста по західних областях України» (1947).

Навчався в школі с. Підтемне, згодом в Академічній гімназії у Львові, де став членом учнівського спортивного гуртка під керівництвом Івана Боберського, пізніше – членом «Сокола-Батька». У 1910 р. закінчив дворічні курси фізичної підготовки в Празькому університеті, у 1914 закінчив медичний факультет Львівського університету. Співзасновник спортивного товариства «Україна» в 1911 р. (разом з І. Боберським), у якому було започатковано секції футболу, легкої атлетики, лижного спорту, тенісу; входив до першого складу львівського ФК «Україна».

У 1922–1939 та 1941–1944 рр. викладав руханку в школі Українського Педагогічного Товариства, Академічній гімназії у Львові, у львівських гімназіях та семінарії. Протягом 1922–1924 рр. член Верховної Пластової Ради, до 1925 р. зв'язковим куреня № 7, згодом став зв'язковим куреня № 43 ім. Олега Віщого. У 1939–1941 рр. завідував кафедрою фізичної культури Львівського державного медичного інституту, впродовж 1944–1952 рр. працював на кафедрі викладачем.

Характеризуючи значення С. Гайдучка, О. Паук відзначив: «Цього аматора руханки сміливо можна назвати піонером українського спорту. Свого часу він стояв поруч з такими стовпами, які над головами українців своєю величчю підпирали спортивно-руханкове небо. Першочергово це – Кирило Трильовський, Василь Нагірний та його неперевершений учитель – Іван Боберський. По собі Степан Гайдучок залишив неоціненну, але досі належно не досліджену спадщину. Це збірки і статті на теми спорту, світліни не тільки дотичні спортивного життя українців, але й історії Львова і Галичини, фалеристика і емблематика. А якщо узагальнити усе одним словом він залишив нам той незбагнений дух міста Лева з понад сторічною історією» [169].

О. Вацеба та Б. Якимович вважають С. Гайдучка найавторитетнішою людиною в спортивному й сокільському житті Західної України 1920–1930-х рр.: «Його ім'я залишиться в історії як ім'я авторитетного історіографа, аналітика українського сокільства й спортивного руху в Галичині, яскравого публіциста» [38, с. 10].

Тв.: «Руханковий вечір в Тернополі» («Вісті з Запорожжя», № 56, 1911), «Життя наших Соколів в Станіславові» («Вісті з Запорожжя», № 56, 1911), «Два рубанкові вечори» («Вісті з Запорожжя», № 66, 1912), «Ми й вони» («Сокільські Вісті», № 9, 1929), «Тілесне виховання в УСРСР» («Сокільські Вісті», № 11–12, 1929), Зима і наш спорт (Діло, 1925, Ч. 276), Слідами нашого спорту (Діло, 1925, Ч. 118), Прилади і прибори до науки руханки в народній сільській школі (Діло, 1922, Ч. 30).

Роман Дашкевич

Дашкевич Роман (06.12.1892, с. Тустановичі, тепер у складі м. Борислав, Львівська область – 12.01.1975, Куфштайн, Австрія, (псевд. і крипт.: Р. Давний, Р. Д., Дашк., Луговик з-за Потока, Л. з. П., Луговик, Січовик) – відомий журналіст спортивної преси Галичини 1920–1930-х рр., редактор та провідний автор часописів «**Січові Вісті**» (1922–1924), «**Вісті з Лугу**» (1926–1939, 1942–1944), український політичний і військовий діяч УНР, генерал-хорунжий армії УНР, правник, письменник і дослідник в еміграції, засновник та голова руханково-пожежного товариства «Луг» (1925), головною метою якого було фізкультурно-патріотичне виховання молоді для майбутньої боротьби за Українську державу, керував спортивною і військовою підготовкою в гуртках, член «Українського Студентського Союзу», «Просвіти», організатор Української військової організації – майбутньої ОУН. Автор книг «Підручник для руханково-пожарничих товариств Січей та Лугів» (1926), «Артилерія Січових Стрільців у боротьбі за Золоті Київські Ворота» (1965 р.).

Народився в родині священника. Закінчив Перемиську гімназію. У 1911–1914 рр. навчався на юридичному факультеті Львівського університету. У студентські роки був членом управи Української Академічної Громади, Українського Студентського Союзу. Став організатором спортивного товариства «Січ», з 1912 року – Кошовий повітової «Січі» Українських Січових Стрільців у Львові.

Працюючи з осені 1917 р. у Галицько-Буковинському Комітеті, розгорнув активну діяльність зі створення Галицько-Буковинського Куреня Січових Стрільців. У 1918 р. обраний до складу Стрільської Ради, призначений командиром гарматної батареї Куреня Січових Стрільців. Генерала Романа Дашкевича вважають батьком української артилерії. Після встановлення в Україні влади гетьмана Павла Скоропадського і роззброєння німецьким командуванням Куреня очолював 4-ту батарею Запорізького Корпусу, який займав позиції на схід від Олександрівська (тепер Запоріжжя). У 1919 р. був командиром гарматної бригади Січових Стрільців, яка брала участь у всіх бойових операціях Армії УНР. Після поразки українських національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. перебував на еміграції (в Чехословаччині та Австрії), у 1921 р. повернувся до Львова.

Закінчивши навчання у Львівському університеті, здав правничі і адвокатські іспити, здобув ступінь доктора права, згодом відкрив адвокатську контору. У 1921 р. відновив діяльність спортивно-протипожежних товариств «Січ» у Львові. У 1925 р. організував спортивне товариство «Луг». З 1943 р. мешкав у Куфштайні (Австрія), викладав історію України у школі табору біженців, займався літературною і дослідницькою діяльністю.

Тв.: Про Січових Стрільців (Ч. 1. «Відень», 1921), Початки Українських Січових Стрільців (Календар «Запорожець», 1921) Початки Українських Січових Стрільців: У 40-річчя вимаршу УСС на війну («Народна Воля» (Скрентон), 1954. Ч. 25, 35), Про Січових Стрільців: Початки і організація («Вісті. Мюнхен», 1965. Ч. 118–120).

Едвард Жарський

Жарський Едвард (криптонім та псевдоніми: Е. Ж., Еж, Жар, Ж. Гранюк) (21.10. 1906, Жовква, Львівська обл., Україна – 04.04. 2003, Маямі, США) – корифей спортивної преси Галичини 20–30-х рр. ХХ ст. та еміграційної української спортивної преси, провідний автор спортивних видань **«Руханково-Спортовий Вісник»** (1922–1923), **«Вісті з Лугу»** (1926–1939), **«Сокільські Вісті»** (1928–1939), **«Руханковий додаток Сокільських Вістей»** (1929), **«Спортові Вісті»** (1931–1933), **«Готові»** (1934–1935), **«Спортивний альманах»** (1934), **«Змаг»** (1937–1939), **«Альманах Ради Фізичної Культури»** (1951), **«Спортовий репортер»** (1956), **«Наш спорт»** (1962 – н. ч.), редактор та автор спортивних часописів **«Спорт»** (1929–1931, додаток «Нового Часу»), **«Спорт і Молодь»** (1931–1932), **«Руханка і Спорт»** (1934–1939, додаток «Нового Часу»), **«Перемога»** (1933–1936), **«Сокільська бібліотека»**, перший редактор журналу **«Рідна школа»** (до 1977), вихованець львівського Пласту, відомий організатор і пропагандист спорту Галичини і діаспори, педагог, біолог (спеціалізувався в іхтіології), член-засновник і перший голова Шкільної Ради при УККА (1953–1954; 1961–1977 рр.), член НТШ, засновник Світової Координаційної Виховно-Освітньої Ради (СКВОР) при Світовому Конгресі Вільних Українців (СКВУ), співзасновник «Української Спортової Централі Америки і Канади», очільник української спортивної ради в США.

Народився 21 жовтня 1906 р. в Жовкві на Галичині. У 1924 р. закінчив початкову школу і класичну гімназію у Львові. Навчався у Львівському університеті на математично-природничому факультеті. У 1930 р. здобув ступінь магістра філософії. У молоді роки брав активну участь у спортивному житті – у Львові організував спортивний гурток «Сагайдачний», брав участь у футбольних змаганнях, став членом Управи спортивного товариства «Україна», очолював Студентський Спортивний Клуб, співпрацював з Центральним Союзом Українського студентства у Празі. Викладав у львівських середніх школах, був директором гімназії. Наукову працю розпочав у 1926 р. науковим співробітником у Природничому музеї НТШ (згодом – Львівський науково-природничий Музей АН УРСР), був директором дослідних ставів Хліборобної Палати у Львові, завідував річковим рибним господарством Галичини. У 1930–1943 рр. викладав в Інституті зоології Львівського університету, в Інституті педагогіки, у Лісовому Інституті (Львів). Восени 1944 р. залишив Україну і поїхав до Німеччини. Під час еміграції в Німеччині був членом Ради Фізичної Культури й головою таборового спортивного клубу. Почав співпрацювати з Українським технічно-господарським інститутом у Мюнхені, де в 1947–1950 рр. був доцентом, згодом – професором. Здобув ступінь доктора філософії (1948) в Українському Вільному Університеті. У 1950 році емігрував до США, де брав активну участь у суспільному житті української громади, активно провадив там популяризацію українського спорту, зокрема й через методичні посібники. У 1954–1959 роках рр. – професор і директор Українського технічного університету. З 1960 року – дійсний член НТШ, член-засновник Шкільної ради при Українському Конгресовому Комітеті в Америці, її перший голова. Очолював Координаційну Виховно-освітню Раду при СКВУ. В Америці

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

став співзасновником «Української Спортової Централі Америки і Канади», очолював українську спортивну раду.

Автор книг «Біги» (1925), «Основи спортивного тренінгу» (1931), «Легкоатлетика» (1935), «Боротьба навкулачки (бокс): підготовка, приписи змагань» (1936), «Основи сокілства», «Фізичне виховання» (1937), «Що таке «фізична культура» (1938), «Історичні основи виховання» (1960), «Психологічні основи виховання» (1961). «Легкоатлетика: матеріали для вправ», «Плавання: матеріали для вправ», «Перша допомога» (1965), «Курс працівників дошкілля» (1987).

Тв.: «Чи потрібний нам спорт» («Спорт», № 1, 1931), «Спорт і боротьба» («Спорт», № 12, 1931), «Прогулька в наші гори» («Вісті з Запорожжя», № 2, 1931), Спортовець і його життя (Спортові Вісті, 1933, № 2), «Історія українського фізичного виховання» («Спортовий альманах», № 1, 1934), «До історії нашого спорту» («Спортовий репортер», № 1, 1956), а також матеріали з часопису «Руханка і Спорт»: «Удар у підборіддя» (№ 3), «Серповий удар» (№ 4), «Розмаховий удар» (№ 5), «Як треба боронитися від бандитів. 8 лекцій джіу-джіцу» (№ 26), «Шість лекцій боксу» (№ 28).

Костюк Василь – відомий спортивний журналіст Галичини та УРСР 1920–30-х рр., автор часописів «Руханково-Спортовий Вісник» (1922–1923), «Вестник физической культуры» (1922–1929). Автор книг «Сборник вольных движений» (1928), «Сборник примеров гимнастических пирамид: 30 примеров на полу и на снарядах», «Сборник примеров гимнастических пирамид. Вып. 2: Пирамиды для женщин. 40 примеров на полу и на снарядах» (1928), «Упражнения на снарядах» (1928), «Вольные движения для школы» (1929), «Збірник прикладів гимнастичних пірамід» (1930), «400 пірамід і елементів» (1931), «Вправи для виступів на приладах» (1933).

Серед найпопулярніших журналістів спортивної преси 1920–1930-х рр. О. Вацеба [34] називає В. Бляха, В. Бедункевича, С. Павлова та **В. Костюка**.

Богдан Кравців

Кравців Богдан (псевдоніми Граф, Остап, Самітній олень, Шевчик) (05.05.1904, село Лоп'янка, Івано-Франківська область – 21.11.1975, Рутерфорд, Нью-Джерсі, США, лрукувався під псевдонімами «Самітній Олень», «Галайда», «Поет диких скель», «Граф на Кичерці») – спортивний журналіст Галичини 1920–30-х рр., ідеолог пластової журналістики, провідний автор часопису «Готові» (1934–1935), «Молоде життя» (1924), співредактор «Пластової Ватри» у «Свободі» (1953–1954), редактор журналу «Молоде життя» у США (1954–1957), редактор та провідний автор українських видань «Вісті», «Голос», «Голос нації», літературних журналів «Дажбог», «Обрії» та «Напередодні», редактор та автор берлінських газет «Голос», «Вісті», «На шахті», «Українець» та американських часописів «Свобода» та журналу «Сучасність», член української скаутської організації «Пласт», входив до її Головної ради, український поет, перекладач, редактор, критик, член НТШ, УВАН, редколегії «Енциклопедії українознавства».

Народився в родині священника. У 1925–1928 рр. вивчав у Львівському університеті Яна Казимира літературу, археологію, у 1928–1930 рр. – право. Був членом літературного гуртка «Листопад», чільним діячем ОУН. У 1939 р. переїхав до Німеччини, у Берліні редагував газети. У 1949 р. емігрував до США, де працював у редакціях газети «Свобода» та журналу «Сучасність».

Автор поетичних збірок «Дорога» (1929), «Промені» (1930), «Сонети і строфи» (1933), «Остання осінь» (1940), «Під чужими зорями» (1941), «Кораблі» (1948), «Зимозелень» (1951), «Дзвенислава» (1962), «Глосарій» (1974), «Жвітоліт» (1974), «Станси» (1974); книжок перекладів «Пісня пісень» (1934), «Речі й образи» (1947); «Дон Кіхот в Альказарі» (статті й есеї, 1938), «Глосарій або тлумачний словник таємних, призабутих і не завжди зрозумілих слів» (1949), упорядник антологій «Обірвані струни» (1955), «Поєми Чумацького шляху» (1962), «Шістдесят поетів шістдесятих років» (1966). Автор праць з сучасної української літератури, бібліографії, староукраїнської міфології.

Роман Купчинський

Купчинський Роман (псевдоніми і криптоніми: Гак Мусій, Чіпка Галант, Галактіон Чіпка, Доля Мирон, Мирон-Доля, Роман К., Харко, Учасник, Зиз, Рома, Р. К., Г. Ч., М. Д., Т. С.) (24.09.1894, с. Розгадів Зборівського району Тернопільської області – 10.07.1976, Оссінінг, США) – провідний спортивний журналіст Галичини 1920–1930-х рр., провідний автор спортивного журналу «**Змаг**» (1937–1939), журналіст спортивних часописів «**Руханка і Спорт**» (1926), «**Спорт і Руханка**» (1928), «**Спорт**» (1929–1931), «**Руханка й Спорт**» (1934), «**Ловецтво**» (1937–1939), головний редактор та провідний автор часописів «**Діло**» та «**Літопис Червоної Калини**», провідний автор суспільно-політичних видань «**Шляхи**», «**Новий Час**», «**Кооперативна Родина**», «**Неділя**», «**Господарсько-Кооперативний Часопис**», «**Світ**», «**Заграда**», «**Дзвони**», «**Новий Шлях**», «**Ілюстровані Вісті**», автор еміграційних українських видань «**Краківські Вісті**» (Польща), «**Свобода**», «**Вісті Комбатанта**», «**Літопис Червоної Калини**» (усі – США), засновник та голова Товариства письменників і журналістів ім. І. Франка у Львові (ТОПІЖ, 1933–1939), співзасновник і редактор львівської видавничої кооперативи «**Червона калина**» (1921–1939), співорганізатор (1922, із В. Бобинським та П. Ковжуном) літературно-мистецької групи «**Митуса**», засновник та голова Співки Українських Журналістів Америки (з 1951), почесний член Співки Українських Журналістів Америки (1966), головний редактор колегії журналу «**Вісті комбатанта**» (Нью-Йорк), один з найбільш відомих активістів українського спортивного руху в Галичині, член спортивного товариства «Україна» (з 1911), спортивних товариств «Сокіл», «Січ», «Пласт», старшина УСС та УГА, відомий спортсмен Галичини (рекордсмен з легкої атлетики Запорозьких ігрищ, чемпіон Галичини з легкої атлетики), поет (автор поезій на стрілецьку тематику), автор та композитор стрілецьких пісень (його пісні надруковані у збірниках «Великий співаник «Червоної Калини» та «Альбом стрілецьких пісень» Б. Вахнянина), автор п'єс Львівського лялькового театру гумору і сатири «Вертеп наших днів», письменник, критик, громадський діяч, співавтор сценарію фільму «Для добра і краси» (фільм знятий Юліаном Дорошем у 1937 р.).

Закінчив Перемишльську гімназію. Протягом 1913–1914 рр. навчався в Духовній семінарії у Львові. У 1914 р. записався до легіону УСС (рядовик, командант чоти, сотні, ад'ютант полку в ранзі поручника). З 1916 р. – член таємного стрілецького Ордена. З 1915 належав до Пресової Кватири й Артистичної горстки УСС, які збирали різноманітні матеріали, документи, фотографії для увічнення пам'яті стрілецького чину, випускали періодичні видання, компонували архіви УСС. З 1918 р. командував сотнею Вишколу УСС на румуно-буковинському кордоні, в січні 1919 – полком УГА у боях за Львів. У 1921–1922 рр. студював філософію у Віденському університеті. У 1922–1924 рр. навчався на студіях з гуманітарних наук в Українському таємному

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

університеті. У 1922 р. разом з В. Бобинським та П. Ковжуном організував літературно-мистецьку групу «Митуса», яка видавала однойменний місячник літератури й мистецтва.

З 1920-х рр. активно друкувався в часописах «Шляхи» і «Діло». У 1924–1939 рр. – співробітник газети «Діло», де вів рубрику «Відгуки дня», під якою друкував фейлетони, підготував книжку цих фейлетонів. З 1924 р. також співпрацював з редакціями часописів «Новий Час», «Кооперативна Родина», «Неділя», «Господарсько-Кооперативний Часопис». У 1925–1929 рр. був автором журналу «Світ», а також активно друкувався у часописах «Заграда», «Дзвони», «Новий Шлях», «Ллюстровані Вісті» тощо. У 1921–1939 рр. був головним редактором, постійним членом редакційної колегії львівської видавничої кооперативи «Червона Калина» (видав 17 історичних календарів-альманахів), також був головним редактором та провідним автором журналу «Літопис Червоної Калини» (1929–1939).

У 1933–1939 рр. – голова Товариства письменників і журналістів ім. І. Франка у Львові (ТОПЖ). З ініціативи Р. Купчинського ТОПЖ проводив літературні конкурси з грошовими нагородами, влаштовував вечори лауреатів конкурсу. У лютому 1935 Р. Купчинський започаткував Бал Української Преси – найбільшу в країні імпрезу такого роду.

Після захоплення Галичини СРСР Р. Купчинський емігрував до Польщі, де працював в Українському видавництві, друкувався в газеті «Краківські Вісті». У 1945 р. переїхав до Німеччини у м. Регенсбург, друкувався у місцевих еміграційних українських виданнях, займався літературною творчістю. У 1949 р. переїхав до США в м. Оссінг поблизу Нью-Йорка. З 1950 р. – співзасновник видавництва «Червона Калина» у США, член редакційної колегії та провідний автор часопису «Літопис Червоної Калини» (США). У 1952 р. став співзасновником Спілки Українських Журналістів Америки. Протягом 1952–1954 рр. – провідний автор української еміграційної газети «Свобода», вів на шпальтах газети свою рубрику «Відгуки дня». У 1950–1960 рр. – член управи Літературно-Мистецького Клубу в Нью-Йорку, член редколегії та провідний автор журналу комбатантських об'єднань Канади і США «Вісті Комбатанта» (Нью-Йорк). У 1958–1961 рр. – голова Спілки Українських Журналістів Америки, почесний член Спілки Українських Журналістів Америки з 1966 року.

Автор книг: «Заметіль» – «Курилася доріженька», «Перед навалою» (обидві – 1928), «У зворах Бескиду» (1933; 1991; усі – Львів); збірник «Мисливські оповідання» (Вінніпег; Торонто, 1964), трагедійно-героїчна поема «Скоропад» (Нью-Йорк, 1965), «Ми йдемо в бій» (1977), «Невиспівані пісні» (1983).

Трудову династію Купчинських продовжив онук Р. Купчинського, теж Роман Купчинський (1944–2010) – засновник та директор української служби Радіо «Свобода», журналіст (1991–2010).

Анатолій Курдик

Курдик Анатолій (псевдоніми та криптоніми: Анатоль Бовшівський, Осій Гольтіпака, Осип Гольтіпака, Рогатинець, Осій Г., О. Г., АКА, Ака, А. К.) – (24.07.1905, м. Підгайці Тернопільської області – 25.06.2001, Вінніпег, Канада) – провідний журналіст спортивної преси Галичини 1920–1930-х рр., редактор та провідний автор спортивних часописів «Вісті з Лугу» (1926–1939; 1942–1944), «Радіо-Фото-Кіно-Спорт» (1931), журналіст видань «Сокільські Вісті» (1928–1939), «Спортові Вісті» (1931–1933), український письменник, поет, драматург, громадський діяч, упорядник книжок.

Народився у родині П. Курдидика, співробітника парафії УГКЦ в Підгайцях. У 1916 р. вступив до Української академічної гімназії у Львові, а згодом – на юридичний факультет Львівського університету Яна Казимира. Був членом літературних угруповань «Листопад» і «12», ініціатором створення і лідером літературної групи «Дванадцятка», членом Товариства письменників і журналістів ім. Івана Франка (ТОПЖ), Організації українців Львова, філії та централі «Просвіти», членом спортивного товариства «Луг».

Дебютував нарисом «Осьмак» в 1924 р. у місячнику «Поступ». У 1928–1929 рр. працював у часописі «Український голос», з 1929 по 1934 – у тижневику «Неділя», з 1934 по 1939 – у щоденнику «Діло». Як поет і фейлетоніст активно друкувався в часописах «Назустріч», «Дажбог», «Жіноча доля», «Нова хата», «Червона Калина», «Студентський шлях», «Просвіта»; як гуморист – у «Комарі» і «Зизі». Статті, нариси, новели, оповідання та вірші Курдидика публікувались у всій західноукраїнській пресі в 1920–1930-х рр.

Після входження Галичини до СРСР у 1939 р. працював як віденський кореспондент для «Краківських вістей» у Польщі (1940–1945) та як співробітник газети для українських біженців «Неділя» у Німеччині (1945–1949).

У 1951 р. емігрував до Канади. З 1954 р. був провідним автором «Українського робітника», з 1956 р. редактором та журналістом тижневика «Вільне слово», з 1960 – редактором тижневика «Новий шлях» і співредактором «Поступу», кореспондентом «Українського голосу».

Відігравав помітну роль у культурному житті української діаспори в Канаді: очолював у Торонто Літературно-мистецький клуб, був співзасновником і головою Спільки українських журналістів Канади; організатором і президентом Літературно-мистецького клубу в м. Вінніпег, членом Організації українських письменників «Слово» і Української вільної академії наук. За довголітню працю на ниві української журналістики нагороджений у 1974 р. Шевченківською медаллю Конгресу українців Канади.

Автор книг: «Ясні вогні: Оповідання» (збірка легенд, 1929), «Маленькі борці: Оповідання з недавнього минулого» (1932), «Тайна одного знайомого: Оповідання» (1935), «До ясного завтра: Короткий огляд найновіших здобутків людського духа» (1936), «До сонця золотого» (1937), «Три королі і дама» (1943), публіцистичні розвідки «Велика княгиня Ольга» (1937), «Від Попраду по Тису: Дещо про минуле та сьогочасне Карпатської України» (1939), «Записки з буднів: Фейлетони і нариси» (1977).

Тв.: Перший виклад про спорт (Спортові Вісті, 1931, № 4), Другий виклад про спорт (Спортові Вісті, 1931, № 5), Ідем (Спортові Вісті, 1933, № 1), Водний мяч (Спортові Вісті, 1933, № 4).

Ліськевич Тарас (псевдонім у пластових виданнях – Шкаралупка) – відомий спортивний журналіст Галичини 1920–1930-х рр., автор спортивних видань «Спортові Вісті» (1931–1933), «Готові» (1934–1935), «Пластун» (1923–1935), «Пластовий шлях», «Пластовий вісник» (усі – 1930-ті рр.), автор еміграційного українського часопису «Юнак» та газети «Свобода», активний член спортивного товариства «Пласт», відомий футболіст станіславського футбольного клубу «Пролом», засновник та керівник футбольного клубу «Черник» (1941–1943, м. Княгинин, Галичина), видатний член Українсько-американського спортивного товариства «Леви» (Чикаго), видатний спортсмен та журналіст Української Спортової Централі Америки і Канади, з 1952 р. спортсмен з відбиванки, очолював національну волейбольну збірну США, яка завойовувала медалі різних гатунків на чемпіонатах світу та Олімпійських іграх.

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

Мулькевич Карло (1904, с. Боянець, тепер Жовківський район Львівської обл. – 1995, Торонто, псевдоніми – Меку, Мч, К. Мель-вич) – провідний журналіст спортивної преси Галичини 1920–1930-х рр., видавець та головний редактор часопису «Спортові Вісті» (1931–1933), провідний автор спортивних видань «Спорт» (1925–1926), «Спортові Вісті» (1931–1933), засновник, редактор та провідний автор еміграційного українського спортивного видання «Спортові Вісті» (1954, Канада, Торонто), автор часописів «Новий Час», «Діло», «Назустріч», «Неділя», засновник «Українського Видавництва» у Бельгії, засновник Українського Інформаційного Бюро з бюлетенем французькою та нідерландською мовами (1945), редактор еміграційного українського часопису «Вісті» у Бельгії, автор газети «Свобода» (США), український поет, новеліст, засновник та член літературного угруповання «Дванадцятка» (1930–1939), автор збірки новел «Фрагменти революції» (1927), співавтор альманаху «Дванадцятка».

У 1930 р. разом з однодумцями (їх загалом було 12) заснував літературне угруповання «Дванадцятка», яке діяло до 1939 р., видав альманах «Дванадцятка». Після війни у 1945 р. емігрував до Бельгії, у 1946 р. створив «Українське видавництво» у Бельгії, де друкувалися праці українських авторів, зокрема, Л. Мосендза «Засів» (1946), С. Любомирського «Хай розсудить меч» (у 3 Ч., 1948), І. Петрова «За душу дитини» (1949), ін. У 1945 р. став членом Українського Допомогового Комітету в Бельгії, у 1947 р. обраний його головою, протягом 1945–1950 рр. – головний редактор часопису цієї організації – еміграційної української газети «Вісті» (Бельгія). У 1953 р. переїхав до Торонто (Канада). У 1954 р. заснував та видавав еміграційний український спортивний часопис «Спортові Вісті».

Тв.: Спорт, руханка і старше громадянство (Спортові Вісті, 1933, № 1), Спортовці, розбодовуймо свій орган! (Спортові Вісті, 1933, № 1), Лекція заправки до відбиванки (Спортові Вісті, 1933, № 3), Спортивний суддя та його обов'язки (Спортові Вісті, 1933, № 10–11), Спорт виховує націю (Діло, 1926, Ч. 98), Спорт і студентство (Діло, 1926, Ч. 108), Спорт і інтелігенція (Діло, 1926, Ч. 102).

Василь Пачовський

Пачовський Василь (12.01.1878, Жуличі, Львівська обл. – 5.04.1942, Львів) – відомий спортивний журналіст Галичини 1920–1930-х рр., автор спортивних видань «Пластун» (1923–1935), «Вісті з Лугу» (1926–1939, 1942–1944), редактор та провідний автор ужгородського часопису «Народ» та військового журналу «Стрілець», громадсько-політичний діяч, український мислитель, історіософ, поет, драматург, прозаїк, кіносценарист, публіцист, педагог, організатор літературної групи «Молода муза» (гурток українсько-галицьких поетів, які наслідували західноєвропейський модерністський напрям у літературі), член Клубу письменників Львова, член товариства «Просвіта», співорганізатор спортивного товариства «Пласт» у м. Берегів. Автор творів «В пам'ять гетьмана Івана Мазепи і битви під Полтавою» (1913), «Українці як народ» (1917), «Історія Підкарпатської Русі» (1921), «Світова місія України» (1933), «Галичина і Наддніпрянська Україна», «Кубань і Україна», «Іван Мазепа, життя й діяльність» (1937), «Срібна земля: Тисячоліття Карпатської України: Нарис історії з мапою» (1938), «Історія Закарпаття» (1945), «Конструктивні ідеї державності та космічна місія Української Нації» (1945), автор ліричних збірок «Розсіпані перли» (1901), «На стоці гір» (1907), «Ладі й Марені – терновий огонь мій» (1913), «Огні месті» (1923–1927), «Розгублені звізди» (1927), «Дзвін слави князям» (1930–1933), автор драм «Сон

української ночі» (1902), «Сонце Руїни» (1909), «Сфінкс Європи» (1914), «Роман Великий» (1918), «Золоті ворота», «Гетьман Мазепа» (1933). За його сценарієм знято перший історичний фільм чеського виробництва «Корятович» (1922). Йому належить перший переклад сучасною українською літературною мовою «Повісті временних літ» (1938).

Народився в родині священника. У 1886 пішов до жуличевської школи, з 1889 р. по 1896 р. навчався у польській гімназії в Золочеві. У 1899–1901 рр. навчався на медичному факультеті Львівського університету. У 1901–1903 рр. – на філософському факультеті Віденського університету, а пізніше на філософському факультеті Львівського університету. З 1909 р. вчителював у гімназіях Станіслава, Львова та Відня. У 1915–1918 рр. працював у таборах військовополонених українців в Австрії та Німеччині, викладав на курсах українську мову та історію. На заклик «Союзу Визволення України» працював у Перемишлі та Львові. З приходом українців із царської армії вів там освітню й видавничу роботу. У 1918–1919 рр. служив командиром взводу в Українській Галицькій Армії, був редактором військового часопису «Стрілець». У 1919–1920 рр. працював професором київської гімназії. У 1920–1929 рр. – професор Ужгородської та Берегівської гімназій, де викладав українську мову, історію та географію. З 1933 р. після повернення до Галичини був викладачем Львівського університету. З 1939 р. став учителем української мови в середній школі. З 1940 р. – викладач української мови у Львівському університеті.

«Василь Пачовський, – відзначив Г. Чопик, – лірик з історіософічними та філософськими уподобаннями, драматург-візіонер, один з провідних представників літературного угруповання "Молода Муза", педагог, редактор, журналіст – багатогранна постать, ідеї та тексти якої, попри певне несприйняття сучасниками, до сьогодні залишаються актуальними. Незважаючи на трагізм національної історії, В. Пачовський вірив у майбутнє відродження України, ядром своєї літературної діяльності вважав національно-патріотичні твори. Критики ж, починаючи від Івана Франка, силу його таланту вбачали лише в ліриці, сповненій мінливості настроїв, витонченості поетичної форми, глибокої музичності, ґрунтованій на фольклорній традиції» [264, с. 6].

Як наголосив А. Ковач, «В. Пачовський ставив собі за мету виховати новий тип українця-державника, рисами якого були б передусім національна гордість і самопшана. Приклад В. Пачовського продемонстрував нам надзвичайну любов до українців та відданість ідеї створення української держави в умовах іншомовної культури. Ядром своєї літературної діяльності він вважав свої національно-патріотичні твори, виходячи з непохитного переконання, що для поневоленого народу храм держави заміняє мистецтво» [103].

Степан Попель

Попель Степан (05.08.1907, с. Комарники, Львівська область – 27.12.1987, Фарго, Північна Дакота, США) (псевдонім А. С. Сулима) – відомий спортивний журналіст Галичини 1920–30-х рр., редактор та провідний автор часописів «Спортові Вісті» (1931–1933), «Szachista» (1933–1935, 1938–1939), видатний шахіст міжнародного рівня, філолог, юрист, український шахіст. Автор книжки «Початки шахіста» (Львів, 1943). Народився в сім'ї священника. Племінник відомого шахіста Ігнаца фон Попіля. Протягом 1924 р. навчався в коледжах в Есхені, Брюсселі та Парижі. У 1931 р. став магістром

франко-латинської філології Львівського університету, у 1938 р. – магістром юриспруденції. У 1931–1939 рр. професор французької та латини Львівської гімназії. У 1939–1941 – асистент професора Львівського педагогічного інституту. У 1941–1944 – асистент професора «Львівської політехніки». Засновник Товариства Українських Шахістів, яке стало найбільшою українською шаховою організацією Львова. У 1920–1930-х рр. був одним з найсильніших гравців Західної України, переможцем чемпіонатів Галичини 1928 і 1942, турнірів найсильніших українських шахістів у Самборі 1943 та в Сяноку 1944. Був поліглотом, окрім української, володів польською, російською, французькою, німецькою, латинською та англійською мовами.

У 1944 р. виїхав з України, щоб не жити під радянською окупацією. Згодом емігрував до Парижа, виступав у шаховому клубі «Каїсса», ставав чемпіоном Парижа у 1951, 1953 і 1954 рр.

У 1956 р. С. Попель переїхав до США, був одним з найкращих шахістів української діаспори, вигравав чемпіонат штату Мічиган тричі поспіль – 1957, 1958 і 1959 рр., ставав віце-чемпіоном УСЦАК 1966 р. та чемпіоном 1969 р. У 1957–1961 рр. працював викладачем іноземних мов у публічній школі в Детройті, у 1961 р. став професором французької мови й літератури в Університеті штату Північна Дакота у Фарго. З 1965–1980 рр. був незмінним чемпіоном з шахів Північної Дакоти. Помер Степан Попель 27 грудня 1987 року в США.

Як наголошує С. Лесів, є версія, яка пов'язує відомого шахіста Степана Попеля з українським політичним діячем Степаном Бандерою [179]. Упорядник книги «Романтик шахів та його епоха. Степан Попель» Іван Яремко в кожній зі своїх статей, вміщених до збірника стверджує, що Степан Бандера жив за документами С. Попеля-шахіста, які у нього викрали в Парижі [282].

Богдан Сітницький

Сітницький Богдан (18.05.1914, Львів – 29.01.1997, Львів) – відомий спортивний журналіст Галичини 1930-х рр., автор українських спортивних видань «Готові» (1934–1935), «Спорт» (1936–1937), «Пластовий шлях», «Пластова стежа», «Пластовий вісник», «Пластовий впоряд», «Пластова зірка» (1930-ті рр.), головний редактор часопису «Спорт» (1936–1937), журналіст часописів «Вогні», «На сліді», «Шлях молоді», член спортивного товариства «Пласт», пластун куреня ім. Петра Сагайдачного, старший пластун куреня «Чорноморці», відомий спортсмен.

Посмертно нагороджений орденом св. Юрія.

Народився в сім'ї професора гімназії, учителя математики та фізики. Протягом 1924–1932 рр. навчався в Академічній гімназії. У 1925 р. вступив у спортивне товариство «Пласт». Після заборони Пласту в 1930 р. став членом спортивно-краєзнавчого товариства «Плай». Вів журналістську діяльність у кооперативі «Вогні», де в основному працювали старші пластуни куреня «Чорноморці» під керівництвом курінного Я. Гладкого. Ставши членом цього куреня, співпрацював у редакціях журналів «На сліді» і «Шлях молоді». Разом з тим працював у «Центросоюзі». Від 1936 до 1939 рр. був впорядником хлоп'ячих новацьких таборів на Остодорі, які організувала Комісія виховних осель і мандрівок молоді (КВОММ). У 1939 – 1941 рр. належав до складу підпільного Пластового Центру.

У 1948 р. заарештований і засуджений на 10 років за «антирадянську пропаганду». У 1954 р. був звільнений і повернувся до Львова. З 1955 р. працював бухгалтером Львівської обласної клінічної лікарні. У 1961–1966 рр. навчався у Львівському

торгово-економічному інституті. У 1960–1980-ті рр. проводив виховні мандрівки молоді Карпатами та всією Україною (цю діяльність родини Сітницьких прийнято називати підпільним «автобусним» пластуванням в СРСР). З відновленням «Пласту» в незалежній Україні став членом львівського осередку пластунів, поновив своє членство у курені «Чорноморці», був членом Крайової Булави УПС, писарем, працював у Групі історії та музейництва Пласту «На сліді».

Смолій Іван (псевдоніми Максим Булька, Гіякинт Брунька, Клим Булька, Аполльо Чіп, Аполльо Чхун) (14.08.1915, с. Михновиць, на Бойківщині – 24.02.1984, Нью-Йорк, США), один з провідних публіцистів спортивного видання Галичини «**Змаг**» (1937–1939), автор українських видань «**Назустріч**», «**Новий час**», «**Діло**», журналіст еміграційних видань «**Свобода**» та «**Народна Воля**», публіцист, есеїст, літературний критик, фейлетоніст, автор повістей, оповідань, нарисів, п'єс, фейлетонів, статей, член Спілки Українських Письменників «Слово», член Спілки Журналістів Америки. Автор книг: «Життя на вазі» (1939), «Ніч над пшеничною землею» (1954), збірок оповідань «Дівчина з Вінниці» (1947), «Манікени» (1956), «Зрада» (1959), повістей «Кордони падуть» (1951), «Гранатові історії» (1954), «У зеленому підгір'ї» (1960), роману «Неспокійна осінь» (1981).

У м. Перемишль у 1936 р. закінчив гімназію, далі вчився у Львові, потім вчителював на селі. Дебютував у лютому 1937 р. у спортивному журналі «Змаг» (м. Перемишль) гуморескою «Безкровна жертва воротаря» та оповіданням «Втратив посаду» під псевдонімом Гіякинт Брунька. Іван Смолій щонайменше публікував у часописі «Змаг» гумористичні оповідання на спортивні теми. Найбільш відомим його твором у спортивному виданні є повість «Кохання на старті» (1938).

Упродовж 1937 р. активно друкувався у літературно-мистецькому часописі «Назустріч», у щоденниках «Новий час» (оповідання «Зустріч») та «Діло» («Кар'єра будівничого»). У період Другої світової війни переїхав до Західної Німеччини. Працював журналістом, був редактором тижневика «Народна воля» – органу Українського Братського Союзу – у Скрантоні. У 1951 р. емігрував до США, де активно співпрацював з часописом «Свобода» в Нью-Джерсі, друкуючи там прозові твори та статті на літературно-критичні теми. У «Свободі» була частково надрукована повість «У зеленому підгір'ї» (1960). В еміграції з'явилися: збірки оповідань «Дівчина з Вінниці» (1947), «Манекени» (1956), «Зрада» (1959); повісті «Кордони падуть» (1951), «У зеленому Підгір'ї» (1960); казкове оповідання «Сонцебори» (1960).

Творчість Івана Смолія здобула чимало відзначень і нагород. У 1981–1982 рр. двічі здобув нагороду його останній роман «Неспокійна осінь» (1981). У 2009 р. посмертно вийшла в світ книга І. Смолія «Галичина на зламі епохи: Вибрані твори».

Характеризуючи творчість І. Смолія у спортивному тижневику «Змаг», В. Пилювич відзначив: «Сюжети більшості оповідань і фейлетонів автор почерпнув зі спортивного життя Галичини кінця 1930-х рр., наприклад опис шкільного подвір'я в оповіданні «Втратив посаду» (Фейлетон на появу «Змагу») нагадує подвір'я філіяльного будинку української гімназії в Перемишлі, що містилася в домі Літинських при вул. Словацького № 1823. На той час в Галичині виробилася і вживалася, відмінна від східно-української, спортивна термінологія, і саме такою у своїй творчості користувався Іван Смолій» [45, с. 153].

Як наголошується в «Енциклопедії українознавства», «творчість Івана Смолія відзначалася не лише мистецькою формою і непересічним талантом, але твори були просякнуті любов'ю до своєї землі, любов'ю до українського народу з чітким виявом соборності. У своїх творах він відображав великі духовні вартості та моральні чесноти українців» [70].

Тріль Михайло (1905, Львів – 1955, США) – один з найвідоміших спортивних журналістів Галичини 1920–1930-х рр., провідний автор часопису «**Сокільські Вісті**» (1928–1929; 1931–1939 рр.), головний редактор та автор часопису «**Руханковий додаток "Сокільських Вістей"**» (1929), автор газети «**Новий Час**», журналу «**Наша школа**», автор еміграційної газети «**Свобода**» (США), один з перших журналістів-інтерв'юрів у спортивній пресі, скорописець, видатний сокільський і тіловиховний діяч Галичини, член Головної Управи «Сокола-Батька» протягом 1925–1939 рр., автор численних складанок руханкових вправ, виконуваних на сокільських виступах, та методичних підручників для інструкторів фізкультури, як-от: «Трійкові вежі» (1927), «Чвіркові вежі» (1927), «Вправи шабельками для молодих учасників» (1929), «Вправи вільноруч» (1933), «Вправи вільноруч для учасників на краєвий здвиг» (1934), «Вправи на коні з 162 рисунками в тексті» (1933), «Вправи на дручнику: Підручник до приладівки» (1936), «Зрив»: 16-рухові вправи вільноруч побратимів» (1937), «Вправи на поручні» (1937).

У альманасі «Сокіл-Батько: спортивно-руханкове товариство у Львові: Альманах 1894–1994» надрукований некролог Т. Білостоцького «Пам'яті М. Тріля», який розкриває значення Михайла Тріля для розвитку спорту та спортивної преси Галичини 1920–1930-х рр.

Кирило Трільовський

Трільовський Кирило (псевдоніми Клим Обух, Гайдамака, Кирило Приятель, Радикал, Січовий Батько, Снятинчук) (06.05.1864, с. Богутин Золочівського повіту – 16.10.1941, Коломия) – провідний журналіст спортивної преси Галичини 1910–1920-х рр., редактор та провідний автор спортивних видань Галичини «**Січові Вісті**» (1912–1913), «**Січовий голос**» (1918–1919) та еміграційних українських спортивних видань «**Січові Вісті**» (1918–1923), «**Січ**» (1934–1935), редагував місячник «**Зоря**» і двотижневик «**Хлопська Правда**», був автором часописів «**Громада**», «**Батьківщина**», «**Громадський голос**», «**Народ**», «**Хлібороб**» та кореспондентом газети «**Свобода**» і «**Народне Слово**» у США, український громадсько-політичний діяч, засновник спортивно-пожежно-руханкового товариства «Січ» (1900), організатор січового та січово-стрілецького руху в Галичині, адвокат, засновник Українського Січового Союзу в Празі (1927), член Національної Ради ЗУНР, депутат парламенту Австрії та галицького сейму, поет. Опублікував до 1800 статей у різних часописах. Автор книг «Про велику французьку революцію» (1913), «Боротьба італійців за свободу та соборність» (1928), ліричної збірки «Вперед» (1888).

Народився с. Богутин Золочівського повіту на Галичині в родині священника УГКЦ. Навчався на юридичному факультеті в Чернівцях, згодом – у Львівському і Віденському університетах. З 1884 р. постійно займався громадськими справами – засновував по селах читальні та кооперативи, утворив у Коломиї спеціальну бібліотеку і проводив пропагандистську роботу з поширення творів Т. Шевченка, П. Куліша, заснував у Снятині бібліотечне товариство «Наука». З 1908 р. – голова Головного Січового Комітету, з 1912 – генеральний отаман об'єднання «Січей» Галичини – Українського Січового Комітету, при якому 1913 р. засновано парамілітарну організацію Українських Січових стрільців. У 1919 р. заснував Січовий Комітет у Вінниці, а в 1920 – кілька «Січей» на Закарпатті. Як організатор «Січей» («січовий батько»), К. Трільовський спричинився до поширення, а то й пробудження національної свідомості селянських мас.

Як відзначено в «Енциклопедії українознавства»: «Члени «Січі» не тільки займалися спортом та готували себе до боротьби з вогнем, а й повинні були вести освітньо-культурну діяльність. У статуті «Січі» Трильовський писав, що «Січі» повинні боротися з неграмотністю, передплачувати часописи, купувати книжки для «Січової бібліотеки», давати театральні вистави, створювати свій хор і оркестр. «Січ» мала проводити боротьбу з пияцтвом, картярством і т. ін.

Під впливом творів Т. Шевченка, М. Костомарова К. Трильовський прийшов до переконання, що українці мусять боротися за визволення своєї Батьківщини, але для цього треба «військово зорганізуватися». Зважаючи на австрійсько-польську цензуру, К. Трильовський не мав змоги в статуті чітко зазначити справжню визвольну мету «Січі», яка полягала в підготовці через спорт до боротьби з австрійсько-польськими окупантами за волю України» [70].

У 1896–1897 у Коломиї, у друкарні Я. Брука, Кирило Трильовський видавав часопис «Громада». Це видання стояло на радикальних засадах і було призначене широкому загалу читачів. У першому його числі було задекларовано, що назва газети є згадкою про «Громаду» М. Драгоманова.

На початку ХХ ст. К. Трильовський здійснював активну видавничу діяльність, яка була часом передспрямована на популяризацію січової ідеї. Видавничим центром січових часописів була Коломия. Тут К. Трильовський у друкарні В. Бравнера видавав популярний місячник «Зоря», двотижневик «Хлопська Правда». У 1903 політик заснував видавництво газети «Хлопська правда», що була фактично друкованим органом Коломийського осередку радикальної партії. Для популяризації січового руху він також щорічно видавав у Коломиї календарі із символічними назвами «Отаман» (1904–1908) та «Запорожець» (1902–1913). Активною публіцистичною діяльністю Кирило Трильовський також займався у період національно-визвольних змагань на західноукраїнських землях. У середині листопада 1918 він заснував у Коломиї видання часопису «Січовий голос», що був друкованим органом Українського Січового Союзу.

Петро Франко

Франко Петро (28.06.1890, Нагуєвичі біля Дрогобича – 28.06.1941) – провідний журналіст спортивної преси Галичини 20–30-х рр. ХХ ст., син Івана Франка, брат Тараса Франка, провідний журналіст спортивних видань «Вісті з Запорожжя» (1902, 1910–1914), «Спорт» (1925–1926), «Спорт і Руханка» (1928), редактор та автор часопису «Пластовий табір», журналіст часописів «Діло», «Літопис Червоної Калини», «Шлях виховання і навчання», засновник видавництва «Франко син і спілка» (Відень, де виходили книжки українською мовою), український педагог і письменник, літератор, етнограф, член Наукового Товариства ім. Шевченка, інженер-хімік, економіст, спортсмен-тенісист, активний член «Сокола-Батька», засновник та перший голова спортивного товариства «Пласт» у Львові (1908), теоретик фізичної культури й спорту. Автор книг «Пластові ігри та забави» (1913), «Правила до сітки», «Як закласти пластову дружину?» (1921), «Підручник шведської руханки для народних і середніх шкіл» (1923), «Шведська руханка» (1928), історичних оповідань «Махнівська попівна», «Від Стрипи до Дамаску», «Пригоди четаря УСС», «Дядько шкіпер», «В пралісах Бразилії», мемуарів «Іван Франко зблизька» (1937), автор 36 зареєстрованих в УРСР винаходів, переважно з галузі переробки молока, упорядник та автор першого в УРСР словника української хіміко-технологічної термінології.

Навчався в Народній школі при учительській семінарії та Львівській державній академічній гімназії. Ще в гімназії захопився фізичною культурою. У старших класах він вже керував великим спортивним гуртком, який мав назву «Український Спортивний Клуб» (чисельність гуртка була 110 членів), і утворив 2 дружини. У 1910 р. закінчив гімназію та водночас склав іспит з фізичного виховання у Львівському університеті. Протягом 1911–1914 рр. працював викладачем тіловиховання у Львівській жіночій семінарії, написав і видав методичні посібники з футболу та волейболу. У 1911–1912 рр. паралельно з О. Тисовським організовував учнівські скаутські гуртки у Філії Академічної гімназії та проводив з ними спортивно-військові заняття. Потім навчався на відділі технічної хімії Львівської Політехніки, одержав диплом хіміка. Був спортсменом, грав у футбольній команді СТ «Україна», організовував спортивні товариства «Луг», «Пласт». У 1914 р. вступив до Української Бойової Управи, йому було надано військове звання поручника та призначено розвідковим старшиною, займався залученням добровольців до Стрілецтва, очолював стрілецькі стежі на Сколівщині, де проявив себе у ворожих тилах умілим розвідником. Протягом 1914–1917 рр. – командир сотні у Леґіоні Українських Січових Стрільців, упродовж 1918–1920 рр. – сотник і референт летунства у Начальній Команді Української Галицької Армії.

У 1922 р. прибув до Відня, де займався видавничою діяльністю, організував Видавниче Товариство «Франко син і спілка»; видав книги «Відмолодження», «Огляд території України», «Теорія зглядности. Після А. Айнштейна» (1921), інсценізацію повісті Івана Франка «Захар Беркут» (1928). З 1922 до 1930 р. – учитель тіловиховання та хімії в Коломийській гімназії, де організував спортивно-військові організації «Пласт», які з його почину поширилися всією Галичиною. Протягом 1931–1936 рр. працював старшим науковим співробітником у науково-дослідному Інституті прикладної хімії у Харкові. З 1936 до 1939 рр. учителював у гімназіях Львова та Яворова. Від 1939 по 1941 р. працював деканом товарознавчого факультету Українського державного інституту радянської торгівлі у Львові. У 1940 р. був обраний депутатом до Верховної Ради УРСР.

Тарас Франко

Франко Тарас (09.03.1889, Львів – 13.11.1971, Київ) – провідний журналіст спортивної преси Галичини 20–30-х рр. ХХ ст., син Івана Франка, брат Петра Франка, провідний журналіст спортивних видань «Вісті з Запорожжя» (1902, 1910–1914), «Сокільські Вісті» (1928–1939), «Спортові Вісті» (1931–1933), «Змаг» (1937–1939), автор часопису «Фізкультура і спорт» (1922–1999), спортивний оглядач газети «Діло», український письменник, літературознавець та мовознавець, педагог, член Спілки письменників СРСР, автор книг «Історія й теорія руханки» (1923), «Розвій руханки серед українців» (1925), збірок віршів і переспівів «Старе вино в новім місі», «На крилах гумору», «З чужої левади» (1913), «Збиточний Амор» (1918), літературознавчих досліджень «Нарис історії римської літератури» (1921), «Лис Микита». Аналіз поеми Івана Франка» (1936), «Про батька. Статті. Спогади. Оповідання» (1956), збірки гуморесок «Вздовж і впоперек» (1965).

Навчався в Українській академічній гімназії, після закінчення якої студіював філологію на філософському факультеті Львівського університету. Потім навчався у Віденському університеті, пізніше вчителював у Львівській гімназії. У 1919–1922 рр. працював учителем в Одесі. Згодом повернувся до Львова, де також учителював. У 1939 р. переїхав жити до Станиславова, де перебував до 1945 р. З 1945 викладав класичну філологію у Львівському університеті; кандидатська праця: «Іван Франко і

Борислав» (1953). Був професором руханки (фізкультури) в Українській Академічній Гімназії, завзятим спортсменом та пропагандистом спорту серед молоді Львова. У 1950–1963 рр. – співробітник Інституту літератури АН УРСР. Помер 13 листопада 1971 р. в Києві.

Тв.: Футбольний тренінг і тактика (Спортові Вісті, 1933, №№ 8, 9, 10, 11), Недостачі і парадокси легкої атлетики (Спортові Вісті, 1933, №№ 12, 13), Руханкова справа на Великій Україні (Діло, 1922, Ч. 30), Українське товариство прихильників спорту (Діло, 1922, Ч. 36), Олімпійський фонд (Діло, 1926, Ч. 52), Міжнародна Олімпіада в Україні (Діло, 1928, Ч. 90).

Твардовський Омелян (народився на Західній Україні, емігрував до США в 1944 р., друкувався в часописах як під власним прізвищем, так і під криптонімом О. Т. та псевдонімом О-н Тверденко українською та англійською мовами) – корифей еміграційної спортивної української журналістики, головний редактор та провідний автор еміграційних часописів «Наш спорт» (1962 – н. ч., Ньюарк, США), «Спортові Вісті» (додаток до газети «Свобода»), журналіст еміграційних суспільно-політичних видань «Українська Думка» (Лондон), «Українська Трибуна» (Мюнхен), «Гомін України», «Свобода» (Канада), відомий український громадський діяч, засновник та організатор українського фізкультурно-спортивного руху в США, пресовий референт управи УСЦАКу, засновник першої Спортової Школи УСВТ «Чорноморська Січ» (1969), голова спортивного еміграційного товариства «Чорноморська Січ» з 2000 р., співпрацює з Федерацією спорту в Києві, понад 55 років працює на ниві спортивної журналістики, та є головним редактором часопису «Наш спорт», нагороджений у 2001 р. медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» – «Будівничий України». Багаторазово визнаний кращим спортивним журналістом діаспори. Є автором книг «10-річчя УСТ «Чорноморська Січ» (1967), «Про пам'ятна книга» (1980), «Збірні з футболу УСЦАК – 1991» (1991), «На Олімпійських хвилях. Довідник УСЦАК. 1981–1996» (1997), «Січовими шляхами: Історія українського спортивно-виховного товариства "Чорноморська Січ" в Ньюарку (1924–1999)» (1999), «УСЦАК та спорт в Україні» (2002), «Ювілейний альманах УСЦАК. 1955–2005» (2005).

У часописі «Наш спорт» О. Твардовський надрукував більше 300 матеріалів (переважно інформаційні та аналітичні звіти, передові та проблемні статті, нариси, некрологи й гуморески про спорт в Україні та за кордоном), зокрема: «Спортові вісті з ЗДА, Канади і України» (1965, № 3), Спортові вісті з України (1966, № 4), Сучасна спортова Україна (1970, № 7), Вістки з України ЗСА (1977, № 14), Українське Спортове Товариство «Чорноморська Січ» в сезоні 1965 (1965, № 3), «Чорноморська Січ» пробиває «залізну завісу» (1969, № 6), «Ч. Січ» в гаківковій лізі «Веллі Скейтер Асоційшин» (1971, № 8), Члени УСТ «Чорноморська Січ» в історії українського спорту на еміграції (славне минуле Романа Барчука, визначного українського боксера) (1972, № 9), Основні факти з активності спортових ланок «Ч. Січі» (1982, № 19), Осяги дружин і спортсменів «Ч. Січі» в сезоні 1989/1990 (1991, № 27), Спортова Школа УСВТ «Чорноморська Січ» (1994, № 30).

Основні теми публікацій О. Твардовського: прославлення українського спорту, акцентування на його масовості, наголошення на необхідності використання в спортивних товариствах української мови, висвітлення зв'язку українських спортових товариств у діаспорі з національними спортовими товариствами, змагання в спортивній школі «Чорноморської Січі» та Української Спортової Централі Америки і Канади, звіти комісії спорту Світового Конгресу Українців, історія українського спорту за кордоном та в Україні (про спортивно-гімнастичне товариство «Січ»).

Характеризуючи О. Твардовського, О. Вацеба відзначила: «Функціонування журналу «Наш спорт» пов'язане, насамперед, з іменем Омеляна Твардовського, єдиного головного редактора за всю його історію. Подвижницька, самовіддана праця Омеляна Твардовського потребує окремого й детального висвітлення. Будучи свого часу керівником «спортової секції» і постійним «пресовим референтом» УСВТ «Чорноморська Січ», О. Твардовський так і не значився головним редактором журналу у звичному нам розумінні. Він ніколи не прагнув йменуватися «керівником», але своєю щоденною негаласливою працею заслужив неабиякий авторитет та повагу української громади. На титульній сторінці кожного нового номера значилося «приготував до друку О. Твардовський». Тільки з 1999 р. в чотирьох останніх журналах значиться: «Редагує Пресовий Референт Омелян Твардовський». Водночас, він залишається і головним фотокореспондентом, і автором ґрунтовних редакційних статей, звітів, різноманітних історичних матеріалів, збирачем статистичної інформації й своєрідною зв'язковою ланкою зі спеціалізованими засобами масової інформації колишнього Радянського Союзу та сучасної України. Переважна більшість матеріалів часопису належить його перу. Зауважимо, що й більшість не підписаних статей також належать перу О. Твардовського, оскільки авторський стиль, манеру викладу не приховаєш. Його журналістське й редакційне перо вирізняється сміливістю та принциповістю, дбайливим ставленням до української історії, турботою про молоді покоління зарубіжних українців, оптимізмом і несхитною вірою у щасливе майбутнє українського спорту» [31, с. 55].

О. Твардовський є автором низки критичних та полемічних статей щодо розвитку спортивного життя в Україні та діаспорі: «Наша участь у Вільній Олімпіаді – 1980»; «Український організований спорт під обстрілом»; «Роздуми після Української Спортової Олімпіади»; «На шляху до відродження українського спорту»; «Проблеми українського спорту»; «Коли врешті спортові кадри України заговорять державною мовою?» тощо. Про його передові позиції у спортивному житті української громади США, участь в усіх спортивних змаганнях та заходах свідчить зібрана ним хроніка та статистика усіх змагань, що відбувалися під егідою УСЦАК. Протягом 50 років О. Твардовський писав на шпальтах «Нашого спорту» розгорнуту історію одного із найважливіших спортивних товариств української діаспори США. О. Твардовському належить пріоритет в аспекті висвітлення на шпальтах «Нашого Спорту» специфічної акції в історії спортивного життя української діаспори – поїздки чисельної делегації в Україну в 1991 р. Турне було присвячене 80-річчю з дати створення спортивного товариства «Україна» у Львові, але ця подія вийшла за межі спортивних змагань. Останнім часом О. Твардовський подає багато статей у перекладі англійською мовою. Постає О. Твардовського є унікальною в контексті значення діяльності однієї особи у розвитку спортивної журналістики української діаспори. О. Твардовський відзначив справжній золотий ювілей у спортивній пресі і став справжнім корифеєм, метром еміграційної української спортивної журналістики.

1.2. Провідні спортивні журналісти України 1890–1921 рр. в дорадянський період

Тут об'єднані провідні спортивні журналісти України першого періоду (1890-ті рр. – 1916 р. – зародження й формування української спортивної періодики наприкінці XIX ст. та на початку 1910-х рр., що охоплює територіальні межі підросійської України; у цьому періоді на теренах підросійської України зароджується та функціонує 42 спортивних мас-медіа) та другого періоду розвитку спортивної преси (1917–1921 рр. –

становлення спортивної преси в підросійській Україні в період громадянської війни; у цей період виникає 7 спеціалізованих спортивних видань). У ці складні часи, коли спортивна преса розвивалася у важких соціополітичних умовах, а провідні українські міста (Київ, Одеса та Харків) вважалися провінцією, роль спортивних журналістів мала особливе значення. Часто робота спортивних журналістів була суто ідейною, не приносила жодного прибутку, а значення спорту применшувалося, і тут особливо вирізнялася роль 11 спортивних журналістів та видавців, що сприяли розвитку спортивної преси та популяризації спорту в підросійській Україні. До списку провідних спортивних журналістів України цього часу ми включаємо двох журналістів з Росії (Г. Дюперона та І. Лебедева), що стали метрами та каталізаторами розвитку спортивної журналістики України дорадянського періоду, популяризували український спорт. Саме вони спричинилися до перших успіхів української спортивної журналістики, саме вони підтримували спортивну періодику, коли вона, будучи немовлям, робила свої перші невпевнені кроки, торуючи свій шлях через терни до зірок. Не виключено, що саме завдяки активній участі Г. Дюперона та І. Лебедева у поєднанні з самобутністю української спортивної преси вона вже на початку свого народження отримала лаври. Київський часопис «Вестник голубиноного спорта» був нагороджений дипломом на Всесвітній Міжнародній виставці періодичних видань у Брюсселі у 1893 р., що стало фактом визнання української спортивної періодику у світі.

Творчість декількох персоналій цього періоду (зокрема В. Крамаренка) стала основою становлення радянської спортивної журналістики 1920–1930-х рр. Загалом до цього списку ми включаємо 11 спортивних журналістів.

Артур Анатра

Анатра Артур (1875, Одеса – 1943, Італія) – видавець та автор спортивної преси Одеси 1910-х рр., зокрема видань «**Вестник 1-го Южного съезда деятелей по воздухоплавательному делу**» (1910), який сам же редагував, та «**Заря авиации**» (1916), одеський підприємець, банкір, купець першої гільдії, мільйонер, гласний міської Думи, магістр фізико-математичного факультету Імператорського Новоросійського університету, член Товариства сприяння академічному життю Імператорського Новоросійського університету, почесний мировий суддя, голова Сибірського торгового банку, член 2-го одеського товариства взаємного кредиту, літакобудівник, засновник першого в Україні авіаклубу та авіаційного заводу аеропланів та гідропланів «Анатра» (третього в Російській імперії за обсягом виробництва), родоначальник російської авіації. Входив до складу «Відділу повітряного флоту» при «Особливому комітеті з посилення військового флоту Росії»; ініціатор створення Одеської військової авіашколи, що фінансувалася ним та отримала найменування «Школа нового часу, заснована А. А. Анатрою»; також був Віце-президентом Новоросійського товариства заохочення коневодства, головою Новоросійського товариства поштово-голубиноного спорту. При його фінансовому сприянні в Одесі був відкритий перший у місті стаціонарний кінотеатр «Мулен-руж». А. Анатра нагороджений орденом Святого Володимира, також йому присвоєно звання комерц-радника.

Як відзначає Ф. Каменецький, «Зацікавившись повітроплаванням, Артур Анатра стає одним із засновників Одеського аероклубу (ОАК), створеного в березні 1908, а потім і його президентом (1910–1918), змінивши на цій посаді барона Олександра Каульбарса» [89].

Досить повну характеристику італійцю за національністю А. Анатрі надав М. Мейзерський у статті «Одесса: итальянский след», відзначивши: «У будь-якому багатонаціональному місті, яким до цих пір вважається Одеса, є «стрижнева» нація, навколо якої формується загальноприйнята мова, етикет і культура. Усього за 200 з гаком років своєї історії Південна Пальміра поміняла цілих чотири етнічних обличчя, залишаючись при цьому частиною однієї держави. Найпершим обличчям Одеси було італійське... У Артура Антоновича, на відміну від його пращурів, була зовсім інша пристрасть – небо. Захоплений подвигом братів Райт, він став одним із засновників одеського авіаклубу та власником авіамастерень, а також видавав журнал «Заря авиации». Цікаво, що будучи президентом Одеського авіаклубу, він став першим в історії російської авіації пасажиром, здійснивши спільний політ з лютчиком Михайлом Єфімовим. У 1913–1917 рр. майстерні А. Анатра виробляли в основному літаки за французькими зразками – «Фарман», «Ньюпор», «Вуазен» і «Моран Соньє», але з 1915 у виробництво надійшли власні серії – «Анатра Андре», «Анатра ВИ», «Анатра Д» і «Анатра ДС» [142].

Розширюючи виробництво, підприємливий А. Анатра в 1914 р. побудував аеропланозбірний завод у Сімферополі. У 1918 р. він був вивезений до Німеччини, однак прилеглий район міста донині називається Анатра, а сусідня вулиця – Авіаційна».

Характеризуючи А. Анатру, редактор часопису «Заря авиации» І. Радецький у статті «А. Анатра и авиация в Одессе» наголосив: «В Одесі натхненником ідеї повітроплавання та поборником авіації виявився корінний одесит Ар. Ан. Анатра. Освічений, гуманний, чутливий до всього прекрасного, чуйний на все добре, Артур Антонович перший оцінив зусилля окремих прихильників авіації і після виникнення в Одесі АероКлубу став на чолі цієї цікавої спортивної установи... На улюблену справу А. А. Анатра витрачає великий капітал – у кілька сотень тисяч – і не зупиняється ні перед якими труднощами, щоб поставити школу на належну висоту. І справа широко процвітає» [191, с. 3].

Заслуга у виданні А. Анатрою в Одесі часописів з авіаспорту набуває ще більшого значення при врахуванні того факту, що А. Анатра видавав ці журнали, не маючи при цьому жодних прибутків. Адже, як наголосив К. Алексеев, «витрати, необхідні на випуск видань, присвячених авіації, внаслідок вузької науково-технічної специфіки, були значно більшими, ніж у решти спортивних часописів» [3, с. 185].

Олександр Анохін

Анохін Олександр (псевдонім Б. Рос; 14.08.1882, с. Дружківка Катеринославської губернії – 1920, Київ) – видатний спортивний журналіст України 1910-х рр., редактор та журналіст часопису «Красота и сила» (1913, керував у журналі насамперед науково-спортивним віділом), редактор київського альманаху «**Всероссийский календарь спортсмена**» (1914), провідний автор російських видань «Геркулес», «Иллюстрированный журнал атлетики и спорта», «Сила и здоровье», «Спорт», «Физическое образование и спорт», «Спортсмен», «Русский спорт», спортсмен, київський лікар, пропагандист спорту, насамперед важкої атлетики, теоретик фізичної культури і спорту, тренер, засновник і керівник скаутської організації в Києві, голова Київського спортивного товариства та Київського Олімпійського комітету, голова організаційного комітету I Російської олімпіади, організатор турніру важкоатлетів Першої все-російської олімпіади, перший у Києві та у Росії володар диплому «Тренер з важкої

атлетики» (1908). Автор книг «Волевая гимнастика. Психофизические движения» (1909, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930 – загалом 16 перевидань), «Сила и здоровье для всех» (1911) та багатьох брошур з фізичного виховання та спорту. Видав кілька книг про ранкову гігієнічну гімнастику, розвиток спорту, зміцнення здоров'я, олімпійський рух, фізичне виховання учнівської молоді. Провідні теми О. Анохіна в спортивній журналістиці: питання теорії і практики фізичного виховання різних груп населення, розвиток видів спорту. Олександр Анохін писав про спортсменів, про фізичний розвиток дітей, про сенс спорту і оздоровчо-розвиваючих системах – японській, німецькій, французькій, чеській, включаючи і староруські військові.

У 1910 р. закінчив медичний факультет Університету святого Володимира в Києві. З 1906 р. працював викладачем гімнастики в Реальному училищі Ф. Альдінгера і лектором на Вищих жіночих курсах професора А. О. Карницького, викладав гімнастику в Київському комерційному училищі та Київському учительському інституті. Організовував спортивні секції, зокрема, очолив створений у Києві в 1912 р. гурток «Спорт», члени якого були активними учасниками змагань Київської олімпіади, захоплювався спортивним товариством «Сокіл», організовував турніри з важкої атлетики.

Автор розвідки «Происхождение волевой гимнастики» відзначив: «Студентом-медиком Анохін публікує перші статті так чи інакше пов'язані з фізичною гігієною і тренуванням. Одна з них з'являється окремою брошурою у 1905 р. Згодом доктор О. Анохін видає сім книг, безпосередньо присвячених різним системам тренування [Сандова, Мюллера, Дебоне, Штольца, Дадлі, японської, російської]. Його робота «Волевая гимнастика. Психофизические движения», надрукована в 1909 р., витримус шістнадцять видань! О. Анохін був також редактором «Всероссийского календаря спортсмена» [Київ, 1914]. Його безсумнівно, можна віднести до будівників російського спорту. Неможливо порахувати його нариси, замітки в різних спортивних журналах, кожна – самостійний погляд на долю того чи іншого атлета, а також на призначення фізичної культури та спорту» [188].

Як відзначила редакція журналу «Олімпійська арена», «беззаперечною є заслуга Анохіна в успіху I Російської олімпіади 1913 р. Хоча Олімпіада проходила в рамках Всеросійської виставки й мала підтримку з боку царського двору, проте без ентузіазму тодішньої спортивної громадськості Києва реалізувати задум навряд чи вдалося б. Олександр Костянтинович координував роботу організаційного комітету в період підготовки до Олімпіади й безпосередньо в дні змагань. Про авторитет цієї людини, крім іншого, свідчить і той факт, що серед найпочесніших трофеїв, що вручалися переможцям київської Олімпіади поряд з імператорським призом, призами великого князя Дмитра Павловича, генерал-губернатора Воєйкова, була іменна нагорода доктора Олександра Анохіна» [262].

Олександр Анохін володів технікою навіювання, близькою до гіпнозу, і користувався нею не тільки для потреб лікарських. Неабиякий актор життя (недарма на візитівці у нього значилося «Театральний доктор»), він був ще й окультистом – таємним діячем масонського «братства вільних каменярів».

О. Анохін вважається одним з найвидатніших спортивних журналістів дореволюційної епохи. Зокрема К. Алексеев, посилаючись на думку О. Анохіна щодо висвітлення спорту в загальній пресі, назвав його «видним спортивним обозревателем». О. Анохін одним з перших відзначив основні вимоги до роботи спортивного журналіста, зокрема: «Спортивный корреспондент должен удовлетворять двум основным требованиям: 1) знать то, о чем пишет, 2) быть беспристрастным. Писать то, что диктует организатор, и тогда вас покормят, облакают, даже труд писания облегчат, давая готовые рецензии, а попробуйте писать то, что надо по вашему – вы не только не получите входа на борьбу, а рискуете еще отведать крепкой длани г. борца» [3].

Тв.: Естественная система физических упражнений. Русская система гимнастики («Физическое воспитание и спорт», 1910, № 5), Спорт и пресса («Русский спорт», 1912, № 53), Стадион в Киеве («Русский спорт», 1916, № 48), К предстоящей Российской Олимпиаде в г. Киеве («Русский спорт», 1913, № 26).

Павло Бодянський

Бодянський Павло (29.06.1857, с. Сєрби, Одеська область – 19.01.1922, Київ) – журналіст спортивної преси Києва 1910-х рр., засновник, редактор та провідний автор першого шашкового видання України «Шашки» (1897–1901), журналіст видань «Шахматное обозрение» та «Киевские Университетские Известия», спортсмен-шашкіст, переможець Всеросійських турнірів, пропагандист шашкової гри, який організував перші три чемпіонати Росії з шашок, зокрема очні (Всеросійський шашковий турнір) і заочний (1896–1899), конкурси рішень завдань і етюдів у журналах, займався шашковою композицією, розробляв теорію гри, зокрема вже в першому числі його журналу з'явилися складені ним «Правила игры в русские шашки», став організатором першого чемпіонату Києва з шашок у 1892 р. та перший започаткував змагання за листуванням у 1896 р. Автор посібника «Правила игры в русские шашки» (1897).

Народився в родині священника. Навчався в Тульчинському духовному училищі, у 1877 р. закінчив Подільську духовну семінарію в Кам'янці-Подільському, у 1881 р. – історико-філологічний факультет Київського університету св. Володимира. Працював викладачем російської, стародавніх мов та історії у Першій Київській гімназії, потім став її директором. Також обіймав посаду секретаря київського відділення Товариства класичної філології і педагогіки. З 1911 р. став директором Третьої гімназії. Видатний російський історик, педагог, викладач з математики, вчитель М. Булгакова та К. Паустовського. П. Бодянський є автором книг з історії: «Римские Вакханалии и преследование их в VI веке от основания Рима» (1882), «История народного трибуната в период сословной борьбы в Риме» (1884–1886), «Сервий Туллий и его аграрная реформа» (1890), «Исторический очерк развития Москвы» (1902).

Характеризуючи П. Бодянського, В. Городецький у книзі «Учись играть в шашки» відзначив: «Павло Миколайович Бодянський майже весь свій заробіток витрачав на шашки. Роз'їжджаючи у вільний час по містах, Бодянський знайомився з грою місцевих аматорів, влаштовував різні змагання з призами, провів п'ять Всеросійських турнірів» [53, с. 34].

Євген Гарнич-Гарницький

Гарнич-Гарницький Євген (29.01.1862, Харків – 1919, Київ) – журналіст спортивних видань України 1910-х рр., автор часописів «Красота и сила» (1913), «Екатеринославский спорт» (1918), редактор та провідний автор видання «Новый век» (1906), батько київської атлетики, засновник кубку з футболу в 1917 р. та першого місцевого футбольного турніру, батько київського спортивного руху, спортсмен, засновник Київського атлетичного гуртка (1895), командор Київського яхт-клубу, лікар, член Київського олімпійського комітету, один з організаторів I Російської олімпіади (1913).

Народився в родині професора хімії Харківського та Київського університетів. Закінчив Першу київську гімназію. У 1889 р. закінчив медичний факультет Університету св. Володимира у Києві. У 1891 р. призначений молодшим лікарем Київської фортечної артилерії. Згодом служив лікарем для відряджень VI розряду при Київському окружному військово-медичному управлінні КВО. Мав чин колезького радника. Започаткував розвиток важкої атлетики в країні. З 1889 р. засновник та віце-командор яхт-клубу. У 1895 р. заснував Київський атлетичний гурток та щомісячно проводив змагання з силових видів спорту. У 1897–1916 рр. – член та голова журі чемпіонатів Росії з важкої атлетики. Керував підготовкою Івана Піддубного. З 1912 р. – член Всеросійської спілки важкоатлетів; з 1914 р. – президент спортивного товариства «Санітас».

З іменем Є. Гарнич-Гарницького пов'язана епоха появи і розквіту в Києві багатьох спортивних товариств. Зокрема він був віце-головою Київського Олімпійського комітету; віце-командором та командором Яхт Клубу, одним з головних засновників і першим начальником вільнопожежного товариства; заснував атлетичне і гімнастичне товариство, перейменоване згодом в гімназійне товариство «Русский Сокол» і протягом 18 років був його головою. Був діяльним членом Київських товариств: велосипедного, рибальського, мисливського тощо.

У травні 1899 був затверджений Статут Київського атлетичного товариства. Головою було обрано Е. Ф. Гарнич-Гарницького. І, звичайно він не міг залишитися осторонь при організації Київського клубу автомобілістів, ставши одним з його засновників.

О. Друг і Д. Малаков писали в статті «Особняки Києва»: «Завдяки невтомній енергії Євген Федорович, крім занять за фахом, відгукувався на різні потреби громадського життя. Маючи атлетичну статуру й чудове здоров'я, особливо активно сприяв розвитку спорту в краї. Він заснував і брав активну участь у діяльності Київського яхт-клубу (начальник гавані, віце-командор), атлетичного і гімнастичного товариства, згодом перейменованого на «Русский Сокол», Київського вільнопожежного товариства (перший начальник дружини). Євген Федорович заснував Київський клуб автомобілістів, куди залучив багатьох представників фінансового й чиновного світу, що, певна річ, сприяло розвитку клубу. Він був діяльним членом багатьох київських товариств: велосипедного, туристичного, рисистих перегонів, мисливського, рибальства, любителів природи, повітроплавання тощо» [69]. Під час підготовки Київської олімпіади Гарнич-Гарницький був одним з найактивніших членів організаційного комітету та правою рукою Олександра Анохіна в одному з найавторитетніших українських періодичних видань початку ХХ ст. – журналі «Красота и сила».

Сьогодні на честь Євгена Гарнич-Гарницького названий Кубок України з гірського спорту.

Герценштейн Юрій (псевдонім Ю. Емброс) – провідний журналіст спортивної преси Одеси 1910-х рр., редактор та провідний автор часопису «Спортивная жизнь» (1910–1911), провідний автор багатьох спортивних видань Одеси 1910-х рр., автор суспільно-політичних часописів Одеси, зокрема газети «Южная мысль».

Однією з улюблених тем Ю. Емброса була авіація, він багато матеріалів написав про видатного авіатора та всебічно розвиненого спортсмена С. Уточкіна. У некролозі «Памяти Уточкина», надрукованому в газеті «Южная мысль» за 3 січня 1916 р., яскраво вирізняється оригінальний стиль журналіста, простежується його широка ерудиція: «Громадное большинство знало только Уточкина-спортсмена. Люди, знавшие его близко, с первых же моментов сближения вдруг убеждались: есть ещё другой, тщательно спрятанный от толпы. Мало кто знал мечтателя и романтика, влюбленного в солнце и море, искателя красоты в жизни, в котором было нечто от Дон-Кихота, нечто от Глана, нечто от античного философа-стойка... У его колыбели было много добрых фей, разбросавших свои дары, но злая фея их оплела нитью трагизма» [273].

Георгій Дюперон

Дюперон Георгій (12.09.1877, Санкт-Петербург – 1934, Ленінград) – батько спортивної журналістики Російської імперії, відомий журналіст спортивних видань України «Спорт» (1897–1899), «Красота и сила» (1913), «Вестник физической культуры» (1922–1929), провідний автор російських видань «Самокат», «Циклист», «К спорту!», «Русский спорт», «Спортсмен», «Азарт», «Спортивное обозрение», «Сила и здоровье», «Иллюстрированный журнал Атлетики и Спорта», «Всевобуч и спорт», «Русский спорт», редактор та автор петербурзьких журналів «Спорт», «Вестник Петроградской футбольной лиги», засновник російського футболу, баскетболу, легкої атлетики і Олімпійського руху в Росії, перший російський футбольний суддя і спортивний журналіст, перший закордонний кореспондент спортивного видання, історик, теоретик і бібліограф російського спорту. Автор наукової праці із спортивної журналістики «Библиография спорта и физического развития» (1915) та книг «Лёгкая атлетика и игры» (1909), «Футбол и другие игры того же типа» (1910), «Теория игры в футбол» (1910), «Шведская педагогическая гимнастика» (1911), «Футбол, баскетбол, ватерполо» (1923), «Краткий курс истории физических упражнений» (1924), «Теория физической культуры» (1925), «Бег, прыжки и метания в физической культуре» (1926), «75 уроков гимнастики» (1929). Г. Дюперон автор понад 20 книг з проблем методики футболу, легкої атлетики, гімнастики, зимових видів спорту.

Народився в родині купця першої гільдії, француза, що отримав російське підданство, навчався в гімназії Головного німецького училища Св. Петра. Першу статтю зі спорту «Отчего России не принадлежит ни один всемирный рекорд» надрукував у 1895 р. у журналі «Самокат». У цьому ж 1895 р. Г. Дюперон вступив до Петербурзького університету на юридичний факультет. Студентське життя Георгія було наповнене спортом. Він був членом відразу в декількох спортивних гуртках, виступав у змаганнях з ковзанярського та велосипедного спорту, легкої атлетики, футболу, хокею, був капітаном першого футбольного клубу Росії «Кружка любителей спорта», капітаном першого хокейного клубу, засновником і секретарем Петербурзької футбол-ліги, Всеросійського футбольного Союзу, Всеросійського союзу прихильників легкої атлетики, першим тренером збірної Російської імперії на турнірі з футболу на Олімпійських Іграх 1912 р., організатором щорічних футбольних турнірів, став першим російським арбітром з футболу, головою першого суддівського комітету, секретарем Російського олімпійського комітету та членом Міжнародного Олімпійського Комітету, представником Росії у ФІФА, співпрацює з Всевобучем. У 1901–1917 рр. бере участь у роботі різних комісій з питань фізичного виховання, зокрема в 1908 р. – в шкільній комісії Петербурзької міської Думи, залишається секретарем Петербурзької Футбол-Ліги, обирається головою Товариства сприяння фізвихованню робітничої та учнівської молоді та деяких петербурзьких гуртків і футбол-клубів. З 1907 по 1930 рр. працював головним бібліотекарем в Імператорській Публічній бібліотеці. З 1923 р. викладав у школі № 2 інструкторів фізичного виховання та у Ленінградській школі фізичного виховання, у Ленінградському хореографічному училищі, став організатором перших чемпіонатів Ленінграда з футболу, працював у науково-дослідницькому інституті фізкультури. З 1930 Г. Дюперон викладає в Державному інституті фізичної освіти ім. П. Ф. Лесгафта, з 1933 р. стає завідувачем кафедри спортивних ігор Державного інституту фізичної освіти ім. П. Ф. Лесгафта. З 1931 р. – засновник і директор музею спорту Інституту. Поліглот (володів російською, французькою, англійською, німецькою мовами, знав латинську).

Характеризуючи Г. Дюперона, Г. Кукушкін наголосив: «Георгій Олександрович Дюперон – видатний організатор російського спорту, фахівець в галузі футболу та легкої атлетики, перший російський футбольний суддя і спортивний журналіст, пропагандист і теоретик олімпійського руху в Росії. Він був людиною, що поєднала в собі колосальну ерудицію в галузі фізичної культури з відданістю спорту до кінця свого життя, людиною, що стала основоположником російського футболу. Різнобічний спортсмен, історик і теоретик спорту, Г. О. Дюперон підготував багато статистичних та історичних матеріалів, що мають нині великий інтерес для істориків вітчизняного спорту. Француз по батькові, німець по матері, але істинно російський інтелігент Г. О. Дюперон вніс вагомий і, мабуть, ще до кінця не оцінений внесок у становлення і розвиток фізичної культури і спорту в Росії» [274, с. 49].

Саме Дюперон зібрав унікальний архів документів з історії вітчизняного футболу, протоколи всіх дореволюційних футбольних матчів, колекцію російських, українських і зарубіжних спортивних газет і журналів.

Крамаренко Валентин (28.05.1868, Кишинів, Молдова – 1958, Київ) – відомий спортивний журналіст України 1910–1920-х рр., редактор та журналіст часопису «**Красота и сила**» (1913), журналів «**Красный спорт**» (1922–1923), «**Вестник физической культуры**» (1922–1929), провідний автор російських спортивних видань, зокрема, часопису «**Русский спорт**», спортсмен, учений, теоретик фізичної культури та спорту, лікар, педагог. Автор книг «Руководство по массажу и врачебной гимнастике» (1911 у співавторстві з О. Анохіним), «О физическом развитии и воспитании» (1911), «О воспитании и физическом оздоровлении детей» (1928), «Руководство по корригирующей гимнастике» (1948), «Гигиенический, спортивный и лечебный массаж» (1953).

З 1889 р. навчався на медичному факультеті Київського університету св. Володимира. У 1898 р. за рекомендацією професора П. Чиркова був зарахований штатним ординатором Університетської факультетської терапевтичної клініки. У 1904–1914 рр. працював у Київській, Маріїнській спільнотах російського товариства Червоного Хреста.

В. Крамаренко займався фізичним вихованням людей різного віку, був директором спортивного товариства «Верітас», при якому в 1908 р. була відкрита школа масажу і курси педагогічної гімнастики. У 1909 р. вперше в Російській імперії він здійснив спробу створити Інститут фізичної культури на базі гуртка «Спорт» та спортивного товариства «Верітас». Керував курсами з підготовки викладачів гімнастики Київського навчального округу в 1910-х рр.

У 1923 р. взяв участь в організації Інституту охорони материнства і дитинства. Упродовж 1925–1929 рр. працював у наукових закладах Харкова. Протягом 1929–1933 рр. – голова наук.-навч. ради Вищої ради фізичної культури РФ (Москва), водночас – завідувач кафедри теорії і методики фізичної культури Московського інституту фізичної культури. Від 1933 – завідувач Республіканського лікарсько-фізкультурного центру (Київ). Протягом 1945–1955 рр. працював в Українському НДІ педагогіки завідувачем відділу військ.-фіз. виховання.

Як зазначив А. Суник, «В. Крамаренко виявив себе як активний організатор українського спорту. Він був членом комітету київського гуртка «Спорт», входив до складу Київського Олімпійського комітету, керував підсекцією «Фізичне виховання» Всеросійської виставки в Києві» [234].

Характеризуючи діяльність В. К. Крамаренка, А. Приходько писала: «В. К. Крамаренко був одним з піонерів становлення в Україні системи фізкультурного руху. Активний інтерес до проблеми фізичного виховання і спорту він став виявляти у перші роки ХХ ст., коли був уже професійним лікарем і достатньо зрілим, досвідченим спеціалістом,

ординатором терапевтичної факультетської клініки в Києві. Свої новаторські ідеї в галузі зміцнення здоров'я і фізичного розвитку учнів В. Крамаренко активно впроваджував у практику експериментальних шкіл, що відкривалися на початку ХХ ст. в Україні за прикладом країн Західної Європи. При цьому він зарекомендував себе як талановитий педагог і методист. В. К. Крамаренко створив приватне лікувально-профілактичне підприємство «Верітас», аналога якому не було як в Україні, так і в Росії. В. К. Крамаренко був помітним державним діячем, що присвятив своє життя розвитку фізичної культури і спорту. Він стояв біля джерел зародження в Україні спортивної науки і практики, був педагогом, методистом, публіцистом і чудовим організатором. Багато його ідей і проєктів і зараз не втратили своєї наукової і практичної цінності» [186, с. 101].

Відзначаючи роль В. Крамаренка в справі розвитку фізичного виховання в Україні, Г. Загірна наголосила: «Він заснував перші в Україні курси з підготовки вчителів гімнастики та керував ними, був одним з організаторів Всеобучу в Україні... Понад 50 науково-дослідних праць з фізичного виховання, більшість з яких надруковано на шпальтах спортивних журналів або видано окремими книжками, робота у Всесоюзному радіо з популяризації і дослідження корисності проведення ранкової гімнастики по радіо, читання лекцій і доповідей по радіо – не перелічиш всього, що зроблено Валентином Крамаренком в галузі фізичного виховання» [76, с. 3].

Таким чином, постать В. Крамаренка для українського спорту не можна переоцінити, зокрема відома теоретик фізвиховання і спорту О. Вацеба [34] назвала В. Крамаренка видатним сином українського народу.

Тв.: Основы учения об элементарных упражнениях («Красота и сила», 1913, № 1), Путь к физическому совершенству («Красота и сила», 1913, № 2), Психофизиология движений («Красота и сила», 1913, №№ 3–4), Благородным критикам Первой Русской Олимпиады («Красота и Сила», 1913, №№ 17–18), Солнечные и воздушные ванны («Вестник физической культуры», 1925, № 6), Оперативные и выразительные дыхательные упражнения («Вестник физической культуры», 1926, № 11–12), «Критика системы физического воспитания» («Красный спорт», 1922–1923, №№ 1–5).

Іван Лебедєв

Лебедєв Іван (08.05.1879, Санкт-Петербург, Росія – 03.08.1950, Свердловськ, Росія) – журналіст спортивного видання України **«Красота и сила»** (1913), редактор та провідний автор спортивних видань Росії **«Геркулес»**, **«Иллюстрированный журнал атлетики и спорта»**, знаменитий атлет-гирьовик, борець, професор атлетики, діяч цирку, режисер-організатор чемпіонатів з французької боротьби, драматичний актор Олександринського та Суворинського театрів (зіграв у 190 п'єсах), літератор, автор популярних книг з важкої атлетики та боротьби, зокрема: «Сила и здоровье» (1914), «Тяжёлая атлетика» (1916), «Борцы» (портреты и характеристики) (1917), «Французская борьба» (1925), «История профессиональной борьбы» (1928), «Гантельная гимнастика» (1930) та унікального підручника «Самооборона и арест», збірника оповідань «Гладиаторы наших дней» (1915), сценаріїв циркових вистав «Его величество Капитал» (Одеса, 1920), «Сон волшебника Джеральдина» (Москва, 1922), сатиричних памфлетів «Прилёт Макдональда в СССР», «Новейший Вильгельм Телль», «Чудо папы римского». Корифей спортивної журналістики, відомий як «дядя Ваня». У журналі «Спорт» вів рубрику «По белу свету», де висвітлював спортивний туризм та зокрема, донецький спорт. За багаторічну плідну діяльність в галузі спорту І. Лебедєв неодноразово нагороджу-

вався. Йому вручено нагрудний знак «Відмінник фізичної культури і спорту», він занесений до Книги Пам'яті Міністерства спорту Свердловської області.

Народився в родині юриста. Навчався в Сьомій Петербурзькій гімназії. Закінчив юридичний факультет Петербурзького університету. Спортивний шлях розпочав 1896 р. в гуртку «батька російської атлетики» В. Краєвського, під керівництвом якого став гирьовиком-рекордсменом та тренером. У 1901 р. відкрив курси фізичного розвитку (це дата виникнення спорту у ВНЗ Росії), а пізніше – відкрив власну школу атлетики, де навчалася близько 10 000 учнів, заснував «Геркулес-клуб». З 1905 р. – найвідоміший арбітр і організатор чемпіонатів греко-римської боротьби, створив російський чемпіонат з боротьби, увів парад борців, музичний супровід, амплуа борців («під маскою», «герой», «комік», «злодій» та інші), змінив функцію арбітра, який став своєрідним конферансьє. У 1920–1921 рр. заснував в Одесі «Палац мистецтв і спорту». Був наставником відомого борця І. Чуфістова та чемпіона, рекордсмена СРСР, Європи та світу олімпійця М. Саксонова.

З середини 1920-х рр. І. Лебедев працював у цирках Білорусії, середній Росії і на Уралі художнім керівником і режисером-постановником, а також конферансьє в матчах боротьби. З 1926 р. оселився в Курську, де став художнім керівником цирку братів Танті. З 1928 р. був керівником циркового колективу при Курській біржі праці. З 1940-х р. працював тренером у спортивному товаристві «Локомотив». Після війни займався організацією турнірів з боротьби Секції борців та штангістів.

К. Алексєєв так охарактеризував цього відомого редактора, журналіста та спортсмена: «І. Лебедев в історії спорту залишився як діяльний і успішний антрепренер, організатор і арбітр-конферансьє різних чемпіонатів з французької боротьби. У спортивних колах він був відомий під прізвиськом «Дядя Ваня», отриманим за акторські таланти, які дозволили йому стати драматичним актором і режисером провінційних театрів і цирків» [3, с. 96].

Підкреслюючи значення І. Лебедева, Г. Ге наголосив: «За останні роки свідомість про необхідність підняти в собі здорову природу охопила всі верстви суспільства. І ось на допомогу прийшов спорт. Навряд чи цілком усвідомлює, за своєю природною скромністю, і наступник Краєвського І. В. Лебедев, яку велику справу він робив і робить. Йому здається, що він просто фанатично любить спорт і робить свою улюблену справу: організовує атлетичні кабінети, збирає чемпіонати боротьби і виступає на циркових аренах зі своїм «парадом». Мабуть, у таких виступах в очах інтелігентів може проглядатися і щось негоже. Чи пристало людині з університетською освітою займатися такою нищою справою? На це можна заперечити: чи личить Мечникову потрошити кроликів і мавп? Основне завдання у Мечникова й Лебедева одне – звільнити людство від усіх хвороб. Кожен з них працює в своїй сфері і кожному з них доводиться робити найчорнішу роботу. Лебедев – один з найперших піонерів нашого фізичного відродження» [208].

На сайті «Спорт на Уралі» подана така характеристика «Дяді Вані»: «Іван Володимирович був людиною справді інтелігентною, цікавою й талановитою, і, притому, талановитою різнобічно. Це була жива енциклопедія в галузі боротьби і спорту. Юрист за освітою, він знав кілька мов. Читав оригінали літератури французькою, німецькою, англійською, польською та..., що особливо цікаво, давньогрецькою, старосєврейською і латиною. Без сумніву, він був найосвіченішою людиною свого часу. Його друзями були О. Купрін, Ф. Шаляпін, художники Мясоедов, Серов, звичайно ж, всі видатні спортсмени того часу. «Дядя Ваня» видавав і редагував борцівський журнал «Геркулес», що мав девіз – «Кожна людина може і повинна стати сильною!» Він автор багатьох книг про спорт і спортсменів. «Дядя Ваня» єдина у своєму роді людина, що носила в той час звання «Професор атлетики». І він ним, справді, був. Його книги з гантельної гімнастики (нині її називають атлетичною) і в наші дні не втратили свого виховного значення, якщо

взяти до уваги прагнення молоді мати красиву атлетичну фігуру. Пропаговані «Дядею Ванею» професійні борці зіграли позитивну роль у справі розвитку здоров'я народу. «Дядя Ваня», девіз якого «У здоровому тілі – здоровий дух», по-справжньому любив спорт, любив людей спорту і умів захопити спортом кого завгодно» [228].

Лоран Микола – журналіст спортивної преси Одеси 1910-х рр., видавець та редактор першого шахового часопису в Україні – «**Шахматы**» (1911), відомий одеський шахіст, представник Одеського шахового товариства, був одним з учасників «Южнорусского шахматного турнира» (1911). Тривалий час був головним редактором шахового відділу в газеті «**Одесские новости**», що виходив у вигляді додатку під назвою «**Литературно-артистическое приложение к газете "Одесские новости"**», та де друкували свої етюди, задачі та композиції відомі шахісти міста, зокрема: Я. Вільнер, М. Карцев, Ю. Юдилевич, Ю. Граник і сам М. Лоран. За свідченням, С. Ткаченка, він належав до шахматної еліти Одеси, грав консультаційні партії з гросмейстером О. Альохінім [343].

Маковецький Карл – провідний журналіст спортивної преси Одеси 1910-х рр., спортсмен, редактор та провідний автор спортивних видань «**Бега и скачки**» (1907–1915), «**Спорт и наука**» (1908–1910), секретар Одеського аероклубу.

В. Чуніхін у статті «Спортивные хроники начала XX столетия» розповів про К. Маковецького: «Гонки були організовані спортсменами-ентузіастами А. Ван дер Шкруфом і К. Маковецьким. К. Маковецького приваблювало небо. Він був обраний секретарем Одеського аероклубу з 1908 р. На власному аеростаті К. Маковецький зробив декілька польотів» [266].

К. Маковецький був не лише редактором журналу «**Спорт и наука**», але й провідним героєм публікацій часопису. Про це писав у статті «В небо с Софиевской» Ф. Каменецький: «Перші збори членів-засновників науково-технічного товариства «Одеський аероклуб» (ОАК) відбулося 24 березня 1908. Секретарем клубу обрали К. Л. Маковецького. Незабаром аероклуб став видавати свій журнал «Спорт и наука». Багато його сторінок були присвячені діяльності одеситів-ентузіастів повітроплавання Сергія Уточкіна, Олексія Ван дер Шкруфа, Карла Маковецького, які задовго до створення аероклубу на власному досвіді освоювали техніку польоту на аеростатах, здійснювали польоти в Одесі, Константинополі, в Єгипті» [89].

Василь Шошин

Шошин Василь (псевдонім – В. Старцев) (1864–1941) – журналіст спортивних видань з шашок та шахів 1910–1920-х рр. України та Росії, видатний шашкіст, брат відомого шашкіста О. Шошина, переможець багатьох Всеросійських турнірів з шашок, провідний автор київського часопису «**Шашки**» (1897–1901), теоретик та пропагандист шашкової гри.

З 1900–1918 рр. вів шашкові відділи в додатку до журналу «**Нива**» «**Литературные и популярно-научные приложения**»

(де розміщував свої аналізи шашкової гри, що створили епоху у шашковій літературі), а також у часописах «**Живописное обозрение**», «**Север**», «**Родная страна**», видавав разом з О. Шошином та був провідним автором петербурзького часопису «**Шашечный листок**» (1903), «**Шахматный журнал**» (1882), у 1924–1940 рр. співпрацював з журналом «**64**».

Акцентуючи на значенні В. Шошина, Д. Нукельман відзначив: «Відкрийте будь-який підручник шашкової гри або композиції, і ви напевно виявите в ньому якщо не яскравий етюд В. Шошина, то його коротеньку партію з витонченою дебютною комбінацією.

Усього В. Шошиним створено понад чотири десятки етюдів і знайдено більше десятка дебютних комбінацій і пасток. Не так вже й багато. А проте В. Шошину в історії шашок належить одне з найпочесніших місць. По-перше, все створене й знайдене ним давно стало хрестоматійною, класикою. По-друге, крім усього іншого, він був одним з найсильніших в Російській імперії гравців з листування – переможцем кількох вельми представницьких заочних турнірів. Однак найбільшу повагу і сучасників і нащадків В. Шошин заслужив як невтомний пропагандист шашок, що багато зробив для того, щоб перетворити їх з гри базарної і азартної на гру високоінтелектуальну» [162].

В. Шошин загинув у Великій Вітчизняній війні на бойовому посту.

1.3. Провідні спортивні журналісти УРСР 1922–1939-х рр.

Тут представлені провідні спортивні журналісти України третього періоду (1922–1939 – золотий період української спортивної преси, що настає з початком українізації в УРСР, але її припинення в 1933 р. істотно не впливає на розвиток спортивної преси України в цей час; у цьому періоді в УРСР виходило 63 спортивних мас-медіа). Спортивна преса УРСР періоду 1920–1930-х рр. є видатним феноменальним явищем в історії української спортивної періодики. Цей період можна по праву назвати золотим періодом у розвитку української спортивної журналістики, що розпочався у зв'язку з НЕПом та українізацією. Ці роки характеризуються небувалим розквітом, справжнім вибухом спортивної преси на медіа-ринку країни, відбувається активне формування національної, питомо української спортивної преси, яка виходила державною мовою, відбувається активне переосмислення спорту як соціокультурного феномену, концептуалізація нових модусів спорту. І надзвичайно важливу роль у цьому мали спортивні журналісти цього періоду. Саме вони стали першопрохідцями народження та розвитку україномовної спортивної журналістики, спричинилися до того, що одне з провідних видань цього часу – харківський «Вестник физической культуры» – у листопаді 1928 р. було премійовано в Парижі на виставці фізкультурної преси, що підкреслило вищий пілотаж спортивної преси України, її самобутність та оригінальність, майстерність українських журналістів та всевітнє визнання. До списку провідних спортивних журналістів України цього часу ми включаємо і видатних державних та військових діячів, зокрема О. Буценка та М. Подвойського, що активно друкувалися в спортивних часописах та популяризували український спорт.

До цього періоду ми включаємо 15 визначних майстрів друкованого спортивного слова. Він відзначений творчістю багатьох визначних персоналій, що започаткували спортивну публіцистику на шпальтах українських спортивних видань, активне становлення якої відбувалося вже в післявоєнний радянський період. Особняком тут стоїть творчість Кості Чорного, серед провідних жанрів якого вирізняються фейлетони, гуморески та шаржі. Особливу роль творчість журналістів цього періоду мала в аспекті зростання дієвості та ефективності спортивних публікацій, а також формування української спортивної лексики, термінології.

Разом з тим цей період відзначається трагічною долею багатьох акул пера, що пізнали гіркий смак сталінських репресій, були несправедливо ув'язнені на багато років, що позначилося на їхній творчій майстерні. Ціла плеяда визначних та маститих журналістів, метрів цього періоду були розстріляні в самому розквіті своїх творчих та життєвих сил (зокрема В. Блях, В. Бедункевич, Б. Кальпус, В. Підгаєцький, Я. Письменний

тощо). А деякі журналісти цього періоду (зокрема, В. Бакуменко) емігрували за кордон, зникнувши з мапи української спортивної журналістики. Разом з тим цей період був перехідним для таких персон як З. Синицький, Л. Ордін, що «вибухнули» своїм талантом у наступному періоді саме як спортивні журналісти. Загалом до цього списку ми включаємо 15 спортивних журналістів.

Володимир Бакуменко

Бакуменко Володимир (13.05.1909, Харків – 1978, Сан-Паулу, Бразилія) – провідний автор єдиного шахового видання УРСР «**Шахіст**» (1936–1939), спортсмен-шашкіст, чемпіон СРСР з шашок 1927 р., майстер спорту 1927, віце-чемпіон з шашок 1928 р., перший у країні отримав звання «Великий майстер з шашок», призер чемпіонатів з шашок Харкова та України, засновник правил гри у бразильські шашки, теоретик фізичної культури та спорту, інженер (випускник Харківського будівничого технікуму). Під час війни залишився в Харкові, під час окупації вів шашкову рубрику в газеті.

Після війни емігрував до Бразилії, де працював у шашковому часописі «**O Damista**» та вів шашкову колонку в газеті «**Gazeta Esportiva**». Співпрацював як шашковий журналіст з еміграційним виданням «**Наш спорт**» (США), переможець шашкових турнірів у Ріо-де-Жанейро, пропагандист шашок в Бразилії, агітатор ідеї 64-ігрової бразильської гри в шашки за російськими правилами – без більшості та з літаючою дамкою.

Автор книг з шашок російською та португальською мовами: «Матч за шашечное первенство СССР» (1928), «Учебник шашечной игры» (1932), «Беседы о шашечной игре» (1941), «Joiás do Jogo de Damas» («Любителям шашечной игры», 1959), «Curso de Damas Brasileiras (Libro primeiro)» («Курс бразильских шашек (первые шаги)», 1968), «Jogo de damas. Curso de Damas Brasileiras» («Игра в шашки. Курс бразильских шашек», 1978), «Manual do Jogo de Damas» («Учебник шашечной игры», 1978).

Володимир Бедункевич

Бедункевич Володимир (11.06.1898, Київ – 29.09.1938, Харків) – за національністю поляк, провідний журналіст спортивних видань України 1920–1930-х рр., зокрема часописів «**Спорт**» (з 1931 по 1935 – «Фізкультурник України») (1922–1941), «**Вестник физической культуры**» (1922–1929), «**Динамо**» (1928–1933), член редколегії часопису «**Динамо**», відомий спортсмен-важкоатлет (переможець першості України з важкої атлетики 1922), арбітр змагань з важкої та легкої атлетики, теоретик фізичної культури й спорту, завідувач кафедри боротьби, боксу та важкої атлетики

(1934–1938) та проректор ДІФКУ, тренер.

Народився в Києві. Навчався в Київському університеті. У грудні 1924 р. В. Бедункевич очолив Харківські однорічні курси фізичної культури для підготовки вчителів фізичного виховання, які відкрилися при Вищій раді фізичної культури України. З 1924 р. – член спортивно-технічного комітету Харківської ради фізичної культури та заступник головного судді чемпіонату СРСР з важкої атлетики. У листопаді 1925 р. призначений керівником технікуму фізичної культури в Харкові та викладачем фізичної культури Всеукраїнського центру будинку фізичної культури, викладачем важкої атлетики та боротьби. З 1928 – головний суддя чемпіонату України з важкої атлетики. У відкритому в 1930 р. Всеукраїнському інституті фізичної культури В. Бедункевич деякий час був начальником спортивного факультету, завідувачем

кафедри важкої атлетики, начальником Вищої школи тренерів. Від 1934 – перший завідувач кафедри боротьби, боксу та важкої атлетики Всеукраїнського інституту фізичної культури.

Автор книг «Французская борьба. Ведение занятий, техника борьбы и правила соревнований» (1926), «Лёгкая атлетика. Бег» (1927), «Лёгкая атлетика. Метания» (1928), «Лёгкая атлетика в радгоспівських та колгоспівських гуртках фізкультури» (1930), «Лёгкая атлетика: Пособие» (1936), «Масове навчання з легкої атлетики» (1935) та понад сотні методичних публікацій. Заарештований і розстріляний у 1938 р. як «ворог народу» (як учасник терористичної групи антирадянської троцькістської організації, що займався розвідувальною діяльністю на користь Польщі). Реабілітований у 1958 р.

Акцентуючи на значенні В. Бедункевича для розвитку спорту та спортивної журналістики, М. Олійник відзначив: «Однією з найпривабливіших постатей у 1920–1930-ті рр. у Харкові був надзвичайно різнобічний не лише як спортсмен В. Бедункевич. Він охоче виступав у найрізноманітніших змаганнях. У 1922 р. у другому турі першої в історії української важкої атлетики першості УРСР Бедункевич переміг серед наймогутніших атлетів. Буквально з перших номерів він почав публікувати свої незмінно цікаві статті в українському журналі «Вісник фізичної культури», пізніше був одним з перших викладачів Харківського інституту фізичної культури. Значною мірою саме численні статті В. Бедункевича допомогли зберегти в нашій пам'яті хроніку спортивного життя тих років, відчуті її тональність. Найбільш колоритною фігурою в редколегії журналу «Динамо» був високоерудований викладач інституту фізкультури В. Бедункевич, що глибоко знав легку і важку атлетику, боротьбу та інші види спорту, вмів грамотно й гостро аналізувати стан справ у них. Автор багатьох книг і навчальних посібників, він практично в кожному номері виступав з цікавими й корисними, чітко аргументованими статтями, що прикрашали видання. Але вже у 1920-ті роки чекісти взяли його на особливий облік, оскільки за національністю він був поляк. У 1938 р. ця талановита людина була безжально знищена рукою карателів» [164, с. 174].

Як наголосив Ю. Грот у книзі «Динамо: люди, годы, факты», «у ролі одного з «першопрохідців» харківського спорту та СТ «Динамо» виступав Володимир Адольфович Будункевич (Бедункевич), чемпіон УРСР з важкої атлетики 1922 р. В. Будункевич зумів зібрати і виховати в харківському «Динамо» чудову плеяду важкоатлетів – чемпіонів та рекордменів на чолі з Г. Поповим, що зайняли гідні місця в збірних Союзу та УРСР» [56, с. 53].

Тв.: Основы техники поднимания тяжестей («Вестник физической культуры», 1924, № 2), Лёгкая атлетика («Вестник физической культуры», 1924, №№ 3–5); 1925, № 4), Изучение приёмов борьбы («Вестник физической культуры», 1926, № 1–2), Упражнения с весовыми гириями («Вестник физической культуры», 1927, № 1), Классические упражнения со штангой («Вестник физической культуры», 1927, № 2), Организация и проведение «кросс-коунтри» («Вестник физической культуры», 1927, № 3), Первенство Украины по лёгкой атлетике за 7 лет («Вестник физической культуры», 1927, № 10), Тренировочные упражнения для укрепления «моста» («Вестник физической культуры», 1927, № 12), Неоклассические упражнения со штангой («Вестник физической культуры», 1928, № 1), Как разучить с новичками темпы классических движений («Вестник физической культуры», 1927, № 2), Многоборье и их оценка («Вестник физической культуры», 1928, № 5), Обучение барьерному бегу («Вестник физической культуры», 1928, № 6), Бокс, борьба, штанга на Україні («Спорт», 1936, № 2–3), Упражнения с медицинболом («Динамо», 1930, № 2).

В. Бедункевич перекладав з французької праці відомого лікаря Г. Рішарда: Стрибок на довжину з розгону, Стрибок на височінь із розгону стилем «Ларсена» («Вестник физической культуры», 1929, № 9), Естафетний біг («Вестник физической культуры», 1929, № 10).

Володимир Блях

Блях Володимир (1895, Харків – 12.09.1938, Київ) – патріарх харківської та української спортивної преси, провідний журналіст спортивних видань України 1920–1930-х рр., редактор та автор спортивних часописів «**Вестник физической культуры**» (1922–1929), «**Спорт**» (з 1931 по 1935 – «**Фізкультурник України**» 1922–1941), «**Спортивный листок**» (1922), відомий лікар, спортсмен (баскетболіст, хокеїст, гандболіст, тенісист, гравець дореволюційних футбольних команд «Рыжов» та «Модерн», родоначальник гри у волейбол в Україні), теоретик фізичної культури, ініціатор створення першого в Україні Будинку фізичної культури (1925), керівник спортивно-технічного комітету Харківської ради фізкультури, секретар, а пізніше заступник голови Вищої Ради Фізичної Культури, керівник Українського науково-дослідного інституту фізичної культури, учасник Міжнародної спортивної конференції в Празі.

Народився в родині лікаря. У 1919 р. закінчив медичний факультет Харківського університету. З 1919 р. був лікарем в одній з частин Червоної Армії й водночас займався питаннями організації фізкультурного руху в Україні. Від 1924 р. В. А. Блях був одним з найвідоміших керівників фізкультурного руху в країні. У 1925–1929 рр. – завідувач кафедри фізичної культури в Харківському інституті народної освіти (ХІНО), у 1928–1929 рр. створив і очолив кафедру фізичної культури в Харківському медичному інституті (1929–1936). Одночасно В. Блях викладав на Всеукраїнських курсах фізичної культури (1925–1926), завідував кафедрою лікувальної фізкультури в Харківському інституті фізичної культури (1930–1934), працював старшим науковим співробітником Українського НДІ фізичної культури (1934–1935). У 1936 р. зайняв посаду заступника голови Українського комітету фізичної культури та спорту. В. Блях брав активну участь у проведенні 1-ої Всесоюзної спартакіади у Москві, будучи заступником голови Оргкомітету й головного судді, керував чемпіонатом УРСР з важкої атлетики в Києві, що проходив у 1937 р.

В. Блях – автор підручників та посібників з фізичної культури та спорту: «Игры в мяч», «Избранные подвижные игры с 9 рисунками», «Катание на коньках», «Лепка из снега. Зимние игры с 10 рисунками» (1924), «Корригирующая гимнастика», «Молодой лыжник» (1925), «Физкультура рабочей молодёжи», «Фізкультура на селі» (1926), «Ігри та розваги для молоді», «Школьная корригирующая гимнастика», «Фізкультура в школах, фабзавучах та робітничих клубах», «Физическая культура трудящихся» (1927), «Индивидуальная гимнастика для женщин», «Зимовий спорт», «Спорт и сердце», «Спортивні ігри» (1928), «Індивідуальна гімнастика», «Самоконтроль фізкультурника», «Спутник по фізкультурі для всіх и каждого» (1929), «Гігієна сільського фізкультурника», «Матеріали по изучению влияния физкультуры на организм человека» (1930), «Гігієна фізкультурника», «Зарядка в школі», «Загальна фізична підготовка», «Виробнича гімнастика гірників» (1931), «Фізкультура в дошкільному віці» (1932), «Фізкультурна зарядка в політехнічній школі», «Заводська спартакіада – основна ланка підготовки до світової спартакіади» (1933), «Корегувальна гімнастика», «Робота колективу фізкультури на виробництві», «Фізкультура підвищує продуктивність праці та оздоровлює робітників» (1934), «Фізкультурний рух на Україні до XIII всеукраїнського з'їзду рад», «Готовий до праці й оборони», «Лікарський контроль у фізкультурі», «Показання і протипоказання до фізкультури для дітей і підлітків», «Фізіологія і гігієна фізичних вправ», «Фізкультура дошкільника», «Легка атлетика», «Десятиріччя радянської фізкультури на Україні» (1935), «Гімнастика для жінок» (1936).

Заарештований у 1937 р. і розстріляний у 1938 р. як «ворог народу». Реабілітований у 1957 р.

Як відзначає М. Олійник у праці «История физической культуры и спорта на Харьковщине. Люди, годы, факты», «В. Блях вважається засновником української наукової школи в галузі фізичної культури й спорту. Його наукові дослідження стосуються передусім фізіотерапії. Він був справжнім ентузіастом упровадження фізичної культури в побут і в процес виробництва з метою підвищення продуктивності праці й оздоровлення робітників, про що свідчать його наукові статті «Індивідуальна гімнастика», «Індивідуальна гімнастика гірника» та ін. У медичному інституті він займався вивченням впливу форм і методів фізкультурної роботи на фізичний розвиток і стан здоров'я різних категорій студентів» [164, с. 172].

Відомий харківський спортивний журналіст Ю. Грот у статті «Клуб знаменитых харьковчан. Этот непостижимый Блях» писав: «Володимира Бляха ще «за царя» знали, як достойного представника популярної медичної родини та організатора цікавої футбольної команди «Модерн». Правда, починати свою футбольну кар'єру ще юнаком, у 1909 р., йому довелося в селищній команді «Рижов». Цей кремезний, дихаючий енергією молодий лікар, підкоряв співрозмовників ерудицією і скромністю, чудово знав не лише анатомію, але й фізіологію спорту. Коли в столичному Харкові був сформований орган, який узяв на себе проблеми розвитку спорту в республіці, – Вища Рада Фізичної Культури, його секретарем, а потім головою науково-методичної ради став Володимир Абрамович Блях.

За його ініціативою в Харкові почав діяти перший і єдиний в Україні Будинок фізичної культури, у якому підготували найперших громадських організаторів – інструкторів фізичної культури. Блях взяв діяльну участь у підготовці випуску найпершого в українській історії спеціалізованого друкованого органу, журналу «Вісник фізичної культури». Надзвичайно корисні аналітичні, дохідливо написані статті Володимира Абрамовича публікувалися мало не в кожному його номері. І першим головою редколегії – суворим, прискіпливим, що робив усе від нього залежне, щоб їх «первістка» полюбили, охоче читали, – став В. Блях.

Авторитет, положення популярного керівника республіканського рангу ніяк не вплинули на його характер, манеру поведінки. Він був абсолютно байдужий до слави, почесей. У будь-якій спортивній компанії його, дотепника, приймали як свого. А волейболісти й зовсім вважали «прикипілого» до футболу Володимира своїм хрещеним батьком. Адже це він навесні 1925-го привіз з okazjiю з Москви найперші в Україні м'яч і сітку, а потім в залі Будинку фізкультури розповів курсантам-інструкторам правила абсолютно нової гри, вчив їх основам техніки. Так що не тільки в рідному Харкові, але й у всій республіці, волейбол починався «від Бляха».

Футболом та хокеєм коло його спортивних захоплень, природно, не обмежувалося. Він чудово грав у гандбол і теніс, займався бігом та стрибками. Без цього широкоплечого атлета з блискучими скельцями окулярів у ті роки не обходилися жодні змагання, жоден футбольний матч. За допомогою до нього зверталися чи не всі спортивні світила тих років.

Його улюбленим дітищем став Український науково-дослідний інститут фізичної культури. Цей фундаментальний центр невдовзі отримав широке визнання в підрозділах МОК, виховав десятки вчених зі світовим ім'ям. А коли у 1930-му в Харкові почав діяти єдиний у республіці інститут фізкультури, В. А. Блях взявся вести в ньому гранично актуальний для всіх часів і епох курс лікувальної фізкультури. У роки воєнного лихоліття ті, хто проходив у професора практику, першими прийшли працювати в шпиталі. Силою лікувальних вправ вони ставили на ноги поранених. Заслуга в цьому значною мірою належала, звичайно, йому – невгамовному, допитливому, дотепному Бляху, що жив для інших, віддавав їм свій талант, енергію, силу» [55].

Теоретик фізичної культури й спорту О. Вацеба [34] назвала В. Бляха найвищим та найпродуктивнішим журналістом періоду 1920–1930-х рр. разом з В. Бедункевичем, В. Костюком та С. Павловим.

Тв.: Врачебный надзор за физическим развитием молодежи («Вестник физической культуры», 1922, № 1), Лёгкая и тяжёлая атлетика и влияние их на человеческий организм («Вестник физической культуры», 1922, № 2), Футбол в Красной армии («Вестник физической культуры», 1923, № 2), Необходимые указания для занятия лыжным спортом («Вестник физической культуры», 1923, № 3), Физкультура в Домах Отдыха («Вестник физической культуры», 1924, № 5–6), О закаливании («Вестник физической культуры», 1924, № 1), Корректирующая гимнастика («Вестник физической культуры», 1924, № 3), Рациональная тренировка футболиста («Вестник физической культуры», 1924, № 4); Физическая культура среди юных ленинцев («Вестник физической культуры», 1925, № 2), Личная гигиена физкультурника («Вестник физической культуры», 1925, № 3), Путь к физическому самоусовершенствованию («Вестник физической культуры», 1925, № 4), Физкультура в Домах Отдыха («Вестник физической культуры», 1925, № 5), Корректирующая гимнастика («Вестник физической культуры», 1925, № 8–9), Зарядовая гимнастика школьника-пионера («Вестник физической культуры», 1926, № 2), Утомление и поднятие производительности труда («Вестник физической культуры», 1926, № 3), Физкультура на Западе («Вестник физической культуры», 1926, № 10), Школьная корректирующая гимнастика («Вестник физической культуры», 1927, № 3–4), Физкультура женщины («Вестник физической культуры», 1928, № 3), Ранкова гимнастика для дошкільників («Вестник физической культуры», 1929, № 4); Лікувальна фізкультура («Фізкультурник України», 1935, № 5), За нові перемоги радянського спорту («Фізкультурник України», 1935, № 10–11), Матч Україна – РСФРР з важкої атлетики («Спорт», 1936, № 2–3), Конференція Спорт-інтерну («Спорт», 1936, № 5).

Буценко Олександр (1891, село Таранівка Зміївського повіту Харківської губернії – 1980-ті) – відомий спортивний журналіст Харкова 1920–1930-х рр., зокрема часопису «**Вестник физической культуры**» (1922–1929), брат радянського державного і партійного діяча Панаса Буценка, відповідальний за роботу в спорті секретар ВУЦВКу, голова Вищої ради фізичної культури (ВРФК) України з 1924, почесний фізкультурник України.

ВРФК на чолі з О. І. Буценком зіграла архіважливу роль у розвитку спорту та створенні мережі спортивних видань, упроваджувала у фізкультуру колективну гимнастику й масові фізичні заняття, сприяючи пролетаризації спорту, поляризувала Червоний спортивний інтернаціонал, координувала роботу багатьох спортивних редакцій. ВРФК мала таку структуру: секретаріат, науково-методична рада, а також такі управління: міжнародних зв'язків, організаційної роботи, учнівської молоді, масових видів спорту, водних і прикладних видів спорту, спортивних ігор, футболу, відділи: агітації і пропаганди, статистики, капітального будівництва, шахово-шашковий, лікарського контролю.

О. Буценко є автором книг «Самозащита без оружия» (1925), «V-річчя радянської фізкультури на Україні» (1928).

Тв.: в часописі «*Вестник физической культуры*»: Ленин и советская физкультура (1925, № 1), Физкультура на селе, Итоги работы УВСФК (1925, № 4), 1905–1925 (1025, № 9), Наши задачи в области физкультуры (1925, № 10), К Всеукраинскому совещанию советов физкультуры (1926, № 3), Итоги Всеукраинского совещания советов физкультуры (1926, № 4), Строитель социализма Ф. Э. Дзержинский (1926, № 7–8), Физкультура и октябрь (1926, № 11), Очередные задачи физкультуры (1927, № 1), 3-я всеукраинская

спартакиада (1927, № 3), Внимание к физкультуре на съездах советов (1927, № 4), Роль физкультуры в обороноспособности страны (1927, № 5), Десятилетие октября и физкультура на Украине (1927, № 10), Физкультурные достижения к 10-летию существования УССР (1927, № 12), Военизация физкультуры (1928, № 2), Физкультура в Домах отдыха и санаториях (1928, № 5), Физкультура в жилищных кооперативах (1928, № 7), Пять лет работы советов Физкультуры (1928, № 11), Физкультура и перевыборы советов (1929, № 1), Физкультура и женщина (1929, № 2), Наші чергові завдання (1929, № 3), Фізкультура на оборону країни (1929, № 9).

Платон Іполітов

Іполітов Платон (07.03.1893, Москва – 1951, Москва) – відомий спортивний журналіст України, провідний автор українських спортивних видань УРСР 1920–1930-х рр. «Спорт» (з 1931 по 1935 – «Фізкультурник України») (1922–1941), «Вестник физической культуры» (1922–1929), «Динамо» (1928–1933), видатний спортсмен Російської імперії, радянський спортсмен (дванадцятиразовий переможець різних дистанцій у чемпіонатах Росії та РРФСР з ковзанярського спорту 1912, 1914–1916, 1921, 1922 рр., чемпіон СРСР з велосипедного спорту у 1923, 1924 рр.), Заслужений майстер спорту (1934), тренер з ковзанярського та велоспорту, популяризатор велосипедного та ковзанярського спорту, нагороджений Орденом Трудового Червоного Прапора (1937). Автор книг з ковзанярського спорту: «Таблица исчисления очков скоростных соревнований на коньках» (1927), «Справочник конькобежца» (1930, 1932), «Конькобежный спорт» (1931, 1938, 1941), «Коньки» (1929, 1934), «Бегай на коньках: В помощь конькобежцу-скоростнику» (1931), «Юні конькобіжці» (1936), «Основы техники бега на коньках» (1937), «Конькобежный спорт: Справочник» (1951). Автор книг з велосипедного спорту: «Велосипед и вело-экскурсии» (1925), «Спутник велосипедиста» (1925), «Велосипедный спорт» (1927), «Справочник по велоспорту» (1931), «Велосипед» (1936, 1939), «Велосипед для начинающих» (1938), «Тульскому треку 50 лет» (1947).

Народився в родині спортсменів. Його старший брат Василь теж спортсмен-ковзаняр, чемпіон Європи 1913. На ковзани Платон встав у 6 років. З 1908 р. брав участь у змаганнях з ковзанярського спорту. У 1912, 1914, 1916 рр. став чемпіоном Росії з ковзанярського спорту, брав участь у чемпіонатах світу та Європи, де входив у десятку найкращих спортсменів світу, призер республіканських та міжнародних змагань. З 1922 р. активно займається велосипедним спортом, став чемпіоном СРСР з велоспорту у 1923 та 1924 рр. Другий, хто відзначений званням «Заслужений майстер спорту». У 1920–1930-х рр. активно співпрацює з багатьма спортивними виданнями УРСР. У 1930-х рр. обіймає посаду начальника відділу ковзанярського та велосипедного спорту Всесоюзного комітету з фізичної культури і спорту при РНК СРСР.

Журналісти сайту «Товариство неіржавого ковзана» так характеризують П. Іполітова: «Багато спортивних досягнень здобув Платон Іполітов. За 25 років він пробіг 50 мільйонів метрів, виграв 269 перших місць, 127 других, 73 третіх і встановив 31 рекорд. Закінчивши виступи на ковзанярській доріжці, Платон Іполітов продовжував передавати молодим свій багатий досвід. Багато зробив Платон Іполітов для популяризації спорту. Він проявив себе як неабиякий майстер пера – писати почав ще в 1913 р. Спочатку це були технічні статті, потім нариси й оповідання на спортивні теми. Написав 25 книг – підручників з ковзанярського і велосипедного спорту, про їх історію,

техніку, тактику. Патріарх радянського футболу А. Старостін пригадує: «"Писар" Платон Іполітов працював не покладаючи рук. Він був обдарований спортивний журналіст. Його статті, огляди читалися з цікавістю, тому що він розумів, про що писав» ... Брати Василь і Платон Іполітови були видатними спортсменами. Крім безлічі рекордів, встановлених ними на ковзанах, і високих титулів чемпіонів, завойованих на крижаних доріжках, їм належали і рекорди і звання чемпіонів країни у велосипедному спорті. Старший, Василь, більше відрізнявся в спринті і чудово лідирував на мотоциклі в заїздах для стаєрів-велосипедистів. Платон в гонках за лідером на довгі дистанції був видатним трековим бійцем» [109].

Тв.: Зимний спорт в Норвегии («Вестник физической культуры», 1929, № 1), Работа с секундомером («Вестник физической культуры», 1929, № 3), Перші кроки на ковзанах («Вестник физической культуры», 1929, № 11), Технічні вказівки ковзанярєві швидкісникові («Вестник физической культуры», 1929, № 12), Как научиться кататься на коньках («Динамо», 1929, № 11), Мій досвід тренування («Спорт», 1936, № 1), Рекорди і техніка спринтерської швидкості («Спорт», 1936, № 2–3), Тур де Франс («Спорт», 1936, № 7).

Борис Кальпус

Кальпус Борис (жовтень 1895, Москва – 29.08.1938, Москва) – провідний спортивний журналіст Харкова 1920–1930-х рр., зокрема часописів «Спортивный листок» (1922), «Вестник физической культуры» (1922–1929), редактор та провідний автор російського часопису «Спортивные известия» (потім «Красный Спорт», далі – «Советский Спорт»), журналіст видань «Известия физической культуры», «Всеобуч и спорт», спортсмен; футболіст клубу «ОПЛС», чемпіон Москви з боротьби та боксу, бронзовий призер XX чемпіонату Росії з підняття гирь, організатор військово-спортивного клубу ім. Подвойського, також був куратором фізкультурної роботи в селах, став організатором Першої (1921) та Другої (1921) олімпіад Приуральського військового округу, головний суддя Всеросійських спартакіад, теоретик фізичної культури та спорту, член Вищої Ради фізичної культури (ВРФК), керував військовим альпінізмом, розвивав рукопашний бій, був заступником інспектора позавійськової і фізичної підготовки Червоної Армії, організатор Першої Всесоюзної спартакіади 1928 р. Автор книги «Физическая культура для всех: (Индивидуальная гимнастика)» (1924).

Народився в родині графа. Закінчив реальне училище і два курси Московського комерційного інституту в 1916 р., пізніше – Одеську школу прапорщиків. У Червоній армії з 1918 р. – інспектор з фізичної підготовки. Воював під Харковом у 1919 р. в загоні особливого призначення. У роки війни займав посади: старшого приказиста 3-го особливого продовольчого полку, діловода загального управління штабу Харківського військового округу, інспектора спорту окружного відділу Всеобуча того ж округу, інспектора для доручень Єкатеринбурзького губернського відділу Всеобуча, виконувача обов'язки окружного інспектора спорту та допризовної підготовки Катеринбурзького окружного відділу Всеобуча.

Після Громадянської війни був на відповідальних посадах у центральному апараті РККА. У 1921–1923 рр. – начальник Всеобуча штабу Приуральського військового округу, помічник начальника Головного управління Всеобуча. У 1923–1924 рр. – помічник начальника Центрального управління з військової підготовки трудящих. З 1924 по 1929 рр. – начальник Навчально-стройового управління Головного управління РККА.

З 1926 р. працював у Вищій Раді фізичної культури, був головним суддею Всеросійських Спартакіад. З 1929 р. – інспектор фізичної підготовки та спорту РККА. З 1935 р. на посаді інспектора з фізичної підготовки Червоної армії. У 1935 р. йому присвоєно персональне звання – дивізійний комісар (генерал). У 1936 р. стає заступником голови Всесоюзного комітету в справах фізичної культури та спорту при РНК.

Заарештований та розстріляний у 1938 р. як «ворог народу» за звинуваченням в участі у військовій змові та контрреволюційній і терористичній організації туристів і альпіністів. Реабілітований у 1956 р.

Є. Школьников [270] назвав Б. Кальпуса найавторитетнішим спеціалістом у галузі фізичної культури й спорту.

Тв.: Борьба с точки зрения физической культуры («Известия физической культуры», 1924, № 8), Борьба с «борцами» («Известия физической культуры», 1924, № 15–16), Первый в СССР матч женских хоккейных команд («Известия физической культуры», 1926, № 1).

Лосовський П. – відомий журналіст спортивної преси УРСР 1920–1930-х рр., автор спортивних часописів «Красный спорт» (1922–1923), «Вестник физической культуры» (1922–1929), журналіст російського видання «Русский спорт». Автор книги «Гантель-гимнастика» (1929).

Тв.: Физическая культура и Всеобуч («Красный спорт», 1923, № 1), Из истории футбола в Киеве («Красный спорт», 1923, № 2), Физкультура на дому («Вестник физической культуры», 1925, № 7), Работа по физкультуре среди профсоюзов на зимний период («Вестник физической культуры», 1926, № 11), Гантель-гимнастика («Вестник физической культуры», 1928, № 5).

Нейфах Ігор – відомий журналіст спортивної преси УРСР 1920–1930-х рр., редактор та провідний автор часопису «Спорт» (з 1931 по 1935 – «Фізкультурник України»), член президії Вищої Ради фізичної культури, теоретик фізичної культури та спорту. Автор праць «Комсомол і профспілки про фізкультуру та військовизацію», «Фізкультурний рух на службу соціалізмові» (1931). О. Вацеба [34] назвала І. Нейфаха одним із чільних публіцистів радянського фізкультурного руху.

Павлов Сергій – провідний журналіст спортивної преси УРСР 1920–1930-х рр., зокрема київського видання «Спорт» (1922–1941, у 1931–1935 – «Фізкультурник України») та харківських часописів «Спортивный листок» (1922), «Вестник физической культуры» (1922–1929), «Динамо» (1928–1933), видатний спортсмен (легкоатлет, лижник, ковзаняр та велосипедист, майстер спорту УРСР та СРСР), засновник Харківської легкоатлетичної ліги, член обласної ради харківського «Динамо», теоретик фізичної культури та спорту. Автор книг «Спорт и игры» (1925), «Подвижные игры и развлечения зимой» (1929), «Гри піонерів на майданчику», «Зимовий фізкультурний майданчик для дітей», «Зимові гри та розваги на повітрі», «Ковжайся на льоду!», «Піонер уміє плавати», «Спортивні гри піонерів» (1930), «Вельсипед», «Всі на лижви!», «Гри та розваги на зимовому повітрі», «Ковзальський спорт», «Легка атлетика піонера», «Ранкова зарядка», «Сонце, повітря і вода – друзі нашого здоров'я», «Фізкультуру в побуті» (1931), «Вельсипед у побуті, військовизації та спорті», «Ковзальський спорт» (1933).

М. Олійник відзначив: «Сергій Миколайович Павлов чудово знав теорію фізичної культури і фізіологію, він був відмінним велосипедистом, легкоатлетом, лижником, ковзанярем, постійно виступав на сторінках спортивних журналів і газет з аналі-

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

тичними статтями, що пропагували здоровий спосіб життя. Він отримав найвищий спортивний титул заслуженого майстра спорту СРСР. Значною мірою саме його журнальні публікації допомогли зберегти у нашій пам'яті хроніку спортивного життя тих років, відчуті її тональність» [164, с. 179].

«Сергій Миколайович Павлов, – писав Ю. Грот, – розпочинав заняття спортом ще в 1904 р. у першому гімнастичному товаристві. У ньому був закладений яскравий талант організатора. Ще в дореволюційні роки С. Павлов був у числі засновників Харківської легкоатлетичної ліги. У 1925 р. він став першим абсолютним чемпіоном і рекордсменом УРСР зі швидкісного бігу на ковзанах, ставав переможцем і призером багатьох великих змагань з легкої атлетики та лижного спорту. У 1931 р. Сергій Миколайович прийшов на роботу до обласної ради «Динамо», і покинути «Динамо» його змусила лише війна. У воєнні роки він опинився в Москві, багато років трудився в апараті Центральної ради, став заслуженим майстром спорту» [56, с. 79].

О. Вацеба серед найпродуктивніших авторів 1920–1930-х рр. разом з В. Бляхом та В. Бедункевичем називає також С. Павлова [34].

Тв.: в Часописі «Вестник физической культуры»: Игры на воде (1925, № 7), Подготовка к лыжному бегу (1929, № 12), Эстафета с салазками (1926, № 1), Уголок физкультуры в клубе (1927, № 3), Военизация спорта (1927, № 10), Игры на коньках (1928, № 1–2), О физкультурных вредителях, плохих инструкторах и ошибках в физкультурной работе (1928, № 5), Массовая работа на льду (1929, № 1).

Пелепейченко Петро – провідний журналіст спортивних видань Харкова 1920–1930-х рр., зокрема часописів «Спортивный листок» (1922), «Вестник физической культуры» (1922–1929), «Динамо» (1928–1933), лікар, спортсмен-гімнаст, теоретик фізичної культури та спорту, завідувач кафедри фізичної культури в Харківському медичному інституті протягом 1940-х років, автор книги «Избранные игры в ручной мяч» (1923).

Тв.: Об играх («Спортивный листок», 1922, № 2), Физкультура и врачебный контроль («Динамо», 1929, № 3–4), Утренняя зарядка («Динамо», 1929, № 12), Не забывать социального значения физкультуры («Динамо», 1930, № 4), Физкультминутка в трудовом процессе («Динамо», 1930, № 7).

Володимир Підгасцький

Підгасцький Володимир (24.07.1889, Кам'янець-Подільський – 03.11.1937, урочище Сандармох, Карелія) – журналіст спортивних видань УРСР 1920–1930-х рр., автор часописів «Красный спорт» (1922–1923), «Спортивный листок» (1922), видатний український учений-гігієніст, лікар, професор медичного факультету Українського державного університету в УНР та Київського медичного інституту, теоретик фізичного виховання та спорту, політичний і громадський діяч, член Української Центральної Ради, член Київської міської ради, член Вищої ради фізичної культури при Всеобучі КВО і Губернської ради фізкультури, засновник і керівник Інституту фізичної культури ВУАН, першої на теренах СРСР кафедри професійної гігієни Київського медінституту та першої в Європі дослідної станції наукової організації праці в сільському господарстві, член ради Всеукраїнської спілки лікарів. Наукові праці професора В. Підгасцького публікувались у багатьох журналах України («Агроном», «Киевский медицинский журнал», «Вісті ВУАН», «Наука в Україні», «Профилактическая медицина», «Українські медичні вісті») та Росії «Время»,

«Лесовод», «Ленинградский медицинский журнал». Автор книг: «Санітарна характеристика сільськогосподарських робітників» (1928), «Гігієна праці», «Про організацію та методи викладання і контролю знань у медичних вищих школах» (1929).

Народився в родині титулярного радника, учителя Кам'янець-Подільського училища та власниці приватного початкового училища. Навчався в Харківському медичному інституті, потім у Дерпті (нині Тарту) на медичному факультеті Юр'ївського університету та у Петербурзькій військово-медичній академії.

Після закінчення академії працює у військових частинах Амурського козачого війська і Амурської військової флотилії. З 1917 р. – працівник Балтійського військово-морського флоту. У грудні 1917 р. брав участь у національно-визвольних рухах 1917–1920 рр., очолював санітарну частину Чорноморського флоту УНР, а в січні 1918 р. обраний членом Морської Генеральної Ради. У січні 1918 р. став членом Центральної Ради, а в квітні – членом Малої Ради. Згодом отримав посаду секретаря редакції «Вісника Народного комісаріату охорони здоров'я», працював лікарем 9-ї кінної дивізії, став членом ради Всеукраїнської спілки лікарів. Під час Директорії працював у лікарській комісії Міністерства народного здоров'я та центральному відділі Всеукраїнської спілки вчителів. У червні 1919 р. обраний професорським стипендіатом Українського державного університету, в якому обіймав посаду приват-доцента кафедри загальної і соціальної гігієни на медичному факультеті. З 1920 р. – член Київської міської ради, член Вищої ради фізичної культури при Всеобучі КВО і Губернської ради фізкультури. З 1921 р. працював в Інституті народної освіти заступником декана факультету та читав курс шкільної гігієни на факультеті професійної освіти та на лікарсько-педагогічному факультеті. У 1921 р. його призначають директором Науково-дослідного інституту фізичної культури ВУАН. Лабораторія гігієни праці, якою завідував В. Я. Підгаєцький, досліджувала фізичний стан учнів та підлітків у трудових школах і спортклубах Києва.

У 1923 р. за ініціативи В. Підгаєцького заснована досвідна станція з наукової організації праці у сільському господарстві при Київському губвідділі профспілки «Всеробітземліс». Вона була першою подібного роду установою на теренах СРСР та Європи. У 1923 р. його основним місцем роботи став Київський медичний інститут, де він заснував першу не лише в Україні, але й в СРСР вузькоспеціалізовану кафедру професійної гігієни, якою завідував у 1923–1929 рр., та першу в Україні наукову школу гігієністів праці. У 1929 р. він створив кафедру фізкультури у КМІ. В. Підгаєцький обіймав за сумісництвом посади завідувача Київської досвідної станції з НОП у сільському господарстві і директора Інституту фізичної культури ВУАН.

Професор В. Підгаєцький успішно поєднував педагогічну й науково-дослідну діяльність. Його вчення було спрямоване на підвищення продуктивності праці фізіолого-гігієнічними методами з урахуванням агротехнічних, метеорологічних умов і завдяки оптимізації управління працею та використуванню знарядь і засобів праці, на зміцнення підірваного війнами, революційними потрясіннями та голодом 1920–1921 рр. здоров'я населення, його фізичного виховання, розв'язання питань, пов'язаних з процесами втоми, гігієнічними та фізіологічними проблемами наукової організації праці, еволюції та медичної генетики, м'язової діяльності людини, біохімії вітамінів. Підгаєцький перший в Україні започаткував такі наукові напрями в медичній науці, як гігієна, фізіологія і психологія праці, фізичне виховання людини, антропосоціологія, еволюція, медична генетика. Усього ж науковець В. Підгаєцький опублікував понад 70 наукових праць, з них 13 – окремі видання. Більша частина з числа виданих робіт (37) присвячена проблемам сільськогосподарського працезнавства та гігієни сільськогосподарської праці.

Заарештований 19 жовтня 1929 року. Вироком особливого складу Верховного суду УРСР від 19 квітня 1930 року за участь у діяльності контрреволюційної націоналістичної організації «Спілка визволення України» засуджений до 8 років позбавлення волі. Розстріляний 3 листопада 1937 р. як «ворог народу». Реабілітований у 1989 р.

В. Підгаєцький – єдиний автор часопису «Красный спорт», який дописував до нього українською мовою, надрукувавши тут статті: «З приводу сучасних умов реалізації фізичної культури» (1923, № 3–4), «Всеобуч та Наукова Організація Праці» (1923, № 5–6) та ін.

Письменний Яків (12.04.1902, с. Цибулеве Херсонської губернії – 07.09.1937, Київ) – за національністю єврей, відомий спортивний журналіст Харкова 1920–1930-х рр., автор київського часопису «Спорт» («Фізкультурник України», 1922–1941), редактор та провідний автор одного з найвизначніших харківських спортивних часописів «Динамо» (1928–1933), вів у часописі рубрику автотоспорту, пілот-авіатор, засновник радянської спортивної авіації, керівник харківської авто-мото секції, голова правління аероклубу «Динамо», чекіст (капітан державної безпеки (1935), майор державної безпеки (1937), нагороджений орденом Червоної Зірки за досягнення у спортивній авіації та знаком почесного працівника ВЧК–ГПУ (1932).

Народився в родині торгівельного агента. У 1919–1924 рр. навчався на правовому факультеті Харківського інституту народного господарства. З 1920 р. – контролер та секретар Миколаївської губернської РСІ та помічник військового слідчого 3-го особливого пункту ОВ 13-ї армії, діловод загальної канцелярії ОВ 13-ї армії. З 1921 р. – письменник ОВ 14-ї армії, діловод ОВ 14-ї армії, співробітник резерву ОВ 14-ї армії, редактор відділу з обробки матеріалів ОВ ВУЧК. З 1922 р. – заступник начальника ОВ СОЧ ГПУ УРСР. З 1925 р. – секретар Президії ГПУ УРСР. З 1931 р. – начальник ОСВ ГПУ СРСР. З 1933 р. – керуючий справами ГПУ УРСР. З 1934 р. – начальник відділу кадрів НКВС УРСР. З 1936 р. – начальник ТВ відділу УДБ НКВС УРСР. Заарештований та розстріляний у 1937 р. як «ворог народу». Реабілітований у 1957 р.

Характеризуючи Я. Письменного, заступник редактора журналу «Динамо» А. Цукерман писав: «Первый камень в фундамент нашего теперешнего журнала был заложен Я. Письменным. Ещё до выхода первого номера он продумал и разработал «десять основных задач». Эти десять задач, как 10 библейских заповедей, опередили всю программу и содержание нашего журнала» [261]. Одними з провідних задач журналу було: сприяти керівництву Всеукраїнської Ради «Динамо», узагальнювати і використовувати досвід місцевих товариств «Динамо», широко розгорнути самокритику з метою покращення роботи у місцевих товариствах.

Відомий фейлетоніст К. Чорний так характеризував роботу Я. Письменного: «Тов. Письменный – капитан корабля, именуемого журналом «Динамо». Со своей редакторской рубки он умело руководит всей командой, склонной иногда к прогулам после остановки у очередной гавани – сдачи материалов. Энергичный капитан не только отдаёт приказания с рубки. Он, когда нужно, взбирается по вантам во Всеукраинский Совет «Динамо» или спускается в трюм для чёрной работы по журналу. Во всей работе капитан любит чёткость и требует такого же отношения от всей редколлегии. По его инициативе и под его опытным руководством редколлегия каждый вышедший номер журнала подвергает жесточайшей самокритике».

Про мету функціонування часопису, його цілі та завдання Я. Письменний наголошував у статті «Ещё о самокритике» № 2 за 1930 р.: «Одной из самых боевых

задач нашего журнала является несомненно задача выявления и устранения всех болезней и недостатков в динамовской работе на основе самокритики. Характер журнала сам говорит за то, что выпячиваются отрицательные стороны работы, так как на них нужно делать основной упор. Задача журнала – фактами заострить внимание обществ на самокритике, заставить правление приняться за устранение недостатков в работе, всколыхнуть творческие силы массы динамовцев и сделать их источником самодеятельности в обществах, а также постоянного сотрудничества «с самокритикой в руках» в нашем журнале. И здесь то особенно важно подчеркнуть те требования, которые мы предъявляем критическим корреспонденциям с мест. Всякая заметка или статья динамовца, особенно спорткора, только тогда может быть действительно использована, если она будет основана на фактах. Самокритике без фактов – грош цена. Не общими рассуждениями, а изложением фактов об отдельных недостатках, дефектах, извращениях, болезнях – должен выступать в журнале динамовец. Реализация материала, помещённого в журнале, имеет важнейшее значение. Без этого необходимого условия наш журнал обречен на «беззубость».

Головний редактор журналу «Динамо» Я. Письменний писав переважно аналітичні матеріали на теми автотранспорту та повітроплавання, що займали у виданні чи не дві третини усієї площі. Крім статей на теми автомобілізму та авіації, він також тяжів до сатиричної публіцистики, як-от у фейлетоні «Шерлок Холмс в Харькове. Последнее приключение великого сыщика» (1930, № 11), де автор висміює тупість британців на прикладі Холмса і Ватсона.

Я. Письменний опікувався власним журналом, прагнучи його поліпшення, що можна побачити у матеріалі «Редколлегия о журнале»: «Вся жизнь журнала – в местах, без них выхолащивается всё содержание, распадается материальная база, журнал становится ненужным и недостижимым. Боевой темп, творческое содержание, бурная форма и постоянная массовость – в этом сущность журнала» [167].

Тв.: На новые рельсы («Динамо», 1929, № 3–4), Выполнить летний план (Автотомо секция ХПСО «Динамо») («Динамо», 1929, № 6), Украина – Кавказ – Крым на мотоциклах («Динамо», 1929, № 7–8), Ещё о самокритике («Динамо», 1930, № 2), От слов к делу («Динамо», 1930, № 3), Опыт «Динамо» массовой авиации («Динамо», 1933, № 15–16); Піонер масової спортивної авіації («Спорт», 1936, № 9).

Микола Подвойський

Подвойський Микола (04.02.1880, с. Кунашівка Ніжинського повіту Чернігівської губернії – 28.07.1948, Москва) – провідний автор українських спортивних видань 1920-х рр., зокрема часописів «Красный спорт» (1922–1923), «Вестник физической культуры» (1922–1929), «Журнал спорта и всеобуча» (1922), «Допризывник и спортсмен» (1922), автор газет «Звезда», «Правда», редактор та провідний автор часописів «Вопросы страхования», «Солдатская правда», «Работник и солдат», «Солдат», засновник партвидавництва «Зерно», державний партійний, громадський, військовий діяч, активний учасник двох російських революцій, громадський діяч у галузі фізичної культури та спорту, голова Всеобучу, голова Вищої Ради фізичної культури СРСР, голова Червоного спортивного інтернаціоналу, автор багатьох досліджень з фізичного виховання, зокрема «К летней работе по массовому физическому оздоровлению и воспитанию рабочего класса на 1923 г.» (1922), «Физическая культура пролетариата в СССР» (1923), нагороджений орденом Червоного Прапора.

Про його роль для розвитку спорту в УРСР і зокрема для спортивної журналістики йдеться в праці З. Старовойтової «Физкультурное движение в первые годы советской власти и роль Н. И. Подвойского в его развитии (1918–1925)» [230]. Постаць Миколи Подвойського репрезентована у проєкті «Українці у світі» [177], що виявляє видатних українців, які здійснили помітний внесок у розвиток світової цивілізації, чиї здобутки у сфері церковної історії, державотворення, науки і культури виходять за межі суто національного (це діячі, які стали відомими на весь світ, живучи в Україні; емігранти з України, що здобули визнання в чужих державах; особистості, що завжди залишалися генетично спорідненими з Україною).

Народився в родині сільського священника-вчителя. Закінчив Ніжинське духовне училище. У 1894–1902 рр. навчався в Чернігівській духовній семінарії. У 1902–1905 рр. навчався в Демидівському юридичному ліцеї в Ярославлі. Після 2-го з'їзду РСДРП приєднався до більшовиків. У 1904–1905 рр. – голова більшовицького студентського комітету і член Північного комітету РСДРП. У 1906–1907 рр. перебував в еміграції в Німеччині та Швейцарії. З 1907 р. працював у Петербурзькій організації більшовиків.

Упродовж 1907–1908 рр. був одним з керівників легального партвидавництва «Зерно» в Петербурзі. У 1910–1914 рр. брав участь в організації та виданні газет «Звезда» та «Правда». Протягом 1915–1916 рр. – редактор журналу «Вопросы страхования», член фінансової комісії Російського бюро ЦК РСДРП, пізніше – член Петроградського комітету РСДРП(б), депутат Петроградської ради, керівник Військової організації при Петроградському комітеті більшовиків. У 1917–1920-х рр. обіймав посаду головного редактора газет «Солдатская правда», «Роботник и солдат», «Солдат». У листопаді 1917 – березні 1918 рр. – нарком з військових справ РРФСР. З січня 1918 р. – голова Всеросійської колегії з організації та формування Червоної Армії. З березня 1918 р. – член Вищої військової ради, а потім голова Вищої військової інспекції; член Реввійськради Республіки, наркомвійськмор України.

У 1919–1923 рр. – голова Всевобуча і частин особливого призначення, голова Вищої ради фізичної культури СРСР. У 1921–1927 рр. – голова Червоного Спортивного інтернаціоналу (Спортінтерну). З 1920-х рр. і до смерті активно займався пропагандистською і літературно-журналістською діяльністю.

М. Подвойський виступив ініціатором таких законів, як Декрет Ради Народних комісарів і ВЦВК «Про введення всезагального військового навчання (Всевобуча) трудового населення з метою підготовки його до захисту завоювань Жовтня» (від 22.04.1918), де основною формою навчання було фізичне виховання, постанова І Всеросійського з'їзду працівників фізичної культури «Про прийняття положення про допризовну підготовку» (квітень 1919), наказ Головного управління Всевобуча «Про організацію Вищої Ради фізичної культури при Головному управлінні Всевобуча» (серпень 1920), наказ Революційної Ради Республіки «Про введення спортивно-гімнастичної підготовки як обов'язкової форми підготовки військ» (16.08.1922), Декрет ВЦВК РСФСР «Про утворення Вищої і місцевих рад фізичної культури трудящих РРФСР» (1923), постанова ВУЦВК «Про Вищу та місцеві Ради фізкультури трудящих» (жовтень 1923), постанова ВРФК України «Основні положення (засади) методики фізичного виховання в школі» (1923).

На основі перших законів був створений Всевобуч (управління всезагального військового навчання, що керував усіма спортивними організаціями країни і через який здійснювалося фізичне та трудове виховання молоді), головою якого став М. Подвойський. Всевобуч став піонером розвитку пролетарської фізкультури, сприяв розвитку фізкультури і спорту серед робітничих і селянських мас молоді, створенню військово-спортивних клубів і гуртків на заводах, фабриках, у ВНЗ. Як свідчить І. Чудинов, Всевобуч сприяв розвитку спорту, переслідуючи мету фізичного виховання

молоді, підготовку солдатів для армії. На його думку, Всеобуч з'єднав гімнастику із загальною та військовою освітою, узаконив погляд на фізичне виховання як на засіб гармонійного розвитку особистості.

Він був провідним автором українських спортивних видань «Красный спорт», «Вестник физической культуры», «Журнал спорта и всеобуча», «Допризывник и спортсмен» (також став засновником цього видання), де вів рубрики «Всеобуч и допризывная подготовка молодёжи», «Спорт и физкультура в частях Красной Армии», «Официальный отдел». Виступав переважно з передовими та аналітичними статтями, агітаційно-пропагандистськими матеріалами, листами-зверненнями. Основні теми його публікацій: пропаганда розвитку масової фізичної культури на підприємствах країни, матеріали про призовників, статті про діяльність Всеобучу, публікації про розвиток спорту в Червоній армії та спортивні змагання серед солдатів Червоної армії, статті про здоровий спосіб життя, пропагандистські статті про процвітання, зміцнення країни, та важливість захисту країни від ворога.

Характеризуючи М. Подвойського, автори «Энциклопедии географа» відзначили: «Микола Ілліч Подвойський став першим головою Всеобучу. Він був пристрасним ентузіастом спорту і багато сил і енергії вкладав у поширення фізичної культури серед народу. Розвиток фізичної культури він розглядав як необхідну частину культурної революції. Микола Ілліч і сам займався спортом – захоплювався лижами, ковзанами, плаванням, гімнастикою і до кінця днів зберігав бадьорість, підтягнутість. У своїх поїздках країною, в газетних статтях, в брошурах невтомно пропагував заняття спортом, закликав молодь створювати пролетарські спортивні товариства. За його ініціативи започаткувалися в нашій країні народні фізкультурні свята, паради, масові гімнастичні виступи. Він також був одним з організаторів Червоного спортивного Інтернаціоналу (Спортінтерну), та його першим головою. Спортінтерн об'єднував спортивні робочі організації Англії, Німеччини, Чехословаччини, Франції, Італії, Австрії, Болгарії та інших країн. Уже до 1923 з'явилася розгорнута система шкіл підготовки інструкторів допризовної і фізкультурної підготовки, Всеобуч підготував 1 млн допризовників і фізкультурників. На заводах, фабриках, у школах, селах, в армійських частинах було створено 2 тис. спортивно-гімнастичних клубів і гуртків. Масовий спортивний рух, основи якого були закладені на початку 1920-х рр. М. Подвойським, отримав найширший розмах: РСРП став країною найбільш масового спорту, а радянські спортсмени – одними з найсильніших у світі» [232].

Тв.: у часописі «Вестник физической культуры»: Должны ли мы курить и пить спиртные напитки (1925, № 3), Здоровые обычаи (1925, № 7).

Привіс Семен – провідний спортивний журналіст УРСР 1920–1930-х рр., зокрема часописів «Спорт» (у 1931–1935 «Фізкультурник України»), «Вестник физической культуры» (1922–1929), «Фізкультура і спорт» (1922–1999), один з керівників фізкультурного руху в Україні, ідеолог вітчизняного спорту, заступник голови спорсектора губкому, член президії Всесоюзної ради фізкультури, відповідальний секретар і голова оргсекції Вищої ради фізичної культури України, член виконкому Червоного Спортінтерну, засновник та голова правління першого в Україні комсомольського спортивного клубу імені Л. Балабанова (Харків), член бюро Всеукраїнської організації фізкультури «Спартак» при ЦК ЛКСМ України, заступник голови Організаційного бюро товариства «Спартак», теоретик фізичної культури та спорту. Автор праць «Фізкультура на селі» (1926), «Физкультгагитация» (1928), «Вивчаймо міжнародний спортрух!» (1932), «Міжнародний спортрух» (1933), «Десятиріччя радянської фізкультури на Україні» (1935, у співаторстві з В. Бляхом).

Характеризуючи С. Привіса, М. Олійник відзначив: «Ключовою фігурою в «балабанівців» був С. Привіс, який ніколи не вирізнявся в спорті, але непогано володів ораторським мистецтвом. Журнал «Вестник физической культуры» (№ 8–9, 1923) назвав його «важелем пролетарського спорту», але правильніше було б сказати про цю енергійну і спритну людину, як про якусь «знаряддя помсти» усьому старому, вільному від наносного лушпиння революційних ідей, що і створило фундамент спорту в Харкові. Він був характерним породженням революційної епохи, що квапився, не замислюючись про наслідки, руйнувати корисне, цінне, провідним «фахівцем» з «пролетаризації» фізкультурного руху. Маючи непересічні якості організатора, ватажка, С. Привіс умів додати пролетарської важливості навіть дріб'язковим фізкультурним заходам. Його пристрасні, наповнені революційним пафосом, суворо-серйозні виступи на мітингах і зборах, на сторінках газет і журналів, дуже дорого коштували тим фізкультурникам і спортсменам Харкова, яких Семен Львович занурював у незмивний бруд, робив «ворогами». «Важіль робив свою справу, – писав журнал, – він абсолютно загальмував життя буржуазно-національних спортугруповань «Молот», «Юнак», «Скауті»... На хвилі руйнування С. Привіс став одним з провідних керівників фізкультурного руху спочатку в Харкові, УРСР, а потім в СРСР і Червоному спортінтерні» [164, с. 183].

Тв.: у журналі «Вестник физической культуры» : Задачи актива инструкторов Ф. К. в кружках «Спартака» (1925, № 1), Низовое строительство пролетарской физкультуры (1925, № 2), Усилить внимание красному спортивному интернационалу (1925, № 3), Клубы физической культуры (1925, № 4), Организуйте и укрепляйте районные советы физкультуры» (1925, № 5), ЛКСМУ и физкультура (1925, № 6), 1-ая рабочая Олимпиада Люцернского спортинтерна (1925, № 7), Через головы люцернских вождей к единому спортивному фронту (1925, № 10), Организационные вопросы советской физкультуры (1925, № 12), О вовлечении актива комсомола в занятия по физкультуре (1926, № 1), Организационная структура и задачи низового кружка физкультуры на селе (1926, № 2), Пять лет красного спортинтерна (1926, № 9), Вопросы агитации и пропаганды физкультуры (1926, № 11), Физкультура среди подростков (1926, № 12), Физкультурорганизаторы комсомола (1927, № 2), О новых формах работы по физкультуре (1927, № 6), Закрепить достижения в области Ф. К. (1928, № 1), Очередные задачи по физкультуре на зимний период (1928, № 10), Рушаймо в соціалістичне змагання (1929, № 9), Усю фізкультуру на безперервку (1929, № 11), За негайну перебудову всієї фізкультроботи (1929, № 12).

Тв.: у журналі «Старт» : Перші кроки (1969, № 6), Прорив блокади (1975, № 9), Так гуртувалися, так гартувалися («Старт», 1977, № 1),

Чорний Костя – провідний спортивний журналіст Харкова 1920–1930-х рр., публіцист-фейлетоніст, автор часописів «**Вестник физической культуры**» (1922–1929), «**Динамо**» (1928–1933). К. Чорний був найважливішим автором часопису «Динамо», наповнював його сатиристично-гумористичними матеріалами, будучи практично єдиним автором-публіцистом видання. Вірогідно, що під цим псевдонімом ховався хтось з редколегії часопису «Динамо». Так, зокрема, в матеріалі «Думки до ювілею» з часопису «Динамо» за 1930 р. Він писав: «Члени редколегії дуже вимогливі до свого журналу. У кожному номері вони хочуть бачити шедевр світової журналістики і поліграфічного мистецтва. Добре було б щоб до другої річниці ми мали 10 тисяч акуратних передплатників, хоч сотню постійних активних спорткорів з усіх округ України і не чекали б передплатної плати, що затримується, від товариств протягом цілого року», що свідчило про його приналежність до редколегії видання.

Основні матеріали К. Чорного – це шаржі, гуморески та фейлетони.

Тв.: Не так страшен спорт («Динамо», 1929, № 1), Одинадцять победителей («Динамо», 1929, № 2), Легкоатлет Сонькин («Динамо», 1929, № 6), Сказка про белого бычка («Динамо», 1930, № 7), Мысли к юбилею («Динамо», 1930, № 10), История одной «Гастроли» («Вестник физической культуры», 1929, № 1), Соціалістичне змагання дибом! («Вестник физической культуры», 1929, № 8), Фізкультуршкідники («Вестник физической культуры», 1929, № 10), Кто сказал («Вестник физической культуры», 1929, № 12).

1.4. Провідні спортивні журналісти УРСР та незалежної України 1946–2000-х рр. (стара гвардія)

Тут об'єднані провідні спортивні журналісти України четвертого (1940–1956 – період стагнації української спортивної преси), п'ятого (1957–1968 – період ренесансу спортивної преси України; ознаменований відновленням журналу «Фізкультура і спорт» в 1957 р., що з 1965 р. перейменованій на «Старт») та шостого (1969–1990 – стагнація спортивної преси України в періоди «застою» та «перебудови») періодів розвитку спортивної преси.

У період культу особи (післявоєнний період) спортивна преса перебуває в стагнації, знаходиться на маргінесі інформаційного медіа-ринку, і саме 31 майстер спортивного пера виводять її на новий рівень, посилюють інтерес до неї. Творчість деяких з них (зокрема З. Синицького та Л. Ордіна) була захмарена періодом ув'язнення під час репресій. Разом з тим період хрущовської відлиги дає новий виток, нові барви в їх творчості. У певному сенсі творчість журналістів цього часу перебувала в лещатах цензури, у вимогах заангажованості та необхідності бути вірними лінії компартії. Але вони знаходили вилив у спортивній публіцистиці. Цей період став справжнім періодом розквіту спортивної публіцистики, що існувала в цей час у двох формах: на шпальтах спортивних видань, де активно друкувалися вірші, байки, уривки з романів, оповідання, спогади, щоденники, життєві історії, замальовки, подорожні нариси, портретні нариси, гуморески, фейлетони, а також у спортивних книжках нарисів та літературних творів, що виходили у видавництвах. Одним з найбільш яскравих спортивних публіцистів періоду є К. Пушкарьов. Значно зросла у цей час ефективність та дієвість спортивних публікацій та їх функціональний діапазон, великі наслідки мала критика спортивних журналістів, унаслідок якої майже завжди вживали певні заходи для покращення ситуації. Радянський період разом з тим давав багато тем для концептуалізації спорту в різних ракурсах, давав змогу журналістам висвітлювати спорт крізь призму різних сфер життя, розглядати як спорт вищих досягнень, так і масовий спорт в усіх його виявах.

Радянський період дав нам справжніх китів спортивної журналістики, метрів, довгожителів, що не обмежилися творчістю в радянський період, а продовжили творити ще з більшою активністю в період незалежності України, пропагуючи вітчизняний спорт та спортсменів, сприяючи його популяризації. Можна сказати, що творчість цих Майстрів ділиться на два періоди: радянський та період незалежності. У цей період в лоні спортивної журналістики вперше народжується Жінка-спортивна журналістка, доводячи істину, що спорт – це не лише справа чоловіків. Три жінки-журналістки (Л. Мовчан, Л. Радченко та В. Пожилова), що творили в радянський період, перенесли свою творчість у період незалежності. У цей період значно підвищується значення спортивної фотографії з її динамічністю, жвавістю, змінами акцентів та ракурсів, з'являється кольорова спортивна ілюстрація. Яскравим майстром

спортивної фотографії цього періоду, що продовжує свою роботу в період незалежності, стає М. Чернічкін.

Особливим фактом визнання української спортивної журналістики цього періоду стає творчість А. Галинського та А. Чайковського, українських спортивних журналістів, що були запрошені на роботу до Москви і фактично підіймали спортивну журналістику СРСР, редагуючи центральні московські спортивні видання.

Специфіка цих трьох радянських періодів розвитку спортивної преси визначається тим фактом, що майже 45 років (з 1945 по 1991) спортивна преса представлена лише трьома спортивними виданнями – «Старт», «Спортивна газета» та «Теорія і практика фізичного виховання та спорту», останнє з яких мало науковий характер. Саме тому спортивні журналісти переважно працювали в лоні суспільно-політичних видань, де щодня широко, різнопланово та детально висвітлювали спортивне життя України. На фоні лише двох спеціалізованих спортивних часописів, що виходили в столиці, саме величезний загін регіональних спортивних журналістів суспільно-політичних видань складав серцевину й основну силу Федерації спортивної преси України. Серед визначних регіональних спортивних журналістів періоду особливо слід відзначити Б. Арова (Миколаїв), Ю. Грота та Л. Ордіна (Харків), А. Копелювича (Запоріжжя), А. Косого (Дніпро), М. Левицького (Донецьк), І. Яремка (Львів). Саме вони заклали традиції розвитку регіональної спортивної журналістики, що розквітла в незалежній Україні. Кожен з цих маститих китів спортивної журналістики мав свій неповторний самобутній стиль, свою родзинку, багато журналістів користувалися надзвичайною популярністю, а газети з їх матеріалами були нарозхват у читачів (зокрема, слід відзначити А. Галинського, В. Мирського, К. Пушкарьова, П. Римаренка, А. Чайковського). Загалом до цього списку ми включаємо 31 спортивного журналіста, які пропрацювали в радянський період понад 18 років.

Борис Аров

Аров Борис (псевдонім Борис Арончик, 01.05.1919, с. Аджамка Кіровоградської обл. – 11.01.2016, Миколаїв) – відомий спортивний журналіст УРСР та України, автор часописів «Спортивна газета» (1934–2008), «Фізкультура і спорт» (з 1965 р. «Старт», 1922–1999), спортивний оглядач газет «Николаевские новости», «Южная правда», «Вечерний Николаев», власний кореспондент московської газети «Советский спорт» у Миколаїві, автор журналів «Юность», «Огонек», «Молодежная эстрада», «Украина», член Національної спілки журналістів України, має понад 80 років журналістського стажу, неодноразово ставав лауреатом журналістських конкурсів, працював на Олімпіаді–1980 Москві, Універсіаді–1981 Бухаресті, був акредитований як спортивний спостерігач на спортивних змаганнях в СРСР і за кордоном, укладач низки фотоальбомів про м. Миколаїв, автор п'єси «Партизанская искра» (ставилася у Миколаївському театрі руської драми та Театрі юного глядача) та сценаріїв декількох документальних кінострічок, знятих на Київській кіностудії, лауреат Всесоюзного конкурсу «На кращий твір на спортивну тематику» (1974), лауреат Асоціації спортивних журналістів України в номінаціях «За великий внесок в спортивну журналістику України» (2005), «Вища винагорода АСЖУ. Приз імені Ігоря Заседи – «За честь і достоїнство в спортивній журналістиці» (2009), «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2014), лауреат конкурсу «Україна олімпійська» у номінації «За відданість олімпійському руху» (2012), лауреат управління з питань фізичної культури й спорту Миколаївської обласної держадміністрації у номінації «Зал олімпійської слави» (2013),

лауреат VIII обласного конкурсу «Николаевщина олимпийская 2011» у номінації «За большой вклад в олимпийское движение на Николаевщине», нагороджений орденом Богдана Хмельницького II ступеня «За вагомий внесок у справу соціального захисту ветеранів та патріотичне виховання молоді» (2013), автор книг «Дорогие мои земляки. Очерки, интервью, встречи» (1994), «Акварели родного города» (2002), «Чуткие струны Марка Лисянского» (2011), «Мелодии наших судеб» (2016) та книги спогадів про спортсменів, редактор збірника «Футбольный Николаев» (1958), співавтор енциклопедичного словника про найвидатніших громадських діячів, літераторів, художників, спортсменів та тренерів Миколаєва «Николаевцы: энцикл. словарь» (1999). Провідними жанрами Б. Арова були нариси, репортажі та інтерв'ю.

Народився у родині кораблебудівельників. У 1933 р. вступив на кораблебудівничий факультет Миколаївського технікуму. Після війни закінчив філологічне відділення Миколаївського державного педагогічного інституту. З 1937 р. працював на посаді літературного працівника, кореспондента відділу внутрішньої та міжнародної інформації, кореспондента відділу культури газети «Южная правда», потім працював на посадах завідувача відділу та відповідального секретаря Миколаївської обласної газети «Южная правда». Протягом 1941–1945 рр. брав участь у Великій Вітчизняній війні, пройшов Сталінградський, Південно-Західний, 3-й і 4-й Українські, Карельський, 1-й Далекосхідний фронти, мав нагороди Червоної зірки та ордени ВВВ I ступеня, був військовим кореспондентом, працював у газетах м. Астрахань. Потім активно друкувався в журналах «Юность», «Огонек», «Молодежная эстрада», «Украина», активно співпрацював з часописами «Спортивная газета» та «Физкультура і спорт». Протягом багатьох років був провідним автором, спортивним оглядачем миколаївських газет «Николаевские новости», «Южная правда», «Вечерний Николаев». Помер 11 січня 2016 у Миколаєві. Через місяць після смерті Б. Арова посмертно видана його книга мемуарів «Мелодии наших судеб». У травні 2019 р. на честь святкування 100-річчя з дня народження Б. Арова в Миколаївському обласному краєзнавчому музеї відкрилася виставка «Дорогий наш земляк».

Тв.: у спортивних газетах та суспільно-політичних виданнях на спортивну тематику: Подружжя закоханих («Спортивная газета» за 31 грудня 1995), Золото Вечного города: нашему земляку, олимпийскому чемпиону Рима 1960 года Ивану Богдану – 70-лет («Южная правда» за 25 лютого 1998), Аполлон из Дмитро-Беловки: к 70-летию нашего земляка – олимпийского чемпиона Ивана Богдана («Южная правда» за 28 лютого 1998), Отважный капитан («Южная правда» за 17 січня 2009), Спортивный прадедушка яхтсменов: известному николаевскому тренеру парусного спорта В. П. Грачеву – 90 лет («Южная правда» за 31 березня 2009), И снова в лидерах («Южная правда» за 2 квітня 2009), Верхом на Олимп: Олимпийскому чемпиону Виктору Александровичу Погановскому – 60 («Южная правда» за 24 листопада 2009), Годы и судьба («Южная правда» за 10 листопада 2009), На олимпийской орбите: николаевские спортсмены на XXX на Олимпийских играх («Южная правда» за 26 червня 2012), В шестьдесят лет и на коне!: юбилей олимпийского чемпиона Виктора Погановского («Николаевские новости» за 24 листопада 2009) і т. д.

Башкатов Олександр (Одеса) – видатний одеський спортивний журналіст, оглядач та власкор газети «Советский спорт» (м. Москва) в Одесі, спортивний оглядач газети «2000» (рубрика «Спот-ревью»), автор низки книг про спорт, збірок спортивних нарисів, що переважно виходили в Москві: «Стадион на пьедестале» (1973), «Н. Авилов. Сердца, отданные спорту» (1974), «Я. Железняк. Сердца, отданные спорту» (1976), «КПД стадиона» (1978), «Родники сельского спорта» (1980), «Прочнее всякого клинка» (1981), «Наталья Линичук и Геннадий Карпоносов. Герои олимпийских

игр» (1981), «Верность поиска: очерки о советском фигурном катании 1960–1980 г.» (1982), «Есть такая специальность» (1985). Член Національної спілки журналістів України, лауреат конкурсу «Олимпийцы Украины 1952–2002» у номінації «Найкращий спортивний журналіст» (2002). О. Башкатов вважається одним з кращих спортивних журналістів України радянського періоду.

Тв.: у газеті «2000» на спортивну тематику: Если радость на всех одна... (17 серпня 2001), Из Анкары (7 вересня 2001), Мэрия ставит на ипподром (28 вересня 2001), На круги своя (30 листопада 2001), Горячие денечки НОК (7 грудня 2001), Взятие Солт-Лейк-Сити (21 грудня 2001), В гостях хорошо, но дома лучше (28 декабря 2001), Пора менять тональность? (25 січня 2002), Семнадцать мгновений зимы (8 лютого 2002), Огонь горит, надежды тлеют (15 лютого 2002), Эпопея протестов и угроз (1 березня 2002), Тень на плетень (8 березня 2002), Кто выстрелил в Нагано (29 березня 2002), Прострелянное реноме (12 квітня 2002), Где теряем олимпийские медали? (26 квітня 2002), О пользе сравнения (7 червня 2002), Футбольный выпендреж (14 червня 2002), Похищение Европы (28 червня 2002), Бей в барабаны, самбу танцуй... (5 липня 2002), Преображение «служанки» (12 липня 2002), Открытые радости закрытой воды (9 серпня 2002), Самый быстрый – Борзов, самый сильный – Жаботинский (6 вересня 2002), «Золотая» эра (20 вересня 2002),...А у нас физрук – Шевченко! (4 жовтня 2002), Победы на прощанье (11 жовтня 2002), Медалисты и «туристы» (1 листопада 2002), «Замороженное» золото (15 листопада 2002), «Отстрелялись» без шпаргалок (31 січня 2003), Фитнес с украинской изюминкой (7 березня 2003).

Михайло Волобуєв

Волобуєв Михайло (16.05.1946, Великий Устюг, Вологодська область, Росія – 13.01.2020, Київ, Україна) – відомий спортивний журналіст, провідний автор українських спортивних видань «Стадіон» (1991–1994), «Олімпійська арена» (1995–2016), «Спорт-експресс в Украине» (1992–1999), спортивний журналіст часописів «Робітничая газета», «Правда Украины», спортивний оглядач інформаційного агентства «Рейтерс» в Україні, президент Асоціації спортивних журналістів України з 1999 р., член Національного Олімпійського Комітету (з 2003), прес-аташе НСК «Олімпійський» (1999–2008), член Міжнародної асоціації спортивної преси (AIPS з 2000), член НСЖУ (з 1974), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Олімпійська вершина» (за висвітлення XX зимових Олімпійських ігор у Турині, 2006), у номінації «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2013) та в номінації «За честь і достоїнство в спортивній журналістиці» (Вища нагорода АСЖУ. Приз імені Ігоря Засєди, 2014). Виховав десятки учнів, для яких був незаперечним авторитетом в спортивній журналістиці. Батько кандидата наук із соціальних комунікацій, доцента кафедри історії журналістики Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка – А. М. Волобуєвої.

Народився 16 травня 1946 р. у Великому Устюзі (Вологодська обл., СРСР). Він народився у ГУЛАГу, ніколи не знав своїх батьків та виріс у дитячому будинку. Протягом 1960–1968 рр. працював матросом. У 1969–1970 рр. працював на Київському телебаченні, впродовж 1971–1972 рр. – журналіст газети «Юний лєнінець», потім у 1973–1984 – журналіст газети «Комсомольское знамя». У 1974 р. закінчив вечірнє відділення факультету журналістики Київського державного університету. Упродовж 1984–1986 рр. – журналіст газети «Радянська Україна», протягом 1986–1989 – власний кореспондент ТАРС–РАТАУ у Києві та Київській області. З 1992 по 1999 рр. працював кореспондентом у газеті «Спорт-Експресс в Украине». З 1998 р. – спортивний оглядач

агентства «Рейтерс» в Україні. Від 1999 по 2008 – прес-аташе Національного спортивного комплексу «Олімпійський». Член Співки журналістів України (з 1974). З 1999 – президент Асоціації спортивних журналістів України, з 2000 р. – представник України в AIPS (Міжнародній асоціації спортивної преси). З 2003 р. – член НОК України. Організував роботу Комітету зі ЗМІ та прес-служби УФК, сприяв налагодженню контактів федерації з НОК України та Міністерством спорту. Помер 13.01.2020 у Києві.

Журналісти сайту ФЛАУ наголошують: «Непросто знайти серед колег Михайла Волобуєва людину, яка так віддано любила спорт і так віддавалася своїй в професії».

Тв.: Ї мрія («Старт», 1974, № 3), Чикагские смотрины, Эвандер Холифилд: «У ваших парней прекрасное будущее», «Цзинь-Куо Ву: «АИБА ждут большие перемены» («Олімпійська Арена», 2007, № 11), Золотой ринг Ливерпуля («Олімпійська Арена», 2008, № 10), Журналісти радяться («Олімпійська Арена», 2009, № 5), Сергей Бубка: «Игры в Сингапуре подняли олимпийское движение на новую высоту» («Олімпійська Арена», 2010, № 8), Хоккейная весна его молодости («Олімпійська Арена», 2011, № 2), «Евро–2012 навсегда в наших сердцах!» («Олімпійська Арена», 2012, № 6), Детская лига фехтования – реальность! («Олімпійська Арена», 2012, № 12), Карате: первое золото («Олімпійська Арена», 2013, № 5), Их главные победы впереди («Олімпійська Арена», 2013, № 7), «Золотые ворота – 2013» : вопросов больше, чем ответов («Олімпійська Арена», 2013, №11).

Аркадій Галинський

Галинський Аркадій (01.05.1922, Київ – 03.06.1996, Москва) – видатний спортивний журналіст України та Росії радянського періоду, коментатор, телеведучий, аналітик спорту, відомий як «Солженіцин радянського футболу», завідувач кореспондентським пунктом газети **«Советский спорт»** у Києві (1957–1968), завідувач спортивним відділом газети **«Київська правда»** (1947–1951), журналіст часописів **«Фізкультура і спорт»** (1922–1999) та **«Футбольная правда»**, кореспондент газети **«Советский спорт»** (Москва), головний редактор журналу **«Физкультура и спорт»** (Москва), автор газет **«Литературна газета»**, **«Правда»**, **«Советская культура»** (де друкував спортивні фейлетони та гуморески), ведучий спортивних телепрограм на Центральному телебаченні, спортивний теле- радіожурналіст, спортивний коментатор (разом з Миколою Озеровим знявся у кінострічці **«Строгая игра»** (1964), автор книг **«За кулисами футбола»** (1970), **«Не сотвори себе кумира»** (1971).

У 1940 р. призваний до лав Червоної армії, під час Великої Вітчизняної війни служив у 26-й армії, потім – в 62-й армії. У 1945 р. – заступник начальника військових комендатур Тюрингії та Саксонії. Демобілізувався маючи звання капітана гвардії. Після війни все життя займався спортивною журналістикою та літературною критикою, писав фейлетони, спортивну публіцистику. Протягом 1947–1951 рр. працював на посаді завідувача спортивним відділом газети **«Київська правда»**. У 1951 р. закінчив екстерном філологічний факультет Київського державного університету. З 1951 по 1957 працював власним кореспондентом **«Літературної газети»** в Україні. У 1957–1968 рр. – завідувач кореспондентським пунктом **«Советского спорта»** в Києві. Протягом 1960–1972 рр. регулярно виступає на телебаченні в якості спортивного коментатора. З 1968 по 1969 рр. – кореспондент газети **«Советский спорт»** в Москві. З 1969 по 1970 рр. – ведучий програми **«Спортивная панорама»** на Центральному телебаченні. Протягом 1971–1972 рр. обіймав посаду головного редактора часопису

«Физкультура и спорт» (Москва). У 1971 р. видав книгу «Не сотвори себе кумира», за яку був названий «Солженіциним радянського футболу» і в 1972 р. звільнений з роботи як ворог радянського спорту. Заборона на здійснення професійних обов'язків тривала до 1989 р. З 1989 р. починає друкуватися в газеті «Советский спорт», з 1990-х рр. друкується в російських спортивних виданнях як позаштатний кореспондент. Упродовж 1995–1996 вів авторську рубрику в щотижневій спортивній програмі «Радіо Свобода» «Пресинг». Помер в 1996 р. в Москві.

Пригадуючи найвидатніших спортивних журналістів України, відомий критик С. Случевський писав: «В «Советском спорте» я в першу чергу шукав статті українських кореспондентів: з Києва – Анатолія Чайковського і Г. Борисова (в житті – Бориса Гопніка), з Одеси – Олександра Башкатова, з Харкова – Юрія Грота. Окремо над ними брилою височів профі, витончений стиліст, людина непорушних принципів, а тому важкої і без перебільшення трагічної долі – Аркадій Романович Галинський». Аркадія Галинського вважали провидцем, мудрецем, яскравим та своєрідним футбольним журналістом. Характеризуючи учня А. Галинського – А. Чайковського, редакція газети «Советский спорт» відзначила: «Анатолій Чайковский работал в Киеве под началом блистательного Аркадия Галинского» [219].

В. Бузинов у книзі «Расставание с мифами. Разговоры со знаменитыми современниками» так характеризує творчість Аркадія Галинського: «Аркадій Романович Галинський – неперевершений журналіст, що різко виокремлювався на фоні всієї спортивної братії, що писала про футбол. 1 травня 2000 року йому би виповнилось 80 років, але вже 6 років як його немає. Він був блискучим майстром, але його викинули з журналу «Физкультура и спорт» з диким формулюванням: «через некомпетентність». А хто його викинув? Заздрісники. Безталанні негідники із заздрощів здатні були звести наклеп на будь-яку гідну людину. А талановиті люди, як правило, на це боляче реагують» [23, с. 114].

Характеризуючи значення Аркадія Галинського в історії спортивної журналістики, С. Бондаренко пише: «Аркадій Галинський – спортивний журналіст і телекоментатор, що на 17 років радянською владою (1972–1989 рр.) був відлучений від професії. Голова Спорткомітету СРСР Павлов на початку 70-х називав його «Солженіциним радянського спорту» – титул у чомусь глибоко парадоксальний і навіть комічний. Однак для того часу це було вироком: Солженіцину в СРСР публікуватися не можна. Він, як публіцист і спортивний критик (як буває, наприклад, «театральний критик») насамперед боровся проти неточності, приблизності, проти навішування ярликів. З уваги до деталей у А. Галинського народжувалась його розбіжність з ідеологічно витриманим «радянським» розумінням спорту. Поглянувши на статті він під цим кутом, неважко буде помітити, що в його послідовному розборі кожної дрібниці завжди ховалася ідея протистояння «загальноприйнятій» думці. Спорт, футбол, про який Галинський писав найбільше, надавав йому величезний вибір такого роду ситуацій і прикладів – як складний механізм гри, вирішальне значення якому може мати випадковість, чиясь помилка або неточність.

Рушійною силою його критичного таланту було вміння бачити гру «своїми очима», не зводячи її до незмінно супроводжуючих гру штампів: «колективної гри» або «гри індивідуальної». Зі свого розуміння сутності епізоду він збирав цілісний «театр футболіста», про який символічно писав у журналі «Советская культура». «Театр футболіста» – це гра, побудована на творчій свободі, яку тренер усвідомлено дає своїм гравцям, що отримують можливість проявити на полі свої найкращі якості. «Театр тренера» для А. Галинського – футбол тактичних схем, дисципліни, логіки загальнокомандних дій. З напруження, що народжувалося, на стику двох цих театрів, їх протистояння і складалося, на думку А. Галинського, життя радянського футболу.

Неминучим наслідком його творчої манери було прагнення до повалення авторитетів: радянський футбол, незважаючи на свою багатополарність у 60–80-ті рр. ХХ ст. був насамперед футболом київського «Динамо», а з 1970-х рр. футболом тренера Валерія Лобановського. Історія взаємин киянина Галинського з місцевим «Динамо» – сюжет майже античний за своїм розмахом. У 1960-ті рр. він захищає свого улюбленого футболіста Валерія Лобановського, підтримує в особистому спілкуванні і в своїх публікаціях, коли головний тренер команди Маслов виживає його з чемпіонської команди. Його авторитет настільки великий, що на критичну статтю, спрямовану проти тренерських рішень Маслова, головний тренер «Динамо» пропонує самому А. Галинському «очолити» команду. У 1970-ті журналіст пише вже тренеру В. Лобановському повчальні листи, розбираючи його помилки і закликаючи орієнтуватися на близьке йому розуміння футболу. Проте все це не заважає Галинському-публіцисту згодом оцінювати найтитолованішого в радянській історії тренера В. Лобановського як «невдахи», «людини слабохарактерної», що в силу особистих причин не досягла з командою тих успіхів, яких вона могла б домогтися. Одна з причин цього, за Галинським, – зв'язок В. Лобановського з українською партійною номенклатурою, активна участь його «Динамо» у «договірних матчах», які, вкупі з найбільшми в СРСР селекційними і фінансовими можливостями, дозволяли київській команді вигравати один за другим зовнішньорадянські титули. Стаття «Дивні ігри» – одна з перших у радянській журналістиці, де відверто говориться про повсюдне поширення «дивних матчів» та необхідності створення статті в Кримінальному Кодексі для боротьби з ними. Заборонений у брежнєвський час А. Галинський у своїх роботах набагато більше нагадує особистість «бахтинського», ніж «солженіцинського» типу – не випадково найбільше з опублікованих з ним інтерв'ю вже після повернення в професію називається «Футбол догори ногами». Але і це порівняння, звичайно, надто поверхове. Його органічна потреба сперечатися, вигадувати власні аргументи, перевертати картину світу з ніг на голову (небагатьом у радянський час так нестерпно хотілося ходити на голові) робить його досвід спортивного інакомислення єдиним у своєму роді» [20].

Найпопулярніші статті А. Галинського в спортивній пресі: «Случай с вратарем», «Волейбол старый и всегда новый», «Жизнь и судьба Александра Севилова», «Играют руководители», «Поло водное и подводное», «Как меня превратили в Солженицына советского футбола», «Странные игры».

Гоннік Борис (1923 – сер. 2000-х, Київ, псевдоніми Г. Борисов, Б. Осипов) – відомий спортивний журналіст СРСР та УРСР та періоду незалежності, провідний автор часопису «**Спортивна газета**» (1934–2008), оглядач та власний кореспондент московських спортивних видань «**Советский спорт**» та «**Спорт-Экспресс**» в Києві, член Національної спілки журналістів СРСР, журналіст видань «**Перець**» та «**Советский патриот**».

До війни був автором газети «Советский патриот». Учасник Великої Вітчизняної війни. Служив у Червоній Армії до 1947 р. Працював військовим перекладачем з німецької (знавець німецької мови). У 1950 р. закінчив Київський державний університет ім. Т. Шевченка. Працював журналістом у часописі «Перець» у рубриці «Нотатки про їхні порядки». Протягом 20 років працював власним кореспондентом у «Спортивній газеті», ще 20 років у московському виданні «Советский спорт» (під псевдонімом Г. Борисов), а потім в «Спорт-експресс» (під псевдонімом Борис Осипов).

Горіловський Леонід (08.11.1912, м. Городня, Чернігівської області – 06.04.1993, Київ) – відомий спортивний журналіст України радянського періоду, провідний автор часописів «Спортивна газета» (1934–2008), «Фізкультура і спорт» (з 1965 р. «Старт», 1922–1999), спортивний оглядач газети «Ленинское знамя», видатний спортивний публіцист, за Є. Лазаревим – один із засновників літературно-спортивного жанру «футбольна поезія», поет, письменник, автор віршованої добірки «Шаржі й епіграми на декого з "Динамо"», що друкувалася на шпальтах часопису «Старт», член Національної спілки журналістів України (1958), підполковник, автор книг «Важка атлетика» (1977), «Герої спортивного року» (1979), автор літературного запису до книги Л. Жаботинського «Сталь і серце» (1969), упорядник книг «З тобою говорять чемпіони : збірник нарисів» (1978), «На вогневому рубежі: збірник художніх нарисів про українських спортсменів – учасників Великої Вітчизняної війни» (1975) та «Дорогами дружби: дослідження і спогади» (1989). Має низку державних та відомчих нагород, зокрема нагороджений знаком «За трудову відмінність» (1980, як кореспонденту журналу «Старт») та призом «Золота ліра» (1975). Провідні жанри Л. Горіловського в спортивній пресі: гуморески, шаржі, байки, вірші та нариси.

Народився в родині торговця. У 1920-х рр. – один з організаторів піонерії в м. Городня. У 1941 р. закінчив літературний факультет Київського педагогічного інституту. Протягом 1941–1945 рр. брав участь у Великій Вітчизняній війні, був політруком танкової роти, фронтовим журналістом, мав бойові нагороди. З 1947–1949 рр. – організатор, кореспондент, спортивний оглядач газети Київського військового округу «Ленинское знамя». Протягом 1949–1956 рр. – журналіст, завідувач організаційно-масового відділу, член редколегії «Спортивної газети» («Радянський спорт»). З 1956–1987 рр. – провідний спортивний публіцист часопису «Старт», відповідальний секретар журналу. У 1975 р. на літературно-музичному фестивалі «Слов'янські вогні» отримав приз «Золота ліра». Протягом 1987–1989 – заступник головного редактора журналу «Старт». З 1989 по 1993 рр. обіймав посаду викладача кафедри філософії Національного університету фізичного виховання та спорту.

Ю. Бондар називає Л. Горіловського одним із найталановитіших українських спортивних журналістів разом з Б. Нартовським, В. Пожиловою, В. Боденчуком та П. Римаренко.

Юрій Грот

Грот Юрій (09.02.1932 – 27.12.2011) – провідний спортивний журналіст Харкова радянського періоду та періоду незалежності, журналіст спортивних видань «Фізкультура і спорт», «Спортивна газета» (протягом 1959–1976; 1988–1994), власкор Харківщини московської газети «Советский спорт» (співпраця впродовж 1976–1988), спортивний кореспондент «Вечернего Харькова» (з 1988 по 1992), викладач Харківської державної академії фізичної культури (з 1993), інженер, майстер спорту СРСР з туризму та лижного спорту (1962), суддя Всесоюзної категорії з лижного спорту (1969), теоретик фізичної культури та спорту, історик спорту Харківщини, член Спілки спортивних журналістів України (з 1963), член Асоціації спортивних журналістів України. Нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (2010). Автор книг «"Динамо": люди, годы, факты» (2001), «Его стихия – атака» (2003), «"Динамо": годы побед и свершений: 1924–2004» (у співавторстві з Ю. Александровим, 2004), «История физической культуры и спорта на Харьковщине: люди, годы, факты» (2005, у 3 т., у співавторстві з М. Олійником), «Человек-катапульта» (2007), «100 лет

харьковському футболу» (2008), «Спортивная доблесть предместья» (у співавторстві з О. Жиколом, 2011). Автор довідників з футболу «Футбол 80», «Футбол 81», «Футбол 82», «Футбол 83», «Металлист 84», «Металлист 85», «Металлист 86». Автор статей: «Этот непостижимый Блях» (Дайджест Е, 2008, № 1), «Быстроногий Валентин» (Дайджест Е, 2003, № 2), «Как хорошо быть генералом» (стаття, що викликала резонанс, і продовження у вигляді матеріалу О. Ковалевського «Гламурный ПРдон Витя Корж, или как разворачивали "Динамо"») тощо. Автор багатьох статей та розділів у «Енциклопедії олімпійського спорту України».

Народився 9 лютого 1932 р. у Харкові. У 1955 закінчив механіко-металургічний факультет Харківського політехнічного інституту. У 1957 р. був обраний членом президії міського комітету фізичної культури. Протягом 1959–1976 та 1988–1992 працював кореспондентом «Спортивной газеты», друкувався в журналі «Фізкультура і спорт». У 1960-х р. працював майстром, інженером та старшим інженером відділу фізики плазми у Харківському фізико-технічному інституті. У 1970-х рр. – викладач Харківського машинобудівного технікуму. У 1976–1988 працював кореспондентом газети «Советский спорт». Упродовж 1988–1992 був кореспондентом відділу спорту в інформаційному агентстві ТАРС-РАТАУ, Укрінформа. У 1992–1996 – співробітник Харківського вищого училища фізичної культури № 1. Протягом 1990–2000-х р. – спортивний оглядач «Вечернего Харькова». З 1996 р. став співробітником Харківської академії фізичної культури і спорту.

Тв.: у спортивній пресі: Морський вузол («Старт», 1966, № 2), Депутат, олімпієць, капітан («Старт», 1966, № 4), Мушкетери з нашого двора («Старт», 1966, № 7), Першовідкривач «харківської географії» («Старт», 1966, № 9), З перемогою, спортсмени «Колгоспника!» («Старт», 1966, № 11), Сюрприз дебютанта («Старт», 1967, № 1), Дві медалі («Старт», 1968, № 5), Два чемпіони («Старт», 1968, № 9), Знімає ветеран спорту («Старт», 1968, № 11), Варто запозичити! («Старт», 1969, № 4), Колекція Михайла Борушка («Старт», 1969, № 6), І вічний бій... («Старт», 1970, № 4), Харківський квартет («Старт», 1970, № 12), Пік Радянської України («Старт», 1978, № 1), З «Анною» на шиї («Старт», 1989, № 10).

Димов Ян (09.06.1935, Київ– 21.06.2007, Київ) – відомий спортивний журналіст радянського періоду та періоду незалежності, провідний автор видань **«Спортивная газета»** (1934–2008), **«Фізкультура і спорт»** (1922–1999), **«Легка атлетика»** (1990-ті), **«Чемпион»** (1996–2000-і), головний редактор журналу «Чемпион», член спілки журналістів СРСР, Заслужений журналіст України (1987), один з творців Асоціації спортивних журналістів України, перший президент Федерації греко-римської боротьби УРСР, засновник та президент Асоціації спортивної боротьби України, президент Федерації греко-римської боротьби України у 1992–1997 рр., керівник ТОВ «Спорт-прес», нагороджений медаллю і премією за «Найкращий репортаж» (за серію звітів про змагання Спартакіади у 1971 р.), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Золотий фонд АСЖУ» (2000), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Імена» (посмертно; 2014), автор книг «Спадкоємці чемпіона чемпіонів» (1973), «Богатирі» (1982), «И дружбой сильны богатыри» (1983, 1985, 1994), «Великие борцы» (1985), «Богатыри Грузии» (1985), «На ковре – чемпионы» (1985), «От боли голос хрипнет» (2002), «Воля батыра» (2003), «Братство палванов» (2004). Президент АСЖУ, член НОК України М. Волобуєв у доповіді на III з'їзді Асоціації спортивних журналістів України 19 березня 2010 р. назвав Яна Димова зіркою спортивної журналістики України.

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

У 1957 р. закінчив Київський інститут фізичної культури. У 1966 р. – факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. У 1957–1963 рр. обіймав посаду викладача фізичного виховання Луганського гірничого технікуму, водночас був головою райспорткомітету Луганської області. У 1963–1988 рр. обіймав посади кореспондента, редактора олімпійського відділу, редактора «Спортивної газети». З 1990-х рр. працює у журналі «Чемпіон», спочатку на посаді кореспондента, а потім – головного редактора.

Характеризуючи Яна Димова, редакція сайту smirnov.vn.ua відзначає: «Ян Димов – перший президент Федерації греко-римської боротьби УРСР, легенда спортивної журналістики, автор багатьох публікацій і книг про боротьбу і борців».

Характеризуючи свою роботу в галузі спортивної журналістики, видатних українських спортивних журналістів та вітаючи появу першої «Енциклопедії олімпійського спорту України», Я. Димов наголосив: «Я – старий газетний вовк, якого здивувати не так вже й просто – тихо скиглив від задоволення, коли читав, що ще у 1802 р. – тобто 203 р. тому – засновник Харківського університету Каразін ратував за відкриття у ввіреному йому закладі «відділення приємних мистецтв», де викладалися б фехтування і верхова їзда. Принадність, правда! Ми, спортивні журналісти, трапляється, іноді пишемо книги. І трапляється, нам потрібні якісь маловідомі факти, прізвища, цифри. І починається довгий, тяжкий і далеко не завжди продуктивний пошук конче необхідного. А робота стоїть, робочий кураж тане, книга холодне без нових рядків. Повірте, для пишучих людей – це пекло! Так ось, тепер цього пекла не буде. Шеститомник його ліквідував. Адже у ньому є все. Весь український спорт, усі події, імена, та результати увібрала в себе ця наша українська енциклопедія! І ось тепер, завдяки саме цим людям, зі сторінок енциклопедії нам посміхаються старійшина українських спортивних журналістів Кім Пушкарьов, однією рукою, яку війна пощадила, вистукує на машинці свої прекрасні статті та книги, і творці журналу «Старт» – Георгій Птиця і підполковник Леонід Горіловський – поет, чії вірші про наших солдат висічені на пам'ятнику, встановленому в горах Болгарії на перевалі Шипка, і, нарешті, Павло Безсмертний – перший післявоєнний редактор «Радянського спорту», і замінивши його на цій посаді Всеволод Дмитрук. У них не було столів і цивільних костюмів, у них тоді багато чого ще не було. У гімнастерках, в яких ці молоді люди повернулися з війни, вони сиділи на підлозі і статті для першого післявоєнного номера газети писали на табуретках. Табуретки були їх письмовими столами. Але «Радянський спорт» ці бойові хлопці випустили в термін. Ці та багато інших спортивних журналістів давно відійшли у кращий зі світів. Але вони і сьогодні поруч з нами» [163].

Тв.: 16 років до Олімпу («Старт», 1969, № 2), Переможний дебют («Старт», 1971, № 9), В небі і на землі («Старт», 1971, № 5), Витязь у кімоно («Старт», 1973, № 8), Втрати на шляху («Старт», 1975, № 7), Переможне тріо («Старт», 1975, № 8), Майстерність і воля («Старт», 1976, № 6), За один сезон у двох збірних («Старт», 1978, № 1), Серце бійця («Старт», 1978, № 12), Людина з тихим голосом («Спортивна газета» за 10 листопада 1987), Шлях до читача («Спортивна газета» за 19 квітня 1984), Плем'я могутніх («Спортивна газета» за 1 травня 1989), Засекречений чемпіон («Спортивна газета» за 10 листопада 1989).

Дмитрук Всеволод – видатний спортивний журналіст 1960–1990-х рр., головний редактор та автор «Спортивної газети» (у 1966–1983), автор журналу «Фізкультура і спорт» (1957–1990-ті), відповідальний секретар журналу «Знання та праця» (1957–1965), автор книги «Спорт и мир» (1980), нагороджений орденом «Знак Пошани» (1980), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Імена»

(посмертно; 2009). Про визначного редактора та спортивного журналіста у своїй книзі «Валерий Лобановский. Четыре жизни в футболе» згадує кореспондент «Спортивной газеты» 1970-х рр. В. Галинський.

Редактор сайту «Гол!» Т. Томенко розповідає про В. Дмитрука: «Згадую давню історію періоду застою СРСР. Головний редактор української «Спортивной газеты», а, по суті, «батько-засновник» спортивної журналістики нашої країни Всеволод Дмитрук потрапив якось до лікарні. Але, хворіючи не тільки буквально, а й за свою справу, зажадав, щоб йому туди привозили на вичитку гранки чергового номера перед запуском до друку».

У статті С. Случевського «Ракурс. Хай клеветают» Всеволод Дмитрук називається гігантом думки в спортивній журналістиці і стоїть в одному ряду з визначним російським спортивним журналістом Л. Філатовим: «Прізвища Франкова і Несенюка в тексті Павліва з маленької літери... Вони що, такі «шістки» дрібні в журналістиці, а він – гігант думки в професії? Прямо тобі Лев Філатов або Всеволод Дмитрук». У ще одній своїй статті «Ершистый профи» відомий медіакритик С. Случевський наголосив: «Для мене, який непогано знає історію вітчизняної футбольної журналістики, є три найбільш серйозні імені футбольних журналістів України найстаршого покоління. І це насамперед «батько» нашого неспокоїного цеху, що виховав чимало майстрів журналістів, реальний засновник першої української спортивної газети, яка так і називалася – Всеволод Дмитрук» [219].

У нарисі «Ершистый профи» спортивний журналіст С. Случевський називає В. Дмитрука своїм учителем: «Для мене, повірте на слово, як для людини, що непогано знає історію світової та вітчизняної футбольної журналістики, є три найсерйозніших імені футбольних журналістів України найстаршого покоління [217]. Про В. Дмитрука як одного з найвидатніших спортивних журналістів України говорить і Я. Димов.

Тв.: Відзнаки мужності («Фізкультура і спорт», 1957, № 3), У гімнастичний «космос» («Старт», 1965, № 12), Пошук у дорозі («Старт», 1965, № 3), Невигадані оповідання («Старт», 1966, № 2), Уроки Мехіко («Старт», 1970, № 8), З прицілом на Олімпіаду («Старт», 1970, № 9), Зустріч друзів («Старт», 1970, № 7), На трасах Спартакіади («Старт», 1970, № 3), Перед баталіями на Мальорці («Старт», 1970, № 10), П'ять кроків до слави («Старт», 1971, № 12), Навздогін за часом («Старт», 1973, № 8), Друг у житті й на сцені («Старт», 1973, № 7), Етюди – це шахова поезія («Старт», 1973, № 6), Завжди перший («Старт», 1973, № 6), Стежинами казкового лісу («Старт», 1975, № 6), Де ж центрові? («Старт», 1975, № 8), Естафету приймає Монреаль («Старт», 1976, № 6), Важкі старты Монреалья («Старт», 1976, № 9).

Ігор Засєда

Засєда Ігор (12.09.1932, с. Буди Харківської області – 05.11.2006, Київ) – видатний спортивний журналіст України радянського періоду та періоду незалежності, провідний журналіст та спеціальний кореспондент часопису «**Фізкультура і спорт**» (1922–1999, спецкор на Олімпійських іграх), головний редактор та провідний автор видань «**Стадіон**» (1991–1994), «**Стадіон-Olympic**» (2000-і рр.), головний редактор та провідний автор українських часописів «**Що дали?**», «**Прес-клуб**», «**Київський журналіст**», «**Горожанин**», журналіст видань «**Рабочая газета**», «**Ранок**», член спілки журналістів СРСР (1958), Заслужений журналіст України (1981), голова Київської спілки журналістів України (1992–2005; запровадив журналістську премію «Незалежність»), генеральний директор «Альянс-прес Лтд», письменник, лауреат міжнародної письменницької премії ім. В. Пікуля, майстер спорту міжнародного класу

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

з плавання, чотириразовий чемпіон СРСР з плавання в категорії «Мастерс» (встановив два національні рекорди у брасі, виступав за київські клуби «Локомотив», «Буревісник»), член збірної СРСР з плавання, призер XVI Олімпійських ігор (1956, Мельбурн), спеціальний кореспондент на 14 Олімпійських іграх, трьох чемпіонатах світу з футболу, десятих чемпіонатах світу з хокею, голова Комісії пропаганди олімпійського руху НОК України, лауреат конкурсу серед журналістів «Україна Олімпійська» у номінації «За вірність спортивній журналістиці. За великий внесок у спортивну журналістику України» (2000), лауреат конкурсу «Україна Олімпійська» у номінації «За відданість олімпійському руху» (2004), нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (1999). Автор понад 30 книг (про спорт, журналістику, фантастичних романів, повістей), зокрема повістей «Заслон у Орлиной тропы» (1961), «Ночные призраки» (1962), «Граница откроется в полночь» (1963), «Джультта з другого поверху» (1966), «Втеча» (1970), «Орлята партизанских лесов: очерки» (1984), «Столкновение: повесть и рассказы» (1987), «Стальные парни: повесть о пережитом» (1988, у співавторстві з М. Вайнрубом), «Біль і тривоги Чернобиля: збірник» (2006), романів «Катастрофа», «Выстрел в снежной пустоши» (1985), «Из заграникомандировки не возвратился» (1988), «Тайна дела № 963» (1991), книжок про спорт «Олімпійські нариси» (1958), «Вага олімпійського золота» (1972), «Эта счастливая жажда победы: рассказы об олимпийских чемпионах» (1978, у співавторстві з В. Возіановим), «Спортивная Украина» (1979), Марафон: Рассказы, повесть» (1980), «Здравствуй, Олимпиада–80!» (1980), «Лед и пламень Лейк-Плэсида» (1981), «Швидше! Вище! Дужче!: нариси» (1982), «Дві сторони однієї медалі» (1983), «О Спорт!», «Бой за рингом», «Олимпийцы», «Экзаменует футбол» (1986, повість про футбол у співавторстві з О. Блохіним), «Герої XXIV Олімпіади» (1989) тощо.

На його честь названа Вища нагорода Асоціації спортивних журналістів України «Приз імені Ігоря Заседи», яка щороку присуджується найкращому спортивному журналісту країни (зокрема її володарями є такі спортивні журналісти: Л. Радченко (2005), В. Маєвський (2007), В. Пожилова (2011), Г. Нечаєва, М. Волобуєв (2014). Президент АСЖУ, член НОК України М. Волобуєв у доповіді на III з'їзді Асоціації спортивних журналістів України від 19 березня 2010 р. назвав І. Заседу зіркою спортивної журналістики України. Діяльність І. Заседи як журналіста згадується у книзі відомого кінооператора В. Грозака «Жизнь моя, кинематограф» (2011).

Народився в родині інженера та вчительки. Спочатку навчався у Маріупольській СШ № 3. У 1951–1956 рр. здобував вищу освіту на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. З вересня 1957 по 1971 рр. – кореспондент та завідувач відділу новин, завідувач відділу спорту «Рабочей газеты». У 1971–1974 рр. – завідувач відділу спорту в журналі «Ранок». У 1974–1991 рр. – власний кореспондент українського відділу Агенції преси «Новости» (Москва), перший висвітлив у зарубіжній пресі події Чернобиля. У грудні 1991 р. призначений головним редактором часопису «Стадіон», а у середині 1990-х рр. обіймає посаду головного редактора журналу «Стадіон-Olympic». У 1990–2000-х рр. – головний редактор та провідний автор часописів «Стадіон» та «Стадіон-Olympic». У січні 1992 р. обраний головою Київської спілки журналістів України, де головував до 2005 р. У 1994–2000-х рр. – головний редактор та провідний автор у часописах «Що далі?», «Прес-клуб», «Горожанин». Спеціалізується на спортивній та політичній публіцистиці, працював спецкором на 14-ти Олімпійських іграх, трьох чемпіонатах світу з футболу, десяти чемпіонатах світу з хокею.

У книзі «В об'єктиві часу. До 50-річчя Київської спілки журналістів» у параграфі «Ера Ігоря Заседи» відзначається: «1990-ті рр. внесли свої корективи в життя суспільства, а відтак, і в журналістське середовище. Саме в цей час, головою київської організації обрали Ігоря Івановича Заседу. Першим і найголовнішим завданням він

визначив – згуртувати, об'єднати журналістів, відродити притаманну нашій спілці організаційну функцію, стати ініціатором і каталізатором нашої чисельної сім'ї. Довелося докласти немало зусиль, щоб у спілку повірили і почали до неї повертатися, переконавшись у її життєздатності. У 1993 р. почав працювати перший в Україні Клуб ринкових реформ. Щорічно спілка називала нових лауреатів престижної премії «Незалежність», відзначала почесним знаком «За особливі заслуги». Доводилося лише дивуватися звідки Ігор Іванович черпав енергію для здійснення всіх задумів. Він вважав професійним обов'язком постійно поповнювати ресурси власної особистості і безперервно перекачувати їх на газетні шпальти. Одне за одним почали з'являтися видання, започатковані Ігорем Заседою: газети «Прес-клуб», «Що далі?», «Горожанин». Під час головування І. Заседи Спілка підготувала і видрукувала книги «Слово – душа нова», «Слів наших джерело». Заседа вмів цінувати кожну хвилину і не розумів тих, хто марнував час, критикуючи інших та нічого не пропонуючи натомість» [26, с. 157].

«Також не можна не згадати, – писав Є. Позднишев, – виключно талановитого і дуже цікавого спортивного журналіста Ігоря Івановича Заседу. Він, на жаль, уже давно пішов зі спортивної журналістики. І. Заседа – прекрасний публіцист і письменник. У нього є книги як про спорт, так і на іншу тематику. Ця людина все життя любила спортивну журналістику і успішно працювала в ній. У минулому він відомий спортсмен, учасник Олімпійських ігор 1956 р. в Австралії, плавець, учасник фінального запливу на 200 метрів брасом, людина, яка спорт знає прекрасно, любить його і працює в ньому донині. Через 40 років І. Заседа знову побував у Сідней на Олімпійських іграх, але якщо раніше він представляв там радянський спорт, то зараз ми мали можливість бачити і чути його неповторні репортажі спортивного коментатора. Це, на мій погляд, один з найсильніших спортивних журналістів України за всю її історію. Це професіонал з колосальним потенціалом і величезними творчими здібностями і можливостями» [178, с. 53].

У некролозі газета «Хрещатик» так характеризувала цього відомого журналіста: «Пішов від нас у вічність Ігор Іванович Заседа – голова Київської організації Національної спілки журналістів України, секретар НСЖУ. Він був талановитою людиною. Ігор Заседа залишив по собі тисячі публікацій і книжок, у яких узагальнив свій творчий і життєвий досвід. Він з честю носив почесне звання «Заслужений журналіст України». Він був принциповою людиною, відстоюючи моральні цінності, етичні норми нашої професії. Він був мужньою людиною. Ігор Іванович стійко боровся з невиліковною хворобою – і у цьому ще раз проявився його спортивний дух призера Олімпійських ігор 1956 р. у Мельбурні» [77].

Тв.: Рука друга («Фізкультура і спорт», № 7, 1957), Захист у баскетболістів Сан-Франциско («Фізкультура і спорт», 1958, № 3), І штанга потрібна («Фізкультура і спорт», 1958, № 12), Сюрпризи голубої арени («Фізкультура і спорт», 1959, № 9), Горизонти відкриваються сміливим («Радянський спорт» за 12 грудня 1961), На блакитних доріжках («Старт», 1965, № 3), «Богиня» залишається в Європі («Старт», 1966, № 9), Юнь наступає («Старт», 1967, № 8), 28 почесних нагород («Старт», 1967, № 9), Відкритий бій («Старт», 1971, № 8), Потрібні справжні бійці («Старт», 1971, № 9), Марафон («Старт», 1973, № 2), Двічі найкраща («Старт», 1974, № 3), Морський вузол («Старт», 1974, № 6), Дерзання молодих («Старт», 1975, № 8), Зимова профспілкова («Старт», 1975, № 3), Знову перші! («Старт», 1975, № 7), П'ята висота радянського спорту («Старт», 1976, № 9), Чемпіонка серед чемпіонок («Старт», 1976, № 12), Вага олімпійської медалі («Старт», 1977, № 5), Зоряні хвилини Лейк-Плесіда («Старт», 1980, № 4), Зміна караулу («Старт», 1980, № 9), Довгий шлях до визнання («Старт», 1989, № 9), Що там, за мурами професійного спорту? («Спортивна газета» за 10 жовтня 1989).

Григорій Каневський

Каневський Григорій (1928–2005) – метр спортивної журналістики України, журналіст часописів «Український футбол» (1991 – н. ч.), «Стадіон» (1991–1994), автор видань «Рабочая газета», «Комсомольское знамя», «Независимость», «2000», «Бульвар Гордона» (спортивний оглядач), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Золотий фонд АСЖУ» (2000), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «За вірність спортивній журналістиці. За значний внесок у спортивну журналістику України» (2001), переможець Всеукраїнського конкурсу «Олимпийцы Украины 1952–2002» у номінації «Найкращий спортивний журналіст» (2002), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Імена» (2013, посмертно), автор книги «Большие люди большого спорта: Лучшие интервью» (друге видання надруковане посмертно у 2007). Працював у спортивній журналістиці понад 50 років. Президент АСЖУ, член НОК України М. Волобуєв у доповіді на III з'їзді Асоціації спортивних журналістів України 19 березня 2010 р. назвав Григорія Каневського зіркою спортивної журналістики України.

У посібникові «Имидж спортсмена: Паблик рилейшнз в спорте» Є. Позднишев відзначив: «Є в нас інший Каневський – Григорій Борисович, йому теж пішов восьмий десяток. Ця людина пропрацювала багато років у відділі інформації «Рабочей газеты», він вів спортивну рубрику. Працював у газетах «Комсомольское знамя» та «Независимость». Зараз він пенсіонер і живе в Німеччині зі своєю родиною. Його внесок у спортивну журналістику України, на мій погляд, безцінний. Це прекрасний нарисовець і, напевно, у нас рідко можна знайти такого, як він, талановитого журналіста, який би так тонко розумів спорт. І такого сміливого, бо в свій час за публікацію про художню гімнастику, у якій він висловив свою незгоду з панівною тоді думкою про цей вид спорту, йому довелося піти з газети» [178, с. 62].

Г. Каневського колеги називали «КГБ», хоча, відзначають, що цей добрий чоловік не відповідав цьому прізвиську. Редакція часопису «Бульвар Гордона» в некролозі «Прощай, дорогой КГБ!» так писала про Г. Каневського: «Упродовж півстоліття журналісти-початківці та редакційні практиканти нервово здригалися, наштовхнувшись на напис «Газети КГБ» або «Книги КГБ». І які ж вони були щасливі, з'ясувавши, що грізна аббревіатура розшифровується просто – Каневський Григорій Борисович... Цю світлу людину, корифея української журналістики, обожнювали всі. Молодь – як наставника, начальство – як безвідмовного трудоголіка, читачі – як автора найцікавіших, сенсаційних матеріалів. Григорій Борисович ніколи не рвався на високі пости, оскільки все життя хотів одного – писати про спорт. А починав він давним-давно фотографом у київському «Динамо». Саме Г. Каневський взяв перше інтерв'ю у тоді ще нікому не відомих братів Кличків...» [189].

Г. Каневського колеги називали «КГБ», хоча, відзначають, що цей добрий чоловік не відповідав цьому прізвиську.

Редакція часопису «Бульвар Гордона» в некролозі «Прощай, дорогой КГБ!» так писала про Г. Каневського: «Упродовж півстоліття журналісти-початківці та редакційні практиканти нервово здригалися, наштовхнувшись на напис «Газети КГБ» або «Книги КГБ». І які ж вони були щасливі, з'ясувавши, що грізна аббревіатура розшифровується просто – Каневський Григорій Борисович... Цю світлу людину, корифея української журналістики, обожнювали всі. Молодь – як наставника, начальство – як безвідмовного трудоголіка, читачі – як автора найцікавіших, сенсаційних матеріалів. Григорій Борисович ніколи не рвався на високі пости, оскільки все життя хотів одного – писати про спорт. А починав він давним-давно фотографом у київському «Динамо». Саме Г. Каневський взяв перше інтерв'ю у тоді ще нікому не відомих братів Кличків...» [189].

Каневський Леонід (19.01.1931, Київ – 17.05.2001, Київ) – патріарх спортивної журналістики України, автор видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Фізкультура і спорт» (1922–1999), «Стадіон» (1991–1994), член спілки журналістів СРСР (1957), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Золотий фонд АСЖУ» (2000) та в номінації «Імена» (посмертно; 2010), вірець відданості своїй справі, адже 43 роки (1956–1999) працював на різних посадах у «Спортивній газеті». Поліглот: володів польською, чеською та англійською мовами.

У 1949–1954 рр. навчався на філологічному факультеті Київського державного університету ім. Т. Шевченка. З грудня 1956 р. літературний працівник, а з червня 1963 р. – завідувач відділу футболу «Спортивної газети». З 1980-х до 1999 р. обіймав посаду завідувача відділу спортивних ігор у «Спортивній газеті». З 1992 р. працював позаштатним кореспондентом у часописі І. Заседи «Стадіон».

А. Тетеріна в статті «Дворянин Каневский. Старейшина отечественной журналистики Леонид Генрихович Каневский» наголосила: «43 роки він вірою і правдою служив єдиній своїй газеті – «Спортивній газеті». З дитинства у нього проявився інтерес до читання, благо, сімейна бібліотека була збережена. Запоєм прочитувалися Пушкін, Лермонтов, Тургенев, Достоевський. Звідси видно і пристрасть до збирання книг – заради упоеного читання. Якось у розмові він жартома розділив людей на тих, хто осилив «Каштанку», і тих, хто замахнувся на «Капитанскую дочку». Той, хто осилив список світових шедеврів, на думку Л. Каневського, може вважати себе начитаною людиною. Подібні формули – фірмовий стиль Леоніда Генріховича – дотепного і винахідливого.

Але головне, що відрізняє Л. Каневського, – професіоналізм, досконале, глибоке знання спорту. З безлічі дисциплін поза його увагою залишилися, мабуть, лише дві – боротьба і бокс. Невиліковною ж його пристрастю був і залишається футбол (20 років керував відділом футболу в «Спортивній газеті»). І хоча сам Леонід Генріхович щоразу підкреслює, що він не уболівальник, акцентуючи тим самим на своїй неупередженості та об'єктивності, але все одно трохи лукавить – він був і залишається прихильником київського «Динамо», об'їздив з командою майже весь Союз. Йому сміливо можна довірити написання історії клубу і сходження динамівських зірок.

Його багаж фактичного й історичного матеріалу воістину унікальний. А природна пам'ять, творча обдарованість, уміння контактувати з людьми, особисте спілкування і навіть дружба з багатьма видатними футболістами і тренерами робили його статті і нариси надзвичайно достовірними, надавали їм легкості, створювали інтригу. Він досі, на всяк випадок, перевіряє ще раз себе за довідниками, щоразу додаючи: «У мене улюблена книга, як у Леніна, – словник». Звідси і перше правило Каневського-журналіста – не соромитися визнати свою помилку, адже її читач пробачить, а ось дурість – ні. За час спілкування з Каневським я визначила, що особливою рисою журналіста-професіонала повинні бути ерудиція, освіченість у багатьох сферах діяльності: мистецтві, культурі, історії. Так, поетику фільмів великих майстрів світового кінематографу Фелліні, Курасави, Синдо, Вайди, Тарковського я почала розпізнавати завдяки саме йому, непримиренному до халтури і примітивності, людині, що дивно тонко відчуває витонченість і глибину думки. Невипадково і його улюблений фільм – «Дорога» Федеріко Фелліні. Свою дорогу в журналістиці Леонід Каневський вибрав безпомилково, хоча і називає її каторжною» [238, с. 6].

Остаточну роль та значення Леоніда Каневського в історії української спортивної журналістики визначає Є. Позднишев: «Відповідаючи на питання про видатних спортивних журналістів України, я міг би назвати десятки відомих усьому світу імен. Але першим у цьому списку, на мою думку, повинен стояти патріарх, старійшина спортивної журналістики Леонід Каневський. Він багато років пропрацював у «Спортивній газеті», енциклопедист, що знає чудово всі види спорту, але особливо добре два з них – баскетбол та футбол. Ця людина написала безліч дивовижних статей, які розкривають усю глибину спорту, життя спортсменів, тренерів, уболівальників. Я багато чому навчився в цієї людини, з цікавістю стежив за його роботою і вважаю, що нам просто пощастило, що в Україні є такий спортивний журналіст – Леонід Генріхович Каневський» [178, с. 78].

Тв.: Перші чемпіони Артїлі («Радянський спорт», 1957, № 7), Міжсезоння триває («Радянський спорт», 1957, № 9), Позаду п'ять турів («Радянський спорт», за 27 лютого 1958), Сліди ведуть у комітет («Радянський спорт», за 18 квітня 1958), «Локомотив» набрав хід («Радянський спорт», за 2 липня 1960), Над стадіонами прапори профспілок («Радянський спорт», 16 серпня 1960), Чемпіонові – 15 років («Радянський спорт» за 12 грудня 1960), Справедливі вимоги тенісистів («Радянський спорт» за 12 травня 1961), Останній стрибок («Фізкультура і спорт», 1963, № 9), Великий дебют («Старт», 1966, № 10), Весна нашого футболу («Старт», 1980, № 8), Негостинні господарі («Спортивна газета» за 13 березня 1984), До сезону готові («Спортивна газета» за 20 березня 1984), Лідія Забілеста: «Виразити рух душі» («Спортивна газета» за 28 квітня 1984), Тиражі і міражі («Спортивна газета» за 8 грудня 1987).

Аркадій Копелювич

Копелювич Аркадій (16.05.1941, Запоріжжя) – відомий спортивний журналіст України періоду незалежності, патріарх запорізької спортивної журналістики, автор часопису **«Спортивна газета»** (1934–2008), головний редактор та провідний автор тижневика **«Запорожье спортивное»** (1998–2000-і рр.), власний кореспондент центральних московських видань **«Советский спорт»** та **«Футбол-хоккей»** у Запоріжжі, спортивний оглядач запорізьких суспільно-політичних масових газет **«Миг»**, **«Комсомолец Запоріжжя»**, **«Индустриальное Запорожье»**, **«Наш город»**, **«Малий бізнес»**, **«Запорожская правда»**, член Національної спілки журналістів України, заслужений журналіст України (2009), голова Запорізької асоціації спортивних журналістів, голова комісії «Засоби масової інформації та пропаганда олімпійського руху» Запорізького обласного відділення НОК України, лауреат Асоціації спортивних журналістів України в номінаціях «За великий внесок в спортивну журналістику України» (2007), «Вища нагорода АСЖУ. Приз імені Ігоря Заседи – «За честь і достоїнство в спортивній журналістиці» (2011), «За вірність спортивній журналістиці» (2009, 2014), лауреат обласного відділення НОК конкурсу «Запоріжжя спортивне» в номінації «За найкраще висвітлення спортивної та фізкультурно-оздоровчої тематики» (як спортивний оглядач газети «Миг» (2010) та як спортивний оглядач газети «Запорізька правда» (2014)), лауреат конкурсу НОК України «Україна олімпійська» «За відданість олімпійському руху» (2010), автор книг «Звезды запорожского «Металлурга» (2014) та «Запорожский «Металлург»: хроника футбольных событий», «Кузнецы боевых и спортивных побед» (у співавторстві з А. Власовим та В. Смирновим, 2007), автор низки календарів-довідників з футболу, хокею, програмок до футбольних, баскетбольних, гандбольних, хокейних матчів у Запоріжжі, статистик, колекціонер, архіваріус, автор календаря-довідника «Спортивный клуб «Днепрспецсталь. Хоккей 1972–1973», активіст фізкультурно-спортивного товариства «Колос», лауреат всеукраїнського конкурсу «Колос-спортивний 2013 року», пропагандист фізкультурно-спортивного руху серед сільського населення. У 2010 р на телеканалі «Запорожье» вийшла програма, присвячена Аркадію Копелювичу – «Люди і долі».

Закінчив Запорізький машинобудівний інститут ім. В. Я. Чубаря, інститут інформатики та радіоелектроніки. Потім працював в одному з цехів ЗМКБ «Івченко-Прогрес», де робив стендову газету «Футбол». З дитячих років захоплювався спортом, став відданим уболівальником запорізького «Металурга», стояв біля витоків клубу прихильників футболу «Металург» Запоріжжя. З 1962 р. друкує матеріали на спортивну тематику в газеті «Комсомолец Запоріжжя». З 1977 р. працює на теренах спортивної журна-

лістики як штатний спортивний оглядач газет «Комсомолец Запоріжжя», «Индустриальное Запорожье», «Наш город». У 1990-х рр. плідно співпрацює зі «Спортивною газетою». Нині працює як власний кореспондент московських спортивних видань «Советский спорт» та «Футбол-хоккей». Тривалий час, починаючи з 1990-х рр., працював у прес-службах баскетбольних клубів «Козачка-ЗалК» і «Ферро-ЗНТУ», ФК «Металургі» і «Торпедо», волейбольного клубу ЗДА, гандбольного жіночого клубу «Мотор», з обласними Федераціями греко-римської боротьби, дзюдо, гандболу та футболу. З 1998 – 2000-х рр. був головним редактором та провідним автором газети «Запорожье спортивное». З 1990-х рр. до сьогодні працює спортивним оглядачем газети «Запорожская правда».

Відомий запорізький журналіст І. Павленко називає А. Копелювича «метром спортивної журналістики України». Д. Трюхан так охарактеризував А. Копелювича: «Аркадій Борисович Копелювич – Заслужений журналіст України. Журналіст з великої літери, легенда спортивної журналістики, довгі роки працює спортивним оглядачем в газеті «Запорізька правда» [247]. Як наголошують колеги А. Копелювича, «Аркадій Копелювич уособлює цілу епоху запорізького спорту, яка протягом довгого часу знаходила своє відображення на шпальтах газет, у яких кращий спортивний журналіст Запоріжжя когось звеличує, когось журить і критикує, чи просто констатує сухі цифри та факти, утім під власним відомим кожному запорізькому вболівальнику брендом, який приваблює і закликає читача кожного разу з нетерпінням очікувати на новий цікавий матеріал від метра спортивної журналістики України за підписом – А. Копелювич!» [6].

Косий Анатолій (05.02.1938, Дніпро) – відомий спортивний журналіст Дніпрянини, автор матеріалів про спорт у суспільно-політичній масовій пресі, завідувач та провідний автор відділу спорту газети «**Днепр вечерний**», аксакал редакції «Днепра вечерного», голова Дніпровської асоціації спортивних журналістів з 1999 р., працював прес-аташе у ФК «Дніро», має понад 50 років стажу в спортивній журналістиці, член Національної спілки журналістів України, заслужений журналіст України, заслужений працівник культури та спорту України, член обласного президіуму федерації футболу, переможець Всеукраїнського конкурсу на краще висвітлення Олімпіади – 2004 серед друкованих ЗМІ, лауреат Асоціації спортивних журналістів України в номінаціях «За великий внесок у спортивну журналістику України» (2006), «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2008), «Вища нагорода АСЖУ. Приз імені Ігоря Заседи – «За честь і достоїнство в спортивній журналістиці» (2011), «За вірність спортивній журналістиці» (2014), лауреат конкурсу «Україна олімпійська» у номінаціях «За відданість олімпійському руху» (2011), «Найкращий спортивний журналіст року» (2009, 2014), лауреат конкурсу «Кращі спортивні досягнення–2014 року на Дніпропетровщині» у номінації «Спортивний журналіст року», автор книги «Днепр-чемпион» (2011), нагороджений грамотою «За развитие олимпийского движения» (2010) президентом НОК України, єдиний представник Дніпропетровської області, чиє ім'я увійшло до Енциклопедії Олімпійського спорту України.

Народився у м. Дніпро. Після закінчення школи працював у фасонно-сталелитейному цеху ДЗМО, був комсоргом цеху. Перша публікація з'явилася 6 червня 1963 року (у День журналіста). Спочатку працював кореспондентом у заводській багатотиражці ДЗМО «За металлургическое оборудование». З дитинства захоплювався спортом, був спортсменом, займався футболом, легкою атлетикою, настільним тенісом. Перші публікації про спорт друкує з 1968 р. у газеті «Днепровская правда» (зокрема інтерв'ю з В. Лобановським). З 1971 – завідувач відділу спорту в газеті «Днепр вечерний». З

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

1977 р. вів післяматчеві прес-конференції команди та публічні заходи за участі «Дніпра». Упродовж 1982–1992 рр. працював прес-секретарем команди «Дніпро», друкував буклети про команду та програмки до матчів. Протягом майже 50 років працює у відділі спорту газети «Днепр вечерний», спочатку як кореспондент, потім – як завідувач відділу спорту. У 2012 р. провів авторську виставку «Спортивна слава Дніпропетровщини» у Дніпровському національному історичному музеї.

Георгій Кузьмін

Кузьмін Георгій (24.04.1947, Київ) – відомий спортивний журналіст України радянського періоду та періоду незалежності, провідний автор видань **«Фізкультура і спорт»** (1922–1999), **«Спортивна газета»** (1934–2008), **«Команда»** (1995 – н. ч.), **«Футбол»** (1995 – н. ч.), провідний автор газет **«Киевские Ведомости»**, **«Київська правда»**, **«Комсомольская правда»** та журналу **«Україна»**, український письменник, публіцист, історик спорту, член спілки журналістів України (з 1968), Заслужений журналіст України (2003), лауреат премії спілки журналістів СРСР (1979), лауреат журналістської премії «Золоте перо» (2002, разом з Ю. Корзаченко), нагороджений медалями та орденами «За трудовое отличие» (1980), «Общественное признание» третього (2003) та другого (2004) ступенів. Автор книг «Динамо» Київ – 60» (1987, у співавторстві з Д. Александренко), «Бум вокруг мяча» (1988), «Все тайны, кроме одной» (1992), «Река любви... река желаний» (2007), «Были и небыли нашего футбола» (2010), «Футбольный век у Золотых ворот» (2011). Має 50-річний досвід роботи у спортивній журналістиці.

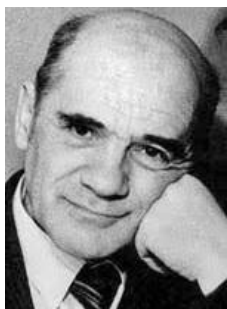
У 1965 р. закінчив київську середню школу № 49. Навчався на філологічному факультеті Київського педагогічного інституту ім. М. Горького на спеціальності «Російська філологія» (1965–1970). Перші статті почав писати у 1965 р. З 1966 р. без відриву від навчання працював у «Спортивній газеті» (спочатку у відділі листів, потім у відділі «Спорт і мистецтво», а потім роз'їзним кореспондентом, літпрацівником, завідувачем відділу, членом редколегії). У 1970–2000-х рр. провідний автор у спортивних часописах «Спортивна газета» та журнал «Старт». З травня 1977 по червень 1980 р. – власкор газети «Комсомольская правда» в Києві. З березня 1981 р. – спецкор газети «Комсомольская правда» у США (вистіглоє чемпіонат світу з фігурного катання в Хартфордї). У 1985–1993 рр. був спортивним оглядачем газети «Київська правда» та журналу «Україна», працював на посаді кореспондента, а пізніше заступником головного редактора в часописі «Україна». У 1993–1996 рр. – власкор, завідувач західноєвропейського бюро газети «Киевские Ведомости», у цей же час працює спортивним оглядачем радіостанції «Свобода» (Німеччина). З 1995 р. – кореспондент газети «Киевские Ведомости». З серпня 1996 р. – спортивний та політичний оглядач газети, а з жовтня 1996 р. – заступник головного редактора часопису, а пізніше – голова редколегії газети. З 1998 р. стає заступником генерального директора ЗАТ «Київські Відомості». З травня 2000–2007 рр. – шеф-редактор, голова правління ЗАТ «Київські Відомості». У 1990–2000-х рр. – спеціальний кореспондент газети «Команда» в Мюнхені, у 1998 р. обіймає посаду генерального директора газети «Команда». У 2000 р. стає генеральним директором телеканалу «ТЕТ». З 2007 р. активно займається літературною творчістю.

Георгій Кузьмін став першим вітчизняним журналістом, що опублікував після вивчення архівів і бесід з учасниками трагічних подій 1942–1943 рр. правду про «матч смерті». Згодом було достатньо підтверджень і спростувань, звучали офіційні заяви

прокуратури німецького Гамбурга і служби безпеки України. Але на роботу «Матч смерті» Г. Кузьміна, опубліковану ще у вересні 1992 р., досі повсякчас посилаються вітчизняні та зарубіжні спортивні часописи.

Колеги характеризують Г. Кузьміна наступним чином, «Кузьмін – репортер, що любить експромти. Він грав у футбол з Віталієм Хмельницьким і актором Ігорем Костолевським, піднімався на Емпайр Стейте Білдінг з фігуристкою Іриною Родніною, випробовував на мюнхенському автодромі нову модель BMW с Олександром Зайцевим, співав у кліпі з Лолітою, танцював на власному ювілеї з Ані Лорак. Першим змусив на сповідь про життя колишнього офіцера вермахту, видавця німецького журналу «Кіккер» Карла-Хайнца Хаймана. Останнім з українських журналістів розмовляв з Валерієм Лобановським трагічної навесні 2002-го. Георгій Кузьмін скуштував журналістський хліб і з жердинки молодого кур'єра, і з крісла шеф-редактора газети. А потім став писати книги: про так званий «матчі "смерті"», про талановитих але призабутих земляків-киян, та історію київського «Динамо» [79].

Тв.: Кубок вшосте на Україні («Старт», 1969, № 10), Снайпер («Старт», 1971, № 2), Феномен «золотої рибки» («Старт», 1974, № 8), Штанга: вчора і завтра («Старт», 1975, № 9), Водій («Старт», 1975, № 6), Твердість ніжної руки («Старт», 1976, № 3), Повіривши в себе («Старт», 1978, № 7), Всі її діти («Старт», 1979, № 3), Траєкторія волейбольного м'яча («Старт», 1979, № 1), Спільники («Старт», 1980, № 8), Завжди в пошуку («Старт», 1981, № 2), Атлет починається з характеру («Старт», 1981, № 11), «Зебри» зблизка («Старт», 1989, № 1), Все можуть королі («Старт», 1989, № 2), Щастя, що починалося з нещастя («Старт», 1989, № 3), Два тайми з Маслаченком («Старт», 1989, № 5), Сезон 1941-го («Старт», 1989, № 6), Команда з легенди («Старт», 1989, № 9), «Дніпро» підтверджує клас («Старт», 1989, № 10), Новачок серед фаворитів («Старт», 1989, № 11), Горячее лето сорок второго («Футбол», 1995, № 13).

Юхим Лазарєв

Лазарєв (Єфім) Юхим (28.11.1933, Київ – 01.12.2013, Київ, псевдонім – Хома Ходун) – відомий український спортивний журналіст, оглядач, публіцист, провідний автор часописів «**Спортивна газета**» (1934–2008), «**Стадіон**» (1991–1994), «**Український футбол**» (1991 – н. ч.), головний редактор спеціального шахового додатку до «Спортивної газети» – «**Шахівниця**», шаховий оглядач газети «**Молодь України**» (вів рубрику «**Куточок шахіста**»), журналу «**Україна**», автор московської газети «**Шахматы в СССР**», фундатор професійної шахової журналістики в Україні, що понад півстоліття працював у спортивній журналістиці, голова комісії пропаганди шахів Федерації шахів УРСР, член комісії з пропаганди Федерації футболу України, відомий український шахіст та шаховий літератор, письменник, майстер спорту СРСР з шахів (1960), віце-чемпіон СРСР у складі команди ДСТ «Авангард» (1961), чемпіон Києва та віце-чемпіон України (1963), тренер збірних команд України з шахів (1958–1969), член Федерації шахів України (1959), почесний працівник фізичної культури та спорту України, член міжнародної Асоціації шахових журналістів (1982), член Національної спілки журналістів України (1975), лауреат творчих конкурсів журналів «Україна» (1970, 1979) і «Старт» (1992), був нагороджений за свої футбольні статті медаллю «За доблесну працю» (1970), «В пам'ять 1500-річчя Києва» (1982), «Ветеран праці» (1983), почесною грамотою Кабінету міністрів України «За високий професіоналізм» (1999), лауреат Асоціації спортивних журналістів України в номінаціях «За вірність спортивній журналістиці» (2003), «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ» (2010).

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

Упродовж 1952–1957 рр. навчався у Київському університеті ім. Тараса Шевченка на факультеті журналістики. У 1958–1973 рр. був літпрацівником, старшим літпрацівником військово-спортивного відділу, футбольним та шаховим оглядачем газети «Молодь України». Працював у комісії пропаганди Федерації футболу України, де робив щорічні календарі-довідники до сезонів. З 1973 по 2013 р. працював заввідділом листів і масової роботи, заступником відповідального секретаря, з 1993 – відповідальним секретарем, з 1994 – заступником головного редактора у «Спортивній газеті». Протягом 1968–1983 – позаштатний шаховий оглядач журналу «Україна». Упродовж 2008–2012 працював у газетах «Молодь України» та «Український футбол» шаховим оглядачем та літературним редактором.

Автор низки праць з шахової теорії та історії шахів в Україні: «Шахи» (1967), «Сицилианская защита (вариант дракона)» (1970, у співавторстві), «Украинская шахматная культура» (1975), «Гросмейстер Леонід Штейн» (1978), «Леонид Штейн» (1980, у співавторстві), «Творчість шахістів України» (1982), «Комбінації і пастки в шахах» (1984), «Приключения шахматной короны» (1997, у співавторстві з Е. Гуфельдом), більша частина з цих книг вийшла друком у США, Німеччині, Іспанії, автор щорічних календарів-довідників до футбольного сезону 1972 та 1973 р.. На честь Юхима Лазарева названий відкритий турнір зі «швидких» шахів «Кубок Ефима Лазарева» (2013).

Характеризуючи значення Ю. Лазарева, спортивний журналіст Є. Карельський пише: «Єфим Маркович Лазарев уже був метром, коли автор цих рядків лише пробував себе в спортивній журналістиці. Кожна його підказка дорівнювала університетському семестру. Багато хто зачитувався книгами та газетними репортажами Майстра» [92].

Д. Комаров так характеризує Лазарева: «Майстер спорту СРСР, призер чемпіонатів України та СРСР, автор десятка книг з історії та теорії шахів, відомий київський спортивний журналіст Юхим Лазарев за своє довге життя був свідком найскрапівших подій шахової історії. Феноменальна пам'ять і енциклопедичні знання Лазарева давно стали притчею «во язицех» серед прихильників шахів. За порадою до метра зверталися й наші відомі гросмейстери, які навчалися за його книгою «Творчість шахістів України» [15].

Характеризуючи маестро Ю. Лазарева, П. Марусенко відзначив: «Для української спортивної преси журналіст і шаховий майстер Лазарев – особистість знакова. Недаремно молоде покоління називає його Патріархом шахової журналістики. За багато років роботи в «Молоді України» і «Спортивній газеті» з-під його пера вийшли тисячі статей і добрий десяток книжок не тільки про шахи (до речі, багато з них вийшли в інших країнах), але й про футбол. Його енциклопедичні знання та своєрідний гумор є фірмовою ознакою його творчості. У нього у підтексті завжди не менше, ніж у тексті, а це – теж ознака вищої майстерності. Майстер Лазарев – у цьому словосполученні міститься дуже багато. Це і його шахове звання і дещо більш філософське. Він справжній Майстер у високому значенні слова. Юхим Маркович надавав професійну підтримку (читай – навчав) багатьом відомим нині журналістам. Це і шаховим фахівцям Анатолію Яворському (сайт «Шахова Україна» та «СпортОбоз») і міжнародному гросмейстеру Дмитру Комарову (газета «Факти»), і бізнесмену Віталію Пісоцькому. А також таким спортивним журналістам, як Галина Нечаєва (головний редактор журналу «Олімпійська арена»), Віктор Браницький (багаторічний спортивний оглядач газети «Голос України» і нинішній редактор «Спортивної газети» Людмила Мовчан» [140].

В. Баняєв характеризує Ю. Лазарева наступним чином: «Шахи та футбол (загалом у своїй журналістській кар'єрі Майстер був широкопрофільним фахівцем, пишучи і на суспільно-політичні теми) стали основою творчості. А його внесок у розвиток вітчизняної спортивної преси складно переоцінити, бо він став одним із найвпливовіших журналістів

того часу, за чікими матеріалами слідкувала спільнота. Так, через одну з перших його статей, котра вийшла 1955 р. під назвою «Подолати відставання українських шахістів!», відбулось екстрене зібрання Президії вітчизняної шахової Федерації, на якому обговорили статтю і... «попросили» президента, призначивши замість нього іншого, Лазарева невдовзі включили до складу Президії. Згодом він став однією з найпомітніших персон шахового буття Союзу не тільки як спортсмен, але й як публіцист-науковець, який заглибився в теорію й історію гри. У футбольній журналістиці, відтак у пресі, що стосувалася ігрових видів спорту, Юхим Маркович одним із перших запровадив жанр огляду (його улюблений) ще у п'ятдесяті роки двадцятого сторіччя» [11].

Марк Левицький

Левицький Марк (10.03.1930, Суми – 26.05.2014, Донецьк) – корифей української спортивної журналістики, патріарх донецької спортивної періодики, провідний журналіст спортивної преси України періодів застою, перебудови та незалежності, засновник, редактор та провідний автор клубної газети ФК «Шахтар» **«Гол»** (1990), газети **«Матч»** (1991), газети **«ФК Шахтёр»** (2002–2006), провідний журналіст видання **«Команда»** (1995 – н. ч.; завідувач корпункту газети), **«Спортивна газета»** (1934–2008), автор газет **«Социалистический Донбасс»**, **«Известия»**, **«Всеукраинские ведомости»**, автор московської газети **«Советский спорт»**, тележурналіст, ведучий телепрограми «Футбольные посиделки с Марком Левицким» на 27 каналі, спортивний телекоментатор на телеканалах «УТ», «Останкино», «Донецкое телевидение», «27 канал», спортсмен (тенісист), керівник донецької обласної тенісної федерації, віцепрезидент зі зв'язків з громадськістю ФК «Шахтар», керівник прес-служби ФК «Шахтар», консультант з питань історії ФК «Шахтар», педагог, інженер, член Спілки журналістів СРСР (1964), Заслужений журналіст України (2004), нагороджений Почесним знаком «Шахтарська слава» III ступеня, «Золотим знаком» Професіональної футбольної ліги України, Почесним знаком ФК «Шахтар» «За заслуги перед клубом». Автор книг «С «Шахтёром» навсегда!» (2007), «Донецкий футбол. XX век», автор та упорядник програм та довідників-календарів за 1964–2013 рр. У спортивній журналістиці провів понад 50 років і встиг залишити своїм послідовникам величезний спадок. Написав більше 1500 репортажів про матчі донецького «Шахтаря», висвітлював Спартакіади СРСР та України, ігри Московської Олімпіади, чемпіонати світу з футболу, Всесвітні студентські ігри в Японії.

Закінчив Харківський гірничий інститут за спеціальністю «гірничий інженер-машинобудівник» (1954). Викладач інституту «Донгіпротвуглемаш» (1954–1990). Журналістською діяльністю почав займатися з 1957 р. У 1957–1970-х рр. був кореспондентом, а пізніше редактором відділу спорту в газеті «Социалистический Донбасс». З 1962 р. – спортивний телекоментатор матчів за участі «Шахтаря» на каналах донецького, українського та союзного телебачення. У 1979 р. закінчив Вищі курси Держтелерадіо у Москві. З 1956 по 1970 – чемпіон Донецької області з тенісу. З 1970-х рр. співпрацює з «ТАСС-ПАТАУ». З 1996 до 2014 рр. – завідувач донецького корпункту газети «Команда», провідний автор газети. З 2001 по 2005 – віцепрезидент зі зв'язків з громадськістю ФК «Шахтар». У 2010–2013 рр. – ведучий телепрограми «Футбольные посиделки с Марком Левицким».

Характеризуючи значення М. Левицького в історії спортивної журналістики України, С. Случевський відзначив: «З журналог, що представляли окремі області,

ясна річ, це Марк Левицький з Донецька. Пізніше, не раз і не два я дивився по чорнобілому «ящику» трансляції футбольних матчів з його коментарем. У ті часи трансляцій його улюбленого тенісу практично не було, але Марк Юрійович, сам добрий тенісист, багаторічний голова Донецької федерації тенісу «знайшов» себе ще й у арбітражі цієї, в ту пору «аристократичної» гри, та в шахтарському краї. І досяг успіху в цій справі неабияк. Що відрізняло руку на газетній шпальті і голос біля мікрофону Марка Юрійовича? Розуміння самої гри, боротьби футболістів, видимої на полі. І часто невидимого психологічного поєдинку цих же спортсменів. Але розуміти найбільш класному коментаторові, журналістові – мало. Це розуміння треба донести глядачеві або читачеві чіткою, але аж ніяк не бідною літературною мовою. У Левицького з цим все складалося. Однак і це ще не все. Можна бути розуміючим і грамотним журналістом, і при цьому безпринципним, податливим перед «сильними світу цього», неважливо, хто це: колишні великі секретарі ЦК, обкомів або нинішні «господарі життя». Марк не раз і не два доводив, що у нього є свої принципи і, головне, що він з ними рахується» [218].

Колеги зі спортивної журналістики називають його «метром», «патріархом» і навіть «динозавром», а «почерк» Марка Левицького знають читачі різних спортивних видань – від газети «Советский спорт» до «Команди». Як наголошують колеги М. Левицького (Є. Ясенов, С. Случевський), футбол він розбавляв своїм специфічним красномовством і приправляв їдким гумором, який примудрявся використовувати навіть в умовах боротьби зі всяким «художеством». Беручись за будь-яку тему, відразу розумів, хто її допоможе розкрити найкращим чином, які акценти потрібно зробити, щоб викликати (або не викликати) певні наслідки. Його стиль відрізнявся уїдливістю, любив потішатися зі співрозмовника, а найулюбленішою його командою був донецький «Шахтар». Для багатьох молодих майстрів пера і мікрофона Левицький став справжнім батьком і вчителем.

Олександр Липенко

Липенко Олександр (15.07.1942, м. Нижній Тагіл Свердловської області, Росія) – відомий спортивний журналіст радянського періоду та періоду незалежності, автор видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Спорт-експрес в Україні» (1991 – н. ч.), «Команда» (1995 – н. ч.), «Весь спорт» (2000-і), спортивний оглядач суспільно-політичних газет «Сьогодні», «Хрещатик», «Вечерний Київ», «Київские ведомости», «Всеукраїнские ведомости», «2000», спортивний теле- та радіокоментатор (коментував матчі збірної України з футболу, матчі київського «Динамо»

та змагання з пляжного футболу, гандболу у 52 країнах світу, має славу «голоса київського ФК "Динамо"»), журналіст інтернет-порталу «Обозреватель», тележурналіст, спортивний оглядач телерадіокомпаній «Промінь», «Дивосвіт», радіожурналіст, спортивний оглядач радіостанцій «СпортОбоз», «ФК Динамо», «Zet», «Обрій+», «Столиця», «Київские ведомости», член спілки журналістів СРСР, Заслужений журналіст України, член Асоціації спортивних журналістів України, член Міжнародної асоціації спортивної преси, майстер спорту з регбі (чемпіон СРСР з футболу серед молодіжних команд у складі київського «Динамо» 1960 р., призер чемпіонатів СРСР з футболу, 5-разовий чемпіон СРСР з регбі у складі київського «Авіатора»), лауреат вищої журналістської нагороди України «Золоте перо» (за серію репортажів з чемпіонату світу 2006 у Німеччині), лауреат міжнародного конкурсу серед спортивних журналістів «ВІЖН-3000», лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «За

вірність спортивній журналістиці» (2006), у номінації «За великий внесок у спортивну журналістику України» (2013), нагороджений почесною відзнакою «Знак пошани» «За вагомий особистий внесок, особливі значні досягнення, високий професіоналізм і активну громадську діяльність в справі розвитку футбольного арбітражу в місті Києві» (2013).

Редакція газети «Булвар Гордона» назвала О. Липенка метром вітчизняної спортивної журналістики. Автор книги «Имидж спортсмена: Паблик рилейшнз в спорте» Є. Позднішев наголошує, що Олександр Липенко входить у десятку найкращих спортивних журналістів України [178].

У 1960–1967 рр. навчався на факультеті романо-германської філології Київського державного університету ім. Т. Шевченка за спеціальністю «перекладач». З 1967 р. – редактор відділу спорту радіостанції «Молода гвардія», пізніше – редактор відділу спорту на телерадіокомпанії «Промінь». У 1971–1984 рр. – оглядач спортивної редакції Держтелерадіо України. З 1970-х рр. – кореспондент «Спортивної газети». З 1975 р. обіймає посаду завідувача відділу спорту газети «Вечерний Киев». З 1992 р. – завідувач відділу спорту в газеті «Киевские Ведомости». З 1996 р. – кореспондент спортивної газети «Команда», пізніше – кореспондент газети «Спорт-експресс в Украине». З 1997 р. – завідувач відділу спорту в газеті «Всеукраинские Ведомости». З 1990-х рр. активно співпрацює з суспільно-політичними газетами «Сегодня», «Хрещатик», на посаді референта президента ФК «Динамо» Київ. З 1998 р. – спортивний оглядач на радіо «Zet». З 1999 р. працює у спортивному відділі телерадіокомпанії «Дивосвіт». З 2000-х рр. працює спортивним оглядачем радіостанцій «Обрій+», «Столиця», «Киевские ведомости», веде рубрику «Спорт-ревью» у газеті «2000». З 2012 р. – кореспондент та ведучий на радіо «СпортОбоз», веде програми «Звезда», «Фан-зона», «Ринг», «Оранжевий мяч», «Футбольное закулисье», «Шайбу, шайбу!».

Характеризуючи свою роботу в спортивній журналістиці, О. Липенко відзначає: «У журналістиці я вже 53 роки, і від справ відходити не збираюся – веду сьогодні авторську колонку на одному з популярних сайтів. Нещодавно там вийшов мій вже 400-й матеріал. При цьому я, напевно, єдиний журналіст в світі, який не користується ні комп'ютером, ні Інтернетом. Усі матеріали пишу від руки. За час своєї журналістської кар'єри я побував у більш ніж 50 країнах. Мене навіть колись назвали «найбільш літаючим журналістом України» [1].

Масвський Володимир (25.04.1932, м. Фергана, Узбекистан) – спортивний журналіст України, провідний автор видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Фізкультура і спорт» (1922–1999), «Стадіон» (1991–1994), «Олімпійська арена» (1995–2016), «Команда» (1995–2017), «Команда+» (1999–2008), спортивний оглядач українських газет «Дзеркало тижня», «Вечірній Київ», «Київська правда», «Десятка», «Посередник», «Правда України» та російської газети «Труд» (Москва) (рубрика «Спорт»), учасник I Спартакіади народів СРСР 1956 р., майстер спорту з легкої атлетики (1959), суддя республіканської категорії (1980), член Національної спілки журналістів України (1965), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Золотий фонд АСЖУ» (2000, 2007), лауреат конкурсу «Олімпійці України 1952–2002», «За вірність спорту і видатні досягнення в спортивній журналістиці» (2002), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «За вірність спортивній журналістиці» (2006), лауреат Асоціації спортивних журналістів України «Вища нагорода АСЖУ. Приз імені Ігоря Засєди – «За честь і достоїнство в спортивній журналістиці» (2007). Автор літературних записів близько 15 книг, зокрема: К. Щегоцький «У грі та поза грою», Є. Оржанов «Довге коло». Автор двох довідників «Легка атлетика в Україні» (1971, 1979).

Навчався на юридичному факультеті Київського національного університету ім. Т. Шевченка (1951–1956). Працював тренером з легкої атлетики облради «Буреви́сник» (м. Ворошиловград, 1956–1957) і спортивних товариств «Авангард» і «Спартак» (м. Київ, 1957–1960). У 1961–1965 рр. інструктор відділу спорту Української республіканської ради профспілок. Протягом 1962–1965 рр. – працівник відділу спорту молодіжної редакції «Українського Телебачення». У 1965–1970 рр. – літпрацівник «Спортивної газети». У 1970–1975 рр. редактор, старший редактор, завідувач відділу спорту Держтелерадіо України. У 1975–1977 рр. старший інструктор Спорткомітету України. У 1977–1979 рр. кореспондент газети «Вечірній Київ». У 1979–1985 рр. позаштатний кореспондент газети «Київська правда». У 1985–1991 рр. завідувач відділу гостросюжетних матеріалів «Спортивної газети». У 1992–1995 рр. оглядач газети «Правда України». У 1990-х рр. працював спортивним оглядачем у газеті «Труд». З 1994 р. працює спортивним оглядачем газети «Дзеркало тижня». За цей час надрукував у цій газеті близько 600 статей на спортивну тематику.

Тв.: Вольовим не родяться («Фізкультура і спорт», 1959, № 11), Знамениті другорозрядники («Фізкультура і спорт», 1959, № 12), Солдат повернувся в село («Фізкультура і спорт», 1960, № 3), Скорені кілометри («Фізкультура і спорт», 1960, № 10), Як я став хо́даком («Фізкультура і спорт», 1960, № 1), Є норма майстра спорту («Радянський спорт» за 15 липня 1960), Секундоміри показують 8. 31 («Фізкультура і спорт», 1961, № 6), Перша стрічка («Фізкультура і спорт», 1963, № 2), Назустріч вітру («Фізкультура і спорт», 1964, № 4), Простіш простого («Фізкультура і спорт», 1964, № 1), Старший педагог («Старт», 1977, № 5), Як вас називати! («Старт», 1980, № 6), Дуля під ніс («Спортивна газета» за 21 травня 1984), Спорт і спирт несумісні («Спортивна газета», за 12 листопада 1985), Застереження вентиляції, або Серйозне попередження («Спортивна газета», за 16 грудня 1985), Районні пристрасті або Сльози на асфальті («Спортивна газета» за 13 травня 1989), Портрет в інтер'єрі («Старт», 1990, № 9).

Валерій Мирський

Мирський Валерій (18 грудня 1938, Київ) – відомий спортивний журналіст України радянського періоду та періоду незалежності, провідний автор українських спортивних видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Фізкультура і спорт» («Старт» з 1965; 1922–1999), «Футбол в лицах» (2005–2009), головний редактор та провідний автор часописів ФК «Динамо» – «Киевское «Динамо» весной-88» (1988), «Атака» (газета ФК «Динамо») (1990-ті рр.), один з перших головних редакторів та журналістів газети «Команда» (1995 – н. ч.), видавець та головний редактор щотижневика «Финт», журналіст інтернет-проекту «Футбольный клуб», завідувач спортивним відділом газети «Вечірній Київ», спортивний оглядач газет «Правда України», «Прапор комунізму», «Комсомольское знамя», «Молода гвардія», спортивний оглядач «Робітничої газети», заслужений журналіст України, секретар Професійної футбольної ліги, засновник футбольного Кубку «Робітничої газети», автор книги «Атакуя вершини» (1980) та роману-хроніки «Не в нашей воле полюбить» (2006), співавтор збірки нарисів «Вратарская площадка. Знаменосцы спорта» (1985), заступник голови спортивного товариства «Динамо», де очолював відділ футболу, сценарист-режисер документальної кінострічки «Галактика "Динамо"» (2007, 4 серії).

У середині 1980–1990-х рр. публікації на футбольну тематику В. Мирського, викликали величезний ажіотаж серед читачів. Зокрема, статті в газеті «Прапор

комунізму» були такими популярними, що за свідченням колег В. Мирського, навіть довгі черги щочетверга не зупиняли читачів спортивної періодики.

Характеризуючи В. Мирського, автори «Робітничої газети» відзначили: «Прекрасний подарунок спортивній читацькій аудиторії зробив вітчизняний футбольний журналіст номер 1 Валерій Мирський. Роман-хроніка «Не в нашей воле полюбить» «першої скрипки» української футбольної журналістики не є чистою белетристикою, а присвячений улюбленому Києву, «Динамо». Головною ж фігурою роману є Маестро Валерій Лобановський» [27].

Автори видання «Футбольный клуб» так характеризують Валерія Мирського: «На його статтях про футбол виховується вже не перше, не друге і навіть не третє покоління українських шанувальників шкіряного м'яча. Валерій Ісайович – це воістину золоте перо журналістики й джерело футбольної мудрості» [28]. С. Васил'єв у статті «Пресс-клубный арбитраж» назвав Валерія Мирського аксакалом української спортивної журналістики. Мирський вважається одним з найбільш шанованих українських журналістів, патріархом української спортивної журналістики [30]. Одним з найбільш визначних спортивних журналістів вважає В. Мирського відомий спортивний критик С. Случевський.

Г. Кузьмін у книзі «Футбольный век у золотых ворот: путешествие по закоулкам ностальгии» так описує В. Мирського: «Валерка був кращим серед нас – футбольних журналістів. Соковитими і точними словами втовкмачував читачеві – що сталося, що станеться, чим серце заспокоїться... Тоді в журналістському середовищі ще вистачало ерудитів, знавців футболу, майстрів пера. Але ніхто з них не міг так розворушити душу вболівальника, так втішити її і заінтригувати, як Мирський. Це справжній профі, чиє ім'я гарантувало підвищений тираж будь-якому виданню. Газети він змінював, немов жінок і кепки: «Комсомольское знамя», «Вечірній Київ», «Молода гвардія», «Спортивна газета»... Я не знаю жодного іншого журналіста, якого б вважали своєю футбольною людиною вітчизняні гравці і тренери всіх післявоєнних поколінь київського «Динамо». Я не знаю фахівців, які б не прислухалися до порад Мирського-гуру, Мирського-знавця. Я не можу пригадати, кого ще в Україні, навіть у нестерпні дев'яності, читали й перечитували з таким задоволенням і захопленням, як Валеру» [117, с. 134]. Як наголошує А. Матвійчук, «Я дуже добре пам'ятаю, як у часи моєї молодості у газеті «Молода гвардія» писав журналіст Валерій Мирський. Ці матеріали відзначалися метафоричною мовою, несподіваними конструкціями, все подавалося емоційно й аналітично водночас – ми зачитувалися його статтями» [28].

Колеги В. Мирського по спортивному цеху відзначають, «його статті завжди були подією, привертати увагу всієї читаючої публіки, а видання, у якому працював Мирський, різко збільшувало тираж. Та ось біда, незлагідний і непоступливий характер не дозволяв йому довго затримуватися на одному місці. Що поробиш, таких не дуже-то люблять зараз, а в роки застою і поготів. Останнім дітищем Валерія Мирського стала газета «Команда», де він був першим редактором» [27].

Валерій Мирський є справжнім еталоном та взірцем, метром, зіркою радянської спортивної журналістики, легендарним футбольним оглядачем. Спортивний журналіст, автор курсів зі спортивної журналістики С. Майзус наголошує: «Ми навряд чи навчимо вас писати, як Лев Філатов або Валерій Мирський, але уникнути багатьох помилок ми вас навчимо обов'язково». М. Моторний вважає В. Мирського одним зі своїх наставників у спортивній журналістиці.

В опитуванні, що проводилося Національною церемонією нагородження «Вікторія футболу» (2011) Валерій Мирський потрапив до п'ятірки найкращих спортивних журналістів України разом з Ю. Юрісом.

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

Мовчан Людмила (30.06.1950, Київ) – відома спортивна журналістка радянського періоду та періоду незалежності, авторка та головна редакторка (з 2002) видання «Спортивна газета» (1934–2008), журналістка видання «Фізкультура і спорт» (1922–1999), журналістка газети «Дзеркало тижня», спеціальна кореспондентка на Олімпійських іграх в Атланті, Афінах, Турині й Пекіні, взірець відданості своїй справі, понад 40 років працювала у «Спортивній газеті», член спілки журналістів СРСР (1975), заслужена журналістка України (1999), стипендіатка Кабінету Міністрів України як діяч фізичної культури і спорту (2009), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2004), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Олімпійська вершина» (за висвітлення XX зимових Олімпійських ігор у Турині, 2006), у номінації «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ» (2007) та номінації «За великий внесок у спортивну журналістику України» (2008), авторка книг «Півтори хвилини до Олімпу» (1984), «Бригадою на стадіон» (1985), «Фізкультура, мы и наши дети» (1988).

У 1967–1973 рр. навчалася на філологічному факультеті Київського державного університету ім. Т. Шевченка за спеціальністю «Українська філологія». З 1968 р. працювала у відділі листів «Спортивної газети», з 1972 р. – молодшим кореспондентом, літпрацівником, а з 1975 р. – кореспондентом, старшим кореспондентом цієї газети. З 1987 р. обіймала посаду завідувачки відділу, редактора відділу масових видів спорту та оздоровчої фізкультури, а з 1998 р. – заступника головного редактора, голови профкому «Спортивної газети». У 2002–2008 рр. – головний редактор «Спортивної газети». Спеціалізується на спортивних оглядах з художньої та спортивної гімнастики, акробатики, проблемах здоров'я людини, оздоровчій та лікувальній фізкультурі, фітотерапії.

Нартовський Борис (16.01.1946, Київ–1995) – відомий спортивний журналіст радянського періоду та періоду незалежності, автор часописів «Фізкультура і спорт» («Старт» з 1965; 1922–1999), «Команда» (1995 – н. ч.), «Український футбол» (1991 – н. ч.), «Стадіон» (1991–1994), журналіст українських видань «Друг читача», «Україна молода» – завідувач відділу спорту, завідувач редакцією спорту видавництва «Здоров'я», лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Імена» (посмертно; 2011), автор книг «На аренах Московської Олімпіади» (1982, у співавторстві з А. Чайковським та О. Башкатовим), «Олімпіада–80 у запитаннях і відповідях» (1982), «К футбольним вершинам. Книга о динамовцах с берегов Днепра» (1988), «Золотий м'яч – зіркам футболу» (1992, у співавторстві з В. Боденчуком та Ю. Бодаром). На його честь організований «Меморіал Нартовського» серед спортивних журналістів України.

Тв.: Нотатки людей бувалих («Старт», 1978, № 9), Рік передолімпійський («Старт», 1979, № 3).

Ордин Леонід (1898–1970-ті рр., Харків) – відомий журналіст спортивної преси УРСР 1920–1930-х рр., автор часописів «Спорт» («Фізкультурник України», 1922–1941), «Вестник физической культуры» (1922–1929; працював помічником секретаря, кореспондентом), корифей харківської спортивної журналістики, автор насамперед інструктивно-технічних статей, спортсмен з кінькобіжного та лижного спорту, гравець київського хокейного клубу «Більшовик», гравець збірної Харкова, що була чемпіоном УРСР з футболу 1922 р., тренер ФК «Динамо» (Харків), суддя всесоюзної категорії з гандболу та футболу, викладач ДІФКУ, теоретик фізичної культури і спорту, керівник навчально-спортивної роботи Центральної ради добровільного спортивного товариства

«Здоровье». Першим у Радянському Союзі (1925) модернізував правила газени (попередниці ручного м'яча) в редакції Е. Мали. Автор правил гандболу 7:7 (1926), ухвалених і затверджених спільною постановою спортивних організацій РРФСР і УРСР, автор книг із техніки й тактики гандболу, виданих в Україні (1926–1932). Відповідальний секретар Харківської секції гандболу (1925), чемпіон І Спартакіади України (1927), учасник І Всесоюзної спартакіади (1928), один із найсильніших гандболістів України другої половини 1920-х рр.

Автор книг «Зимний спорт» (1924), «Гандбол: Правила, техника и тактика игры» (1926), «Гандбол. Новые правила, техника и тактика игры» (1928), «Гандбол та волейбол», «Пінг-понг. Теніс», «Гокей» (1931), «Гандбол» (1933), «Юний хокеїст» (1937), «М'яч в игре. Рассказы о футболе» (1964), календарів-довідників «Футбол 61», «Футбол 62», «Футбол 63» тощо. Заарештований і засуджений до страти в 1937 р. як ворог народу. Реабілітований.

Тв.: Лыжный спорт («Вестник физической культуры», 1924, № 1), Хоккей («Вестник физической культуры», 1926, № 9), «Хокей бенді і хокей канадський» («Спорт», 1936, № 1), Дорогі мої хлоп'ята («Фізкультура і спорт», 1964, № 6), «Великий старт» («Старт», 1965, № 3), Слово про перших («Старт», 1967, № 6), Правофлангові («Старт», 1967, № 1–11).

Пожилова Валентина (02.11.1936 с. Лонниця Смоленської області, Росія) – відома спортивна журналістка радянського періоду та періоду незалежності, провідна авторка спортивних видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Фізкультура і спорт» (1922–1999), «Стадіон» (1991–1994), «Олімпійська арена» (1995 – н. ч.), «Tennis Club» (2002 – н. ч.), «Теніс для всіх» (2000–2001), «Шкіпер» (2000 – н. ч.), авторка російського часопису «Фізкультура и спорт», журналістка часопису «Дзеркало тижня» (рубрика «Спорт»), «Молодь України», головна редакторка спортивних видань «Спортивна газета» (1934–2008) та «Теніс для всіх» (2000–2001), заслужена працівниця культури України (1972), заслужена журналістка України (1992), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ и КАСЖ» (2001), у номінації «За великий внесок у спортивну журналістику України» (2004) та номінації «За честь і достоїнство в спортивній журналістиці» (Вища нагорода АСЖУ. Приз імені Ігоря Заседи, 2011, 2016), нагорода НОК України «За розбудову олімпійського руху» (2012), «За відданість олімпійському руху» (2015), авторка книг «Портрет команды в разных измерениях» (1990), «Арнольд Гринштат. Двигайтесь правильно – и будете здоровы» (у співавторстві, 2003), авторка літературного запису книги В. Манкіна «Белый треугольник», прес-секретар міжнародного жіночого тенісного турніру TETRA Kharkiv Ladies Cup 2007 року.

Народилася 2 листопада 1936 року у селі Лонниця Смоленської області, Росія. Після війни переїхали з родиною до Німеччини, де прожили два роки. У 1952 р. переїхала до Львова. Закінчила відділення журналістики Львівського університету ім. І. Франка у 1958 р. Кар'єра спортивного журналіста розпочалася для В. Пожилової у січні 1963 року і продовжувалася до жовтня 1998 р. Пройшла шлях у «Спортивній газеті» від кореспондента, заступника редактора та редактора видання. Здебільшого її роботи були направлені на висвітлення таких видів спорту, як веслування, вітрильний спорт, гірськолижний спорт і теніс.

В. Манкін в анотації до книги «Белый треугольник» написав так: «У роботі над книгою мені допомагала київська журналістка Валентина Пожилова. І не тому лише, що вона вже багато років веде вітрильний спорт на сторінках української республіканської «Спортивної газети» і буває на всіх найбільших регатах, що ми знайомі з тих

пiр, коли я тiльки вчився перемагати. Валентина ввела мене в свiт журналістики. З її допомогою я писав свої перші газетні репортажі. За її наполяганням серед звичних, цiлком спортивних записiв у щоденниках з'явилися замітки про побачене, пережите. Ось чому й не було питання про те, з ким разом працювати над книгою. Звичайно ж, з людиною, яка любить вiтрило, знає його, з людиною, з якою мене пов'язує багаторiчна дружба».

М. Котлярова характеризує В. Пожилову наступним чином: «Валентина Петрівна не один десяток рокiв працювала на вiдповiдальних посадах, часто в умовах ненормованого робочого дня. Службові обов'язки вимагали вiд неї цiлковитої самовiддачі, забирали чимало сил. Проте «сухарем у спiдницi» не була ніколи. Повсякчас пам'ятала, що вона – насамперед жiнка. Незважаючи на постiйну зайнятiсть, завжди доглянута, елегантна, усмiхнена. Попри постiйне нервове напруження на роботi, спокiйна, привiтна, урiвноважена» [113].

Валентина Пожилова згадує про свою роботу редактора газети: «Менi знайома дуже велика радiсть: вночі, коли мiсто затихає, дочекатися свiжого номера газети. Вiдчуваєш, як величезна споруда тремтить – це запущена ротацiйна машина. Чекаємо на газету. I ось її приносять. Вона пахне свiжою фарбою. Ми найперші її читачi. Свiт ще не бачив газети, але вона вже є. Постукують ротацiйні машини, декiлька мiльйонiв людей прочитають твоє слово. Iнодi вiд думки про це стає дуже радiсно, iнодi моторошно. Так, у години та хвилини випуску, багаторукий, багатоголовий органiзм – редакцiя – дiє напружено, злагоджено i все ж нервово. На останньому етапi завжди з'являються ускладнення: це i «надгаряча iнформацiя», що термiново «проситься» в номер, це i ламання макету через поганий знімок, це переплутаний набiр, це i рекламацiя. Редакцiйні будні лише тодi свiтлі й радiсні, коли людина не помилилася «професiйними» дверима. Журналістика ближче до театру, нiж кiно, в нiй є четверта стiна, яка враховує iснування глядача, незнайомого тобi. I є якась межа, яку ти не повинен i не можеш перейти. Знання, якi ти використовуєш, мають бути легальними, щадними, навiть якщо ти пишеш про людину речi, якi йому не дуже подобаються. I ще питання в тому, яким поглядом на нього дивитися. Оскiльки я сама надiлена певними якостями, якi, можливо, комусь не подобаються, ніколи не стаю суддею. Не можу судити людину з якихось висот. Адже слово матерiальне, це рiч, воно ранить, i потiм нiякi пояснення, вибачення не доречні».

Як наголошує М. Котлярова, «Валентина Пожилова буде свої нариси на документальних розповiдях, якi вiдтворюють найбільш суттєвi й життєвi епiзоди спортсменiв, картини та ситуацiї з життя своїх героiв. Цiкавими є й iсторичні нариси журналістики, якi перегукуються iз сучаснiстю, є джерелом i духовних традицiй, i сьогоднiшнього їх звучання. Це такi нариси, як «На майданi – дебютанти» – про минулі часи становлення спортсменiв-початкiвцiв; «Лариса Карлова: спорт подарував менi життя» – про молоду спортсменку, яка у вiсiмнадцятирiчному вiцi перемогла на Олiмпiадi; «Зiнаїда Турчина: для тренера не iснує других мiсць. Тiльки перше!» – про видатного тренера збiрної жiночої команди з баскетболу, яка перемогла на Московській Олiмпiадi; «Нескiнченнi Олiмпiади Валентина Манкiна» – про яхтсмена, Олiмпійського Чемпiона та багато iнших» [113].

Тв.: в українській спортивній пресі: Завжди до кiнця («Старт», 1965, № 9), Сагамi – щасливе озеро («Старт», 1965, № 4), 13 – щасливе число («Старт», 1966, № 7), На стадіонi о восьмiй ранку («Старт», 1966, № 8), 3 перших – найперші («Старт», 1967, № 9), Сенсацiя не для всiх («Старт», 1967, № 10), Побратим вiтрiв («Старт», 1969, № 4), Гарячі серця («Старт», 1969, № 6), Дев'ять у «вiсiмцi» («Старт», 1970, № 3), Знову на Днiпрi («Старт», 1970, № 12), Її щасливий день («Старт», 1971, № 9), Назавжди вiдповiдальні («Старт», 1974, № 7), Завжди готовi! («Старт», 1974, № 10), Чемпiону

лише дев'ятнадцять («Старт», 1975, № 1), Поруч – слава і надії («Старт», 1975, № 7), П'ять медалей в шести класах («Старт», 1975, № 8), Народження зрілості («Старт», 1976, № 1), Віддати все людям («Старт», 1976, № 11), І ніколи не постаріє... («Старт», 1977, № 10), Історія з продовженням («Старт», 1977, № 8), Святошинські веслярі («Старт», 1978, № 8), Нагороди вручає космонавт («Старт», 1978, № 1), Попереду – нові рубежі («Старт», 1978, № 5), Усе вирішив фінал («Старт», 1978, № 7), У гавані Піріта («Старт», 1980, № 6), Довгі олімпійські милі («Старт», 1980, № 12), «Чи врода – категорія економічна!» («Старт», 1989, № 2), «Стоїть серед Буська терем-теремок» («Старт», 1989, № 10), Вікно, в яке зазирає майбутнє («Шкіпер», 2001, № 3), І підкоряються нові рубежі («Олімпійська Арена», 2007, № 10), Межпозвоночная грыжа. Бо-о-льно... («Tennis Club», 2014, № 5), Ставку – на молодих! («Tennis Club», 2013, № 2), Кто куда, а мы – за океан, С теннисом по жизни («Tennis Club», 2012, № 5), Первая ступенька по лестнице, ведущей вверх, Ветер перемен («Tennis Club», 2012, № 6), Дистанція завдовжки в рік («Олімпійська арена», 2017, № 11), Спорт об'єднує: націю («Олімпійська арена», 2019, № 1).

Тв.: в російській спортивній періодиці: Арнольд, спасатель людей («Физкультура и спорт», 1996, № 1), Возвращение в молодость? («Физкультура и спорт», 1993, № 3), Их мир – шахматы («Физкультура и спорт», 1995, № 7), На чужом пиру... («Физкультура и спорт», 1994, № 12), Новые уроки Спасателя («Физкультура и спорт», 2002, № 5–8), Нужны ли сегодня гладиаторы?: Предлагаем, размышляем, спорим («Физкультура и спорт», 1993, № 7), Паруса судьбы («Физкультура и спорт», 2001, № 5), По-нашенски...: Комментируем не сразу («Физкультура и спорт», 1994, № 1), Цена сантиметра («Физкультура и спорт», 1995, № 6).

Кім Пушкарьов

Пушкарьов Кім (12.04.1925, с. Горби Глобинського району Полтавської губернії – 18.06.1977, Київ) – відомий спортивний журналіст УРСР, провідний автор часописів **«Фізкультура і спорт»** (1922–1999), **«Спортивна газета»** (1934–2008), провідний журналіст російських спортивних видань 1950–1970-х рр. **«Спортивная жизнь России»**, **«Физкультура и спорт»**, **«Лёгкая атлетика»**, **«Спортивные игры»**, автор часописів **«Знання та праця»**, **«Наука і культура»**, **«Ранок»**, **«Дніпро»**, член національної Спілки журналістів України (з 1958), український письменник-нарисовець, кіносценарист, спортивний журналіст-публіцист, автор сотні спортивних гуморесок, фейлетонів, оповідань у пресі. Автор книг **«Прозора броня»** (повість, 1957), **«Чорний еліксир»** (оповідання, 1968), **«Так становяться чемпіонами: Очерки»** (1960), **«Сердца, отданные спорту»** (1974), **«Ребенок кибера: Научно-фантастические рассказы»** (посмертно в 2014), автор літературного запису до книги Є. Буланчика **«Барьеры известности»** (1976).

Був учасником Великої Вітчизняної війни. У 1949 р. закінчив Київський педагогічний інститут. З 1957 р. і до смерті був завідувачем відділу в київському журналі **«Фізкультура і спорт»**.

Характеризуючи К. Пушкарьова, журналіст газети **«Полтавщина-Спорт»** І. Черчатий відзначив **«Кім Пушкарьов протягом 21 року (1956–1977, до смерті) був членом редколегії популярного українського спортивного журналу «Старт». Він був інвалідом війни, на фронті втратив руку. Його пам'ятають читачі, як літературного редактора книг багатьох українських спортсменів – чемпіонів світу і Олімпійських ігор»** [263].

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

Автори «Енциклопедії олімпійського спорту України» наголошують: «Гепер зі сторінок енциклопедії нам посміхався втративший на фронті руку старійшина українських спортивних журналістів Кім Пушкарьов, однією рукою, яку війна пощадила, вистукує на друкарській машинці свої прекрасні статті та книги» [163].

Тв.: в українській спортивній періодиці: Вихователь гімнастів («Фізкультура і спорт», 1957, № 1), Секрет шофера («Фізкультура і спорт», 1957, № 5), Два новоріччя («Фізкультура і спорт», 1957, № 12), Рекорд і талант («Фізкультура і спорт», 1958, № 11), Триумф радянських гімнастів («Фізкультура і спорт», 1958, № 8), Шляхи майстрів («Фізкультура і спорт», 1959, № 8), На великому килимі («Фізкультура і спорт», 1959, № 2), 7 років і два дні («Фізкультура і спорт», 1959, № 10), Знайомі слова («Фізкультура і спорт», 1959, № 12), До воріт 25 метрів («Фізкультура і спорт», 1960, № 5), Школи чемпіонів («Фізкультура і спорт», 1960, № 12), Що готують гіганти? («Фізкультура і спорт», 1960, № 7), Воля бійця («Радянський спорт» за 6 листопада 1960), Круг боротьби («Радянський спорт» за 1 вересня 1961), Рекорд і пауза («Фізкультура і спорт», 1961, № 3), Рекордсмени мимоволі («Фізкультура і спорт», 1961, № 12), Репліка з чемпіонату («Фізкультура і спорт», 1961, № 3), Твоя команда («Фізкультура і спорт», 1963, № 11), Ринг в Москві, погляди на Токіо («Фізкультура і спорт», 1963, № 7), Майстри і лідери («Фізкультура і спорт», 1963, № 8), Дні «королеви спорту» («Фізкультура і спорт», 1963, № 9), Створення фільму («Фізкультура і спорт», 1963, № 5), Майстер здоров'я («Фізкультура і спорт», 1963, № 1), Еліксир бадьорості («Фізкультура і спорт», 1964, № 6), Золоті міста («Фізкультура і спорт», 1964, № 12), Мовчазні учасники («Фізкультура і спорт», 1964, № 8), Тонка механіка («Старт», 1965, № 1), Таланти лежать глибоко («Старт», 1965, № 4), Новачки і олімпійці – поруч («Старт», 1965, № 5), Юні наступають («Старт», 1965, № 10), Сказавши «А» («Старт», 1965, № 10), Будні майора Бугрова («Старт», 1965, № 11, 12), Знайти себе («Старт», 1966, № 10), На велику воду («Старт», 1966, № 8), Дівчина з характером («Старт», 1966, № 12), В столиці Спартакиади («Старт», 1966, № 4), Під стягом єдиним («Старт», 1967, № 11), Коли співають вітрила («Старт», 1967, № 7), Рекордсмени трьох Спартакиад («Старт», 1967, № 6), Новорічний КВН («Старт», 1967, № 1), Авангардівці («Старт», 1968, № 10), Перший матч («Старт», 1968, № 4), Не числом – вмінням («Старт», 1969, № 2), І звівсь Палац («Старт», 1969, № 6), Табір у «Чорноморці» («Старт», 1969, № 8), 10 секунд («Старт», 1969, № 10), Третій на п'єдесталі («Старт», 1969, № 12), «Королева» без резиденції («Старт», 1970, № 10), Чемпіон з «Кочегарки» («Старт», 1970, № 8), Стріл рекордний спів («Старт», 1971, № 7), Уперше – перші! («Старт», 1971, № 9), Психологія рекорду («Старт», 1971, № 3), Повір у себе! («Старт», 1971, № 10), Богатир («Старт», 1971, № 5), Чого ти шукаєш? («Старт», 1971, № 1), Суперництво – дружбі не завада («Старт», 1971, № 10), 3 юності і назавжди (нарис про ветерана спорту О. Канакі) («Спортивна газета», 1971, за 6 лютого), Побудь на самоті («Старт», 1973, № 4), Закоханий («Старт», 1973, № 2), До останнього кроку («Старт», 1973, № 6), На порозі звершень («Старт», 1973, № 12), Перемагали – бійці! («Старт», 1973, № 9), Якщо ти боєць... («Старт», 1974, № 9), Шукач («Старт», 1974, № 4), Рік великих стартів («Старт», 1975, № 1), Шукай свій шлях («Старт», 1975, № 10), Ритми життя («Старт», 1975, № 9), Проблеми і роздуми («Старт», 1975, № 6), Чемпіон – учень чемпіона («Старт», 1976, № 10), На татамі – Сергій Новиков («Старт», 1976, № 12).

Тв.: в російській спортивній пресі: Упорство, воля, талант («Спортивная жизнь России», 1957, № 8), Арифметика борца («Фізкультура и спорт», 1961, № 5), Три заповіді («Фізкультура и спорт», 1962, № 1), Трудный путь («Спортивная жизнь России», 1962,

№ 5), Простые секреты («Легкая атлетика, 1962, № 8), На правом фланге («Физкультура и спорт», 1962, № 10), Поколение победителей («Легкая атлетика, 1965, № 2), Ветры дуют не так... («Спортивные игры», 1965, № 11), Многообещающее многообразие («Физкультура и спорт», 1968, № 2), Традиция побед («Легкая атлетика», 1969, № 11), Полезное совмещение («Спортивные игры», 1969, № 11), Колос из «Колоса» («Легкая атлетика», 1970, № 1), Год из жизни Валерия Борзова («Легкая атлетика», 1973, № 4).

Тв.: в інших періодичних виданнях на спортивну тематику: Прозора броня («Знання та праця», 1957, № 3), Під захистом «АПБ» («Знання та праця», 1957, № 4), Дитина кібера: Науково-фантастичне оповідання («Ранок», 1971, № 1), Народження чемпіона: Нарис («Дніпро», 1970, № 9), Де ти, друже?: Фантастичне оповідання («Знання та праця», 1971, № 9), Про що співають стріли: Нарис («Ранок», 1971, № 1), У кількох вимірах: Нарис («Дніпро», 1972), Дві «Кочегарки»: Нарис («Наука і культура», 1975)

Радченко Людмила (24.01.1932, Київ) – метр української спортивної журналістики радянського періоду та періоду незалежності, журналістка часописів **«Спортивна газета»** (1934–2008), **«Фізкультура і спорт»** (1922–1939), багаторазова чемпіонка та рекордсменка України з легкої атлетики, член клубу «Спартак», майстер спорту, 5-й призер з легкої атлетики XVII Олімпійських ігор у Римі (1960), член спілки журналістів СРСР (1969), Заслужений працівник культури УРСР (1984), ветеран праці (1987), найстарший член Асоціації спортивних журналістів України, заслужений працівник фізичної культури і спорту України, стипендіат Кабінету Міністрів України як діяч фізичної культури і спорту (2009), член президії федерації легкої атлетики, член НОК України двох перших скликань, лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ та КАСЖ» (2001), у номінації «За честь і гідність у спортивній журналістиці» (пам'ятна нагорода АСЖУ імені Ігоря Заседи, 2005) та номінації «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2012), лауреат конкурсу серед спортивних журналістів «Олімпійці України» номінації «За вірність та видатні досягнення у спортивній журналістиці» (2001), кращий спортивний журналіст року в конкурсі «Україна Олімпійська» в номінації «За відданість олімпійському руху» (2006), переможець конкурсу серед журналістів на кращу публікацію/кращий сюжет про легку атлетику (2009), нагороджена Почесною Грамотою Президії ВР УРСР (1960), медаллю «На пам'ять 1500-ліття Києва», (1982), срібною медаллю ВДНГ СРСР (1986). Авторка книги «З фізкультурою дружимо» (1984) та літературного запису «От надежды до победы» (1985). Понад 40 років працювала в спортивній журналістиці.

У 1950–1955 рр. навчалася в Київському інституті фізичної культури і спорту (спеціальність – «Викладач фізичного виховання»). У 1962–1966 рр. навчалася на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. З квітня 1966 р. – роз'їзний кореспондент «Спортивної газети». З березня 1972 р. – на посаді старшого літпрацівника, з грудня 1973 р. – завідувача відділу учнівської молоді «Спортивної газети». З листопада 1988 р. – старший кореспондент при редакторі, а з 1992 р. – оглядач «Спортивної газети».

Редакція сайту Федерації легкої атлетики України так характеризує Людмилу Радченко: «Свій шлях у спорті вона починала зі спортивної гімнастики. Легкою атлетикою захопилася тільки в дев'ятому класі. Зараз вона згадує з посмішкою, як два перших курси в інституті фізкультури поєднувала дві спеціалізації. І тільки коли сили закінчувалися, їй довелося зробити вибір. Вибір на користь Королеви Спорту, якій згодом ця невгамовна жінка присвятила все своє життя. Набагато пізніше в 1952-му була збірною СРСР, куди Людмила Радченко потрапила висотницею, а вже через 8 років

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

стартувала на Римській Олімпіаді, правда, в секторі для стрибків у довжину. В Україну Людмила Миколаївна повернулася без медалі, але з п'ятим місцем, яким багато наших сучасників хизувалися б, як головним надбанням життя. А вона, якщо і розповідала про свої перші і єдині Олімпійські Ігри, то зовсім в іншому світлі... У 1962 р., народивши сина, Радченко швидко набула колишньої спортивної форми, але спорту великих досягнень воліла папір і ручку. Закінчивши відділення інституту журналістики, Людмила Миколаївна стала журналістом, харизматичним і самовідданим своїй новій роботі У «Спортивній газеті» вона пропрацювала 42 (!) роки, і, вірю, працювала б там і зараз, якби газета продовжила своє існування.

Говорячи про свої плани Л. Радченко відзначала: «Я не хочу визнавати років, бо не відчуваю їх тією мірою, якою це відчувають багато моїх однолітків. Якби «Спортивна газета» не припинила своє існування кілька років тому, я б досі працювала в ній, не покладаючи рук. Я людина творча – мені хочеться жити по-справжньому і робити те, що я люблю і вмю. Поки моя задумка з книгою перебуває на початковому етапі. Я просиділа в архівах, в бібліотеках, перегортаючи тисячі сторінок різноманітних видань, включаючи і свою рідну газету, і виявила, наскільки мізерною є інформація про наших тренерів. Про спортсменів пишуть багато, а тренери залишаються в тіні. Я переглянула купу матеріалів і практично ніде не зустріла повноцінних оповідань про тренерів, як про особистостей. Переважно – це статті про погляди наставників на технічні аспекти видів, на методику підготовки, на своїх підопічних, і ні слова про особисте життя. Утім, у 1970-ті не було прийнято розпитувати тренера про його долю, про його сходження, про його почуття. Його життя було табу для громадськості. Тоді ми не могли писати те, що дозволено до друку сьогодні. З тренерами мені легко говорити. Це цікаві та думаючі особистості, з величезним багажем знань, з умінням цінувати кожен день, які вижили в найскладніших життєвих ситуаціях. З цими людьми я спілкуюся однією мовою» [193].

Тв.: На порозі («Фізкультура і спорт», 1963, № 11), Одинадцять зусилля («Старт», 1965, № 10), Один з п'ятьох («Старт», 1968, № 8), Романтика розрахунку («Старт», 1969, № 10), Золото найвищого гатунку («Старт», 1971, № 3), Міжвузівські центри – здобутки і прорахунки («Старт», 1977, № 8), Добрий початок («Старт», 1978, № 5), Її перша любов («Старт», 1978, № 8), ... І вітер в обличчя («Старт», 1978, № 9), Все починалося в школі («Старт», 1979, № 2), Коли живеш мрією... («Старт», 1980, № 10), Як гартується старшокурсник («Спортивна газета», за 7 січня 1984), За чіткою системою, Такт і контакт («Спортивна газета», за 22 березня 1984), Спартаківські прогресори («Спортивна газета», 2001, 25 груд.), Три «бойові» дні в «Соколі» («Спортивна газета», 2005, 29 бер.), Рибалко: «Наукою займаюся після Олімпіади» («Спортивна газета», 2007, 3 серп.), Наухатко: «Наступного року Київ прийме ЧС» («Спортивна газета», 2007, 18 груд.), Відкриття як історичне шоу («Спортивна газета», 2008, 15 серп.).

Римаренко Петро (Гостомель) – провідний автор спортивних газет «Стадіон» (1991–1994), «Український футбол» (1991 – н. ч.), футбольний оглядач популярної суспільно-політичної масової газети «Молодь України», завідувач відділу футболу цієї газети, головний редактор та спортивний оглядач газети «Зірка», автор книг «Таємниці шахового поля» (1984, у співавторстві з О. Костюченком), «Спорт на Україні» (1988), «Шаховий дивосвіт» (1989, у співавторстві з О. Костюченком), співавтор збірки нарисів «Вратарская площадка. Знаменосцы спорта» (1985). У 2000 р.

у газеті «Правда України» був надрукований некролог «Памяті Петра Римаренко». У 2000-х рр. НСЖУ започаткувало творчий конкурс «Найкращий футбольний оглядач» (ім. П. Римаренко), віддавши данину пам'яті відомому футбольному журналістові (одним з перших лауреатів цього конкурсу став кореспондент газети «Спорт-арена» Р. Сморжевський у 2002 р.).

Характеризуючи популярність та значення Петра Римаренка в історії спортивної преси України, І. Лубченко відзначив: «У «Молоді України» у нас працював Петро Римаренко. Журналіст від Бога. Але його коником був футбол. Яюсь я поїхав у район, зустрічаюся з читачами. Мене запитують: «А ви правда працюєте в «Молоді України»?» Кажу: «Так, я її редактор». «А Ви знаєте Петра Римаренка?» – «Ну, звичайно, я ж редактор». Тільки після цього мене стали слухати. Його репортажі про футбол мали для людей дуже велике значення» [254].

У іншому матеріалі «Щербицький уволити мене из «Молоді України» из-за того, что мы воспели киевское «Динамо» І. Лубченко наголошував «Спортивний оглядач у нас був дуже сильний – Петро Римаренко. Думаю, багато хто пам'ятає його публікації. Одного разу на зустрічі з читачами в сільському клубі я відповідав на запитання. Піднімається хлопчик: «Так ви редактором «Молоді України» працюєте? – «Так – відповідаю – працюю». «І Ви що, знайомі з Петром Римаренком?» «Уяви собі, знайомий! Він мій заступник, підписує зараз за мене номер». Петро Римаренко завше їхав на стадіон, де йшов футбольний матч. А у нас вже була майже готова «болванка» репортажу на цілу шпальту про цей матч (що тільки починався). Римаренко знав все і про команди, і про гравців, їх історію. Після матчу залишалося вписати хіба що пару абзаців про перебіг подій на футбольному полі і рахунок. Найцікавіше, що рахунок він теж завчасно писав. І коли хто-небудь з колег брав цю, заздалегідь зверстану шпальту, в нього очі лізли на лоб: звідки, мовляв, автор знав результат?» [272].

Про резонансність публікацій П. Римаренка свідчить В. Кулеба: «Центральна (московська) преса уважно стежила за тональністю футбольних репортажів у республіканській періодиці, щоб там не надто захвалювали київське «Динамо», його гравців і тренерів, і час від часу «ставила на місце» тих, що зарвалися, «старших побратимів», колег. Бувало – і не один раз – коли після публікацій центральної преси українські журналісти, що «проштрафилися» опинялися без роботи. Тут на пам'ять першим спадає на думку приклад з Петром Римаренко з «Молоді України». У його статті «Десята вершина» (до чергової перемоги «Динамо» в чемпіонатах СРСР) «колеги в погонах» з Москви виявили прояв «українського буржуазного націоналізму», що на ті часи вважалося тяжким злочином на ниві ідеології, за який могли і далеко заслати» [120].

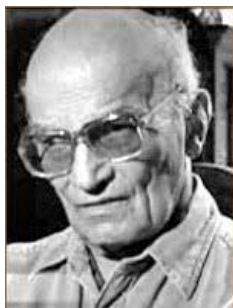
Зосима Синицький

Синицький Зосима (30.04.1904, Гомель, Білорусія – 14.12.1994, Київ) – відомий автор спортивних часописів УРСР 1920–1930-х рр. «Динамо» (1928–1933), «Спорт» (з 1931 по 1935 – «Фізкультурник України») (1922–1941), «Фізкультура і спорт» (1922–1999), відомий спортсмен (важко- та легкоатлет, чемпіон СРСР з важкої атлетики 1926), тренер з легкої атлетики, Заслужений майстер спорту СРСР (1945), заслужений тренер СРСР (1956), викладач, завідувач кафедри легкої атлетики у Харківському інституті фізичної культури упродовж 1934–1937, у Київському державному інституті фізичної культури протягом 1947–1972, активний пропагандист легкої атлетики, фундатор харківського «Динамо», нагороджений

орденами Трудового Червоного Прапора (1957) та Знаком Шани (1960). У 1937 р. репресований сталінським режимом, ув'язнений як «ворог народу», в т. ч. за свою журналістську діяльність у харківському часописі «Динамо». Звільнений у 1947 р. за клопотанням своєї дружини Зої Синицької (багаторазової чемпіонки з легкої атлетики, призерки міжнародних та всеукраїнських змагань). З 1957 по 1980 рр. активно співпрацював з часописом «**Фізкультура і спорт**» («**Старт**»), вів рубрику «Наш клуб здоров'я. В союзі з ГПО».

Автор книг: «Легкоатлетические метания» (1952), «Тренировка легкоатлетов зимой на открытом воздухе» (1956), «Лёгкая атлетика» (1978), редактор книги «Специальные упражнения легкоатлетов» (1962).

Тв.: «Ещё и ещё раз о детях (Перестроить физкультурную работу среди детей)» («Динамо», 1933, № 19–20), Мій кидок м'яча («Спорт», 1936, № 7), Вчіться метати спис («Фізкультура і спорт», 1957, № 5), Старти найсильніших («Фізкультура і спорт», 1957, № 3), Тренування легкоатлета з штангою («Фізкультура і спорт», 1958, № 3), Воля – це впевненість («Фізкультура і спорт», 1959, № 6), Останнє зусилля («Фізкультура і спорт», 1960, № 2), Кому як зручніше («Старт», 1965, № 6), Слон чи кінь? («Старт», 1965, № 11), Весняний настрої («Старт», 1967, № 3), Фізкультура приходять у наш дім («Старт», 1967, № 7), Вирішальний сезон («Старт», 1970, № 7), Спортсмен порушив режим («Старт», 1975, № 3), Честолюбство – достойність чи вада? («Старт», 1975, № 4), В союзі з ГПО («Старт», 1976, № 2, 6, 8).

Анатолій Чайковський

Чайковський Анатолій (29.03.1931, Київ) – *видатний спортивний журналіст СРСР та УРСР*, один з провідних авторів «**Спортивної газети**» (1934–2008), спортивний оглядач газети «**Молодь України**», власний кореспондент газети «**Советский спорт**» (Москва) у **Києві**, пізніше працював у центральному апараті «**Советского спорта**», головний редактор та кореспондент часопису «**Физкультура и спорт**» (Москва, обіймав посаду з 1972 по 1992 рр.), заслужений працівник фізичної культури Росії (1999), тривалий час був членом президіуму Федерації спортивної преси СРСР, очолював прес-служби багатьох чемпіонатів світу, Європи та Спартакіади народів СРСР, автор низки книг, зокрема: «И мастерство, и вдохновение» (1976), «Ирина Роднина» (1977), «Волшебная восьмерка: документальная повесть о Н. А. Панине-Коломенкине» (1978), «Фигуры на льду» (1978), «Здравствуй, Олимпиада!» (1980), «Искусство быть здоровым» (1984), автор детективної повісті «И он ушел», автор книг-фотоальбомів «Остановись, мгновение» (1968), «Людмила Пахомова и Александр Горшков» (1978), «Сила в движении» (1984), «Игры и люди. Сеул» (1989), «Огонек над стадионом» (1988), співавтор книг «Энциклопедический словарь юного спортсмена» (1979, у співавторстві з І. Сосновським), «На аренах Московської Олімпіади» (1982, у співавторстві з Б. Нартовським та О. Башкатовим) та збірки нарисів «Невыдуманные истории» (1968), автор літературних записів до низки книг, сценаріст документальної кінострічки «Динамо – сила в движении» (1983), нагороджений орденами Дружби народів, медалями та почесними знаками.

Своїм Учителем та названим старшим братом у журналістиці Анатолій Чайковський називає Аркадія Галинського.

У 1936 р. вступив до 136-ої київської школи. У роки Великої Вітчизняної війни був евакуйований разом з родиною до Уфи, а в 1944 р. повернувся до Києва. У 1953 р.

закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. З 1949 р. друкувався у «Київській правді» та працював на республіканському радіо. Уже під час навчання в університеті активно займався спортом: боксом, баскетболом, плаванням, альпінізмом. Потім працював літературним працівником відділу сільської молоді та спортивним оглядачем газети «Молодь України», а з 1954 р. – обіймав посаду завідувача відділу оборонно-спортивної роботи у «Молоді України» та був одним з провідних авторів «Спортивної газети». У 1958 р. стає власним кореспондентом московської газети «Советский спорт» у Києві. З 1966 р. переїздить до Москви і працює у центральному апараті «Советского спорта»: спочатку завідувачем відділу інформації, заступником редактора загального відділу, пізніше на посаді редактора відділу спортивних ігор. Протягом 1972–1992 рр. – головний редактор журналу «Физкультура и спорт» (Москва), і саме під час керування часописом А. Чайковського, журнал досягає півтора мільйонного накладу. Перебуваючи у Москві, близько 15 років був членом президіуму Федерації спортивної преси СРСР, очолював прес-служби чемпіонатів світу, Європи. У 1980 р. під час Олімпійських ігор у Москві очолював прес-службу на Центральному стадіоні, за що нагороджений орденом Дружби народів. З 1993 р. – голова редакційної ради часопису «Физкультура и спорт» (Москва), став ініціатором випуску «Золотий бібліотеки здоров'я».

В. Рауш у матеріалі «Летописец» називає А. Чайковського «легендою спортивної журналістики» [197]. Характеризуючи роль А. Чайковського в історії спортивної журналістики України, автори сайту reoples.ru у рубриці «Знаменитости» відзначили: «Протягом 1954–1958 рр. А. Чайковський написав та надрукував сотні репортажів, статей, нарисів про український спорт, його найкращих представників. У ці роки у якості спеціального кореспондента він працював на I Спартакіаді народів СРСР, на Всесвітньому фестивалі молоді і студентів у Москві. Не раз йому доводилося виїжджати на найбільші республіканські і всесоюзні змагання. До 1958 р. А. Чайковський стає провідним спортивним журналістом України. Як це було прийнято в ті роки, молодий журналіст був помічений центральною спортивною газетою СРСР «Советский спорт» і в 1958 р. був запрошений на роботу керівництвом газети в якості власного кореспондента в Україні. Це був уже якісно новий рівень, бо думки, оцінки, спостереження журналіста центральної газети ставали відомі мільйонам людей усього СРСР. Керівником корпункту «Советского спорта» в Україні був видатний журналіст Аркадій Галинський. Його статтями та фейлетонами в «Літературній газеті» і «Правді» зачитувалися всі. Але одного прекрасного дня Галинський вирішив цілком присвятити себе спортивній журналістиці. Прихід такого майстра (а слідом за ним ще кількох найбільших асів загальнополітичної журналістики) надав спортивній журналістиці зовсім нового, більш вищого, ніж раніше, рівня. Наклад «Советского спорта» (насамперед за рахунок співпраці з виданням А. Галинського та А. Чайковського) зростав на очах і досяг декількох мільйонів передплатників, що зробило цю газету найтиражнішою у світі.

Український корпункт у підсумку став лідируючим у газеті. Усі номери, в яких друкувалися статті, репортажі, нариси Галинського і Чайковського, йшли на розхват. Починаючи з 1959 р., Анатолій Чайковський щорічно виїжджав у якості спеціального кореспондента «Советского спорта» на найбільші міжнародні змагання. Його репортажі розповідали про чемпіонати світу та Європи з хокею, баскетболу, фігурного катання, волейболу, гандболу, швидкісного бігу на ковзанах, легкої атлетики. Будучи спецкором газети, Чайковський працював на зимових олімпійських іграх в Інсбруці (1964), Греноблі (1968), Саппоро (1972). Згодом йому вдалося висвітлювати «Білі Олімпіади» ще п'ять разів, чотири рази працювати на літніх Олімпійських іграх» [80].

Пригадуючи найвидатніших спортивних журналістів України, відомий критик С. Случевський писав: «В "Советском спорте" я насамперед шукав статті українських

кореспондентів: з Києва – Анатолія Чайковського і Г. Борисова (в житті – Бориса Гопніка), з Одеси – Олександра Башкатова, з Харкова – Юрія Грота» [218].

У своїх спогадах про те, як прийшов у спортивну журналістику і про журналістську творчість, А. Чайковський відзначив: «У спортивну журналістику я прийшов тому, що в той час вона вважалася елітарним заняттям – цензура в ній була мінімальною. Як матч закінчився, так ти і написав. Тому в спорт перейшло багато першокласних асів журналістики із загальнополітичних газет. У тому ж «Советском спорте» працювало кілька «правдистів» ... Мені не дуже подобалося робити інтерв'ю, а ось нариси стали моїм коником. Я слухав спортсменів, намагався проникнути в їх характер, сутність, а потім викладав матеріал очима свого героя, фактично перевтілюючись у нього. Цим методом я користувався і пізніше, коли робив літературні записи Білоусової і Протопопова, Родніної і Зайцева, Пахомової і Горшкова. Нарис допомагав мені повністю влізти в шкуру спортсмена, зберігаючи при цьому авторське «я». Ці два напрями дозволяли мені писати книги, які були дуже популярними. Практично я став родоначальником нового жанру... У той час слово спортивного журналіста коштувало дуже дорого. Тренери та спортсмени бігали за кореспондентами і просили, щоб з ними зробили інтерв'ю, а не навпаки. У ті часи мене вважали одним з провідних журналістів країни» [80].

Михайло Чернічкін

Чернічкін Михайло (01.11.1946, Вишгород) – один з найвидатніших фотожурналістів в історії спортивної журналістики України, фотокореспондент часописів «Спортивна газета» (1934–2008), «Мой спорт» (2002–2008), сайту «Фотолента», головний редактор журналів «Мой спорт», «Новинар», «Ukraine 2012», фотожурналіст інформагентств ТАРС, РАТАУ, ДНАУ, з 2000-х рр. фотокореспондент інформаційного агентства Reuters, PHL, УНІАН, автор фотоілюстрацій в британських газетах «Financial Times», «The Guardian», «The Times», заслужений діяч мистецтв України, заслужений працівник культури України, заслужений журналіст України, член Національної спілки журналістів України та Асоціації спортивних журналістів України, лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Найкращий фотокореспондент АСЖУ» (2002, 2013), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Олімпійська вершина» (за прекрасну роботу в освещенні ХХ зимних Олімпійських ігор в Турині (Італія) (2006), лауреат конкурсу «Олімпійці України 1952–2002» у номінації «Найкращий журналіст» (2002), лауреат конкурсу «Україна Олімпійська» у номінації «Найкращий спортивний фотожурналіст» (2007). Спеціалізується на зйомці футболу, гімнастики, атлетики, тенісу.

М. Чернічкін – випускник курсу Ірини Пап (найвідомішої жінки-фотографа УРСР). Його перші фотознімки друкуються у «Спортивній газеті» з 1968 р., офіційно працює фотокором з 1976 р. Знімав Спартакіади народів СРСР, Олімпіаду–80 у Москві, Перші ігри доброї волі та велогонку Миру в 1986 р., був офіційним фотокореспондентом України на Олімпійських іграх у Пекіні та Лондоні. У 2000-х рр. проводилися авторські фотовиставки М. Чернічкіна у Києві, що користувалися неабиякою популярністю: «Возрождение футбола» (2000), «Мгновения Олимпиады 2010» (2010), «Олімпійська мозаїка» (2012) та спільна польська-українська фотовиставка за участі М. Чернічкіна «Євро: дві країни – одна історія», присвяченої європейському футбольному чемпіонату «EURO–2012» (разом з польськими фотожурналістами М. Форецьким та А. Нуркевичем).

Має 45-річний досвід роботи фотокореспондентом. Викладає у Київському національному університеті культури і мистецтв в Інституті кіно і телебачення на кафедрі операторської майстерності, де читає такі дисципліни: «Комп'ютерна фототехніка», «Основи журналістики», «Майстерність фотохудожника», «Практична фотографія», «Сучасні тенденції фотомистецтва», завідувач кафедри акторів кіно. У 2016 р. в київському Метрополітені на ст. м. «Олімпійська» репрезентував авторську фотовиставку – «Олімпійська мозаїка».

Характеризуючи творчість фотокореспондента М. Чернічкіна, український письменник О. Михед відзначив: «Для Михайла Чернічкіна, суперпрофі радянської та української репортажної фотографії, – футбол та інші види спорту – це справжня релігія. Михайло Іванович відвідав кілька Олімпіад у якості офіційного фотографа» [68].

Досить значущим та раритетним явищем у спортивній періодиці є династія спортивних журналістів. Яскравим прикладом спортивної династії в українській фотожурналістиці виступають батько Михайло Чернічкін та сини Іван та Костянтин Чернічкіни.

Іван Яремко

Яремко Іван (6.01.1943, м. Дрогобич, Львівщина) – метр вітчизняної журналістики, провідний автор видань «**Спортивна газета**» (1934–2008), «**Український футбол**» (1991 – н. ч.), «**Спорт-Експрес в Україні**» (1991 – н. ч.), «**Олімпійська арена**» (1995 – н. ч.), «**Ладья (Шахматы, шашки, игры)**» (2001 – н. ч.), «**Спортивка**» (2004 – н. ч.), провідний журналіст іноземних спортивних видань «**64-Шахматное обозрение**», «**Советский спорт**», «**Спорт-Експрес**» (усі – Росія), «**Przegląd Sportowy**» (Польща), автор українських часописів «**Високий Замок**», «**Львівська газета**», «**Молода Галичина**», «**Суботня пошта**», «**Тижень**», «**Поступ**», «**Вільна Україна**», «**Свобода**» (США), історик спорту, архівіст, письменник, блогер, член Національної спілки журналістів України та Асоціації спортивних журналістів України, виконавчий директор обласного відділення НОК України, старійшина львівських спортивних журналістів, лауреат конкурсу «**Людина футболу Львівщини**» (1999), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «**Зал слави. Золотий фонд АСЖУ**» (2004), переможець конкурсу НОК України «**Найкращий знавець олімпізму**» (2006), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «**За відданість олімпійському руху**» (2008), лауреат Асоціації спортивних журналістів України «**За вірність спортивній журналістиці**» (2011). Автор книг «**Карпати**» Львів» (1990, у співавторстві з І. Салом), «**Романтик шахів та його епоха. Степан Попель**» (2009), «**100 персон львівського спорту**» (2010), «**100 років львівського олімпізму**» (2011), «**Персони львівського футболу 1894–2019**», «**100 футболістів Львова**» (2012), «**Золотий м'яч веселим пером**» (2012). Брав участь у підготовці до друку таких книжок, як: «**Шахи в Україні**» Ю. Семенка (Німеччина), «**Партії та розповіді шахіста з Америки**» О. Поповича (США), автор низки довідників, статистичних календарів про футбольні змагання, досліджень про львівських шахістів довоєнного періоду та українських шахістів в еміграції (США, Канада, Австралія).

У 1965 р. закінчив Львівський політехнічний інститут за спеціальністю «Інженер-електромеханік». Усе життя працював у спортивних часописах. З 2001 по 2010 – виконавчий директор Національного Олімпійського комітету України у Львівській області, член комісії «**Засоби масової інформації і пропаганди олімпійського руху**»

НОК України. Активно співпрацює з інтернет-ЗМІ, веде рубрику про видатних спортсменів Львова на сайті <http://www.noc.lviv.ua/>, дописує до рубрики «Ми пам'ятаємо» на [zaxid.net.](http://zaxid.net), журналіст проєкту «Шахові Леви». Майже 50 років працює на ниві спортивної журналістики.

Характеризуючи І. Яремка, В. Гінда відзначає: «Іван Ярославович – відомий спортивний журналіст, історик, архівіст. Він одним із перших в Україні почав висвітлювати питання спорту в окупованій німцями Галичині. Саме завдяки його публікації широкий загал в Україні дізнався про львівський «матч смерті». Він просто-таки «ходяча енциклопедія» галицького спорту» [49].

Іван Яремко автор колекції дружніх шаржів про львівських, українських та світових футбольних зірок «Футбольні зірки на вістрі олівця». Його колекція дружніх шаржів унікальна і налічує близько 30 тисяч одиниць, а 506 із них – з автографами зображених осіб. Більшість шаржів він власноруч змалював чи зберіг із найрізноманітніших джерел: книжок, часописів, архівних українських та закордонних газетних зшитків, інтернету.

Тв.: Нова зірка бразильського футболу («Старт», 1971, № 8), Атакуючий стопер («Старт», 1973, № 6), Зі Львова у світ: особистість у футболі (про Казімежа Гурського) («Молода Галичина», 2003, 30 вересня), Він створив львівські «Карпати»: про Є. П. Лемешка («Молода Галичина», 2000, 16 грудня), Львів'янин, який забивав «Ювентусу»: Олександрові Скоценю – 85 років! («Молода Галичина», 2003, 5 серпня), Футбол приніс йому славу: постаті львівського спорту («Молода Галичина», 2000, 12 лютого).

1.5. Провідні спортивні журналісти України періоду незалежності (стара і молода гвардії)

Тут об'єднані провідні спортивні журналісти України сьомого (1991–1998 – зародження й формування спортивної періодики незалежної України) та восьмого (1999–2014 – час розквіту спортивної преси в незалежній Україні, її реформування та модернізації) періодів. Також до цієї плеяди журналістів ми включаємо тих, діяльність яких припала на радянський час, але більша частина їх професійної діяльності припадає на період незалежності. У цей час зростають наклади й періодичність спортивних мас-медіа, спортивна преса набуває елементів жовтизми (сенсаційність, скандальність, втручання в інтимне життя спортсменів). Особливість журналістів цієї плеяди це акцентування на інформаційно-аналітичну жанрову медіаплатформу, освоєння нових ніш в спортивній пресі (створення медіа про теніс, гольф, йогу та бодібілдинг, кінний, лижний та водний спорт, екстремальний туризм, гіпертрофія футбольних видань тощо), створення глянцевого видання, оптимізація контенту, інфографіки, дизайну та поліграфічного вектору, вироблення нового газетного стилю матеріалів, що відрізняється розмовністю, динамічністю, художньо-публіцистичністю, жвавістю, критичністю, нешаблонністю, співіснування на медіаринку рівною мірою успішних україно- та російськомовних спортивних видань.

До старої гвардії цього списку визначних персоналій (що захопили радянський час) ми відносимо А. Білоножка, В. Боденчука, М. Бочка, В. Валерка, В. Казимирова, Є. Карельського, Ю. Кармана, І. Лінника, М. Моторного, Г. Нечаєву, В. Рекунова. Серед специфічних рис цього періоду слід виділити спортивну журналістську династію (батька та сина – Валерія та Артура Валерків), одіозного А. Франкова, головного редактора журналу «Футбол», що заснував мережу футбольних ЗМІ, зокрема

«Футбол: жизнь немыслима без футбола» (2003–2010-ті), «Футболклуб: журнал для тех, кто любит футбол» (2006–2010-ті), «Футбол-спецвыпуски: Еврокубки» (2006 – н. ч.), «Футбол-спецвыпуски: Национальные чемпионаты Европы» (2008 – н. ч.), «Великие клубы» (2005–2008), «Великие сборные» (2006), «Футбол-спецвыпуски: истории жизни и футбольных достижений выдающихся спортсменов» (2007–2008), «Совершенно секретно: Футбол» (2009 – н. ч.) «Футбол XXI века» (1997–1998) тощо. Окремо варто відзначити плідну діяльність журналістів спортивної піарністики (клубних журналів футбольних клубів, зокрема Р. Мармазова, Ю. Назаркевича та М. Несенюка), заснування А. Коломійцем низки видань з колекціонування футбольних атрибутів, зокрема Бюллетень футболофила» (1991–1993), «Футболофил» (1993–1997), «Футболофил-ревью» (2000–2002), дует журналістів Ю. Сосновського та Ю. Пільчевського, що створив низку популярних спортивних ЗМІ «Весь спорт» (2000–2004), «Tennis Club» (2002 – н. ч.), «Теннис» (2002–2008), «МегаСпорт» (2003–2006), «Tennis.ua» (2009–2010), «Tennis Club» (2002 – н. ч.), «Теннис» (2002–2008), «Ukraine–2012». Особливо виділяється серед плеяди молодого гвардії відомий футбольний телекоментатор, футбольний експерт і журналіст газетних спортивних видань В. Вацко. Важливу роль у цьому списку посідають регіональні журналісти, що стали каталізаторами розвитку спортивної журналістики в регіонах, зокрема: О. Бабешко, Е. Кисельов, Ю. Юріс (Донецьк), Д. Москаленко (Дніпро), Г. Мазурашу (Чернівці), А. Білоножко (Миколаїв), В. Гаджега (Ужгород), В. Кульчицький, М. Співаковський, Ю. Усатюк (Одеса) тощо. У цьому чоловічому списку вирізняється і талановита жінка Г. Нечасва, провідна авторка часописів «Спортивна газета» (1934–2008), «Фізкультура і спорт» (1922–1999) з 1981 р. – головна редакторка і авторка журналу «Олімпійська арена» (1995 – н. ч.). Загалом до цього списку ми включаємо 36 спортивних журналістів, які пропрацювали в радянський період менше 18 років.

Олексій Бабешко

Бабешко Олексій (08.05.1955, Слов'янськ Донецької області) – видатний донецький спортивний журналіст, автор видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Шахтёр» (газета ФК «Шахтар») (2002–2006), «ФК Шахтёр-ежегодник» (2004–2014), «Мой Шахтёр» (2006–2009), «Шахтер» (журнал ФК «Шахтар») (2007 – н. ч.), «Футбол в лицах» (2005–2009), «Фізичне виховання в школі» (з 2012 «Фізичне виховання в сучасній школі») (1995 – н. ч.), журналіст сайту terrikon.com, історик та статистик футболу, автор серії довідників «Все матчи "Шахтёра" 1936–2004 гг.»

(видається з 1977), автор книг «Донецкий футбол. XX век» (1988, у співавторстві з М. Левицьким), «"Шахтер"» (Донецк). История команды. 1936–2006» (2006), «Виталий Старухин: играю головой» (2007), «Скандалы и трагедии украинского футбола» (2010), «Шахтер» 75 лет 1936–2011» (2011), «Старый-старый футбол Донецкого края: 1900–1935» (2014), автор довідника «Кто есть кто. Футболисты "Шахтера". Статистический справочник» (2005) та низки програм про матчі донецького «Шахтаря».

Закінчив Київську аграрну академію. У 1990-х рр. працював директором ліцею № 148 у м. Олександрівці Донецької області. З 2000-х рр. – директор ТОВ «Серп і молот плюс». Був депутатом Харківської міськради, облради. З 12 років захоплюється футбольною статистикою. Історією футболу займається з 1967 р., а статистикою – з 1975 р., детально вивчав архіви Донецька, Києва про історію донецького футболу. З середини 1970-х рр. бере активну участь у підготовці матеріалів для футбольних програм та довідників. З 1980-х рр. дотепер активно друкується в регіональних

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

(«Шахтёр» (газета ФК «Шахтар»), «ФК Шахтёр-ежегодник», «Мой Шахтёр», «Шахтер» (журнал ФК «Шахтар»), «Футбол в лицах») та всеукраїнських («Спортивна газета», «Фізичне виховання в школі») виданнях.

Анатолій Білоножко

Білоножко Анатолій (18 жовтня 1960, Івано-Франківськ) – відомий спортивний журналіст Миколаївщини, автор матеріалів про спорт у суспільно-політичній пресі, засновник, головний редактор та спортивний оглядач газети **«Николаевские Новости»**, головний редактор та автор газети **«Николаевские новости. Спорт»**, завідувач відділу спорту та оборонно-масової роботи, спортивний оглядач газети **«Ленінське плем'я»**, головний редактор та спортивний оглядач газети **«Родной причал»**, президент Миколаївської Асоціації спортивних журналістів з 1999 р., секретар Асоціації спортивних журналістів України, член Міжнародної Асоціації спортивної преси (AIPS), член Національної спілки журналістів України (з 1986), фотокореспондент на багатьох Олімпійських іграх, майстер спорту зі спортивної гімнастики, лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінаціях «Олімпійська вершина» (2016), «За вірність спортивній журналістиці» (2014), «За великий внесок в спортивну журналістику України» (2011), «Кращий фотокореспондент АСЖУ» (2009), «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2005), лауреат конкурсу «Україна олімпійська» у номінації «Найкращий спортивний фотожурналіст року» (2012), лауреат II Всеукраїнського конкурсу спортивної фотографії (2009) у номінаціях «Соревновательное напряжение», «Первые детские достижения», «Женщина в спорте» та «От массовости к профессиональному мастерству», лауреат I Всеукраїнського конкурсу футбольної фотографії (2008), лауреат конкурсу НОК України «Миколаївщина олімпійська» за фотогалерею «Олимпиада в Пекине в объективе «Николаевских новостей», лауреат Управління з питань фізичної культури та спорту Миколаївщини у номінації «Найкращий спортивний відділ газети» («Николаевские новости», головний редактор А. Білоножко), активіст фізичної культури і спорту, ініціатор проведення Спартакіади спортивних журналістів Миколаївщини, удостоєний звання «Горожанин года в Николаеве» у номінації «Средства массовой информации» (2003), переможець фотоконкурсу Інституту масової інформації з фотороботами «Фотожурналісти "працюють" з олімпійськими медалістами» (2 місце, Бразилія, Ріо-де-Жанейро, серпень 2016) та «За репортажем на гвинтокрилі» (Миколаївщина, липень 2014), автор книги-альбому «Николаевский бокс», провів авторські фотовиставки, зокрема фотовиставку на морську тематику «Русалочка» у Києві.

У 1982 р. закінчив факультет журналістики Львівського державного університету ім. І. Франка. З 1982 по 1984 рр. обіймав посаду кореспондента та працівника відділу листів у Первомайській газеті «Прибузький комунар». Протягом 1985–1989 рр. працював у миколаївській обласній молодіжній газеті «Ленінське плем'я», завідувачем відділу комсомольського життя, завідувачем відділу спорту та оборонно-масової роботи, спортивного оглядача, потім – відповідального секретаря газети. З 1989 по 1995 рр. – головний редактор та спортивний оглядач газети «Родной причал» (м. Миколаїв, орган НСЖУ). У 1995 р. стає головним редактором та спортивним оглядачем суспільно-політичної газети «Николаевские новости», пізніше засновує додаток до газети «Николаевские новости. Спорт» та стає його головним редактором. За редагування А. Білоножком газета «Николаевские новости. Спорт» неодноразово була визнана найкращою спортивною газетою року за версією Асоціації спортивних журналістів

України (у 2016) та за версією Національного олімпійського комітету в конкурсі «Україна Олімпійська» (2008, 2016, 2017, 2019). У 2017 провів авторську фотовиставку «Олімпійские мгновения» в арт-галереї НУК.

Тв.: у газеті «Николаевские новости. Спорт» : Николаевцы наконец дождались олимпийского золота : воспитанник николаевской школы батута Юрий Никитин – олимпийский чемпион! (2004, 24 серпня), На олимпийской высоте : николаевская легкоатлетка Вита Степина приносит Украине бронзовую медаль! (2004, 31 серпня) тощо.

Володимир Боденчук

Боденчук Володимир (19.03.1955, Сухівці Рівненської області – 14.06.2006, Київ) – відомий спортивний журналіст України періоду незалежності, засновник, перший редактор та автор першої вітчизняної футбольної газети «Український футбол», автор молодіжної газети «Зміна», головний редактор газети «Молодь України», завідувач спортивного відділу (при ньому газета виходила накладом понад мільйон примірників), член Національної спілки журналістів України, секретар НСЖУ, один з фундаторів і голова правління Гільдії головних редакторів (керівників) засобів масової інформації України, заслужений журналіст України (1994), автор збірок публіцистики «Погляд із п'єдесталу» (1983), «Вогонь наших буднів», «Честь прапора» (1987), співавтор книги «Золотий м'яч – зіркам футболу» (1992, у співавторстві з Б. Нартовським та Ю. Бондаром), нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2000) та орденом Святого рівноапостольного князя Володимира Великого (1998), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Імена» (2012, посмертно). На честь В. Боденчука з 2011 року проводиться Всеукраїнський конкурс серед спортивних журналістів «Світ аматорського футболу» (присвячений пам'яті Володимира Боденчука). У 2013 р. на телеканалі «Тві» вийшов документальний фільм В. Портникова «Журналіст і Незалежність: Володимир Боденчук».

Народився в сім'ї вчителів. Батьки були засновниками і працювали в Клеванській санаторній школі-інтернат для дітей із серцево-судинними захворюваннями. У 1972 р. закінчив Клеванську СШ № 1 із відзнакою. У школі захоплювався футболом та відзначався літературним хистом. У 1977 р. закінчив факультет журналістики Львівського державного університету ім. І. Франка. З 1977 року працював у редакції газети «Молодь України»: спочатку як кореспондент, завідувач відділу, потім у 1981 обіймав посади відповідального секретаря, а з 1985 р. – заступника головного редактора. З 1980 редагує щотижневий додаток «Студентський гарт». У 1987 р. призначений головним редактором газети «Молодь України», під його керівництвом газета виходила накладом близько мільйона примірників, була інформаційним спонсором I «Всеукраїнського свята богатирської сили на призи Івана Піддубного» та проводила молодіжні силові змагання «Турнір надій» у Києві. З 1991 по 2006 рр. був головним редактором та провідним автором газети «Український футбол». З 1996 – секретар НСЖУ; президент правління Гільдії головних редакторів ЗМІ.

Ю. Бондар називає Володимира Боденчука одним з найталановитіших українських спортивних журналістів на рівні з Л. Горіловським, Б. Нартовським, В. Пожиловою та П. Римаренком [156].

Визначаючи значення В. Боденчука в історії української журналістики, В. Каспрук відзначив: «Дослідники перехідного періоду від підцензурної до демократичної преси в Україні не зможуть оминати увагою позитивні трансформації в

газеті «Молодь України» у той час, коли її головним редактором став Володимир Боденчук. Він очолив видання у 1987 р. і, мабуть, став першим редактором цієї газети, який сам недалеко відійшов від комсомольського віку. Можливо, саме тому він і носив бороду, щоб здаватися дещо соліднішим. «Молодь України» в часи її редагування Володимиром Боденчуком стала визнаним флагманом української молодіжної преси, а її наклад у 900 тисяч примірників говорив сам за себе. Зараз важко собі уявити, який авторитет серед української молоді у часи перебудови і постперебудови мала газета «Молодь України». А Володимир Боденчук став одним із першопрохідців у медіапросторі, перетворивши газету на рупор усього того нового, що тільки ще народжувалося у перебудовній, постколоніальній Україні» [96].

Як наголошують колеги В. Боденчука [65], на сторінках газети «Молодь України», яку він редагував, були зініційовані такі події і явища нашого життя, як: пісенний фестиваль «Червона Рута», Перший Всесвітній собор духовної України в Коломиї, Всеукраїнське свято богатирської сили на батьківщині Івана Піддубного в с. Красенівці на Черкащині.

Бочек Микола (03.01.1958, с. Бирина, Новгород-Сіверський район, Чернігівської області) – один з найвидатніших фотожурналістів в історії спортивної журналістики, фотокореспондент часописів «Спортивна газета» (1934–2008), «Спорт-експрес в Україні» (1991–2014), «Олімпійська арена» (1995–2016), «Команда» (1995–2017), «Команда+» (1999–2008), член Національної спілки журналістів України та Асоціації спортивних журналістів України, заслужений журналіст України (1998), член Національного Олімпійського комітету України (комісії «Преса та комунікації»), створив унікальну олімпійську фотоісторію українського спорту, лауреат конкурсу серед спортивних журналістів «Олімпійці України» у номінації «Кращий спортивний фоторепортаж» (2001), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Олімпійська вершина» (за висвітлення XX зимових Олімпійських ігор у Турині, 2006), «Кращий фотокореспондент АСЖУ» (2001, 2006, 2010), у номінації «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ» (2009), лауреат конкурсу «Україна Олімпійська» у номінаціях «Найкращий спортивний фотожурналіст» (2004, 2008, 2009, 2011,) та «За відданість олімпійському руху» (2016).

Закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. У 1980–1984 рр. працював фотокореспондентом газети «Молода гвардія». З 1984 р. – фотокореспондент «Спортивної газети». З 1990-х рр. активно працює на посаді фотокореспондента у багатьох спортивних мас-медіа України.

Валерій Валерко

Валерко Валерій (24.05.1953, с. Устинівка Малинського р-ну Житомирської обл.) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, автор видань «Український футбол» (1991 – н. ч.), «Стадіон» (1991–1994), суспільно-політичних газет «Прапор Жовтня», «Нове життя», «Вперед», «Вечерний Київ», «Київська правда», «Молодь України», інформаційно-новинарного порталу «Футбольна Київщина», спортсмен (футболіст, грав у ФК «Мрії» та команді БЗБК), прес-аташе ФК «Борисфен» (Бориспіль), член виконкому, технічний директор Київської обласної федерації футболу (з 1993), заступник голови Київської обласної федерації футболу, член Національної спілки журналістів України та Асоціації спортивних журналістів України, Заслужений

журналіст України (2004), почесний працівник фізичної культури і спорту України (2008), найкращий футбольний оглядач України 1998 р., «Людина футбольного року – 1998», лауреат конкурсу «Україна Олімпійська» у номінації «Найкращий спортивний журналіст України» (2002), лауреат Асоціації спортивних журналістів України «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2002), лауреат премії «Золоте перо», кавалер найвищої відзнаки Національної Спілки Журналістів України – почесного знаку «Зірка Української журналістики» (2006), лауреат Всеукраїнського конкурсу «Колос спортивний» у номінації «Найкращий спортивний журналіст (газет і журналів) року» (2009), відзначений Почесними грамотами і Подяками Київського міського голови і Київської облдержадміністрації, автор футбольних календарів-довідників (1981–1985), співавтор брошури «Борисфен», автор серії книг «Київщина футбольна» (2009, 2010), голова Асоціації футбольних істориків і статистиків Київщини, куратор обласних футбольних змагань під егідою КОФФ, засновник Кубка газети «Київська правда» для спортивних змагань. Учитель і наставник відомого спортивного тележурналіста Дмитра Джулая.

Закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. У 1970–1973 рр. – кореспондент райгазети м. Малина «Прапор Жовтня». У 1974–1975 рр. – постійний позаштатний кореспондент райгазети м. Бровари «Нове життя». У 1981–1989 рр. – завідувач відділу спорту в газеті м. Бородянка «Вперед». З 1989 по 1991 – спортивний оглядач газети «Київська правда». З 1991 по 2000-і рр. – спортивний оглядач у газетах «Вечерний Киев», «Молодь України», член редколегії, заступник головного редактора та автор часопису «Український футбол». Протягом 1994–1998 рр. – член виконкому Київської міської федерації футболу. З 2017 р. – технічний директор Київської обласної федерації футболу.

Характеризуючи роль В. Валерка в історії спорту та спортивної журналістики, редакція газети «Вперед» відзначила: «Валерій Петрович Валерко – знана і шанована у футбольному світі людина, яка брала інтерв'ю з найвідомішими спортсменами і тренерами, об'їздила пів-Європи з іменитими футбольними командами, а за глибокі знання у футбольній статистиці не один фахівець називав Валерія Петровича «ходячою енциклопедією». Валерій Валерко – автор календарів-довідників клубів вищої ліги України ЦСКА (Київ) та «Борисфен» (Бориспіль), він – засновник книжкової серії «Київщина футбольна» і нині справедливо вважається метром футбольної журналістики, кожне слово якого цінується на вагу золота для початківця» [42].

Вельми значущим та раритетним явищем у спортивній періодиці є династія спортивних журналістів. Чи не єдиним прикладом спортивної династії в українській спортивній пресі виступають батько та син Валерій та Артур Валерки.

Артур Валерко

Валерко Артур (14.03.1985, м. Бородянка Київської обл.) – один з найбільш перспективних молодих спортивних журналістів, автор видань «Український футбол» (1991 – н. ч.), «Футбол Style» (2010–2013), «Спортивна Київщина» (2000 – н. ч.), видавець, редактор, верстальщик та автор газети «Футбольна Бородящина» (2009 – н. ч.), журналіст бородянської газети «Вперед», спортивний оглядач інтернет-порталу Football.ua, футбольний експерт телеканалу «Футбол 1», керівник відділу українського футболу інтернет-порталу «Sportarena», викладач «Школи футбольної журналістики ПФЛ», лауреат Всеукраїнського конкурсу «Світ аматорського футболу» у номінації «Найкращий спортивний журналіст» (2011), нагороджений дипломом та грамотою Професійної футбольної ліги (2012).

Син Валерія Валерка. У 2002–2008 рр. навчався в Інституті філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка. З 2003 р. активно співпрацює з газетами «Український футбол» та «Спортивна Київщина». З 2006 р. працює в ООО «Борекс». У 2009 р. створив газету «Футбольна Бородянщина», став її головним редактором, художнім редактором та провідним автором. З 2010 р. – позаштатний кореспондент журналу «Футбол Style». З 2010-х рр. працює спортивним оглядачем інтернет-порталу Football.ua та футбольним експертом телеканалу «Футбол 1» на програмі «Футбол LIVE». З 2010-х рр. працює у відділі українського футболу інтернет-порталу «Sportarena».

Характеризуючи династію Валерків, відомий український спортивний журналіст та медіакритик Семен Случевський відзначив: «Чи є нова генерація футбольних журналістів в Україні? Для мене є. Мені вже не просто цікаво читати їх, я навіть починаю ловити себе на тому, що очікую їх новий матеріал. Сьогодні розповім про двох молодих авторів... Артур Валерко (Football.Ua, телеканал «Футбол»). У нашій футбольній журналістиці «трудова династія» не просто рідкість, а буквально біла ворона. Я знав і завжди з симпатією ставився до його батька – Валерія Валерка. Знав, насамперед, з його статей, репортажів, інтерв'ю. Коли ми познайомилися, запам'яталася його чистота в поглядах і щира любов до українського футболу, насамперед, провінційного. У цьому слові не треба шукати зневаги, швидше – очікування самотності та пошук українського футбольного почерку. Валерій, звичайно, знав про жорстокі звичаї, що панують у нашій футбольній глибинці, але ніколи на цьому не зациклювався. Усе це перейшло в спадщину й Артурові. Він теж не наївно-захоплений апологет футболу наших першої та другої ліги, але скільки він пише про футбол на наших «нижніх поверхах», скільки він піднімає на-гора імен футболістів, тренерів, навіть ентузіастів з наших футбольних регіонів, стільки для аудиторії всієї країни не пише більше ніхто. Зараз Артур став ще й телевізійним персонажем – експертом програми «Футбол LIVE» на каналі «Футбол». Гарним експертом. Український футбол він знає. Лаконічно, виразно і чітко по суті викласти глядачеві свої думки може. Уміє слухати і чути співрозмовника, тобто цілком командна людина у важкому жанрі ток-шоу. Додайте до цього всього гарну, якщо хочете, «смачну» українську мову. Не здивуюся, якщо у майбутньому Артур Валерко розкриється ще й в інших гранях футбольної журналістики» [221].

Характеризуючи А. Валерка, А. Франков наголосив: «Артур Валерко – людина, яку я щиро поважаю за те, що він робить. Він рідко буває на першому плані, але він досконало знає Першу і Другу ліги. Звалив на себе цей невдячний і незатребуваний, антирекламний вантаж і везе його на собі. І робить це класно. І ще він чудово володіє українською мовою» [41].

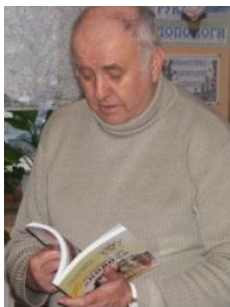
Віктор Вацко

Вацко Віктор (08.08.1978, Львів) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, провідний коментатор футбольних матчів на телеканалах «Спорт-1», «Спорт-2», «Футбол», «Футбол+» (коментував матчі Національної збірної України, української прем'єр-ліги та німецької бундесліги, коментував матчі Чемпіонатів світу з футболу 2006, 2010, Чемпіонатів Європи 2000, 2008, 2012, один з ведучих телепрограми «Великий футбол» з Олександром Денисовим протягом 2010–2016), журналіст аналітичних програм на телеканалах «Футбол» – «Тур. ONLINE» та «Ніч Ліги чемпіонів», ведучий футбольної радіо-програми «Дубль W» на «Радио Вести» (2016–2017), ведучий програми «Вацко Light» на YouTube, провідний автор спортивних видань «Футбол» (1996 – н. ч.), «Футбол в лицах» (2005–2009), «Футбол Style» (2010–2013), журналіст

львівських часописів «Суботня пошта», «Тиждень», «Експрес», заслужений журналіст України (2012).

Закінчив факультет журналістики Львівського національного університету ім. І. Франка (2000). Став коментатором завдяки спортивному оглядачеві «Нового каналу» Олександрю Гливінському. З 1999 р. коментує футбольні матчі на київському радіо. З 2002 р. працював коментатором футбольних матчів на телеканалах «Інтер» та «УТ-1». У 2006–2010 рр. працював у компанії «Поверхність» коментатором на телеканалах «Спорт-1», «Спорт-2», «Спорт-3». З 2010 р. по 2012 рр. працював коментатором на телеканалах «Футбол», «Футбол+». У 2012–2013 рр. – віце-президент у ФК «Карпати», де відповідав за селекційну, трансферну діяльність, а також промоцію та імідж клубу. З 4 серпня 2013 по 19 липня 2019 р. знову працює коментатором на каналах «Футбол 1» / «Футбол 2». З 18 січня 2016 р. почав вести футбольну радіо-програму «Дубль W» на «Радіо Весті». Із 2017 р. веде авторську програму на YouTube «Вацко Light». Має нагороди: «Телетріумф» у номінації «Спортивний коментатор» (2010, 2012, 2013, 2015, 2016).

Тв.: Кому – вершки, а кому – корешки («Футбол в лицах», 2005, № 5), Опасный малыш Александр Алиев («Футбол в лицах», 2005, № 6), Надежда и надёжность («Футбол в лицах», 2005, № 7), Оправдывающий доверие («Футбол в лицах», 2006, № 7), Артём Безупречный («Футбол в лицах», 2006, № 8), На-гора («Футбол Style», 2011, № 1), Жёлто-синяя загадка («Футбол Style», 2011, № 2), Год Баварии («Футбол Style», 2011, № 9), Храброе сердце («Футбол Style», 2012, № 3).

Василь Гаджега

Гаджега Василь (09.01.1955, Ужгород) – провідний спортивний журналіст Закарпаття 2000–2010-х рр., журналіст газети «Спорт-Тайм», автор матеріалів про спорт у суспільно-політичній масовій пресі, спортивний оглядач ужгородської газети «Фест», газети «Ужгород», редактор відділу фізкультури і спорту в газеті «Новини Закарпаття», відомий футбольний історик Закарпаття, голова Асоціації спортивних журналістів Закарпаття, член виконкому Закарпатського відділення НОК України, лауреат конкурсу «Україна олімпійська» у номінаціях «Найкращий спортивний журналіст» (2009), «За висвітлення ролі жінок в спорті» (2012), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінаціях «За великий внесок у спортивну журналістику України» (2013), «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ» (2015), лауреат конкурсу «Україна Олімпійська» у номінаціях «За відданість олімпійському руху» (2014) та «Найкращий спортивний журналіст» (2017), активіст спортивного руху в Закарпатті. Автор книг «Закарпатський гандбол: від витоків до Олімпу» (2014), «Це магічне слово» «Колос» (у співавторстві з М. Тимчаком, 2015), «Закарпатський теніс від витоків до Олімпу», «Легенда закарпатського футболу А. Гаваші», «Закарпатський гандбол від витоків до Олімпу» (2019), «Легенда закарпатського футболу О. Філіп». Василь Гаджега – один з ініціаторів Міжнародного юнацького турніру з греко-римської боротьби під девізом «Спорт без кордонів», прес-аташе Меморіалу пам'яті відомого громадського діяча Закарпаття Ю. М. Гецька.

Тв.: у спортивній та суспільно-політичній пресі на спортивну тематику: Гранд футболу без титулів («Спорт тайм», 2016, 9 лютого), Основоположник воротарської школи на Закарпатті («Спорт тайм», 2016, 29 березня), Відкриття музею «Спортивної та олімпійської слави Закарпаття» – проблеми з «бородою» («Спорт тайм», 2016, 17 травня), Перший закарпатець – член збірної СРСР («Спорт тайм», 2016, 26 квітня),

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

70 років минуло від тріумфального злету ужгородського «Спартака» («Спорт тайм», 2016, 5 квітня), Меморіал Юрія Чиркова («Спорт тайм», 2014, 23 грудня), 16-а книга Василя Шкірі («Фест», 2014, 7–13 березня), Ужгородському стадіону «Авангард» – 60, або ФК «Радванка» – володар ювілейного трофея («Фест», 2013, 13–19 грудня), Іван Мозер – перший українець у складі збірної СРСР із футболу («Фест», 2014, 10–16 січня), В Ужгороді також буде піднято олімпійський прапор («Новини Закарпаття», 2014, 1 лютого).

Гончарук Олексій (19.04.1975, Київ) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, провідний автор видань «Команда» (1995 – н. ч.), «Спорт-Експрес в Україні» (1991 – н. ч.), «Весь спорт» (2000–2004), «Мой спорт» (2000-і), «Xlife» (2000-і), російського спортивного видання «Третий тайм. Гандбол» (2000-і), спортивний оглядач «Рабочей газеты», тележурналіст (спортивний оглядач), ведучий телевізійної програми «Команда+ТВ» (2001–2003), оглядач спортивної редакції «5 каналу». Автор книг «Ступени гандбола. 1909–2009» (2005, 2009), «Ступени гандбола. 1966–2009» (2009), «По имени Стелла» (2007). Автор ідеї та тексту документального фільму «Спорт на зоні» (2006). Тезка прем'єр-міністра України Олексія Гончарука (2019).

Закінчив Інститут журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка. У 1996–2003 рр. кореспондент газети «Команда», а пізніше – начальник відділу. У 2001–2002 рр. – шеф-редактор тижневика «Третий тайм. Гандбол» (Волгоград, Росія). У 2001–2003 рр. – журналіст тижневої телевізійної програми «Команда +ТВ». У 2003–2007 рр. – начальник відділу газети «Весь спорт» та журналу «Мой спорт». У 2005–2007 рр. – журналіст спортивної редакції «5 каналу». У 2005–2006 р. – випусковий редактор, а пізніше – заступник головного редактора журналу про екстремальні види спорту «Xlife». З 2008 р. – спортивний оглядач «Рабочей газеты». З 2009 р. – кореспондент газети «Спорт-Експрес в Україні».

Тв.: в газеті «Спорт-Експрес в Україні» : Зимний тренировочный сбор: кто-то гонится за ценой, кто-то – за качеством (2015, 14 січ.), Выступление Украины на ЮОИ, Соловей и Луис Адриано – лауреаты 2014 года (2014, 26 груд.), Великолепная семерка (2014, 25 груд.), ФФУ: Футбольная оттепель (2014, 19 груд.), ФФУ: Уроки новейшей истории (2014, 18 груд.), Эрик Бикфалви: «Дебют за сборную был праздником для всей семьи» (2014, 5 груд.), Снежное сочинение на вольную тему. 14 тур (2014, 3 груд.), Премьер-лига: Философия середняков (2014, 26 листоп.), Улыбка Луизы и бросок Игоря Самбо. Чемпионат мира (2014, 25 листоп.), Украина–Литва: Эстафета позитивных эмоций (2014, 18 листоп.), «Торнадо» – победитель турнира Ивахина (2014, 3 листоп.), Пугающая погрешность, или Игра на нервах (2014, 16 трав.), Возвращение в начало весны. 19 тур (2014, 16 квіт.), Стабильность в ошибках – не лучшая черта (2014, 9 квіт.), Андрей Пилявский: «В Израиле клубы не боятся расторгать контракты с футболистами» (2014, 5 бер.), «Львов-2022» : Куда ведут «дворцовые» амбиции? (2014, 13 лют.), Под всевидящим оком спутника. Межсезонье (2014, 23 січ.), Евгений Коноплянка: Неуловимый (2013, 27 груд.), Банкротство киевского «Арсенала» : Братская помощь – не панацея (2013, 18 листоп.), «Беззубые» сюрпризы. 16 тур (2013, 12 листоп.), Pourquoi pas? Почему бы и нет? Украина–Франция. ЧМ–2014. Стыковые матчи» (2013, 22 жовт.), Санкции приостановлены. Болельщик, не подведи! (2013, 4 жовт.), Молчание ягнят? Премьер-лига (2013, 13 вер.), Игорь Суркис: «Нельзя настолько демонстративно мстить «Динамо» (2013, 29 серп.), «Таврия» : Запрет на трансферы как индульгенция? (2013, 11 лип.), История повторяется трижды (2013, 25 черв.).

Димченко Дмитро (11.10.1978, Київ – 3.09.2005, Київ) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, автор спортивних видань «**Спортивна газета**» (1934–2008), «**Олімпійська арена**» (1995 – н. ч.), «**Команда**» (1995–2017), «**Український футбол**» (1991 – н. ч.), «**Весь спорт**» (2000–2004), «**Спорт-експрес в Україні**» (1991 – н. ч.).

З 14 років працював юнкомом у «Спортивній газеті». Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. вважався одним з найздібніших спортивних оглядачів України. Його за правом вважали майстром «живого», а не трафаретного інтерв'ю. Трагічно загинув 3 вересня 2005 р. Щорічно у вересні в Києві проводиться футбольний матч пам'яті Дмитра Димченка, у якому зустрічаються команди журналістів.

Тв.: Дмитрій Михайленко: «Третьє місце для «Днепра» пока предел» («Весь спорт», 2004, 10 квіт.), Георгій Пеев: «Выход в финал отмечали на дискотеке в... Андорре» («Весь спорт», 2004, 28 квіт.), Сергей Боровский: «Контракта с «Металлургом» пока нет. И когда будет, не знаю...» («Весь спорт», 2004, 14 черв.), Сергей Скаченко: «В Арау ещё помнят, как я забил им три мяча», «Окно открыли – можно закрывать» («Весь спорт», 2003, 11 січ.), Сергей Скаченко: «Фоменко на меня рассчитывает» («Весь спорт», 2003, 23 лип.), Михайличенко – Луческу. Третья встреча в верхах» («Спорт-экспрес в Украине», 2004, 15 лип.), «"Золотой мяч": Шестая попытка Шевченко...» («Команда», 2004, 10 листоп.).

Ільченко Дмитро (11.08.1976, Київ) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, провідний автор видань «**Команда**» (1995 – н. ч.), «**Спорт-експрес в Україні**» (1991 – н. ч.), «**Ведомости-Спорт**» (1992–2010), провідний журналіст часописів «**Київський вестник**», «**Московский Комсомолец в Україні**», заступник головного редактора газети «**Спорт-експрес в Україні**» (1991 – н. ч.).

Журналістську діяльність розпочав 1991 р. З 1992 р. – спортивний оглядач газети «Київський вестник». З 1993 по 1995 і потім з 2000-х рр. – власкор газети «Спорт-експрес в Україні». З 1995 р. – оглядач газети «Ведомости-Спорт». З 1996 р. – спеціальний кореспондент газети «Команда». У 1997–1999 рр. працював спортивним коментатором телеканалу ICTV (Україна), коментував матчі НБА, автор, режисер і ведучий програми «Спортивная атака». У 1999–2000 рр. – спортивний оглядач газети «МК в Україні». У 2000 р. – спортивний коментатор телеканалу СТБ (Україна). З 2004 р. працює в газеті «Спорт-експрес в Україні»: спочатку як спецкор (висвітлював зимову Олімпіаду 2006 у Турині та чемпіонат світу з футболу–2006 у Німеччині), а з 2006 р. як шеф-редактор відділу футболу. З 2008 р. – заступник головного редактора «Спорт-експрес в Україні».

Тв.: у газеті «Спорт-експрес в Україні»: Игорь Суркис: «Ребров – настоящий патриот киевского «Динамо» (2014, 5 жовт.), Вместо Гибралтара Теодорчик забивал... «Динамо» (2014, 9 вер.), Игорь Суркис: «У Блохина есть время до конца сезона» (2013, 17 груд.), Анатолий Тимошук: «После матча приглашу Рибери в нашу раздевалку» (2013, 18 листоп.), Фоменко – «Феноменко» (2013, 17 листоп.), Португалия и Франция в «стыках» не встретятся (2013, 21 жовт.), Сборная Украины: мечта оптимиста (2013, 11 вер.), Украина: Денисов мог бы оказаться в роли Халка (2013, 6 серп.), Баковка превращается в Тарасовку. Кто такой Михалик (2013, 19 черв.), Роман Безус: «Я человек несуетерный» (2013, 21 січ.), Олег Блохин: «Мы – не «Анжи», чтобы оперировать гигантскими суммами» (2013, 15 січ.), Семин сменил Блохин. С него тоже спросят жестко (2012, 26 вер.), Андрей Шевченко: «Это решение обжалованию не подлежит» (2012, 7 лип.), Александр Шовковский: «Затылок Юсуфа вижу до сих пор» (2014, 19 груд.), Небанальные сюжеты (2011, 28 листоп.), Сильнее третьей силы

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

(2011, 7 листоп.), Юрий Семин: «Нельзя судить за стремление к победе» (2011, 2 листоп.), Где найдешь, где потеряешь (2011, 1 листоп.), Букет для арбитра (2011, 17 жовт.), Калиф на два часа (2011, 3 жовт.), Палыч и палочный метод (2011, 12 вер.), Индугенция от аутсайдера (2011, 8 серп.), Сенсации и сюрпризы (2011, 1 серп.), Андрей Шевченко: «Чтобы долго играть, надо оставаться ребенком» (2009, 31 серп.).

Казимиров Володимир (03.04.1947, Київ) – відомий спортивний журналіст України періоду незалежності, провідний автор видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Фізкультура і спорт» (1922–1999), «Олімпійська арена» (1995–2018), «Команда» (1995–2017), «Команда+» (1999–2008), «Спорт-експрес в Україні» (1991 – н. ч.), автор української газети «Студентський гарт», член Національної спілки журналістів України (1986), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ» (2007, 2012), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «За вірність спортивній журналістиці» (2014), ювілейна відзнака Федерації волейболу України «За чималий внесок, зроблений у популяризацію українського волейболу, за його професійне висвітлення на шпальтах багатьох видань протягом не одного десятиліття» (2015).

Навчався на факультеті журналістики Київського університету ім. Т. Шевченка протягом 1969–1975 р. З листопада 1973 по 1978 р. працював на посаді кореспондента в газеті «Студентський гарт». З лютого 1978 до 2000-х рр. – на посаді кореспондента «Спортивної газети», голова ради трудового колективу редакції. З кінця 1990-х рр. співпрацює з журналами «Олімпійська арена», «Команда+», газетами «Команда» та «Спорт-експрес в Україні».

Тв.: Четверта вершина («Старт», 1989, № 3), Тернопольский волейбольный клуб впервые выигрывает первенство страны («Спорт-експрес в Україні», 2010, № 34), Білі блискавки мріють про Туманний Альбїон («Спорт-експрес в Україні», 2012, № 11), «Таврия» : не футболом единым («Олімпійська арена», 2004, № 4), Регион Европы? Конечно – Харьков! («Команда», 2003, № 89), Лауреаты сезона подтверждают реноме («Команда», 2003, № 186), Аргонавты вновь «золотые», И путь нам в Афины... закрыт окончательно («Команда», 2003, № 241).

Карельський Євген (19.09.1953, Київ) – відомий спортивний журналіст радянського періоду та періоду незалежності, провідний автор спортивних видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Фізкультура і спорт» (1922–1999), «Спорт-Експрес в Україні» (1991 – н. ч.), «Команда» (1995 – н. ч.), «МегаСпорт» (2003–2006), спортивний оглядач українських суспільно-політичних газет «Киевские ведомости», «День», «Новая», «Київський вісник», спецкореспондент газети «Спорт-арена», спортивний оглядач УНІАН, журналіст інтернет-порталу «Обозреватель», редактор відділу олімпізму видання «МегаСпорт», член Національного Олімпійського комітету України (комісії «Преса та комунікації»), член Національної спілки журналістів України та Асоціації спортивних журналістів України, лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінаціях «Золоті пера та голоси АСЖУ» (2000), «За вірність спортивній журналістиці» (2008), «За великий внесок у спортивну журналістику України» (2012), «Вища нагорода АСЖУ. Приз імені Ігоря Заседи «За честь і достоїнство в спортивній журналістиці» (2018), лауреат конкурсу «Україна Олімпійська» у номінації «Найкращий спортивний журналіст» (2002) та в номінації «За відданість олімпійському руху» (2011). Є. Карельський вважається «аксакалом спортивної журналістики України».

Навчався на факультеті англійської мови Київського державного педагогічного інституту (1970–1975), працював інструктором в облраді «Колос» Київської області, а

пізніше – у методичному кабінеті республіканського держкомспорту. У 1977–1992 рр. працював на посаді кореспондента «Спортивної газети». У 1992–1993 рр. – спортивний оглядач газети «Киевские ведомости». У 1994–1996 рр. – спортивний оглядач УНІАН. З 1996 р. – редактор відділу спорту газети «День». З 1996 р. по 2000-і рр. працював кореспондентом газети «Команда», у 1998 р. обіймав посаду заступника головного редактора газети «Команда». У 2003–2006 рр. обіймав посаду редактора відділу олімпізму видання «МегаСпорт». З 2000-х рр. – кореспондент газети «Спорт-Експрес в Україні». З 2007 р. – кореспондент відділу спорту в газеті «Новая». З 2010 р. – редактор відділу спорту часопису «Київський вісник».

Характеризуючи свою роботу в спортивній журналістиці, Є. Карельський наголошує: «У спортивній журналістиці є якась таємниця, яку ніхто не може пояснити. Ненормовані робочі дні не зупиняють. Журналістика – це хвороба у хорошому сенсі цього слова, яка практично не виліковується. Табу в моїй роботі насамперед стосується всіх критичних матеріалів, які потрібні для того, щоб очистити спорт від усіх недоліків. Потрібно завжди робити поправку на те, що журналіст не завжди знає істинні причини конфліктів чи помилок, які приховані у глибині. А часу чи навіть можливості відкопати це не завжди вистачає. Тому братися за такі теми потрібно лише тоді, коли зможеш документально підтвердити свою позицію. І при цьому всьому за будь-яких умов не принижувати людей – учасників цих конфліктів» [202].

Тв.: Гастролер з наперстком («Старт», 1988, № 3), Програла і... перемогли («Спортивна газета», за 5 січня 1984), До щастя завтрашнього дня («Спортивна газета», за 21 січня 1984), І королі все можуть не щодня («Спортивна газета» за 24 жовтня 1989), Ратнер: «Пошук складу – проблема № 1» («Спортивна газета», 2007, 23 листоп.), Максим Шацьких: «Були і гарні часи, і не дуже» («Український футбол», 2011, 1 груд.), Анатолій Крощенко: «Виходячи на поле, ми знали, задля кого б'ємося» («Український футбол», 2013, 25 січ.), Футбольный Крым: По «собственному» желанию («Спорт-Експрес в Україні», 2015, 26 січ.), От весны к осени – с куражом и без разочарований. Спортивная гимнастика («Спорт-Експрес в Україні», 2015, 23 січ.), Роза мартовских ветров («Спорт-Експрес в Україні», 2015, 20 січ.), «Жду... Люблю... Твоя победа» («Спорт-Експрес в Україні», 2015, 16 січ.), Мир без аутсайдеров («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 25 груд.), Андрей Недяк: «Да это Моуринью – португальский Лемешко!» («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 19 груд.), Футбольный Крым: Читая Бунина, сверяемся с Гамбсом («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 4 груд.), Василий Козар: «Карабас-Барабас как продюсер немножко устарел. Кубок вызова» («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 27 листоп.), Игры на языке Бисмарка («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 11 листоп.), Забыть Конфуция («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 30 жовт.), Почти Соломоново решение. Суперлига («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 28 жовт.), Простой и сложный Закарлюка («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 8 жовт.), Оптическая погрешность («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 2 жовт.), Ностальгия по Трайденту («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 16 вер.), Год учебы трудной («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 4 вер.), Футбольный Крым: Развод по любви? («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 12 серп.), Сотник Петровский оседлал золотую гору. Гандбол («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 27 трав.), Украинский гандбол: Не совсем фельетон («Спорт-Експрес в Україні», 2014, 17 квіт.).

Карман Юрій (11.11.1958, м. Новгород-Сіверський, Чернігівської області) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, головний редактор та автор видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Команда» (1995–2017), «Команда+» (1999–2008), «Гол», журналіст часопису «Комсомольское знамя», член спілки журналістів СРСР (1986), Заслужений журналіст України (2004), автор книг «Энциклопедия мирового футбола» (у співавторстві з Ю. Корзаченком; у 4-х т.),

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

«Кубок європейських чемпіонів» (1998), «117 шагів к признанию» (2006), співавтор довідників на спортивну тематику (1985–2005).

У 1979–1984 рр. навчався на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. З березня 1983 по 1985 рр. працював кореспондентом у газеті «Комсомольское знамя». З грудня 1985 по 1995 рр. – кореспондент, а з листопада 1991 р. – завідувач відділу футболу «Спортивної газети». З березня 1995 р. – заступник редактора газети «Команда». З червня 1998 р. – заступник редактора та провідний автор «Спортивної газети». З листопада 1998 по 2002 рр. – головний редактор «Спортивної газети». З 2002 р. до сьогодні – головний редактор газети «Команда». У 2002–2008 рр. – головний редактор та автор журналу «Команда+».

Журналіст газети «Команда» Ю. Сай у матеріалі «Юрию Карману – 50!» відзначив: «Юрій Карман чудово розуміється на тонкощах не тільки гри мільйонів, а й інших видів спорту. Саме той випадок, коли людину можна назвати ходячою енциклопедією. А ще пам'ятаю, як ми, працюючи в «Спортивці», підпільно випускали (ночами!) футбольну газету «Гол» [95].

Едуард Кисельов

Кисельов Едуард (25.06.1965, Маріуполь, Донецька область) – провідний спортивний журналіст Донбасу та України періоду незалежності, редактор та журналіст всеукраїнської газети «Спорт-арена» (2000 – н. ч.), спортивний кореспондент часописів «Жизнь» (Донецьк), «День» (Київ) у 1996–2000-х рр.

Нагороджений Асоціацією спортивних журналістів України (АСЖУ Донецької області) у номінації «Редактор року» (2007).

Характеризуючи Е. Кисельова у книзі «С «Шахтёром» навсегда», М. Левицький відзначив: «З усієї маси нових журналістів я б виділив і назвав першим Едуарда Кисельова. Прекрасний журналіст, він обрав спорт за покликом душі й чудово на ньому розуміється. Він вболіває за «Шахтар» щиро і знаходить виправдання тимчасовим невдачам, але не приховує їх, а намагається розкрити. Кілька років тому він взяв за мету створити спортивну газету. І створив, не маючи ані грошей, ані покровителів. Сьогодні його газета «Спорт-арена» відома усій Україні, так само, як і сам Едуард і його журналісти» [126, с. 367].

Говорячи про спортивну журналістику та спортивну газету, Е. Кисельов наголосив: «Газету можна порівняти з людиною. У муках народжується, стає на ноги, робить перші кроки, вчиться уму-розуму, переживає злети і падіння, виробляє характер, нарощує м'язи, загалом, живе, бореться, доводить свою спроможність і конкурентоспроможність, заробляє, нарешті. Увесь цей шлях проходить і «Спорт-арена». Ми багато експериментували, шукали свій стиль, почерк, концепцію. І не тільки всередині редакції. На перше місце поставили оперативність, об'єктивність, грамотне слово і аналітику. На цих чотирьох китах і стоїмо. Словом і ділом нам допомагали дуже багато людей. Передусім, наші читачі. У їх листах ми знаходили необхідні нам підказки, відповіді на питання, отримували дуже багато приводів для роздумів...» [277].

Тв.: у газеті «День» : Вісім хвилин, які не приголомшили Італію (1997, 15 листоп.), Пересолене спагеті двічі не готують? (1997, 1 листоп.), Цитрусові гірникам на шкоду (1997, 21 жовт.), Донецьк на нічию не нарікає (1997, 4 жовт.), Європейське визнання: харцизький варіант (1997, 3 вер.), Два Геннадії були невтримними (1997, 30 серп.), Чия нічия? (1997, 16 серп.), Домною та мартеном міцніє дебют (1997, 3 лип.).

**На установчих зборах УТКФ зліва направо:
А. Коломієць, М. Флігельтуб та Р. Притика**

Коломієць Анатолій (27.04.1944, Київ) – спортивний журналіст України періоду незалежності, редактор та автор спортивних видань **«Бюлетень футболіфила»** (1991–1993), **«Футболіфил»** (1993–1997 рр.), **«Футболіфил-ревю»** (2000–2002 рр.), журналіст часописів **«Фізичне виховання в школі»** (з 2012 р. **«Фізичне виховання в сучасній школі»**) (1995 – н. ч.), **«Динамо»** (2001 – н. ч.), **«Український футбол»** (1991 – н. ч.), журналіст російського спортивного часопису **«Футбольная правда»**, голова УТКФ (Українського товариства колекціонерів-футболіфілів), організатор Об'єднання любителів історії та статистики футболу, письменник. Автор книг: **«Динамо» Київ. Футбольные клубы мира** (1994 р.), **«ДСО СССР. Официальные эмблемы футбольных команд мастеров Украинской ССР»**, **«Национальный спортивный комплекс Украины "Олимпийский" (история, события, факты)»**, **«Правда о «матче смерти» 1942 года в Киеве»**, **«ФК "Динамо" Киев. История образования футбольной команды «Динамо» Киев (1927–28 гг.)»**, **«Футбол в Киеве. Киевский стадион «Динамо»** (2005 р.), **«Киевский футбол на рубежах времен. Люди, события, факты. (1911–2013 рр.)»** (2007, 2010, 2011, 2013 рр.; у 4-х т.), **«История создания сборной команды Украины (1922–24 гг.)»**, **«Украинские футболисты в сборной команде СССР (1924–35 гг.)»** (2009 р.). Має низку нагород: медаль «Ветеран праці», відомчі нагороди – **«Залізнична слава»** та **«Відмінник воєнізованої охорони Укрзалізниці»**, почесний знак Федерації футболу України – **«За заслуги»**, почесний знак Федерації футболу м. Києва – **«За заслуги»** медалями I, II і III ступенів та **«За розвиток динамівського руху»**, почесний знак Колегії футбольних арбітрів і інспекторів України – **«За заслуги»**.

Закінчив технікум радіоелектроніки, потім – Київський політехнічний інститут за спеціальністю інженер-електрик з електроакустики. Працював в оборонній промисловості протягом 1962–1994 рр. у Київському НДІ гідроприладів із забезпечення новою технікою ВМС СРСР та на керівних посадах у відомчій воєнізованій охороні на залізничному транспорті України, пішов на пенсію з посади начальника сектора кадрових, соціальних питань і охорони праці Управління воєнізованої охорони Укрзалізниці.

З 1958 р. захоплюється футболіфілією, збирає філателістичні матеріали. З 1967 р. колекціонує програми матчів і довідники, з 1972 р. колекціонує футбольні сувеніри. З 1981 р. – голова секції футболіфілів Київського клубу колекціонерів, з 1997 р. – голова Українського товариства колекціонерів-футболіфілів. Веде листування й обмін з футболіфілами більш як 50 країн світу. Спортивною журналістикою займається з 1992 р. Автор-упорядник багатьох футбольних видань. Нині друкується на офіційному сайті Федерації футболу м. Києва у розділах **«Новини»** та **«До відома»** (Сторінка нашого архіваріуса), є засновником блогу **«Історія футболу України»**.

Юрій Корзаченко

Корзаченко Юрій (11.08.1971, Київ) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, автор видань **«Спортивна газета»** (1934–2008), **«Команда»** (1995 – н. ч.), **«Футбол на аренах України і світу»** (1994–2000-і), **«Топ-Футбол»** (2005–2007), **«Матч»** (2005–2007), **«Футбол в лицах»** (2005–2009), журналіст сайту **«Футбольный клуб»**, спортивний оглядач газети **«Киевские Ведомости»**, заступник редактора інформаційно-аналітичного відділу Управління інформаційної політики Федерації футболу України, прес-аташе Андрія Шевченка в Україні, член Національної

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

спілки журналістів України, нагороджений грамотою НСЖУ (1994), лауреат журналістської премії «Золоте перо» (2002, разом з Г. Кузьмінім), нагороджений почесною відзнакою «Знак пошани» «За вагомий особистий внесок, особливі значні досягнення, високий професіоналізм і активну громадську діяльність в справі розвитку футбольного арбітражу в місті Києві та з нагоди 100-річчя Колегії футбольних арбітрів та інспекторів м. Києва». Є автором книг «Энциклопедия мирового футбола. Кубок европейских чемпионов» (1998, у співавторстві з Ю. Карманом), «Футбольная страна. От Сяна – до Дона» (2011), «ЕВРО–2012. Большой футбол – в футбольных странах» (2012), «Золотая команда» (у співавторстві, 2017 р.) тощо. У статті «Ершистый профи» С. Случевський називає Юрія Корзаченка (разом з Ю. Саєм та І. Лінником) золотим ядром журналістів сучасного покоління [217].

Закінчив Інститут журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка. У 1991–1994 рр. – кореспондент, а з 1994 по 2000 р. перший заступник головного редактора «Спортивної газети». У 1994–1995 рр. був провідним автором та заступником головного редактора тижневика «Футбол на аренах України і світу». Перший головний редактор газети «Команда» з № 1 (1995) до № 62 (1996) з невеликою перервою. У 1996–1999 рр. був заступником головного редактора та провідним журналістом газети «Команда». У 2005–2007 рр. провідним автором часописів «Топ-Футбол» та «Матч», співпрацював з газетою «Киевские Ведомости». З 2005 по 2009 рр. – кореспондент журналу «Футбол в лицах». У 2010-х рр. – журналіст проекту «Футбольный клуб». У 2000-х рр. – працівник відділу інформаційної політики ФФУ.

В'ячеслав Кульчицький

Кульчицький В'ячеслав (14.05.1966, Одеса) – провідний одеський спортивний журналіст, провідний автор видань «Спортивна газета» (1934–2008 рр.), «Український футбол» (1991 – н. ч.), «Спорт-Експрес в Украине» (1991 – н. ч.), «Одесса-Спорт» (1999 – н. ч.), журналіст російських видань «Футбол», «Русский спорт», засновник та провідний автор інтернет-сайту «Одесский футбол», працював спортивним оглядачем на Одеському телеканалі, член Національної спілки журналістів України та Асоціації спортивних журналістів України, лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2013).

Автори інтернет-порталу «Победа» відзначили: «Пишучий про футбол протягом чверті століття В'ячеслав Кульчицький став лауреатом у номінації «Золоті пера та голоси» – 2013. Розпочавши професійну діяльність ще у 80-х рр. минулого століття, журналіст публікувався в різних провідних спортивних виданнях СРСР, України, Росії та інших держав СНД. Постійно трудиться в найавторитетнішій спортивній газеті «Спорт-Експрес в Украине» з дня її заснування. З-під його пера вийшла не одна тисяча матеріалів, серед яких були звіти про матчі вітчизняних українських команд, збірної України. Його репортажі завжди рясніють цікавими фактами, мають родзинку, інтерв'ю відрізняються захоплюючими і незвичайними питаннями, а анонси засновані на достовірній та ретельно перевіреній інформації» [163].

Л. Літневська, характеризуючи В. Кульчицького, наголошує: «В'ячеслав Кульчицький – один з найвідоміших футбольних журналістів не тільки міста, а й країни. Його дзвінку завжди раді найсுவоріші і професійні тренери» [130].

Ігор Лінник

Лінник Ігор (23.02.1966, Київ) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, автор спортивних видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Команда» (1995 – н. ч.), «Команда+» (1999–2008), «Весь спорт» (2000–2004), «Спорт-експрес в Україні» (1991 – н. ч.), головний редактор та автор видань «Топ-Футбол» (2005–2007) та «Матч» (2005–2007), автор газети «Дзеркало тижня», головний редактор інтернет-сайту «Футбольный клуб», провідний автор московського спортивного журналу «Футбол-REVIEW», кореспондент київської газети «2000» (рубрика «Спорт-ревью»), прес-аташе Федерації футболу України, єдиний український журналіст, що представляє офіційний сайт УЕФА, один з експертів телепрограми «Про футбол» на телеканалі «2+2». У статті «Ершистый профи» С. Слущевський називає Ігоря Лінника (разом з Ю. Саєм та Ю. Корзаченко) золотим ядром журналістів сучасного покоління [217].

Закінчив бакалаврат Київського торгівельно-економічного інституту. Володіє англійською та французькою мовами. З 1980-х рр. – кореспондент, пізніше заступник головного редактора «Спортивної газети». На початку 2000-х рр. співпрацював з виданнями Українського Медіа Холдингу: газетою «Команда» та журналом «Команда+», активно співпрацює з журналом «Футбол-REVIEW» та газетою «2000». У 2005 р. заснував спортивні видання «Топ-Футбол» (2005–2007 рр.) та «Матч» (2005–2007 рр.).

Тв.: у газеті «2000» : Футбольный социализм президента Йоханссона (2008, 4 трав.), Три тысячи и одно извинение (2008, 22 січ.), Миланские встречи команды Лобановского (2007, 19 жовт.), Зубрилова рванула к сябрам (2002, 12 лип.), ПУКС от ФФУ (2002, 21 черв.), «Шахтер» прервал гегемонию «Динамо» (2002, 14 черв.), Пришел, увидел, победил? (2002, 7 черв.), Скала разбавил (2002, за 31 трав.), Берлином по Вайсвассеру (2002, 26 квіт.), Канониры удачи (2002, 21 бер.), Леонид Буряк: созерцатель, делатель, объединитель (2002, 15 бер.), Кролики (2002, 1 бер.), Манежное счастье (2002, 1 лют.), Элита разрушителей (2001, 5 жовт.), Горечь оранжевого портвейна (2001, 21 вер.), План «БарБоруссия» (2001, 10 серп.), Жаркое равнодействие (2001, 20 лип.), Искусство невозможного (2001, 22 черв.), Троянский конь – золотой подарок (2001, 15 черв.), ... И покрылись зеленью «Карпаты» (2001, 25 трав.), Футбольный Бизнес: вершки и корешки (2001, 6 квіт.), Как волки съели ЦСКА (2001, 2 бер.), Банные омуты, или шаром по жару (2000, 29 груд.), Олимпийская боссомания (2000, 22 груд.), Продать, нельзя помиловать (2000, 15 груд.), Укротитель красного коня (2000, 13 жовт.).

Георгій Мазурашу

Мазурашу Георгій (17.04.1971 с. Круп'янське Глибоцького району Чернівецької області) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, автор видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Український футбол» (1991 – н. ч.), «Спорт-Експрес в Україні» (1991 – н. ч.), засновник, головний редактор та журналіст часписів «Спорт-інфо» (1995–1996), «Супер!» (2003–2005), автор українських видань «Університетський вісник», «Відродження», «Молодий Буковинець», «Час», «Киевские ведомости», «День» (спортивний оглядач), головний редактор та журналіст спортивного інтернет-порталу sportbuk.com, спортивний тележурналіст (програма «Спортхронометр» на ТВА, спортивні сюжети в новинах ICTV, робив авторську спортивну програму на телеканалі «НБМ» (екс-Ніко-TV, тепер – 5 канал),

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

диктор на домашніх матчах чернівецької «Буковини», керівник проєкту Книга рекордів Буковини, член Національної спілки журналістів України та Асоціації спортивних журналістів України, голова Чернівецького обласного осередку Асоціації спортивних журналістів України, лауреат конкурсу серед журналістів «Україна Олімпійська» у номінації «Найкращий спортивний журналіст» (2004), переможець фотоконкурсу Національного Олімпійського комітету України (2009), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ» (2014), народний депутат, член Комітету Верховної Ради з питань молоді і спорту, голова підкомітету з питань фізичної культури та масового спорту. Працює над книгами «Літопис буковинського спорту» та «Історія буковинського спорту в особах».

Навчався на історичному факультеті Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича (1990–1995). Професійно легкою атлетикою почав займатися в 1986 р. під керівництвом Г. Істратія. Перший успіх на всеукраїнських змаганнях – 1 місце з бігу на 800 м. на Спартакіаді України серед технікумів легкої промисловості (Рівне, 1987). Виступав у складі юнацької збірної України на юнацькому Чемпіонаті СРСР в приміщенні 1988 р. (Кишинів). Переможець першої молодіжної першості незалежної України з легкої атлетики в приміщенні (1000 м, Київ, 1992), бронзовий призер I Чемпіонату незалежної України в приміщенні (1000 м, Київ, 1992), срібний і бронзовий призер Чемпіонату України серед вузів (1500 м, 800 м, Кривий Ріг), кандидат у майстри спорту.

У студентські роки захопився журналістикою. Перші публікації на спортивну тематику були в «Університетському віснику». Потім писав спортивні замітки в газету «Відродження». У 1995–1996 рр. працював спортивним оглядачем «Нової буковинської газети», видавав спортивний додаток «Спорт-інфо» до «Нової буковинської газети». У 1996 р. виконував обов'язки спеціаліста в організаційно-контрольному відділі Чернівецької обласної державної адміністрації. З 1996 по 1997 рр. викладав фізичне виховання у Чернівецькому будівельному технікумі. У 1996–2005 рр. – редактор відділу спорту газети «Молодий буковинець» (наприкінці 1990-х рр. ініціював проведення спільно з обласною федерацією футболу Кубку області з міні-футболу на приз газети «Молодий буковинець»). Паралельно співпрацював з центральними виданнями «Киевские ведомости», «День», місцевими телеканалами: програма «Спортхронометр» на ТВА, спортивні сюжети в новинах, робив авторську спортивну програму на телеканалі «НБМ» (екс-Ніко-TV, тепер – 5 канал). У 1996 р. ініціював створення футбольної збірної буковинських журналістів «Преса-ТБ». У 2003–2005 рр. видавав спортивно-розважальне видання «Супер!». З 2004 – коментатор та ведучий прямих ефірів на телеканалі «Чернівці». З квітня 2005 р. по вересень 2008 р. – начальник відділу з питань фізичної культури і спорту Чернівецької облдержадміністрації. На початку 2007 р. за підтримки СК «Гешко» створив перший буковинський спортивний сайт (heshko.com) з висвітленням подій обласного спорту. У 2007 р. організував буковинський спортивний портал sportbuk.com., став його головним редактором та провідним автором. У 2009 р. ініціював проведення першого в Україні конкурсу краси серед спортсменок «Міс спорт Україна». З травня 2011 р. – директор Чернівецького обласного центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». З 2013 р. – ініціатор та автор інформаційного порталу «fakty.cv.ua». Протягом 2014–2018 р. був членом виконкому Чернівецького обласного відділення Національного олімпійського комітету України. З 2019 член Комітету Верховної Ради з питань молоді і спорту, голова підкомітету з питань фізичної культури та масового спорту.

Характеризуючи Г. Мазурашу, І. Константинок відзначив: «Хто такий хороший журналіст? Чесний, сміливий, педантичний до фактів, фахівець у тій галузі, про яку розповідає читачеві цікаво та захопливо... Якщо ж він ще й пише про буковинський спорт, то цей журналіст таки напевне – Георгій Мазурашу!» [108].

Руслан Мармазов

Мармазов Руслан (11.12.1968, м. Донецьк) – провідний спортивний журналіст Донбасу та України періоду незалежності, редактор та провідний автор журналу «**Шахтёр**» (2007 – н. ч.), власкор журналу «**Футбол**» (1996 – н. ч.), автор часописів «**Команда+**» (2002–2008), «**Футбол в лицах**» (2005–2009), «**Шахтёр-ежегодник**» (2004–2014), редактор та заступник редактора у газетах «**Весть**», «**Салон Дона и Баса**», «**Теленеделя**», «**Комсомольская правда**», член Національної спілки журналістів України та Асоціації спортивних журналістів України, Заслужений журналіст України, голова донецької Асоціації спортивних журналістів України (2009), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінаціях «За вірність спортивній журналістиці» (2008), «Зал Слави. Золотий фонд АСЖУ» (2010, 2011), «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2007, 2014), «За великий внесок у спортивну журналістику України» (2013).

1993 р. закінчив історичний факультет Донецького державного університету. З 1992 р. працював викладачем історії в Донецькому республіканському училищі олімпійського резерву, навчався в аспірантурі. У 1994–1996 рр. – консультант комітету координації діяльності ЗМІ виконкому Донецької обласної ради. Працював у газеті «**Весть**» протягом 1994–1996 рр. Упродовж 1996 – редактор відділу газети «**Салон Дона и Баса**». У 1996–1997 рр. – заступником редактора, а потім редактором донецького випуску «**Теленеделя**», працював начальником відділу зі зв'язків із засобами масової інформації Донецької обласної податкової адміністрації. Протягом 1997–2005 був головним редактором донецького випуску «**Комсомольская правда в Украине**». Має досвід роботи в прес-службах Донецької облдержадміністрації та обласної податкової адміністрації. З жовтня 2005 р. до лютого 2015 р. – керівник прес-служби ФК «**Шахтар**» (Донецьк), яку протягом цього періоду неодноразово нагороджували за інформаційні проекти (журнал «**Шахтар**», клубний сайт та ін.).

Тв.: Письмо киевскому другу («**Футбол**», 2013, 7 серп.), Губная грамота («**Футбол**», 2013, № 1007), А нам – Сирано («**Комсомольская правда в Украине**», 201, 19 груд.), Тяжёлая ноша титанов, Золотая рыбка и Руссол («**Футбол в лицах**», 2005, № 5), Между Арменией и Венгрией («**Футбол в лицах**», 2005, № 6), Тимо 4: «Либо найду путь, либо проложу новый» («**Футбол в лицах**», 2005, № 7), Лондон, прощай... («**Шахтер**», 2009, № 3), Респект, Мистер! («**Шахтер**», 2009, № 6).

Дмитро Москаленко

Москаленко Дмитро (1.10.1975, Дніпро) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, провідний автор видань «**Спорт-Експресс в Украине**» (1991 – н. ч.), «**Український футбол**» (1991 – н. ч.), «**Футбол**» (1996 – н. ч.), «**Команда**» (1995–2017), «**Наш футбол**» (2005–2009), «**Футбол Style**» (2010–2013), головний редактор часопису «**Наш футбол**» (2005–2009), автор російських спортивних видань «**Спорт-Експресс**», «**Советский спорт**», «**Футбол-Ревю**», «**Футбол Подмосковья**», редактор та автор газети «**Мини-футбол Подмосковья**», спортивний оглядач українських часописів «**Газета по-днепровски**», «**Газета по-киевски**», «**Комсомольская правда в Украине**», «**Експедиція 21 століття**», спортивний оглядач російських газет «**Люберецкая газета**», «**Реут**», «**Боевое Братство**», колумніст сайтів

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

football.ua, Ukrainefootball.net, тележурналіст, коментатор, спортивний оглядач «11 каналу» (Дніпро), спортивний оглядач «34 каналу», історик і статистик футболу, письменник, член Національної спілки журналістів України та Асоціації спортивних журналістів України, лауреат конкурсу «Україна Олімпійська» у номінації «Найкращий спортивний журналіст Дніпропетровська» (2011, 2015), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «За вірність спортивній журналістиці» (2011), лауреат премії PRESSZVANIE в категорії «Соціум» у номінації «Спорт» (2018, 2019), лауреат премії Дніпровської обласної організації НСЖУ у номінації «Патріот рідного краю» (2019), організатор футбольної виставки в Історичному музеї ФК «Дніпро», автор книг «История футбола в Днепропетровске от «Алькора» до «Днепра» (2011, 2012, у 3 т.; визнано найкращою спортивною книгою України 2012 року), «Кубок СРСР 1981 року», «Кубок СРСР 1982 року» та «Кубок СРСР 1983 року» (2000, у співавторстві з В. Конончуком).

Навчався у місцевій Дніпровській середній школі № 23. Закінчив Дніпровське державне музичне училище ім. Глінки, Московський державний музично-педагогічний інститут ім. Іполітова-Іванова, Дніпровський національний університет ім. О. Гончара за спеціальністю «Журналістика».

Спортивною журналістикою займається з серпня 1999 р. У 1999–2001 рр. – прес-аташе та адміністратор ФК «Торгмаш» (Люберці). У 2002–2005 рр. – начальник команд футбольних клубів «Мелодія» (Апрелєвка) та «Звезда» (Люберці). У 2001–2005 рр. – начальник команд міні-футбольних клубів першої ліги чемпіонату Росії «Люберці», «Пріаліт» (Реутов), «Перекресток» (Котельники). З 2001 по 2004 рр. очолював комітет арбітрів Федерації футболу Люберецького району. У 2002–2005 рр. – прес-аташе Федерації футболу Московської області. З 2002 по 2005 рр. – головний редактор газети «Міні-футбол Подмосковья». У 2001–2005 рр. автор російських спортивних видань: «Спорт-Експресс», «Советский спорт», «Футбол-Ревю», «Футбол Подмосковья» та суспільно-політичних часописів: «Люберецкая газета», «Реут», «Боевое Братство» тощо.

У липні 2005 р. переїхав до Дніпра. З серпня 2005 р. на посаді головного редактора дніпровського журналу «Наш Футбол», є його провідним автором. З грудня 2005 р. – спортивний оглядач 11 каналу (м. Дніпро). У 2005–2012 рр. позаштатний кореспондент видань «Спорт-Експресс в Украине», «Український футбол», «Футбол», «Команда», «Футбол Style», виступає зі статтями в суспільно-політичній пресі, зокрема в газетах «Газета по-днепровски», «Газета по-киевски», «Комсомольська правда в Україні», «Експедиція 21 століття». З грудня 2012 р. – член КДК Федерації футболу міста Дніпропетровськ. Протягом серпня 2016 – липня 2017 рр. – прес-секретар ПФК «Сталь» (Кам'янське).

Моторний Микола (17.10.1954, с. Кривоносівка Золотоніського району Черкаської області) – відомий спортивний журналіст радянського періоду та періоду незалежності, автор спортивних видань «Український футбол» (1991 – н. ч.), «Спортивна газета» (1934–2008), «Олімпійська арена» (1995 – н. ч.), «Фізичне виховання в школі» (з 2012 «Фізичне виховання в сучасній школі») (1995 – н. ч.), спортивний оглядач часописів «Молода гвардія», «Молодь України», «Голос України», «Сільські Вісті», «Жінка», автор телепрограми «Планета спорту» (перший канал Національної радіокомпанії України) та телепрограми «Спортивний майданчик» (канал «Промінь», НРКУ), начальник відділу інформаційної роботи, керівник прес-служби Комітету з фізичного виховання та спорту МОН України, редактор сайту освітянського Спорткомітету, спортивний оглядач Українського радіо, спеціальний кореспондент від України на всесвітньому чемпіонаті світу серед дитячих команд у Лондоні, член

спілки журналістів СРСР, Заслужений журналіст України (2000), член Асоціації спортивних журналістів України, член виконкому Асоціації аматорського футболу України, керівник прес-служби ФСТ «Спартак», член Всеукраїнського штабу турніру «Шкіряний м'яч», переможець конкурсу журналістських робіт «Кубку Націй Данон-2016», лауреат конкурсу «Україна Олімпійська» у номінаціях «Найкращий спортивний журналіст» (2008, 2011, 2012, 2019) та «За найкраще висвітлення акції «Олімпійський урок» (2008), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінаціях «За вірність спортивній журналістиці» (2006), «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ» (2009), «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2007, 2010), «За великий внесок у спортивну журналістику України» (2011), лауреат конкурсу «Україна Олімпійська» у номінації «За висвітлення ролі жінок в спорті» (2014), автор футбольних довідників (1992–1996), співавтор збірки нарисів «Вратарская площадка. Знаменосцы спорта» (1985), фотограф; нагороджений «Спеціальним Дипломом ФІСУ та Оргкомітету Всесвітніх літніх студентських ігор–2015», понад 40 років працює в спортивній журналістиці.

Навчався на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка (1975–1980). З жовтня 1980 р. – кореспондент, завідувач відділу спорту газети «Молода гвардія». З вересня 1984 р. – завідувач відділу спорту газети «Молодь України». З 1990-х рр. – заступник головного редактора газети «Український футбол». У 2000-х рр. – спортивний оглядач газети «Сільські вісті».

Розповідаючи про своїх наставників у спортивній журналістиці М. Моторний відзначає: «Мої наставники – метри вітчизняної спортивної журналістики Петро Римаренко, Володимир Боденчук, Ольга Ярошенко, Валерій Мирський, Борис Нартовський, Григорій Каневський вчили юного «писачку» завжди і правдиво висвітлювати будь-яку спортивну подію» [97].

Як наголошує В. Каспрук, «На той час в «Молоді України» заступником редактора працювали Володимир Олійник, відповідальним секретарем – Юрій Брязгунов (нині головний редактор відновленої «Молоді України»), а відділ спорту очолював відомий журналіст Микола Моторний. Саме завдяки плідній співпраці з Моторним рубрика з культуризму «Клуб Івана Піддубного», яку я вів у газеті з 1989 р., трансформувалася у «Всеукраїнську спортивну молодіжну організацію «Клуб Івана Піддубного» [96].

Тв.: Андрій Біба. Шлях футбольної слави («Олімпійська арена», 2007, № 7), Київщина – флагман сільського спорту («Олімпійська арена», 2010, № 4).

Назаркевич Юрій (10.10.1963, Львів) – відомий спортивний журналіст, автор видань «Карпати» (газета ФК «Карпати») (1990–1997; 2001–2013), «КарпатиМанія» (журнал ФК «Карпати») (2008 – н. ч.), «Спортивна газета» (1934–2008), «Український футбол» (1991 – н. ч.), «Спорт-Експрес в Україні» (1991 – н. ч.), «Весь Спорт» (2000–2004), «Спорт-Арена» (2000 – н. ч.), керівник відділу спорту та автор газети «Високий Замок», історик та статистик футболу, керівник прес-служби ФК «Карпати» (Львів). Автор книг «Історія львівського футболу» (у співавторстві з І. Кульчицьким), «Карпати»: рік за роком: (1963–2003)» (2003, у співавторстві з І. Кульчицьким), «Карпати» – все мое життя» (2011), «Гра триває» (2014, у співавторстві з О. Козинкевич).

Закінчив факультет прикладної математики Львівського державного університету ім. І. Франка. З 1992 р. працює у прес-службі ФК «Карпати». З листопада 1994 р. – керівник прес-служби ФК «Карпати». З серпня 2004 р. – прес-секретар ФК «Карпати». З 1990-х рр. активно друкується в «Спортивній газеті», «Українському футболі», тижневику «Карпати». З 2000-х рр. співпрацює з виданнями «КарпатиМанія», «Спорт-Експрес в Україні» «Весь Спорт», «Спорт-Арена».

Микола Несенюк

Несенюк Микола (25.12.1957, м. Дубовиця Рівенської області) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, головний редактор та автор видань «Динамо» (журнал ФК «Динамо») (2001 – н. ч.), «ФК Динамо – щорічник» (2005 – н. ч.), журналіст газет «Спорт-Експресс в Украине» (1991– н. ч.), «Спорт-неделя» (2011–2014 рр.), засновник, головний редактор та провідний автор газети «Рівне вечірне», спортивний оглядач часописів «День», «Дзеркало тижня», «Газета по-українськи», автор інтернет-сайтів terrikon.com, football.ua, редактор рівненського радіо, редактор телерадіокомпанії «Рівне-1», директор департаменту з роботи зі ЗМІ та громадськістю ФК «Динамо» (Київ), член Національної спілки журналістів України, член Асоціації спортивних журналістів України, лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «За вірність спортивній журналістиці» (2008) та у номінації «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ» (2011), переможець VI загальноміського рейтингу популярності «Гордість міста Рівне» у номінації «Кращий журналіст» (2008), має славу суперменеджера та є власником декількох газет у м. Рівне.

У 1978–1982 рр. навчався на філологічному факультеті Рівненського державного педагогічного інституту за спеціальністю «Вчитель російської мови та літератури». З 1982 р. працював учителем у Білівській школі Рівненської області. З 1984 р. – на посаді завідувача радіо тресту «Рівнепромбуд». З вересня 1990 р. – редактор міського рівненського радіо. З вересня 1991 по 2001 рр. – головний редактор та провідний автор газети «Рівне вечірне». З червня 1995 по 2001 рр. – головний редактор телерадіокомпанії «Рівне-1». З грудня 1999 р. – заступник голови Рівненської області НРУ. З 2001 р. дотепер – головний редактор та провідний автор часописів «Динамо», «ФК Динамо – щорічник», директор департаменту з роботи зі ЗМІ та громадськістю ФК «Динамо» (Київ). У 2000-х рр. – кореспондент газет «Спорт-Експресс в Украине», «Спорт-неделя».

Нечасєва Галина (21.02.1956, м. Констанца, Румунія) – відома спортивна журналістка України, автор «Спортивної газети» (1934–2008 рр.), журналу «Фізкультура і спорт» (1922–1999 рр.; з 1981 р.), головна редакторка і авторка журналу «Олімпійська арена» (1995 – н. ч.), член Національної спілки журналістів України та Асоціації спортивних журналістів України, член Національного Олімпійського Комітету України, президії Федерації фігурного катання на ковзанах, Національного Олімпійського комітету України (комісії «Преса та комунікації»), лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2000, 2004), у номінації «Олімпійська вершина» (за висвітлення XX зимових Олімпійських ігор у Турині, 2006), у номінації «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ» (2009), у номінації «За великий внесок у спортивну журналістику України» (2010), у номінації «За вірність спортивній журналістиці» (2013) та в номінації «За честь і гідність у спортивній журналістиці» (Вища нагорода АСЖУ. Приз імені Ігоря Заседи, 2014).

У 1973–1979 рр. навчалася на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. З травня 1973 р. кореспондент, пізніше – редактор відділу «Спортивної газети». Від 1995 р. – в журналі «Олімпійська арена». Спеціалізується на зимових видах спорту, фігурному катанні, фехтуванні, олімпійських проблемах.

Пільчевський Юрій (06.04.1961, Київ) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, головний редактор та автор газет **«Команда»** (1995 – н. ч.), **«МегаСпорт»** (2003–2006) та журналу **«Команда+»** (1999–2008), видавець та автор журналу **«Tennis Club»** (2002– н. ч.), автор часописів **«Весь спорт»** (2000–2004), **«Tennis.ua»** (2009–2010), провідний журналіст газет **«Киевские Ведомости»** та **«Всеукраинские ведомости»**, радіожурналіст, оглядач радіо **«СпортОбоз»**, керівник Інформаційного центру **«Україна–2012»** та головний редактор вісника Інформаційного центру **«Ukraine–2012»**.

Закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. У 1984–1991 рр. працював редактором Держтелерадіо України. З 1991 по 1992 рр. – у прес-службі АТ **«Українська біржа»**. У 1992–1993 рр. – менеджер з економічних навчальних програм у Міжнародному фонді **«Відродження»**. У 1993–1995 рр. – кореспондент, а пізніше завідувач відділу спорту в газеті **«Киевские Ведомости»**. З березня 1994 до вересня 1995 рр. – завідувач відділу спорту газети **«Всеукраинские ведомости»**. З 1995 по 1996 рр. – начальник аналітичного відділу концерну **«Денді»**. З № 62, 1996 до № 04, 2002 – головний редактор газети **«Команда»**. З 1999 р. до 2002 р. – головний редактор журналу **«Команда+»**. З липня 2002 по грудень 2006 р. – генеральний директор Видавничого Будинку **«Спорт»**, **«Світ спорту»**, генеральний директор газети **«Спорт-экспресс в Украине»**. У 2003–2006 рр. – головний редактор та автор газети **«МегаСпорт»**. З 2002 р. до цього часу видавець та автор журналу **«Tennis Club»**. З листопада 2007 по березень 2008 р. – шеф-редактор інтернет-холдингу **«Обозреватель»**. З квітня 2008 по червень 2009 – директор з маркетингу та реклами Видавничого Будинку **«Новый Свет»**. З квітня 2010 до вересня 2012 – головний редактор урядового інформаційного центру **«Україна–2012»**. З 2012 р. – спортивний оглядач радіостанції **«СпортОбоз»**.

Рекунов Валерій (25.05.1956, м. Берегове, Закарпатської області) – відомий спортивний журналіст, провідний автор видань **«Команда»** (1995 – н. ч.), **«Команда+»** (1999–2008), журналіст часописів **«Рабочая газета»**, **«Киевские Ведомости»**, **«2000»**, **«Урядовий кур'єр»**, **«Центр Європи»**, член Національної спілки журналістів України, член Асоціації спортивних журналістів України, лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації **«За вірність спортивній журналістиці»** (2006).

У 1973–1978 рр. навчався на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. З вересня 1978 р. працював на посаді кореспондента, а з 1983 р. – завідувача відділу спорту **«Робітничої газети»**. З березня 1995 – оглядач газети **«Команда»**. З травня 1996 р. – оглядач газети **«Киевские ведомости»**. З грудня 1997 – заступник головного редактора **«Робітничої газети»**. З 2000 – журналіст часопису **«Команда+»**. Співпрацював з виданнями **«Урядовий кур'єр»** та **«Центр Європи»**. З початку 2000-х рр. працює оглядачем у газеті **«2000»**, веде рубрику **«Спорт-ревью»**.

Є. Позднішев писав: **«Валерій Рекунов прийшов у «Рабочую газету» зі студентської лави і працював у її суспільно-політичному відділі. Проте любов до спорту, до спортивної журналістики перемогла і сьогодні, працюючи першим заступником головного редактора «Рабочей газеты», Валерій активно виступає і на спортивній ниві. Його тематика – футбол та інші види спорту»** [178, с. 83].

Тв.: Гендерна нерівність з поправкою на біатлон (**«Урядовий кур'єр»**, 2013, 21 лютого), Як **«Барселона»**, не вийшло (**«Урядовий кур'єр»**, 2013, 16 лютого), Збірна Фоменка налаштована на боротьбу (**«Урядовий кур'єр»**, 2013, 8 лютого),

Сай Юрій (02.02.1970, с. Глинськ Здолбунівського району Рівненської області) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, провідний автор видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Команда» (1995–2017), спортивний оглядач газети «Факти», учасник команди спортивних журналістів «Зірки пера» (разом з Ю. Корзаченко та І. Лінником), нагороджений почесною відзнакою «Знак пошани» «За вагомий особистий внесок, особливі значні досягнення, високий професіоналізм і активну громадську діяльність у справі розвитку футбольного арбітражу в місті Києві» (2013 р.). У статті «Ершистий профі» С. Случевський назвав Юрія Сая (разом з І. Лінником та Ю. Корзаченко) золотим ядром журналістів сучасного покоління [217].

У 1987–1993 рр. навчався на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. Протягом 1992–1994 рр. працює кореспондентом «Спортивної газети». З 1995 р. – кореспондент, потім завідувач відділу, з 1998 р. заступник головного редактора газети «Команда» та її провідний автор. У 2000-х рр. – редактор та автор відділу спорту газети «Факти».

Семен Случевський

Случевський Семен (25.12.1947, Київ) – видатний спортивний журналіст періоду незалежності України та Росії, автор українських видань «Український футбол» (1991 – н. ч.), «Футбол» (1996 – н. ч.) та російської газети «Спорт День за Днем», видатний тележурналіст, автор, режисер, керівник та продюсер багатьох програм ефірного ТВ колишнього СРСР, України та Росії, зокрема таких спортивних програм як: «Футбольное обозрение», «Гол», «На футболе с Виктором Гусевым» (усі – ОРТ, зараз – Первый канал Россия), «Футбольный клуб» и «Век футбола» (НТВ) «Свободный удар», «Экспертиза», «Подробности» (НТВ–плюс Футбол), «Футбол как футбол» (Перший Національний канал, Україна), «ЕВРО–2000» (СТБ), відомий сценарист, продюсер та режисер спортивних фільмів, колумніст сайту телеканалу РТР–Спорт «Sportbox.RU» (веде авторську колонку «Футбол Украины с Семеном Случевским»), колумніст сайту «Footclub.Com.UA», видатний телекритик, колумніст журналу «Телекритика», сайту «Телекритика.UA», спортивний оглядач радіо «СпортОбоз», член Національної спілки журналістів України, Заслужений журналіст України (2006), член Спілки кінематографістів України (1988) та Російської Федерації (1991), член Гільдії кіносценаристів Російської Федерації (1993), член Гільдії кіно- і телекритиків України (1988), член Євразійської Академії ТБ і радіо (2004), член Міжнародної Асоціації спортивної преси (AIPS) (2002), викладач «Першої Національної Школи телебачення» (Київ) на спеціальностях «Спортивний коментатор-журналіст», «Сценарист телесеріалів і кіно». Має низку премій та грамот: міжнародна премія ТЕФІ у номінації «Лучшая программа о спорте» за телепередачу «Век футбола» (1998), призи Міжнародних журі-фестивалів кіно і ТБ у Москві, Любляні, Празі, Мілані за 1987–2008, Почесна грамота Верховної Ради України за створення телефільмів і телепрограм про спорт (2004).

У 1966–1970 рр. навчався на економічному факультеті Київського національного торговельно-економічного університету (раніше, КТЕІ, КДТЕУ). У 1984–1990 рр. навчався на сценарному факультеті Всеросійського державного університету кінематографії ім. С. Герасимова (раніше ВГИК). Після закінчення університету активно співпрацював з російськими («ОРТ» (зараз «Первый канал»), «НТВ», «НТВ–плюс Футбол») та українськими («Перший національний», «СТБ») телеканалами як режисер,

продюсер, сценарист. У 1987–2010 рр. виступив у ролі режисера та сценариста таких спортивних фільмів: «На путях перестройки» (3 серії), «Дворы нашего детства» (2 серії), «Два тайма с динамовцами Москвы», «Бродвей нашей юности» (11 серій) – усі з О. Габриловичем (ТО «Экран» ЦТ СРСР; РТР, вийшли у 1987–1996 рр.), «Ненужный юбилей» (2 серії; про «Динамо Київ», 1996, НТВ), «Грузинский футбол» (2 серії; 1997, НТВ), «"Торпедо" как "Торпедо"» (2 серії; 1998, НТВ), «Профессионалы» (1999, НТВ), «Московские каникулы» (про Кубок чемпіонів країн Співдружності, 2000, НТВ–плюс Футбол), «Команда» (2001, НТВ – плюс Футбол, 2002), «Гамбургский счет» (НТВ–плюс Футбол, 2002), «75 минут с Валерием Лобановским» (2002, НТВ–плюс Футбол), «Мы заботимся о футболе» (2003, НТВ – плюс Футбол), «Большая футбольная семья. Взгляд с Востока» (2004, НТВ – плюс Футбол), «Один берег всегда крутой» (2004, НТВ–плюс Футбол), «Немужские игры, или Якобинство для "Динамо"» (2005, НТВ – плюс), «Заметки о харьковском футболе» (2005, НТВ – плюс), «Блохин и его команда» (2 серії; 2005, НТВ–плюс Футбол), «Галактика "Динамо"» (4 серії; ТВ-Центр, 2007), «"Спартак" – "Динамо Киев"» – вспомнить все» (ТВ-Центр, 2008), «Новый футбол по-харьковски» («1+1», 2009).

З 1990-х рр. активно друкує в спортивних, кінематографічних, професійних журналістських виданнях України та Росії статті, присвячені кінематографічному процесу, матеріали, присвячені футболу і спортивному ТБ. У 2003–2012 рр. працював у НП «Свразійська Академія Телебачення і Радіо». У 2008–2010 рр. працював головним продюсером спортивних проєктів на телеканалах «1+1», «2+2». З 2010 р. – редактор та продюсер телеканалів «Футбол–1», «Футбол–2» (Україна). З 2012 р. – футбольний аналітик радіо «СпортОбоз» (Україна). Протягом 2010-х рр. – автор спортивних інтернет-видань «Прессинг» та «Футбольный клуб». Автор книги «Первопроходцы. Иллюстрированная история украинского футбола» (2019).

Сосновський Юрій (10.08.1968, Київ) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, автор видань «Спортивна газета» (1934–2008), «Команда» (1995 – н. ч.), «Команда+» (1999–2008), «Стадіон» (1991–1994), «Весь спорт» (2000–2004), «Tennis Club» (2002 – н. ч.), «Теннис» (2002–2008), «МегаСпорт» (2003–2006), «Ведомости-спорт» (1992–2010), «Tennis.ua» (2009–2010), головний редактор журналів «Tennis Club» (2002 – н. ч.) та «Теннис» (2002–2008), журналіст часописів «Київський вісник», «Всеукраинские ведомости» та інтернет-холдингу «Обозреватель», член клубу «Моноліт», прес-аташе Федерації тенісу України, співпрацював з УТ–1 (тенісний коментатор та коментатор «Формули–1»), ICTV (коментатор «Формули–1»), радіо-журналіст, спортивний оглядач радіо «СпортОбоз», член Національної спілки журналістів України, член Асоціації спортивних журналістів України, лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Золоті пера і голоси АСЖУ» (2010).

Закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. З вересня 1990 р. – кореспондент, а пізніше завідувач відділу спорту газети «Київський вісник». З 1992 р. – оглядач газети І. Заседи «Стадіон». З травня 1994 р. – оглядач відділу спорту газети «Всеукраинские ведомости». З 1996 р. у газеті «Команда» на посаді редактора відділу тенісу та автоспорту. У 1998–2002 рр. – другий заступник головного редактора в газеті «Команда». З 1999 р. по 2002 р. – оглядач журналу «Команда+». У 2000-х рр. активно співпрацює з часописами «Весь спорт», «МегаСпорт», «Теннис», «Tennis.ua», «Ведомости-спорт». З 2002 р. до теперішнього часу на посаді головного редактора журналу «Tennis Club» (2002 – н. ч.), його провідний автор. З 2012 р. – спортивний оглядач радіо «СпортОбоз».

Михайло Співаковський

Співаковський Михайло (10.02.1980, Одеса) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, провідний автор видань «Спорт-Експресс в Украине» (1991 – н. ч.), «Спорт-Експресс Выходной», «Команда» (1995 – н. ч.), «Футбол» (1996 – н. ч.), «Спортивное Обозрение Футбол Плюс» (1997–2000-і), «Одесса-Спорт» (1999 – н. ч.), засновник і редактор часопису «Время Спорта» (2003 – н. ч.), головний редактор та провідний автор часопису «Спорт-неделя», тележурналіст, ведучий телепрограми «Футбольная неделя» на одеському каналі «Репортер», спортивний оглядач телепрограм «Спорт-тайм», «Овертайм», радіожурналіст, ведучий програми «Большой футбол» на «Радіо Динамо», ведучий спортивного шоу «ТаТоТаке», експерт програми «Третий тайм», член Національної спілки журналістів України (1998), член Асоціації спортивних журналістів України, лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінації «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ» (2008), спортсмен (з міні-футболу та настільного хокею, триразовий чемпіон України в особистому розряді), головний тренер жіночої збірної з настільного хокею – срібного призера чемпіонату світу-2015, актор київського театру «Чорний квадрат», сценаріст театральних п'єс, поет і письменник, автор ліричних збірок «Альтруїзми» (1993), «МИШАнина», автор оповідань «Герой чужого времени», «Гений третьего рода», «Снегурочка со смыслом», «И. С. тория одного Улисса», «Костюм Арлекина», «Газированная камасутра».

Навчався на філософському факультеті Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова за спеціальністю «Культурологія» (1996–2001). У 1991–1997 рр. працював актором дитячого театру-студії юного актора при одеській філармонії. У 2006 р. став актором київського театру-студії імпровізації «Черный квадрат». Пише сценарії етюдів та міні-п'єс.

Журналістську діяльність розпочав у 1995 р. в одеській газеті «Порто-Франко». У 1997–1998 рр. активно друкується в газеті «Спортивное Обозрение Футбол Плюс». У 1998–2004 рр. обіймає посаду власного кореспондента газети «Команда». У 1999–2003 рр. – кореспондент газети «Одесса-Спорт». У лютому 2000 р. переміг у телевізійній змагальці футболу, присвяченій річниці створення каналу «НТВ+футбол», у червні 2000 р. стає ведучим телепрограми «Футбольная неделя» на одеському телеканалі «Репортер», також працює спортивним оглядачем телепрограм «Спорт-тайм», «Овертайм». З 2003 р. разом з Ю. Усатюком започаткував та очолив тижневик «Время Спорта». З 2004 р. до теперішнього часу на посаді спеціального кореспондента газети «Спорт-Експресс в Украине» (у 2008 р. представляє «СЭ в Украине» на Літній Олімпіаді у Пекіні).

Редакція інтернет-порталу театру-студії «Черный квадрат» так характеризує М. Співаковського: «Тезка і ровесник олімпійського Мішки. Людина тонкої душевної організації, але з непереможним почуттям гумору. Любить цитувати земляка Жванецького: «Киянин – це одесит, який не дійшов до Москви». Іронічний самоїд. Скромний, але має загострене почуття власної гідності. З волі професійного обов'язку (Михайло – один з провідних спортивних журналістів країни) має властивість губитися на карті світу. Але ідентифікувати його місце розташування нескладно: досить відкрити газету «Спорт-Експресс в Украине» і прочитати під однією з його статей «Михайло Співаковський з Пекіна, Москви, Стамбула» [2].

Тв.: у газеті «Спорт-Експресс в Украине»: Вячеслав Грозный: «Улыбаюсь, когда нас называют фарм-клубом «Динамо» (2015, 19 січ.), БЕЗУсловный шанс (2015, 16 січ.), Дмитрий Михайленко: «Павлов «потушил» подвыпивших фанатов в лучших традициях Брюса Ли (2014, 23 груд.), Одесские фанаты просят спасти «Черноморец»

(2014, 5 груд.), Судьба резидента (2014, 28 жовт.), ФФУ: Время собирать камни (2014, 6 серп.), Владислав Ващук: Диалоги с мандариновым деревом (2014, 25 черв.), Богородица хранила нули только в основное время (2014, 27 бер.).

Усатюк Юрій (13.04.1974, м. Балта, Одеська обл.) – корифей спортивної преси Одеси періоду незалежності, провідний журналіст та редактор українських спортивних видань **«Спортивное Обозрение Футбол Плюс»** (1997–2000-і), **«Время спорта»** (2003 – н. ч.), **«Футбол-интер»** (2000-і рр.), провідний автор спортивних часописів **«Футбол XXI века»** (1997–1998), **«Одесса-Спорт»** (1999 – н. ч.), **«Спорт-Экспресс в Украине»** (1991 – н. ч.), **«Команда»** (1995–2017), **«Вечерняя Одесса»**, популярний футбольний оглядач, письменник, футбольний статистик. Автор книги з історії овідіопольського ФК **«Днестр»** **«Fortes Fortuna Adiuvat»** (Судьба помогает смелым, 2009), книги з історії одеського спорту **«БИПА»** (у співавторстві з М. Співаковським, 2012–2013), **«Сто лет в Одессе»** (2013), **«Футбол. Одесса–1997»** (2014), **«Гандбол у Чёрного моря»** (2017). Член Національної Спілки журналістів України. Має відзнаки: кращий журналіст року за версією Асоціації міні-футболу Одеської області (АМФОО, 2006–2009), у 2009 р. нагороджений медаллю АМФОО **«За заслуги III ступеня»**, у 2010 р. визнаний кращим журналістом Одеської області першого десятиліття XXI ст. за версією АМФОО.

Закінчив машинобудівний інститут Одеського національного політехнічного університету за спеціальністю **«Робототехнічні системи та комплекси»** (1996). Журналістську діяльність розпочав 1997 р. в газеті **«Спортивное Обозрение Футбол Плюс»**, пройшовши школу від репортера до заступника головного редактора. Займався активною громадською діяльністю, очолював комітет зі зв'язків із ЗМІ обласної федерації футболу. У 2003 р. започаткував тижневик **«Время Спортa»**, визнаний в 2004 р. однією з найкращих регіональних спортивних газет країни, відзначеною Дипломом НОК України IV всеукраїнського конкурсу **«Україна Олімпійська»**. У 2006 р. виступив як літературний автор книги Петра Чилиби **«Футбол и жизнь в мою пользу»**. Автор серії довідників-щорічників **«Футбол. Одесса»** (1998–2002). З 2002 р. займається масштабним наповненням архівної статистичної бази даних, розгалуженої за напрямками **«футбол»**, **«міні-футбол»**, **«баскетбол»**, **«волейбол»** і **«гандбол»**, яка ляже в основу електронної бібліотеки; склав повну хронологію досягнень видатних одеських спортсменів і команд майстрів. Здійснив цікаві авторські проекти, організувавши опитування з визначення 33-х кращих футболістів одеського **«Чорноморця»** за історію клубу, кращого футболіста Одеси ХХ ст., 100 кращих футболістів Одеси.

Артем Франков

Франков Артем (24.07.1970, Харків) – відомий спортивний журналіст періоду незалежності, головний редактор та автор популярного журналу **«Футбол»** (1996 – н. ч.) та видань супутників **«Футбол: жизнь немыслима без футбола»** (2003–2010-ті), **«Футболклуб: журнал для тех, кто любит футбол»** (2006–2010-ті), **«Футбол-спецвыпуски: Еврокубки»** (2006 – н. ч.), **«Футбол-спецвыпуски: Представление участников Чемпионата мира»** (2006 – н. ч.), **«Футбол-спецвыпуски: Представление команд-участниц Чемпионата Европы»** (2008 – н. ч.), **«Футбол-спецвыпуски: Национальные чемпионаты Европы»** (2008 – н. ч.), **«Великие клубы»** (2005–2008), **«Великие сборные»** (2006), **«Футбол-спецвыпуски: истории жизни и футбольных достижений выдающихся спортсменов»** (2007–2008), **«Совершенно секретно: Футбол»** (2009 – н. ч.), головний редактор та автор журналу

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

«Футбол ХХІ века» (1997–1998), автор журналу «Шахтёр» (2007 – н. ч.), редактор та автор часопису «Теленеделя», член виконавчого комітету ФФУ, викладач International Media School, заслужений журналіст України (2005), нагороджений зіркою «Патріот футболу» (2011) та орденом «За заслуги» ІІІ ступеня (2012), лауреат загальнонаціональної премії «Людина року» в номінації «Журналіст року 2019».

Автор книг: «Моделирование квантово-оптических вооружений» (1996), «Лобановский. Послесловие» (2002), «Германские дерби», «Футбол по-украински» (2006), «Футбол» (2009), «История чемпионатов мира» (2010; у 9-и т.), «"Динамо" – "Шахтер" 75 лет закладной дружбы» (2011), «Украинский футбол. Легенды, герои, скандалы в спорах "хохла" и "москаля"», «История чемпионатов Европы» (2012; у 7-и т.), «Футбол по центру. Круифф, Пушкаш и другие, изменившие Игру» (2018), «История Лиги чемпионов» (2019).

Закінчив з відзнакою Харківський державний університет за спеціальністю «Радіофізика та електроніка» (1992). У 1994 р. закінчив з відзнакою Харківську військову інженерну радіотехнічну академію ППО ім. Л. Говорова. У 1994–1997 рр. – викладач Харківського військового університету. З 1997 р. – заступник головного редактора газети «Теленеделя». З кінця 1997 р. – головний редактор журналу «Футбол». З 2013 р. – викладач International Media School за напрямом «спортивна журналістика». В опитуванні, що проводилося Національною церемонією нагородження «Вікторія футболу» (2011), Артем Франков визнаний найкращим спортивним журналістом України з результатом 42,23 %.

Тв.: На 110 рублей («Футбол в лицах, 2006, № 7), Видеть цель, верить в себя («Футбол в лицах, 2006, № 8), А ты мне не «тыч» («Шахтер», 2009, № 1), И синий вол, исполненный очков... («Шахтер», 2009, № 5, 2009) тощо.

Юріс Юрій – провідний донецький спортивний журналіст періоду незалежності, провідний автор спортивних видань «Спорт-Експресс в Украине» (1991 – н. ч.), «Спорт-арена» (2000 – н. ч.), «Шахтер» (газета ФК «Шахтар») (2002–2006), «Шахтёр» (журнал ФК «Шахтар») (2007 – н. ч.), «Мой Шахтёр» (2006–2009), «Футбол в лицах» (2005–2009), автор часопису «Фізкультура і спорт» (1922–1999; з 1981 р.), спортивний оглядач «Независимой газеты», газети «2000», журналіст спортивного інтернет-порталу terrikon.com, член Національної спілки журналістів України та Асоціації спортивних журналістів України, лауреат Асоціації спортивних журналістів України у номінаціях «Золоті пера та голоси АСЖУ» (2002), «Зал слави. Золотий фонд АСЖУ» (2007) та вищої нагороди АСЖУ імені Ігоря Заседи – «За честь та гідність в спортивній журналістиці» (2012), лауреат конкурсу «Україна Олімпійська» у номінації «За відданість олімпійському руху» (2008), співавтор книги Мірчі Луческу «Моя шахтёрская история» (2011). В опитуванні, що проводилося Національною церемонією нагородження «Вікторія футболу» (2011) Юрій Юріс потрапив до п'ятірки найкращих спортивних журналістів України разом з В. Мирським.

Тв.: у газеті «Спорт-Експресс в Украине»: При Блохине побежали быстрее (5 жовтня 2012), Стопроцентный «Шахтер» (25 жовтня 2012), Акробатические гастролы Ибрагимовича (16 листопада 2012), Дарио Срна: «С "Челси" играть легче, чем с украинскими командами» (7 листопада 2012), Мирча Луческу: «Я – счастливый тренер. Так и напишите» (13 грудня 2012), За Виллиана ответит «Боруссия»? (11 лютого, 2013) Дарио Срна: «Шансы – 50 на 50» (13 лютого 2013), Роман Березовский: «Обыграть «Шахтер» – дорогого стоит» (25 лютого 2013), Марко Девич: «Гол англичанам не забуду никогда!» (17 квітня 2013), Мирча Луческу: «Петреску избавил «Динамо» от безволия» (27 квітня 2013), Сергей Ребров: «Что нужно Аршавину, может знать только он» (23 травня 2013), «Шахтер» и «Динамо» в одном флаконе (28 травня 2013), В сильнейшей лиге Европы теперь есть японец и кореец (26 травня 2013).

1.6. Алфавітний покажчик найвідоміших спортивних журналістів України 1880–2010 рр.

1. Анатра Артур – С. 32–33.
2. Анохін Олександр – С. 33–35.
3. Аров Борис – С. 59–60.
4. Бабешко Олексій – С. 96.
5. Бакуменко Володимир – С. 84–85.
6. Башкатов Олександр – С. 60–61.
7. Бедункевич Володимир – С. 43–44.
8. Білоножко Анатолій – С. 97.
9. Блостоцький Тиміш – С. 15.
10. Блях Володимир – С. 45–47.
11. Боберський Іван – С. 12–16.
12. Боденчук В. – С. 98–99.
13. Бодянський Павло – С. 43.
14. Бочек Микола – С. 99.
15. Буценко Олександр – С. 47–48.
16. Валерко Артур – С. 100–101.
17. Валерко Валерій – С. 99–100.
18. Вацек Рудольф – С. 14.
19. Вацко Віктор – С. 101–102.
20. Волобуєв Михайло – С. 61–62.
21. Гаджега Василь – С. 102–103.
22. Гайдучок Степан – С. 16–17.
23. Галинський Аркадій – С. 62–64.
24. Гарнич–Гарницький Є. – С. 35–36.
25. Гемерлінг Казимеж – С. 13.
26. Герценштейн Юрій – С. 36.
27. Гончарук Олексій – С. 103.
28. Гопнік Борис – С. 64.
29. Горіловський Л. – С. 65.
30. Грот Юрій – С. 65–66.
31. Дашкевич Роман – С. 17–18.
32. Димов Ян – С. 66–67.
33. Димченко Дмитро – С. 104.
34. Дмитрук Всеволод – С. 133–135.
35. Дюперон Георгій – С. 37–38.
36. Жарський Едвард – С. 18–19.
37. Заседа Ігор – С. 68–70.
38. Ільченко Дмитро – С. 104–105.
39. Іполітов Платон – С. 48–49.
40. Казимиров Володимир – С. 105.
41. Кальпус Борис – С. 49–50.
42. Каневський Григорій – С. 71.
43. Каневський Леонід – С. 71–73.
44. Карельський Євген – С. 105–106.
45. Карман Юрій – С. 106–107.
46. Кисельов Едуард – С. 107.

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

47. Кльоснік Зигмунт – С. 14.
48. Коломієць Анатолій – С. 108.
49. Копеліович А. – С. 73–74.
50. Косий Анатолій – С. 74–75.
51. Корзаченко Юрій – С. 108–109.
52. Костюк Василь – С. 19.
53. Кравців Богдан – С. 19–20.
54. Крамаренко Валентин – С. 38–39.
55. Кузьмін Георгій – С. 75–76.
56. Кульчицький В. – С. 109.
57. Купчинський Роман – С. 20–21.
58. Курдидик Анатолій – С. 21–22.
59. Лазарєв Юхим – С. 76–78.
60. Лебедев Іван – С. 39–41.
61. Левицький Марк – С. 78–79.
62. Липенко Олександр – С. 79–80.
63. Лінник Ігор – С. 110.
64. Ліськевич Тарас – С. 22.
65. Лоран Микола – С. 41.
66. Лосовський П. – С. 50.
67. Маєвський В. – С. 80–81.
68. Мазурашу Георгій – С. 110–111.
69. Маковецький Карл – С. 41.
70. Мармазов Руслан – С. 112.
71. Мирський Валерій – С. 81–82.
72. Мовчан Людмила – С. 83.
73. Москаленко Д. – С. 112–113.
74. Моторний Микола – С. 113–114.
75. Мулькевич Карло – С. 23.
76. Назаркевич Юрій – С. 114.
77. Нартовський Борис – С. 83.
78. Нейфах Ігор – С. 50.
79. Несенюк Микола – С. 115.
80. Нечаєва Галина – С. 115.
81. Ордін Леонід – С. 83–84.
82. Павлов Сергій – С. 50–51.
83. Пачовський Василь – С. 23–24.
84. Пелепейченко Петро – С. 51.
85. Письменний Яків – С. 53–54.
86. Підгасцький В. – С. 51–53.
87. Пільчевський Юрій – С. 116.
88. Подвойський Микола – С. 54–56.
89. Пожилова Валентина – С. 84–86.
90. Попель Степан – С. 24–25.
91. Привіс Семен – С. 56–57.
92. Пушкарьов Кім – С. 86–88.
93. Радченко Людмила – С. 88–89.
94. Рекунов Валерій – С. 116.
95. Римаренко Петро – С. 89–90.
96. Сай Юрій – С. 117.

97. Синицький Зосима – С. 90–91.
98. Сітницький Богдан – С. 25–26.
99. Случевський Семен – С. 117–118.
100. Смолій Іван – С. 26.
101. Сосновський Юрій – С. 118.
102. Співаковський М. – С. 119–120.
103. Твардовський О. – С. 30–31.
104. Трильовський К. – С. 27–28.
105. Тріль Михайло – С. 27.
106. Усатюк Юрій – С. 120.
107. Франко Петро – С. 28–29.
108. Франко Тарас – С. 29–30.
109. Франков Артем – С. 120–121.
110. Чайковський А. – С. 91–93.
111. Чернічкін Михайло – С. 93–94.
112. Чорний Костя – С. 57–58.
113. Шошин Василь – С. 41–42.
114. Юріс Юрій – С. 121.
115. Яремко Іван – С. 94–95.

Розділ 2

Спортивні видання України XIX–XXI ст. за періодами та регіонами (аналіз в таблицях)

2.1. Спортивні видання України першого періоду 1880-х рр. – 1917 р.

2.1.1. Перший період. Спортивні видання Галичини 1880-х рр. – 1916 р.

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність, Тип видання	Наклад
1	«Przewodnik gimnastyczny» («Брошура з гімнастики»)	1881–1907	Львів	П. Жулінський	пол.		П. Жулінський, Ж. Крувчиньські	щомісячник; видання з гімнастики	1884 – 650; 1892 – 3 200; 1907 – 20 000.
2	«Koło» («Колесо»)	1895–1899	Львів	К. Гемерлінг	укр.		К. Гемерлінг	двотижневик; видання з велоспорту	
3	«Gazeta Sportowa» («Спортивна газета»)	1900–1901	Львів	К. Гемерлінг	укр., пол.		К. Гемерлінг, Є. П'ясецький	тричі на місяць; універсальне видання	

4	«Вісті з Запорожжя»	1902; 1910–1914	Львів	І. Боберський; видавець – С. Демидчук, редактори – І. Боберський, С. Горук	укр.		І. Боберський, С. Гайдучок, Т. Франко, П. Франко	видання з гімнастики (руханкове)	1 500 прим.
5	«Пластовий табір»	1910-ті	Львів		укр.		І. Боберський, С. Гайдучок	видання з гімнастики (руханкове)	
6	«Сокільські Вісті»	1907–1917	Львів	І. Боберський	укр.		І. Боберський	видання з гімнастики	
7	«Wędrowiec» («Мандрівник»)	1911–1912	Львів	З. Кльоснік	пол.		З. Кльоснік	універсальне видання	
8	«Січові Вісті»	1912–1913	Львів	Д. Катамай	укр.		Д. Катамай, К. Трильовський	видання з гімнастики	
9	«Ilustrowany Kurier Sportowy»	1914	Львів		укр., пол.		З. Кльоснік, Р. Вацек	універсальне видання	

2.1.2. Перший період. Спортивні видання Одеси 1890-х рр. – 1917 р.

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність. Тип видання	Наклад
1 (10)	«Записки горного Крымского клуба»	1891–1915	Одеса	А. Маркевич (до № 7, 1903); С. Іловайський (до № 12, 1903); Є. Іловайська (з 1904 до кінця 1915)	рос., франц.		Ф. Вебер, С. Потоцький, К. Гольде, Р. Прендель, А. Бергье-Делагард	з 1891 по 1894 – щороку; з 1895 по 1902 – щомісяця; з 1903 по 1908 – 6 разів на рік; з 1909 по 1915 – щоквартально; видання зі спортивного туризму (альпінізму)	
2 (11)	«Спорт»	1901	Одеса		рос.			універсальне видання	
3 (12)	«Южный богатырь»	поч. XX ст.	Одеса		рос.			видання з боротьби	
4 (13)	«Спорт»	1906–1908	Одеса	М. Смирська	рос.			тричі на місяць; універсальне видання	
5 (14)	«Яхта»	1906	Одеса	В. Круг-Лучинський	рос.			двожизневик; часопис з водного спорту	

6 (15)	«Бега и скачки»	1907–1915	Одеса	К. Маковецкий до 1914, з 1914 – А. Романов	рос.		К. Маковецкий, А. Ван дер Шкруф	щотижневик; видання з кінного спорту	
7 (16)	«Спорт и наука»	1908–1910	Одеса	К. Маковецкий	рос.	Отделы: «Воздухоплавательный», «Автомобильный», «Конский», «Водный», «Велосипедный», «Атлетика», «Фехтовальный»	К. Маковецкий, С. Уточкін	щомісячник потім – двотижневик; універсальне видання	
8 (17)	«Одесский спорт»	1909	Одеса	О. Ярославский	рос.		О. Ярославский	напередодні забігів та перегонів весною та восени; видання з кінного спорту	
9 (18)	«Южный спорт»	1909	Одеса	Л. Шутак	рос.		Л. Шутак	напередодні забігів та перегонів; універсальне видання	
10 (19)	«Яхтмен»	1909	Одеса	В. Круг-Лучинский	рос.		В. Круг-Лучинский		
11 (20)	«Спортивная жизнь»	1910–1911	Одеса	Ю. Герценштейн (псевдонім Ю. Емброс)	рос.	«Авиация», «Воздухоплавание», «Автомобилизм», «Атлетика», «Циклизм», «Водный спорт», «Конский спорт», «Рассказы», «Фельетоны», «Шахматы», «Театр и Зрелища», «Спорт среди учеников», «Библиография»	Ю. Герценштейн, А. Свічин	щотижневик; універсальне видання	5 000 прим.
12 (21)	«Шахматы»	1911	Одеса	М. Лоран	рос.	«Отдел шашечной композиции»	М. Лоран	щомісячник; видання з шахів	
13 (22)	«Южный автомобилист»	1914	Одеса	Я. Варковицкий	рос.		Я. Варковицкий	щомісячник; видання з автотобілізму	3 000 прим.
14 (23)	«Отчёт Одесского Автомобильного общества»	1915	Одеса		рос.			видання з автотобілізму	

15 (24)	«Конский спорт»	1916	Одеса	Г. Телешевський	рос.		Г. Телешевський	напередодні забігів та перегонів; видання з кінного спорту	
16 (25)	«Бега Одесского общества поощрения рысистого конно-заводства»	1916	Одеса	Г. Телешевський	рос.			напередодні забігів та перегонів; видання з кінного спорту	
17 (26)	«Вестник 1-го Южного съезда деятелей по воздухоплавательному делу»	1910	Одеса	А. Анатра	рос.		А. Анатра	щомісячник; видання з повітро-плавання	
18 (27)	«Заря авиации»	1916	Одеса	Видавець А. Анатра, редактор – І. Радецький	рос.		І. Радецький, С. Уточкін, Ф. Образцов	щомісячник; видання з повітро-плавання	
19 (28)	«Бега Новороссийского общества поощрения конно-заводства»	1906–1907	Одеса	М. Смирська	рос.		М. Смирська		
20 (29)	«Листок спортсмена»	поч. XX ст.	Одеса		рос.			універсальне видання	
21 (30)	«Рысак»	поч. XX ст.	Одеса		рос.			видання з кінного спорту	
22 (31)	«Эстафета»	поч. XX ст.	Одеса		рос.			універсальне видання	

2.1.3. Перший період. Спортивні видання Києва 1890-х рр. – 1917 р.

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність. Тип видання	Наклад
1 (32)	«Вестник голубиноного спорта»	1893–1904	Київ	Редактори: А. Блізнер, з 1900 – М. Вольф, з 1902 – М. Вознесенський, з 1904 – М. Вольф та М. Прокопович	рос.		А. Блізнер, М. Вольф, М. Вознесенський, М. Прокопович	щомісячник; видання з голубиноного спорту	
2 (33)	«Спорт»	1897–1899	Київ	Б. Токарський	рос.	Отдел хроники: «Бега и скачки», «Отдел охоты», «Отдел велоспорта»	Б. Токарський	двожизневик; універсальне видання	
3 (34)	«Шашки»	1897–1901	Київ	П. Бодянский	рос.		П. Бодянский, В. Шошин, М. Панкратов, В. Левицький	щомісячник; видання з шашок	
4 (35)	«Спорт»	1898	Київ		рос.			видання з кінного спорту	
5 (36)	«Вестник спорта»	1902	Київ		рос.			універсальне видання	
6 (37)	«Иллюстрированный спорт»	1905	Київ	П. Громницький	рос.	«Конный спорт», «Атлетика», «Автомобилизм», «Либретто театров»	П. Громницький	двожизневик; універсальне (мистецько-спортивне) видання	
7 (38)	«Спортсмен»	1909	Київ	Г. Почтарь	рос.		Г. Почтарь	щомісячник; видання з кінного спорту	

8 (39)	«Вестник воздухоплавания и спорта»	1910	Київ	С. Вроблевський	рос.		С. Вроблевський	двотижневик; видання з повітро-плавання	
9 (40)	«Спортивный курьер»	1912	Київ		рос.			універсальне видання	
10 (41)	«Киевский конский спорт»	1912–1916	Київ	Я. Лапицький	рос.		Я. Лапицький	щотижневик; видання з кінного спорту	
11 (42)	«Спорт и игры»	1912–1913	Київ	Я. Вагнер	рос.	«Велосипедный спорт», «Воздухоплавание», «Шахматы», Футбол», «Автомобилизм», «Тяжелая атлетика», «Зарубежная хроника»	Я. Вагнер	щотижневик; універсальне видання	
12 (43)	«Автомобильная жизнь и авиация»	1913–1914	Київ	В. Топоров, І. Радзевич	рос.	«Отдел авиации», «Отдел автомобиллизма»	В. Топоров, І. Радзевич, Б. Бубнов	18 разів на рік; видання з автомобілізму та повітро-плавання	
13 (44)	«Красота и сила»	1913	Київ	О. Роханський, з № 7 – В. Крамаренко та О. Анохін (псевдонім Б. Рос)	рос.	«Физическое воспитание, образование и развитие в семье и школе», «История, философия, гигиена спорта и спортивная беллетристика», «Биографии спортивных деятелей и библиография их работ», «Виды спорта и спортивные зрелища», «Спортивная хроника в стране и за рубежом», «Обзор спортивной печати», «Советы читателям», «Научные статьи», «В школе», «Жизнь обществ»	Г. Дюперон, Г. Трунн, Є. Гарнич-Гарницький, І. Сікорський, І. Лебедев, Л. Чаплінський, А. Вешке, В. Крамаренко	двотижневик; універсальне видання	
14 (45)	«Киевские бега»	1916	Київ	В. Пятницький	рос.		В. Пятницький	щотижневик; видання з кінного спорту	

2.1.4. Перший період. Спортивні видання Харкова 1890-х рр. – 1917 р.

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність Тип видання	Наклад
1 (46)	«Русский спорт»	1906–1916	Харків	В. Пржевальський	рос.		В. Пржевальський	двотижневик, потім щотижневик; універсальне видання	
2 (47)	«Тяжелее воздуха»	1911–1913	Харків	Г. Окулич-Козарін, В. Мороховець	рос.		Г. Окулич-Козарін, В. Мороховець, Д. Педасв	двотижневик; видання з повітроплавання	
3 (48)	«Отчёт Южно-русского автомобильного клуба»	1911–1914	Харків		рос.			щомісячник; видання з автомобілізму	
4 (49)	«Ежегодник Южно-русского автомобильного клуба»	1914	Харків		рос.			щорічник; видання з автомобілізму	

2.1.5. Перший період. Спортивно-мистецька преса України в дореволюційну епоху

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність, Тип видання	Наклад
1	«Искусство и спорт»	1907	Київ	М. Трифонов	рос.		М. Трифонов	двотижневик; мистецько-спортивне видання	
2	«Спортивно-театральное обозрение»	1913	Київ	О. Сецинський	рос.	«Спорт», «Театр», «Виставка»	О. Сецинський		
3	«Театральный день»	1910-ті	Одеса		рос.			щоденна газета з програмками лібрето і одеських театрів, з відділами біржі і спорту	
4	«Дивертисмент»	1907–1918	Одеса	Б. Бродський, Ф. Кубчишен	рос.	«Театр», «Варьете», «Спорт»	Б. Бродський, Ф. Кубчишен	щомісячний журнал театрів, варьете і спорту	
5	«Артистическое справочное бюро»	1910-ті	Одеса		рос.	«Театр», «Варьете», «Спорт»			
6	«Театральное бюро»	1910-ті	Одеса		рос.	«Театр», «Варьете», «Спорт»			
7	«Театральный листок»	1910-ті	Одеса		рос.	«Театр», «Варьете», «Спорт»			

8	«Театральные отголоски»	1910-ті	Одеса		рос.	«Программы либретто», «Театр», «Концерты», «Зрелища (Спорт)»		щотижневик	
9	«Театральный листок»	1907	Харків	К. Шехтер	рос.	«Театр», «Искусство», «Спорт»		щоденне видання	
10	«Последние новости сезона»	1907–1917	Харків	М. Шор	рос.	«Театр», «Спорт», «Музыка», «Художественная литература»		двічі на тиждень	

2.2. Спортивні видання України другого періоду 1917–1921 рр.

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність. Тип видання	Наклад
1 (50)	«Жизнь Крымско-Кавказского Клуба»	1917	Одеса		рос.			видання зі спортивного туризму	
2 (51)	«Бега и скачки»	1919	Одеса		рос.			видання з кінного спорту	
3 (52)	«Спортсмен и бега»	1917	Київ		рос.			видання з кінного спорту	
4 (53)	«Спортсмен на бегах»	1918	Київ		рос.			видання з кінного спорту	
5 (54)	«Бега и фавориты» (далі – «Спорт и фавориты»)	1918–1919	Київ		рос.			видання з кінного спорту	

6 (55)	«Спорт и тотализатор»	1918	Харків		рос.				
7 (56)	«Екатеринославский спорт»	1918	Катеринослав		рос.		А. Зіскінд, С. Гарнич-Гарницький	щотижневик; універсальне видання	

2.3. Спортивні видання України третього періоду 1922–1939 рр.

2.3.1. Спортивна преса Галичини 1920–1930-х рр.

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність, Тип видання	Наклад
1 (57)	«Січковий голос»	1918–1919	Коломия	К. Трильовський	укр.		К. Трильовський	двотижневик; видання з гімнастики	
2 (58)	«Przewodnik gimnastyczny Sokil» («Брошура з гімнастики Сокіл»)	1918; 1931; 1926–1928	Львів		пол.			видання з гімнастики	
3 (59)	«Молоде життя»	1921–1930	Львів		укр.	«Зі спорту», «Спортивний куток»	Е. Жарський	видання з гімнастики	

4 (60)	«Руханково-Спортовий Вісник»	1922–1923	Львів	К. Косар	укр.	«Звіти-рецензії», «Фух в українських руханково-спортових товариствах», «Спортові новини», «Зі спортової хроніки», «Вісті з "Сокола-Батька"», «Всячина»	К. Косар, Е. Жарский, В. Лициняк, В. Коцоба, В. Костюк, В. Шайон Є.-Ю. Пеленський	щомісячник; видання з гімнастики, виходив на шпальтах «Поступу»	10 000 прим.
5 (61)	«Український Пласт»	1922–1926	Станіславів		укр.			видання з гімнастики	
6 (62)	«Січові Вісті»	1922–1924	Львів	Р. Дашкевич, Я. Цурковський	укр.		Р. Дашкевич, Я. Цурковський	видання з гімнастики	
7 (63)	«Байдужі гинуть»	1923	Львів	О. Навроцький	укр.		О. Навроцький	одноденка; видання з гімнастики	1 000 прим.
8 (64)	«Спорт»	1925–1926	Львів	В. Решетилевич, І. Волинець	укр.	«Огляд заграничного спорту», «Огляд польського спорту», «З життя клубів», «Гумор в спорті»	П. Франко, В. Стоцький, К. Мулькевич, С. Гайдучок, В. Решетилевич, І. Волинець	щомісячник; універсальне видання	
9 (65)	«Руханка і Спорт»	1926	Львів	С. Гайдучок, Т. Білостоцький, М. Гаврук	укр.		С. Гайдучок, Т. Білостоцький, М. Гаврук	двотижневик; універсальне видання, додаток «Нового Часу»	
10 (66)	«Жінка і Спорт»	1926	Львів		укр.			видання з гімнастики, додаток «Нової Хати»	
11 (67)	«Луговик»	1926–1928	Львів		укр.			щомісячник; видання з гімнастики	
12 (68)	«Вісті з Лугу»	1926–1939; 1942–1944	Львів	Р. Дашкевич, Ф. Федорчак, А. Курдидик	укр.		Р. Дашкевич, М. Козланюк, Е. Жарський, А. Курдидик, Л. Лепкий, В. Пачовський, І. Юцишин, З. Пеленський	щомісячник; видання з гімнастики	1 000 прим.

13 (69)	«Довкруги пластових справ»	1927	Львів		укр.			щомісячник; видання з гімнастики	
14 (70)	«Записки Українського пластуна»	1927	Львів		укр.			щомісячник; видання з гімнастики	
15 (71)	«В дорогу»	1927	Львів		укр.				
16 (72)	«Сокільські Вісті»	1928–1929; 1931–1939	Львів	І. Гижа, з 1932–1933 – В. Мигаль, потім Р.Копач та І. Мриц	укр.	«Організаційні справи», «З сокільського життя», «З життя Сокільської Сім'ї», «З життя сокільських гнізд», «Розривковий кутик», «З краю і світу», «Тіловиховна ділянка», «Тіловиховні курси», «З життя українського Сокільства за кордоном», «Оповістки», «Перегляд спортивного життя», «Хто першуном?», «З нових видань «Сокола-Батька», «З сокільської преси», «Сторінка учасника», «Переписка редакції», «З листів до редакції»	Т. Франко, С. Гайдучок, М. Тріль, А. Будзиновський, В. Гафткович, М. Левицький, І. Боберський, Е. Жарський, І. Калічак, І. Мриц, Т. і Я. Білостоцькі, Ф. Мороз, Є. Черевань, А. Курдидик	щомісячник; універсальне видання	у 1928 – 2 000; на поч. 1930-х – 600–800; у 1933–1934 – 1 000–1 200; у 1935 – 1 500; у 1936 – 3 200; у 1937 – 3 300.
17 (73)	«Руханковий додаток Сокільських Вістей»	1929	Львів	М. Тріль	укр.		М. Тріль, С. Гайдучок, С. Коцюба, Я. Благітка, Е. Жарський	видання з гімнастики	
18 (74)	«Спорт і Руханка»	1928	Львів	П. Франко, А. Фовицький	укр.		П. Франко, А. Фовицький	двотижневик; додаток «Нового Часу»; універсальне видання	
19 (75)	«Пластовий провід»	1928–1929	Львів		укр.				

20 (76)	«Спорт»	1929–1931	Львів	Е. Жарський	укр.	«Спортова хроніка», «Комунікати Українського Спортивного Союзу»	Е. Жарський, С. Левицький, Рене Лякост	двотижневик; додаток «Нового Часу», універсальне видання	
21 (77)	«Пластовий шлях»	1930	Львів		укр.		Т. Білостоцький, Т. Ліськевич, Б. Сітницький	видання з гімнастики	
22 (78)	«Пластова стежа»		Львів		укр.		Т. Білостоцький, Т. Ліськевич, Б. Сітницький	видання з гімнастики	
23 (79)	«Пластовий вісник»		Львів		укр.		Т. Білостоцький, Т. Ліськевич, Б. Сітницький	видання з гімнастики	
24 (80)	«Пластовий впоряд»		Львів		укр.		Т. Білостоцький, Т. Ліськевич, Б. Сітницький	видання з гімнастики	
25 (81)	«Пластова зірка»		Львів		укр.		Т. Білостоцький, Т. Ліськевич, Б. Сітницький	видання з гімнастики	
26 (82)	«Спортові Вісті»	1931–1933	Львів	К. Мулькевич, С. Попель, О. Микитович	укр.	«Спортове життя в краю», «Нові книжки, Всячина», «Спортове життя студентів», «Шахові Вісті», «Спортовий гумор», «З шкільного спорту», «З української преси», «Спортові новинки», «Кіна у Львові», «Наша поштова скринька»	Т. Франко, А. Курдидик, Т. Ліськевич, І. Чернява, Е. Жарський, Дмохоровський, В. Семків, У. Кравченко, І. Барусевич, В. Колодій, А. Петрина, І. Сталевич	тижневик, потім двотижневик; універсальне видання	500 прим.
27 (83)	«Спорт і Молодь»	1931–1932	Львів	Е. Жарський	укр.		Е. Жарський	додаток часопису «Вогні»; універсальне видання	
28 (84)	«Радіо-Фото-Кіно- Спорт»	1931	Львів	Видавець Л. Ляевич, редактор – А. Курдидик	укр.		А. Курдидик	одноднівка; універсальне видання	8 000 прим.
29 (85)	«На старт!»	1932	Львів		укр.			одноднівка; універсальне видання	

30 (86)	«Соколи, соколи!»	1932	Станіславів		укр.			одноднівка; видання з гімнастики	
31 (87)	«Гарт»	1932–1933	Львів		укр.				
32 (88)	«Szachista» («Шахіст»)	1933–1935; 1938–1939	Львів	Г. Фрідман, С. Попель	пол.		Г. Фрідман, С. Попель	щомісячник; видання з шахів	
33 (89)	«Руханка й Спорт»	1934	Львів	Е. Жарський	укр.	«Із життя товариств», «Спортові новини», «Спортивна термінологія», «Нові книжки», «З мандрівок по рідному краю»	Е. Жарський, Яр, Евян	щотижневик; додаток «Нового Часу»; універсальне видання	
34 (90)	«Готові»	1934–1935	Львів	Є. Врецьона, С. Мойсейович, Р. Рибачек	укр.	«Урядові Вісті (з підрубриками «Субреферат копаного м'яча)», «Спортовий Реферат», «Спортова Рада», «Спортова хроніка», «Спортові новинки», «Дописи», «Пресовий уряд», «Листування», «Від редакції»	С. Гайдучок, Т. Ліськевич, Е. Жарський, Б. Сітницький, Б.Кабарівський, Д. Біленька, Б. Кравців, У. Кравченко, М. Семенко, Т. Демчишин	щотижневик; універсальне видання	
35 (91)	«Спортивний альманах»	1934	Львів		укр.		Т. Білостоцький, Е. Жарський	універсальне видання	
36 (92)	«Плаї»	1931–1934	Коломия		укр.			видання з гімнастики	
37 (93)	«Пластові Вісті»	1934–1936			укр.			видання з гімнастики	

38 (94)	«Спорт»	1936–1937	Львів	Б. Сітницький	укр.	«Спортова хроніка», «Спортові гри», «З цілого світу», «Спортовий реферат», «Урядові вісті», «З життя наших членів», «Спортове життя», «Листування», «До наших читачів»	Б. Сітницький, І. Козаченко, С. Мудрик, Я. Сиракуза, Л. Беча, Д. Біленька	двотижневик; універсальне видання	
39 (95)	«Змаг»	1937–1939	Перемишль Львів	Видавець – С. Шах, редактор – Р. Сливка	укр.	«Останні відомості», «Дописи з місць», «Послухаймо звітів», «Гамірно по селах», «Радіокутик», «Про що в тижні гуло», «Бокс», «Лікарський кутик», «Зі шкільного спорту», «Футбол (Державна ліга, Окружна ліга)», «Пінг-понг», «Наколесництво», «Дужаня», «Легкоатлетика», «На льдянному дзеркалі», «Слідом білого мячика»	Р. Сливка, Е. Жарський, Б. Ліськевич, Б. Сич, І. Смолій, І. Данів, Т. Чорній, Р. та Т. Франко, О. Навроцький, М. Залужний, М. Дуткевич, Брунька, Ембард	щотижневик; універсальне видання	
40 (96)	«Ловецтво»	1937–1939	Львів		укр.		Я. Скопляк, Т. Рожанковський, С. Литвиненко	додаток «Нового Часу», видання з мисливства	
41 (97)	«Фізичне виховання»	1939	Львів		укр.			додаток «Шляху Молоді», універсальне видання	

2.3.2. Спортивні видання УРСР 1920–1930-х рр. в Києві

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність. Тип видання	Наклад
1 (98)	«Фізкультура і спорт» (з 1965 «Старт»)			Г. Птиця (1957–1986); А. Чалий (1987–1999);		«Клуб воротарів Льва Яшина», «Футбол» (з підрубриками «З історії футболу на Україні»), «Бесіди про футбольні проблеми», «Чому суддя дає свисток», «Школа молодого футболіста», «Гранди світового футболу», «Шашки» та	Г. Птиця, А. Чалий, М. Балакін, М. Горкін, Л. Горіловський, П. Денисенко, Я. Куценко, Б. Чиж, М. Піменов, В. Собко, М. Теппер, П. Безсмертний, В. Дмитрук, В. Масвський,	щомісячник; універсальне видання	

		1922–1999; (1922–1940 відновлений у 1957)	Кліп	<p>технічний редактор – Б. Натанов (з 1973 Л. Клейменний) та художній редактор – Ю. Расвський (з 1987 – А. Потопальський)</p>	укр.	<p>«Шахи» (з підрубриками «Куток початківця», «Творчість наших читачів»), «Зірки зарубіжного футболу», «Бум навколо м'яча»), «Національні види спорту», «Наука і спорт», «Спорт, якого ми не знаємо», «Книжкова полиця», «Невигадані оповідання», «Чому ми так говоримо?» (пізніше рубрика трансформується у «Словник спортивних термінів»), «Цікаво знати, що...», «Жарти на трибунах», «Без коментарів», «Під холодний душ» «Про все потроху» (з 1965 трансформується в рубрику «З усіх усюд»), (з 1966 трансформується у рубрику «Фальстарт»), «Сторінки історії», «З іноземного гумору», «Колочі жарти», «Буває ж таке», «Гримаси буржуазного спорту» (з 1966 модифікується у рубрику «По той бік спорту», «В розмові з нашим кореспондентом» (тут з 1959 друкуються перші в спортивній пресі УРСР інтерв'ю-монологи та інтерв'ю-діалоги), «На теми виховання», «Спасибі спортові», «З історії Олімпійських ігор», «Спорт і здоров'я», «Сила, здоров'я, краса», «Наш клуб здоров'я» (під гаслом «для розвитку сили»), «Студія атлетизму», «Клуб атлетичної гімнастики» (з 1966 також функціонували рубрики «Клуб молодого атлета» та «Для ваших дітей»), «Жінка і спорт» (з 1968 трансформується в рубрику «Дівчатам і жінкам»), «Бесіди про комплекс ГПЮ», «Вчись аутогенному тренуванню»), «Кроки спортивної</p>	<p>Ю. Грот, Л. Радченко, В. Пожилова, В. Казанцев, М. Мішин, К. Пушкарьов, Я. Ясинський, І. Яремко, І. Заседа, А. Куліш, Л. Лазарев, В. Беляєв, О. Макаренко, Л. Шнейдер, Г. Курчин, П. Заманський, Ф. Яценко, О. Любовський, М. Донської, В. Володін, М. Михайлов, Н. Вишневецький, К. Сосіс, М. Коростишевський, Б. Осипов, М. Білкун, Л. Клейменний, М. Квітко, Л. Філатов, В. Борзов, А. Ларін, В. Петровський, А. Левицька, В. Попко, І. Потьомкін, І. Турчин, Г. Кузьмін, Ю. Писаревський, А. Галинський, В. Щербачов, А. Ларін, Г. Озерний, А. Федяєв, В. Михайлов, Ю. Виставкін, Г. Ходоловський, Я. Куценко, І. Тер-Ованесян, І. Погребняк, М. Піменов, М. Лучкін, В. Ситкін, О. Макаров, А. Хавін, М. Ягли-Огли, М. Коман, Г. Андросов, Я. Волошук, Є. Буланчик, Б. Шахлін, Б. Львов, І. Куперман, О. Канакі, П. Вернигора, А. Ілзковський, Л. Латиніна, М. Горкін, О. Качоровська, М. Сорокін, М. Діденко, М. Лучкін, О. Мішаков, М. Гончаренко, А. Яковцев, З. Архангородський, В. Лонський, М. Коман, О. Жудринська, М. Хазанович, А. Акопов, І. Жуховицький,</p>		<p>з 1957 по 1962 – 30 000 прим.; з 1963 по 1964 – 42 000 прим.; 1965 по 1966 50 000 пр з 1967 по 1976 – 68 000 прим.; у 1977 – 75 000; У 1978 – 130 000 протягом 1987–1990-х – від 85 000 до 115 000 прим.</p>
--	--	---	------	---	------	--	--	--	---

				<p>три (п'яти) річки» (функціонує з 1965), «У колективах фізкультури», «Наш календар», «Студентське життя», «На прохання читачів», «Фальстарт», «Правофлангові нашого спорту» (функціонує з 1966), «День листа», «Після Фальстарту», «Старти і жарти», «Алло, вас слухає лікар!», Клас Котигорошко», «Гімнастика для всіх», «Перебудова: проблеми, пошук, досвід», «У Світлиці "Старту"», «На теми моралі», «Майстри про свій вид спорту», «Спорт і суспільство», «Спорт і музика», «В гостях у "Старту"»; «За круглим столом «Старту», «Гумор і сатира» (функціонує з 1972; була підрубрика «Дрібним калібром»), Проблеми, пошук, досвід», «По сторінках зарубіжної преси», «По радянській Україні», «За місцем проживання» (з 1980), «Розповіді про молодих», «На сільські теми», « «Що у вас нового», «Зірки світового спорту», «Вчіться відпочивати», «Сторінка школяра», «По країнах світу, «У наших друзів», «Про друзів, про спорт, про себе», «Подорожі, зустрічі, враження», «Роздуми і прогнози», «Новини спортивної техніки», «Назустріч спартакіаді України та народів СРСР», «30 хвилин для здоров'я», «З досвіду зарубіжних спортсменів», «Збудовано на Україні», «Коротко про важливе», «Для вас, школярі», «Розмови з молодими», «Обмінюємось досвідом», «Трибуна майстра» (трансформується з 1966 у рубрику «Секрети великих майстрів»), «З олімпійським</p>	<p>М. Подольський, І. Миронов, В. Спекторов, М. Видруг, Л. Ніконов, В. Сокол, Л. Островський, І. Гольц, Г. Радчук, Л. Дмитерко, В. Глод, Б. Семибратський, а також автори з-за кордону: М. Заславський, Г. Єленський (Москва), Шарунас Навіцкас (Каунас), Єржі Зеленський, Словомир Мрожек, Лукаш Єдлевський, Богдан Томашевський, Яків Самульський, Стефан Гжегорчик, Анджей Костира (Варшава), Вацлав Фолпрехт (Прага), Клаус Шварц (Берлін)</p>		
--	--	--	--	---	--	--	--

						прицілом», «Трибуна тренера» (потім – «Тренерські монологи»), «Мандрівка в країну ігор», «Дружною ми здружені» (або «Спортсмени братніх республік»), «Проблеми сільського спорту», «Герої олімпіади», «В блокнот мисливцю» «Сторінка громадського інструктора», «Уроки самбо» (функціонує з 1966; з 1971 – «В блокнот рибалці» «Уроки самбо і дзюдо», а пізніше – «Школа плавання», «Уроки ушу»),			
2 (99)	«Бега и скачки»	1922–1925	Київ		рос.			видання з кінного спорту	
3 (100)	«Красный спорт»	1922–1923	Київ	Редактори: П. Сеєвський, Ф. Попов	рос.	«Политическо-просветительский», «Научный», «Спортивный», «Охота и рыболовство на Украине», «Спорт и физкультура в частях Красной Армии, ВУЗах, ШИФО и Желдора», «Физкультура в учебных заведениях Наробраза», «Хроника спорта Всероссийская и за границей», «Официальный отдел», «Всеобщуч и допризывная подготовка молодежи», «Почтовый ящик»	В. Крамаренко, В. Підгасцький, В. Сарнавський, О. Шульц, В. Іскерський, Багров, М. Баккай-Полтавцев, Л. Гавро, М. Вакулко, С. Варич, Зорін, П. Лоссовський, Писарева, Б. Скорбін, М. Подвойський	щомісячник; універсальне видання	1 500 прим.
4 (101)	«Спорт» (з 1931 по 1935 – «Фізкультурник України»)	1922–1941	Київ	В. Блях, І. Нейфах, з 1934 по 1935 – М. Потапчик	укр.		В. Блях, І. Нейфах, Є.Поляк, П. Фінкельман, Н. Севідж, С. Привіс, С. Павлов, Т. Синько, В. Бедункевич, О. Концевич, О. Чалов-Шиман, М. Карцев, Д. Якушев, О.Яровий, з 1936 – А. Андрєєв, Л. Дмитерко, Н. Севідж, Я. Браун, А. Шафран, А. Тер-Ованєсян, А. Ліпман, М. Бунчук, З.Фірсов, Л. Ордін, Б. Ульянов, П. Іполітов, О. Безруков, О. Старостін	двічі на місяць; з 1935 – щомісячник;	до 1936 – 15 600; з 1936 – 11 000–13 000 прим.

5 (102)	«Фізична культура»	1930–1932	Київ		укр.			щотижневик; видання з гімнастики	2 000 прим.
6 (103)	«Фізична культура»	30 липня 1930	Київ		укр.			одноденка; спецвипуск, присвячений анти- імперіалістичному Дню 1-го серпня, додаток газ. «Фізична культура»	
7 (104)	«Фізична культура»	15 червня 1932	Київ		укр.			одноденка; спецвипуск до III міської конференції комсомолу Києва- індустріального, додаток газ. «Фізична культура»	
8 (105)	«Будь готовий до праці та оборони»	1931	Київ		укр.			додаток газ. «Фізична культура»	
9 (106)	«ГПО: Готовий до праці та оборони»	1931–1934	Харків Київ		укр.			щодаки; видання з фізичної культури	13 000 прим.
10 (107)	«Перегони та верхогони»	1932–1933	Київ		укр.			видання з кінного спорту	
11 (108)	«Ударник- фізкультурник»	1 листопада 1932	Київ		укр.			одноденка; видання з фізичної культури	
12 (109)	«Спортивна газета» (з 8 січня 1938 по 30 березня 1964 – «Радянський спорт»)					«Футбол» (або «На футбольних полях»), «Баскетбол», «Шахи і шашки» («Шахівниця»), «Хокей», «Легка атлетика», «Велоспорт»,	Л. Каневський, В. Масвський, Л. Радченко, К. Пушкар'юв, І. Засєда, В. Дмитрук, П. Безсмертний, М. Михайлов,		

		1934–1939; 1949–2008	Кітів	<p>П. Безсмертний (протягом 1949–1965); В. Дмитрук (протягом 1966–1983); Ю. Пересунько (протягом 1984–1990-х)</p>	укр.	<p>(«Бокс, боротьба, штанга», «У розмові з нашим кореспондентом» або «Наші інтер'ю»), «Критика і бібліографія», «Прочитайте цю книжку!» («Книжкова полиця»), «Люди нашого спорту», «Радянські спортсмени за рубежами Батьківщини», «На допомогу громадському інструктору», «У спортсменів братніх республік», «Наші заслужені тренери», «На теми моралі», «Замітки тренера», «Поради лікаря», «На теми виховання», «На теми моралі», «Це варто запозичити», «На допомогу майстру», «Короткі вісті», «Коліючі замітки», «Всяка всячина», «Назустріч Спартакіади народів СРСР», «Розповіді про переможців олімпійських ігор», «Друзі спорту», «Орбіта змагань», «Спорт за рубежом» (пізніше – «Спорт на п'яти континентах»), «Що нового в спортивних газетах?», «Назустріч фестивалю молоді і студента», «Спортивні зустрічі школярів», «На допомогу учасникам туристських змагань», «Новинки рибальського спорядження», «Олімпійські надії», «Спорт – посол миру», «Суботній клуб "Гол!"», «За масовий спорт на селі», «Гарт – кожному школяреві», «Колектив фізкультури: масовість і майстерність», «Іанорама», «Усією бригадою – на стадіон», «Консультує лікар», «Європейські кубки», «Зарубіжний калейдоскоп», «З історії п'яти кілець», «Економіка народного гарту», «Юридична консультація», «Школа початківця»,</p>	<p>К. Володін, М. Мішин, В. Михайлов, Г. Нечаєва, Л. Мовчан, Є. Карельський, М. Левицький, Я. Димов, Ю. Карман, В. Браницький, Ю. Сосновський, В. Щербачов, Ю. Корзаченко, М. Моторний, В. Казимиров, В. Пожилова, Г. Кузьмін, Ю. Шаїнський, П. Янківвер, Л. Михайленко, Ю. Лазарєв, О. Гончарук, Ю. Писарєвський, Т. Кисельова, В. Мирський, Д. Фейштер, Л. Береза, О. Щедрина, О. Будницький, А. Гушин, В. Ольшевський, Д. Александренко, В. Пак, В. Зубов, А. Левицька, Г. Абрамян, Є. Шрайман, Б. Левченко, Ю. Супрун, Л. Бушуєв Ф. Остапченко, А. Авербух, Г. Загірна, М. Погорелов, Л. Максименко, О. Григор'єв, П. Філімонов, Г. Курчин, І. Ветров, П. Філімонов, А. Чайковський, Г. Борисов, М. Брянський, Ф. Гальперін, С. Фомін, А. Акопов, М. Подольський, Б. Чиж, Д. Заславський, Г. Хараджан, М. Коман, А. Яковцев, Л. Людмирський, А. Хавін, В. Каплан, Є. Буланчик, А. Іздковський, В. Шкода, П. Денисенко, Я. Куценко, І. Куперман, О. Манаєва, О. Качоровська, Л. Никонов, В. Пожилова, В. Кульчицький, Ю. Лисенко, О. Наказенко, В. Непейпиво, О. Столбєцов, А. Волошин,</p>	<p>тричі на тиждень; універсальне видання</p>	<p>З 1970-х від 298 000 до 314 000 прим. Разовий наклад газети протягом 1985–1990-х – 583 000 прим.</p>
--	--	----------------------	-------	---	------	---	--	---	---

						<p>«СГ на спортивних новобудовах», «По сторінках зарубіжної преси», «Азбука здоров'я» (або «Календар здоров'я»), «На Ваше прохання», «Трибуна інструктора», «Для допитливих», «Школа юного атлета», «Місяць спортивний», «Вітальня», «Для вас, рибалки», «Наука – спорту», «Офіційний відділ», «Гверезисть – норма життя: поговоримо широко», «Які ж ліки потрібні системі», «Гостра тема», «Актуальна тема», «Авторитетна думка», «Думка глядача», «Під гострим кутом», «Роздуми та пропозиції», «Резерви великого спорту», «Профспорт: досвід, проблеми», «Лист покликав у дорогу» «Проблеми майстерності»</p>	<p>А. Копелювич, С. Даценко, Т. Моторна, Г. Чеховський, Я. Мармаш, Л. Воскобойникова</p>		
13 (110)	«Шахіст»	1936–1939	Київ	Г. Боданський, Ф. Богатирчук	укр.	<p>«До турніру заводів-гігантів», «За кордоном», «Розмова з починаючим»</p>	<p>Ф. Богатирчук, Л. Григор'єв, В. Бліндер, І. Грінберг, О. Заміховський, В. Романов, Д. Григоренко, Б. Ратнер, М. Лемберський, В. Кирилов, Ю. Юділевич, В. Бакуменко, П. Романовський, Й. Погребинський</p>	<p>тричі на місяць; видання з шахів</p>	5 000 прим.

2.3.3. Спортивні видання УРСР 1920–1930-х рр. у Харкові

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність. Тип видання	Наклад
1 (111)	«Спортивный листок»	1922	Харків	Редактор – редколегія	рос.	«На Украине», «По Советской России», «За рубежом» «Спорт среди женщин», (підрубрики: «Футбол», «Легкая атлетика», «Велосипед», «Гребной спорт», «Плавание», «Лаун-теннис», «Фехтование», «Авиация»), «Охота и Рыболовство», «Почтовый ящик»	Леор, Б. Кальпус, Ейдеман Д. Григоренко, Пелепейченко, Трепач, Аверін, Блях, Брук, Е. Вацек, Б. Денисов, Б. Кальпус, Д. Лапідус, С. Павлов, Я. Підгасцький, В. Сарнавський, І. Соколов, В. Сластінін, Б. Шифрін,	універсальне видання	3 000 прим.
2 (112)	«Вестник физической культуры»	1922–1929	Харків	В. Блях	рос., укр.	«Научные статьи», «Хроника по Украине и по России» (підрубрики: «Футбол», «Шахматы», «Лёгкая атлетика», «Бокс»), «Красная армия и спорт», «Конский спорт», «Авиация и спорт», «Охота и рыболовство». «Детское движение», «За рубежом», «Справочный отдел спортсмена», «Статьи руководящего характера по всем видам спорта», «Официальный отдел», «Справочный отдел», «Странички Юмора», «Почтовый ящик», з 1929 – «Шахи», «По СРСР», «По Вищим навчальним закладам», «В Червоной армії», «Фізкультура серед дітей», «Фізкультурбібліографія», «Зі статей і листів», «Фізкультурні вибоїни», «Про все потроху», «Робітничий спорт», «Буржуазний спорт»	В. Блях, О. Альохін, О. Буценко, С. Привіс, К. Чорний, М. Погребельський, Вісаріон, А. Чалов-Шиман, П. Лосовський, В. Крамаренко, М. Подвойський, Г. Дюперон, В. Бедункевич, С. Павлов, К. Тір, П. Іполітов, Л. Ордін, В. Аверін	щомісячник, потім – двотижневик; універсальне видання	3 000 прим.; з 1925 – 12 000 прим.; з 1929 – 15 000 прим.
3 (113)	«К спорту»	1922	Харків		рос.			універсальне видання	

4 (114)	«Спорт» (журнал любительского спорта)	1922	Харків		рос.			двотижневик; універсальне видання	1 000 прим.
5 (115)	«Динамо» (газета)	1923–1928	Харків	Манохін	рос.		А. Цукерман	універсальне видання	1 000 прим.
6 (116)	«Воздушный флот»	1920-ті	Харків	Г. Окулич-Козарин	рос.		Г. Окулич-Козарин	видання з повітроплавання	
7 (117)	«Бега и скачки»	1924–1925	Харків		рос.			щотижневик; видання з кінного спорту	600–800 прим.
8 (118)	«Радянський мисливець та рибалка»	1927–1930	Харків	Видавець М. Зубаровський, редактор – Ф. Чумало	укр.		М. Зубаровський, К. Балабуха, А. Костюченко, А. Кузнецкий, П. Бариутанов, Півторак, Аверін, Юрченко, Уралов, Журавльов	щотижневик; видання з мисливства	у 1927–5 000; у 1928–8 000
9 (119)	«Динамо» (газета)	1920-ті	Харків	А. Цукерман	рос.		А. Цукерман	щотижнева	
10 (120)	«Динамо» (журнал)	1928–1933	Харків	Я. Письменний В. Міхневич, А. Цукерман	рос., укр.	«Хроника "Динамо" "Динамо"» на местах», «По Харькову», «По Ленинграду», «По Москве», «По СССР», «Нам пишут», «Фото- хроника ХПСО», «За рубежом», «Динамо», «Официальный отдел», «Трибуна спорткора», «Новости буржуазного спорта», «По грубости и недисциплинированности – огонь!», «Пожалуйста брить, не взирая на лица», «Новости рабочего спорта», «Новости буржуазного спорта», «Хроника ХПСО Динамо», «По Ленинграду», «По Москве»,	Я. Письменний, А. Цукерман, Миронов, Мюллер, Терпиловський, Н. Бистрих, І. Міхневич, П. Пелепейченко, П. Іполітов К. Тір, Васильковський, М. Іванов, К. Чорний, З. Синицький, О. Шпаковський, В. Бедункевич, С. Павлов	двотижневик; універсальне видання	у 1928–2 000; у 1930–6 200

						«С блокнотом по райячейкам», «Трибуна спорткора», «Почтовый ящик», «Официальный отдел», «Инициатива и практика», «Штрафной свисток» «Улучшим работу журнала»; у 1932–1933 – «Физкультура в СССР»			
11 (121)	«Авто та Шляхи»	1928–1932	Харків		укр.			видання з автомобілізму	
12 (122)	«Фізкультурна декада»	1930	Харків		укр.			видання з фізичної культури	
13 (123)	«Фізкультурна Україна»	1930	Харків		укр.			додаток газети «Робітнича газета Пролетар»; видання з фізичної культури	
14 (124)	«Фізична культура»	31 грудня 1931	Харків		укр.			одноденка; видання з фізичної культури	
15 (125)	«Готуймось до оборони»	31 травня 1932	Харків		укр.			одноденка; видання з фізичної культури	
16 (126)	«Будем готовы к труду и обороне»	1933	Харків		рос.			одноденка; видання з фізичної культури	
17 (127)	«Фізкультурник України» (газета)	1933	Харків		укр.			одноденка; видання з фізичної культури	
18 (128)	«Информационный бюллетень спортивного добровольного общества «Локомотив Юга»	1939	Харків		рос.			універсальне видання	

2.3.4. Спортивні видання УРСР 1920–1930-х рр. в інших регіонах

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність. Тип видання	Наклад
1 (129)	«Бега и скачки»	1923–1924	Одеса		рос.	«Хроника», «Вероятные победители», «Извлечения из правил приёма и расчёта взаимных закладов»	М. Гор-к.	напередодні днів забігів та перегонів; видання з кінного спорту	250–500 прим.
2 (130)	«Спорт»	1926	Одеса	І. Хаїт	рос.	«Спорт и здоровье», «На Западе» («Рабочий спорт на Западе», «Буржуазный спорт на Западе»), «По СССР», «Отклики», «Хроника Спорт-Одессы», «Шахматы и шашки», «По спорт-кружкам»	Я. Камінський, Л. Чацький, А. Фрікі, А. Светлов, Д. Кліменко, В. Бездек, С. Прокоф'єв, Б. Бродський, Ев., Ф-н, Мих. К., Свой	щомісячник; додаток газети «Известия», універсальне видання	56 000 прим.
3 (131)	«Фізкультурник-ударник»	1931–1932	Одеса		укр.			видання з фізичної культури	
4 (132)	«Фізкультурник Одещини»	1931–1935	Одеса		укр.			видання з фізичної культури	3 000 прим.
5 (133)	«Динамовец Украины»	1931	Одеса		рос.			універсальне видання	
6 (134)	«Фізкультурник Херсонщини»	1932	Херсон		укр.			видання з фізичної культури	
7 (135)	«Рупор фізкультурника»	1930-ті	Херсон		укр.			видання з фізичної культури	

8 (136)	«Крымский физкультурник» («Къырым физкультурниги»)	1932-1933	Сімферополь		рос., крим-татар.		видання з фізичної культури	
9 (137)	«Искусство и физкультура»	1925-1926	Катеринослав (Дніпропетровськ)	Кенінг, Сазонов, Галичанський, Коганов, Герштейн	рос.	«Театр», «Клуб», «Кино», «Музыка», «Живопись», «Скульптура», «Литература», «Спорт», «Программы и либретто театров», «Наша трибуна»	Ларін, В. Філіпов, Ф. Голенко, Н. Колесниченко, М. Стремовський	щотижневик; спортивно-мистецьке видання у 1925 – 5 500 прим.; у 1926 – 2 000 прим.
10 (138)	«Наука–техника–физкультура»	1926–1928	Дніпро (Дніпропетровськ)		рос.		видання з фізичної культури	
11 (139)	«Фізкультурник Дніпропетровщини»	1931–1936	Дніпро (Дніпропетровськ)		укр.		видання з фізичної культури	2 000 прим.
12 (140)	«Фізкультурник Криворіжжя»	1931–1933	Кривий Ріг		укр.		видання з фізичної культури	
13 (141)	«Динамовець Криворіжжя»	30 липня 1931	Кривий Ріг		укр.		одноденка; універсальне видання	

14 (142)	«Фізкультурнику! Будь готовий до праці та оборони»	1931	Кривий Ріг		укр.			одноденка; видання з фізичної культури	
15 (143)	«Фізкультурник Запоріжжя»	1934	Запоріжжя		укр.			видання з фізичної культури	
16 (144)	«Журнал спорта и всеобуча»	1922	Полтава		рос.			щомісячник; універсальне видання	
17 (145)	«За фізичну культуру і спорт»	1929	Полтава		укр.			універсальне видання	
18 (146)	«Динамовец Сталинщины»	1931	Сталіно (Донецьк)		рос., укр.		Д. Подвисоцький, Купчик, Городецький, Шейніс, Лейферов, Привороцький, Овсянников, Олейников, Король, Зинський, Шаян, Денисов	щомісячник; універсальне видання	
19 (147)	«Допризывник и спортсмен»	1922	Чернігів		рос.			щомісячник; універсальне видання	
20 (148)	«За фізичну культуру»	1931	Кіровоград		укр.			видання з фізичної культури	3 000 прим.

21 (149)	«Червоний фізкультурник»	1933	Первомайськ Миколаївська обл.		укр.			видання з фізичної культури	
22 (150)	«Готов к труду и обороне»	15 жовтня 1934	Білопілля Сумська обл.		рос.			одноденка; видання з фізичної культури	
23 (151)	«Динамовець Волині»	1931	Житомир	Л. Ворновицький	укр.		Л. Ворновицький, Семенов, Хорольський, Огольцов, Намісний, Ростоцький, Маркіанович, Мусяковський, Цвігун, Ландрі	універсальне видання	500 прим.

2.3.5. Спортивні часописи УРСР 1920–1930-х рр. Виробничо-фізкультурна преса

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність. Тип видання	Наклад
1 (152)	«Фізкультурник Кільчинської МТС»	1930-ті	Новомосковський район на Дніпропетровщині		укр.			щомісячник; фізкультурна газета політвідділу Кільчинської МТС (машинно-тракторної станції)	

2 (153)	«Фізкультура – соцбудівництву»	1930-ті	Красноармійськ, Донецька обл.		укр.			щомісячник; фізкультурна газета шахти ім. Чувиріна (Постишево, нині м. Красноармійськ Донецької області)	
3 (154)	«Соцзмагання – в колгоспи»	1930	Луганськ		укр.			щомісячник; додаток «Луганської правди» та «Червоної Луганщини»	
4 (155)	«Наш спорт»	1929	Луганськ		рос.			стінгазета заводу; універсальне видання	
5 (156)	«СельСпартакіада»	1930-ті							
6 (157)	«Харківський Паровозник»	1925–1933	Харків		рос., укр.			двотижневик; газета Харківського паровозбудівельного заводу ім. Комінтерна	
7 (158)	«Генератор»	1930-ті			укр.				
8 (159)	«Червоний Січнivecь»	1930-ті			укр.				
9 (160)	«Ленкузня»	1930-ті	Київ		укр.				
10 (161)	«Січневий»	1930-ті	Одеса		укр.				

2.3.6. Спортивні видання Буковини та Закарпаття 1920–1930-х рр.

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність Тип видання	Наклад
1 (162)	«Спортовий листок»	1935–1936	Чернівці	Видавець – Д. Квітковський. Редактор – О. Зибачинський.	укр.		О. Зибачинський	щотижневик; додаток до газети «Самостійність», універсальне видання	7 000 прим.
2 (163)	«Пластун»	192–1935	Ужгород з 1934 – Виноградів	Й. Пешек, О. Вахнянин, А. Алиськевич, з 1924 –Л. Бачинський, потім Ю. Ревай	укр., чесь., мадяр.		С. Черкасенко, В. Пачовський, В. Гренджа-Донський, М. Підгірянка, Р. Бірчак, А. Бойчук-Калина, Ю. Гром, М. Підкарпатенько, М. Вайда, Б. Алиськевич-Канюк, П. Пойда, І. Тернина, І. Калічак, С. Скрипа, А. Устіяновичев, А. Вільшина, Я Шепель-Бульба, Ю. Боршош- Кум'ятський, В. Самчук, П. Міговка, В. Жмутко	щоквартальник; потім – 8 разів на рік	

2.4. Спортивна преса України в сталінську епоху: четвертий період

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність. Тип видання	Наклад
З 1941 по 1949 – стагнація спортивної преси									
з 19 жовтня 1949 відновлюється газета «Радянський спорт»									

2. 5. Спортивна преса України у «хрущовську відлигу»: п'ятий період

З 1957 відновлюється журнал «Фізкультура і спорт»								
1 (164)	«Фізкультура і спорт в школі»	1958	Хмельницький		укр.			щомісячник; науково-методичне видання
2 (165)	«Фізичне виховання в школі»	1960	Київ		укр.			щомісячник; науково-методичне видання
3 (166)	«Вопросы физиологии спорта»	1960	Київ		рос.			щомісячник; науково-теоретичне видання зі спорту
4 (167)	«Теорія і практика фізичного виховання та спорту»	1968–1990-ті	Київ		укр.			науково-теоретичне видання

2. 6. Стагнація спортивної преси України в епоху «застою» та «перебудови» : шостий період

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність. Тип видання	Наклад
Виходить лише видання «Старт» (раніше «Фізкультура і спорт»), «Спортивна газета» (раніше «Радянський спорт»), «Теорія і практика фізичного виховання та спорту»									
1 (168)	«Киевское «Динамо» весной-88»	1988	Київ	А. Зеленцов, В. Мирський	рос.	«Передовица», «Интервью», «Зарубежная мозаика»	А. Зеленцов, В. Мирський	видання з футболу, орган ФК «Динамо»	25 000 прим.

2 (169)	«Одиннадцать» (газета ФК «Дніпро»)	1988–1991	Дніпро (Дніпропетровськ)		рос.			видання з футболу, орган ФК «Дніпро»	
3 (170)	«Гол» (газета ФК «Шахтар»)	1990	Донецьк	М. Левицький	рос.		М. Левицький	видання з футболу, орган ФК «Шахтар»	

2.7. Спортивна преса України періоду незалежності 1991–2020 рр.

2.7.1. Спортивні видання України періоду незалежності в Києві: сьомий та восьмий періоди

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність Тип видання	Наклад
1 (171)	«Спорт-Експресс» (з 2000-х виходить під назвою «Спорт- Експресс в Україні»)	1991 – н. ч.	Київ Москва	Видавець – О. Ескін, Редактор – Е. Ліповецький, Д. Ільченко	рос.	«Баскетбол», «Футбол», «Футзал», «Хоккей», «Тенніс», «Бокс», «Біатлон», «Формула-1», «Плавання», «Лёгкая атлетика», «Тяжёлая атлетика», «Ку-ка-ре-ку» (з підрубриками «Хоккей на траве», «Бич-волей», «Шашки», «Шахматъ», «Льжный спорт», «Велотрек», «Бадминтон», «Бокс», «Волейбол», «Бейсбол», «Борьба греко-римская», «Гребной слалом», «Бобслей», «Скелетон», «Фристайл», «Сани», Коньки», «Сноубордъ», «Фигурное катание»	Е. Ліповецький, М. Левицький, Ю. Юріс, Є. Вайцеховська, О. Біленький, І. Рабінер, Є. Дзичковський, М. Співаховський, А. Савчик, А. Варчак, В. Цимох, В. Кульчицький, Є. Белозьоров, О. Богданов, С. Василік, А. Лапченко, Ю. Назаркевич, І. Яремко, Ю. Ляховецький, С. Циба, В. Кульчицький, В. Тахтерін, А. Лапченко	п'ять разів на тиждень; універсальне видання	48 530–51 800 прим.

2 (172)	«Спорт-Экспресс Выходной»	2000-	Київ	Е. Ліповецький	рос.	«Національна збірна», «Кубок України», «Чемпіонат України. Вища ліга», «Чемпіонат України. Перша ліга», «Чемпіонат України. Друга ліга», «Ліга Чемпіонів», «Кубок кубків», «Кубок УЕФА», «Міні-поле (Футзал)», «У фокусі», «Стоп-кадр», «До блокнота статистика», «Гра в особах», «У Європі грають так (або Що діється в Європі)», «Без коментарів», «М'яч у слідниці», «Афіша туру», «Точка зору», «Цікава статистика», «Гра в глибинці (або Вісті з периферії)», «Прошу слова», «Наш конкурс», «Радимо прочитати», «Коло воріт», «Наш дайджест», «Рядки з листів», «З архіву», «Наші за кордоном», «Творчість наших читачів», «Гра в особах», «На Ваше прохання», «Куточок колекціонера», «Гра в регіонах», «Із перших уст», «І таке буває», «Аматорська ліга», «Алло, Донецьк!», «Грають юні», «Алло, Львів!», «Алло, Запоріжжя!», «Алло, Мінськ!», тощо, «Статистика знає все», «Точка зору», «Національні турніри», «На світових меридіанах», «Поza полем», «Сторінки історії», «На Вашу книжкову полицю», «Подія», «За Вашими листами», «Ексклюзив», «У антракті», «Огляд», «Інваспорт», «Як живеш, командо?», «Авторитетна думка», «Дублери», «Що цікавого?», «Актуально», «Голос читача», «Гострий погляд»,	Е. Ліповецький, М. Співаковський	універсальне видання	
3 (173)	«Український футбол»	1991 – н. ч.	Київ	Редактори – В. Боденчук (1991–2006), Л. Максименко, О. Травянка, (2008–2009), Т. Федоренко		М. Моторний, В. Боденчук, О. Арсенюк, Б. Ладаний, Я. Пастернак, В. Андрієвський, Я. Мармаш, Ю. Дарій, Г. Дерibas, Ю. Бондар, О. Лисенко, Ю. Брязгунов, Д. Герасименко, О. Шахнюк, Ю. Бутнев, В. Валерко, М. Лендел, О. Будницький, І. Кривенко, Д. Ільченко, переклади з газети «Ель Паїс» І. Шпака, С. Пількевич, І. Яремко, О. Сивак, І. Каравай А. Мартиненко, В. Мальченко, В. Муха, Ю. Чернишов, С. Назарчук, Ф. Гребенюк, Ю. Ландер, Ю. Назаркевич, Д. Коротков, О. Чуйко, О. Панфілов, В. Кульчицький, О. Люлюка, С. Катрич, Г. Супрун, О. Семенченко, О. Комаровський, М. Крилов, В. Пригорницький, М. Москвін, А. Валерко, О. Озірний, Ю. Кривенко, В. Чернець, О. Травянка, Б. Левін, Ю. Громов, О. Юринець, Є. Сапожников, В. Баняє, М. Резнік, А. Волков, М. Юрків, О. Маноха, С. Бондаренко, С. Талимончик	п'ять разів на тиждень, потім тричі на тиждень; футбольне видання	у 1993–1996 – 65 100 прим.; у 1999 – 2005 – 70 150 прим.	

					укр.	«Зірка», «Національні чемпіонати. Англія», «Національні чемпіонати. Іспанія», «Національні чемпіонати. Італія», «Відверто», «Знайомство зблизка», «Навколо мяча»			
4 (174)	«Финт»	1991–1993	Київ	В. Мирський	рос.		В. Мирський, О. Базилевич	щотижневик; футбольне видання	
5 (175)	«Стадіон»	1991–1994	Київ	І. Заседа	укр., рос.	«Думка редактора», «Футбол», «Футбол. Новини з відусіль: перемоги, поразки, пристрасті та надії», «Шахи», «Шахова школа: клас початківців», «Спортивна Україніка», «Олімпійська галерея», «З іноземного гумору», «Говорит футбольний реєвзит», «Експресс-анкета», «Барселона – 92», «Калейдоскоп спортивної екзотики», «Стадіон Здоровья», «З минулого спортивної України»	М. Волобуєв, І. Заседа, Л. Заседа, В. Щербачев, С. Юрченко, Л. Каневський, О. Башкатов, Ю. Сосновський, Л. Трахтенберг, А. Матвєєв, Ю. Лазарєв, І. Конончук, П. Григорьєв, В. Пожилова, З. Маєвський, Г. Каневський, Ю. Теппер, О. Романько, Л. Кудряшов, М. Вєтров, В. Безсмертний, З. Гермаш, П. Римаренко, О. Малишенко	щотижневик; універсальне видання	25 000 прим.
6 (176)	«Шахівниця»	1990–ті	Київ		укр.		Ю. Лазарєв	видання з шахів	
7 (177)	«Стадіон-Olympic»	1990–ті	Київ		укр.		І. Заседа		
8 (178)	«Ведомости-спорт»	1992–2010	Київ	Видавець С. Кічігін	рос.			щоденник; універсальне	
9 (179)	«Футбол на аренах України і світу»	1994–2000-і	Київ	Ю. Корзаченко	укр.		Ю. Корзаченко	видання з футболу	

10 (180)	журнал «Футбол»	1996 – н. ч.	Київ	Видавць – Б. Ложкін, редактор – А. Франков	рос.	«Колонка редактора» («Редакционка»), «Прессуха», «Чемпионат Украины», «Кубок Украины», «Лига чемпионов», «Кубок УЕФА. Лига Европы», «Кубок кубков», «Представляем соперника», «Звезда», «Подготовка к сезону. Вести из команд», «Англия», «Испания», «Германия», «Италия», «Португалия», «ЧМ...», «Бельгия», «Франция», «Россия», «Голландия», «По страницам чемпионатов мира», «ЧЕ...», «На этой неделе ... лет назад» (Хроноскоп), «Кубок содружества» (Украина, Россия, Киргизия, Узбекистан, Эстония, Молдова, Латвия, Казахстан, Белоруссия, Армения, Грузия), «Кубок КОНКАКАФ», «Кубок Африки», «Уголок фаната», «Творчество наших читателей», «Почтовый ящик», «Анкета читателей», «Встреча», «Солянка», «Новости», «Сергей Полховский представляет», «Скандал», «Память», «Эпоха», «Профиль», «Интервью», «История киевского «Динамо», «Великие клубы», «Золотые страницы истории украинского футбола», «Эрудит- лото», «Маленькие новости большого футбола»	А. Франков, О. Маргієв, О. Ситнік, О. Гумен, А. Шахов, Ю. Грот, В. Крикунов, Г. Супрун, В. Шостак, В. Куценко, Р. Мармазов, Д. Насісубулін, О. Вінокуров, М. Санадзе, А. Кліменко, Ю. Ситніков, М. Співаковський, О. Яковлев, О. Фрішко, Б. Левін, О. Іванов, О. Гапоненко, Шон Малахоуни, Є. Панкратов, П. Вірний, П. Папаприматопуло, К. Маккакі, М. Рабинович, М. Бабанін, С. Пузановський, Б. Талиновський, В. Миленко, В. Пригорницький, С. Бабаріка, І. Яслік	щотижневик; видання з футболу	у 1996–2000 – 29 500 прим.; у 2007–2013 – 99 100 прим. у 2001–2006 – 79 700 прим.;
11 (181)	«Футбол XXI века»	1997–2000-і	Київ		рос.	Ю. Усатюк, В. Венеціанський	видання з футболу		
12 (182)	«Краса і сила»	1997–2001	Київ		укр.	А. Голець, В. Драга, Віталій та Володимир Клички, В. Щербачов, В. Невмитий, М. Жакова	щотижневик; універсальне видання		

13 (183)	«Небо для всіх»	1990-ті	Київ		укр.			щомісячник; видання з повітроплавання	
14 (184)	«Легка атлетика»	1990-ті	Київ		укр.			видання з легкої атлетики	
15 (185)	«Бюллетень футболофила»	1991–1993	Київ	А. Коломієць	рос.		А. Коломієць	видання з колекціонування футбольних атрибутів	
16 (186)	«Футболофил»	1993–1997	Київ	А. Коломієць	рос.		А. Коломієць	щотижневик; видання з колекціонування футбольних атрибутів	200 прим.
17 (187)	«Футболофиревю»	1999–2002	Київ	А. Коломієць	рос.		А. Коломієць	щотижневик; видання з колекціонування футбольних атрибутів	200 прим.
18 (188)	«Леґіон»	1998	Київ		укр.			щомісячник; біюлетень прихильників ФК «Динамо» Київ, видання з футболу	
19 (189)	«Футбол интер»	2000-і	Київ		рос.		Ю. Усатюк	щомісячник; видання з футболу	
20 (190)	«Наука в олимпийском спорте»	1994 – н. ч.	Київ	М. Булатова	рос.	«Информация», «Олимпийское образование», «Социальные и психологические аспекты олимпийского спорта», «Медико-биологические аспекты подготовки спортсменов», «На заметку тренеру» «Теоретико-методические аспекты подготовки спортсменов»		два рази на рік; науково- теоретичний журнал	

21 (191)	«Фізичне виховання в школі» (з 2012 «Фізичне виховання в сучасній школі»)	1995 – н. ч.	Київ	М. Шабатура, потім – К. Дмитренко	укр.	«Методика, практика, рекомендації», «Офіційні документи», «Футбол у школі», «Шахи в школі», «Плавання в школі», «Волейбол у школі», «Юнацький спорт», «Наука – вчителів фізкультури», «Фізичне виховання в заходах», «Історія українського спорту», «Олімпійська освіта в школі», «Спортивні заходи», «Знайомтеся з колегою», «Наші ювіляри», «Інформація»	К. Дмитренко, А. Льченко, О. Бабешко, К. Віхров, А. Подольський, В. Ганчева, О. Шамич, Б. Шиян, С. Присяжнюк, Д. Кізірян, Ю. Ткаленко, М. Ясінський, М. Моторний, Н. Ковальчук, А. Коломієць	один раз на два місяці; науково-методичний журнал	1 500 прим.
22 (192)	«Команда»	1995 – н. ч.	Київ	Ю. Корзаченко, В. Вихованець (протягом 1995–1996), Ю. Пільчевський (протягом 1996–2002), Ю. Карман (з 2002 – по теперішній час)	рос.	«Футбол. Лига чемпионов», «Футбол. Кубок Кубков», «Футбол. Кубок УЕФА», «Футбол України. Высшая лига», «Футбол України. Первая лига», «Футбол України. Вторая лига», «Футбол. Кубок України», «Футбол. Любительская лига. Первенство України», «Футбол. Товарищеские матчи», «Футзал», «Футбол. Чемпионат Германии», «Футбол. Чемпионат Испании», «Футбол. Чемпионат Италии», «Футбол. Чемпионат Франции», «Футбол. Чемпионат Англии», «Наши за границей», «Футбол. Еврочемпионатъ», «Футбол. Чемпионаты стран СНГ», «Чемпионаты стран Южной, Центральной и Северной Америки», «Межсезонье», «Антракт», «Пульс», «Баскетбол», «Хоккей», «Точка зрения», «Теннис», «Формула-1», «Бокс», «Шахматы», «Панорама», «Экспертиза "Команды"», «О чём кричит и шепчет мир спорта. Страсти-мордасти, слухи, скандалы» «Откровенно», «Инициатива», «Тет-а-тет», «Звезда», «Память», «Юбилей», «Новости. Слухи.	Ю. Громницький, А. Воронов, Б. Ходоровський	універсальне видання	з 1995 по 1996 – 6000–25 000; з 1997 – 45 000; з 1998 – 100 000; з 2000 – 120 000

						Переходы», «Ностальгія», «С миру по строчке», «А было и такое», «Светские новости», «Мысли вслух», «Скандал», «Во дают!», («Тайм-аут»), «Взгляд», «Пресс тайм», «Чемпионат мира», «Чемпионат Европы», «Копа Америка», «Чемпионат мира среди юниоров», «Чемпионат Европы среди юниоров», «Олимпиада», «Универсиада»			
23 (193)	«Олімпійська арена»	1995 – н. ч.	Київ	Г. Нечаєва	укр., рос.	«Чемпіон», «Олімпієць», «Зірки світового спорту», «Олімпіада: прямий зв'язок», «Олімпійські перспективи», «Тренерський місток», «Лабораторія перемог», «Коментар чемпіона», «Етнографія спорту», «Тренування – репортаж», «Тренерський місток», «Легендарні імена», «Постскриптум», «Наука-спорт», «Видатні стадіони світу», Історія олімпійського руху, Клуб краси і здоров'я, Юнацькі олімпійські ігри	Г. Нечаєва, В. Казимиров, А. Голуб, О. Малієнко, Я. Лех, І. Чемерис, М. Моторний, С. Красовой, Д. Задорожний, С. Гончарук, В. Пожилова, С. Наконечна, М. Волобуєв, Ю. Крикун, Л. Якушева, І. Яремко, О. Беленький, А. Кулик, В. Сінявський, Л. Радченко, О. Садовник	щомісячник; універсальне видання	
24 (194)	«Світ єдиноборств»	1996 – н. ч.	Київ	О. Борщевський	укр.	«Бокс», «Кунг-фу», «Карате», «Ушу», «Джиу-джитсу», «Айкідо», «Кендо», «Тайський бокс», «Даосизм», «Кікбоксінг», «Сумо», «Точка зору», «Брюс Лі», «Актуальне інтерв'ю», «Це важливо», «Літературна сторінка», «Спортивне життя», «Техніка бою», Фоторепортаж «Постаті», «Перемогти себе»	С. Борщевська, О. Борщевський, С. Пронько, А. Чистов, Б. Олексієнко Г. Сільвестров, П. Кіцько, Ю. Кравченко, С. Корецький, В. Камлов, О. Товстенко, Є. Довбня, Ю. Фрідман, В. Камлов, В. Пилипенко	шість разів на рік; видання з бойових містечтв	2 000 – 3 000 прим.
25 (195)	«Чемпион»	1996-2010-ті	Київ	Видавець – Б. Савлохов, редактор – Я. Димов	рос.		Я. Димов, А. Орлова	видання з боротьби	

26 (196)	«Українська важка атлетика»	1996-2000-і	Київ	А. Писаренко	укр.	«Новости», «Фоторепортаж», «Експурс в историю», «Подготовка спортсменов», «Турниры»	А. Писаренко, В. Драга, В. Кулак	журнал з важкої атлетики	
27 (197)	«Футбол ХХІ века»	1997-1998	Київ	А. Франков	укр.		А. Франков, А. Шахов, О. Гапоненко, В. Крикунов, Ю. Усатюк	щомісячник; журнал з футболу	
28 (198)	«ПроФормула»	1999-2003	Київ	Редактори: В. Мешалкін, В. Клапан Видавець: Д. Брагін, В. Борович	рос.	«Новости», «Презентация команд», «История автоспорта», «Украинский автоспорт», «Персона», «На дорогах Украины», «Фокус», «Старая кирпичница», «Фан клуб», «Наш гость», «Гран-при Европы», «Гран-при Германии», «Гран-при Бельгии», «Гран-при Италии», «Гран-при США», «Гран-при Бразилии», «Гран-при Австралии», «Гран-при Малайзии», «Гран-при Канады», «Гран-при Японии», «Гран-при Сан-Марино», «Гран-при Монако», «Гран-при Великобритании», «Гран-при Франции», «Гран-при Испании», «Анонс Гран При», «Ралли «Столица», «На гоночных трассах мира», «Ралли», «Версия», «Ассорти», «Параллель», «Ракурс», «Тема», «Товарищеский матч», «Летопись», «Чемпион», «Топ мен», «Взгляд», «Беседа на тему», «Интервью», «Итоги глазами пилотов», «Мысли вслух», «Разговор по душам», «Под прессом», «Техосмотр», «Техника»	В. Мешалкін, О. Новіков, Ж. Гюрунян, В. Клапан, М. Андрусенко, І. Постнов, О. Мочанов, Є. Канаш, О. Сергєєв, С. Суховський, Г. Агарков, А. Михайлова, В. Кисельов, Г. Внутренній, А. Косенко, Є. Бабін, С. Сумін	щомісячник; видання з «формули-1» та автомобільного спорту	11 000 – у 1999, 24 000–29 000 прим.; у 2000–2001; 10 000 – у 2002
29 (199)	«Fan-легіон»	1999	Київ		укр.	«Вітзд», «Домашні посидинки», «Святослав – український термінатор», «Національні бригади», «Репортаж», «Інтерв'ю», «Фан-клуби країни»		журнал фанатів ФК «Динамо» Київ, видання з футболу	

30 (200)	«Теорія і методика фізичного виховання і спорту»	1999 – н. ч.	Київ	Ю. Шкретій	укр., рос.	«Актуальні проблеми у галузі фізичного виховання і спорту», «Соціально-педагогічні та організаційні аспекти сучасного олімпійського спорту та спорту інвалідів», «Теорія і методика підготовки спортсменів», «Фізичне виховання різних груп населення», «Фізична реабілітація», «Спортивна медицина, фізіологія та біохімія спорту» «Здоров'я людини, фітнес і рекреація», «Психологія, соціологія, економіка і право у сфері фізичного виховання і спорту», «Інноваційні процеси у сфері підготовки та перепідготовки кадрів з фізичної культури», «Біомеханічні та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті»	С. Єрмаков, В. Левенець, С. Олійник, М. Булатова, Л. Волков, В. Воронова, В. Гамалій, В. Гордієнко, Л. Драгунов, М. Дугчак, А. Дяченко, В. Ільїн, В. Кашуба, Г. Коробейніков, К. Коханович, Т. Круцевич, Т. Лисенчук, О. Марченко, І. Пархотік, М. Філіппов, О. Шинкарук	щоквартальник; науково-теоретичний журнал	
31 (201)	«Атака» (газета ФК «Динамо»)	1990-ті	Київ		рос.		В. Мирський	орган ФК «Динамо» Київ, видання з футболу	
32 (202)	«Offside» («Офсайд»)	2000	Київ		рос.			журнал фанатів ФК «Динамо» Київ, видання з футболу	
33 (203)	«Теніс для всіх»	2000–2001	Київ		укр.		В. Пожилова	двомісячник; видання з тенісу	5 000 прим.
34 (204)	«Спортивна Київщина»	2000 – н. ч.	Біла Церква	Л. Бойко	укр.		О. Касянчук, Л. Бойко,	універсальне видання	
35 (205)	«Весь спорт»	2000–2004	Київ	Ю. Пільчевський	укр.		Ю. Пільчевський, Ю. Сосновський, Ю. Назаркевич, Д. Димченко, О. Гончарук	універсальне видання	

36 (206)	«Стадион – Олимпіс»	2000-і	Київ	I. Заседа	рос.		I. Заседа	універсальне видання	
37 (207)	«Спорт сьогодні»	2000-і	Київ		укр.			універсальне видання	
38 (208)	«Динамо» (журнал ФК «Динамо»)	2001 – н. ч.	Київ	М. Несенюк	укр., рос.	«Редакційна», «Новини», «Гра», «Об'єктив», «Історія», «Ліга чемпіонів», «Ліга Європы», «Динамо» у збірній», «Динамо» за кордоном», «Чемпіонат Європи», «Капітаны», «Соперник», «Уболівальник», «Календарь игр», «Портрет», «Тренер», «Вне игры», «Футбольная весна», «Легионер», «Ветераны», «Почта», «Дебютант» («Новачок»), «Глазами соперника», «За кадром», «Итоги», «ДЮФШ», «Перспективы», «Статистика», «Инфраструктура», «Школа», «Смена», «Память», «Юбилей», «Из первых уст», «На старте», «О "Динамо"», «Фаны», «Фан-клуб», «ФАНтазии», «Комикс – Приключения Динамик», «Письма»	М. Несенюк, О. Підсуха, В. Оселедчик, П. Бевза, О. Задержовський, В. Масвський, О. Любавін, Р. Марковець, К. Мовчан, О. Снежко, М. Максимов, Д. Шаповал, А. Берті, А. Коломієць, О. Семенець, В. Старков, С. Полякова, А. Яковлев, В. Шевченко, В. Костюченко, І. Петров, В. Пономаренко, Ю. Вишневський, І. Музика, Ю. Вагатович, І. Мирошниченко, К. Крижановський	двомісячник; журнал ФК «Динамо» Київ, видання з футболу	20 000 прим.
39 (209)	«Спорт сегодня»	2002 – н. ч.	Київ	О. Пономаренко, О. Нипадимка	рос.	«Хроника», «Новости», «Обзор», «Итоги», «Знай наших!», «Последние герои», «Футбол с Геннадием Чеховским», «Чемпионат Украины. Премьер-лига», «Тренерский мостик», «Футбол СНГ», «НБА», «Еврофутбол» (Франція, Англія, Німеччина, Іспанія, Італія), «Национальные кубки», «Кстати», «Чемпионат Европы», «Чемпионат мира», «Лучший из лучших», «У кромки поля», «А тем временем...», «За кромкой поля», «Наш легион», «Взгляд со стороны», «На старт!»,	О. Пономаренко, Г. Славін, О. Андреев, А. Хрустальов, М. Дмитрієв, М. Донцов, Г. Чеховський, В. Кульчицький, С. Крюков, А. Яворський, С. Дніпровський, С. Шкапа, В. Іванченко, Р. Мороз, Л. Луканюк, Д. Любимов, В. Солнцев, Є. Кравченко, Д. Коротков, Е. Кінзерський, Є. Лелюх, Б. Юрков, А. Майдебур, О. Крутов, А. Стинговський, О. Сивак, Г. Єрьоменко, О. Потапов,	щотижневик; універсальне видання	32 000 прим.

						«Есть мнение», «Наши за океаном», «Время сборных», «Портретик», «Персона», «Свои среди чужих», «Из разных уголков», «Начистоту», «Накоротке», «Как дела?», Совет эксперта», «Знакомые все лица», «Дебют», «Бокс», «Баскетбол Суперлига Украины», «Теннис», «Гандбол», «Гимнастика», «Формула-1», «Велоспорт», «Шахматы», «Автоспорт», «Велоспорт», «Хоккей. НХЛ», «Хоккей. СНГ», «Лёгкая атлетика», «Тяжелая атлетика», «Плавание», «Легионер», «Персона», «Наш человек», «Вне поля», «Скандал», «Последний пас», «Мнение», «Знаете ли вы что...», «Физкульт-привет!», «На личном фронте», «Блиц», «Накануне», «Во дают!», «О спорт, ты – мир», ««Их нравы», «Фан-зона», «Оле-оле!»	Д. Поворознюк, В. Мартинюк, О. Кузьміченко, М. Дорошенко, Д. Остронос Р. Захолодило, К. Потернак, Є. Піддубна, Л. Якушева, Є. Руденко, О. Люлька, С. Зверов, К. Круторогов, Д. Мещерякова, Р. Харченко, В. Курінний, Є. Піддубна		
40 (210)	«Мой спорт»	2002–2008	Київ	Д. Димов, М. Чернічкін	рос.		Д. Димов, М. Рубан, О. Гончарук, М. Чернічкін	щомісячник; універсальне видання	
41 (211)	«Tennis Club» («Теніс клуб»)	2002 – н. ч.	Київ	Видавець Ю. Пільчевський, А. Медведєв; редактор – Ю. Сосновський	рос.	«News», «History», «Roland Garros», «Interview», «Roland Garros Champion», «Heroes of Roland Garros», «Exclusive», «New Generation», «Elections», «Player», «Off court», «Opinion», «Davis Cup», «WTA Championships», «USS Open», «Wimbledon», «Fed Cup», «Cups cities», «Babolat Cup», «Remember», «Psychology», «Antei Cup», «Amateurs», «Success»	Ю. Сосновський, В. Пожилова, Є. Зукін, І. Кузнєцов, А. Медведєв, А. Заякін, Г. Беньямінов, Є. Кайдалова, Д. Мірошніченко, А. Романиук, І. Прудкін, Ю. Семенець	до 2010 – щомісячник; з 2010 – раз на два місяці; видання з тенісу	6 000 прим.

42 (212)	«Спортклуб»	2002 – н. ч.	Київ	В. Венярський	рос.		В. Венярський	універсальне видання	
43 (213)	«Ринг: Весь мир бокса»	2002 – н. ч.	Київ	І. Вітько, Ю. Нестеренко	рос.	«Слово к читателю», «Панорама», «Новости», «Аналитика», «Прогнозы», «Событие месяца», «Профи бокс Украины», «История», «Рейтинги», «Результаты боёв», «Представление боёв», «Всё для бокса», Интервью», «Эксклюзив», «Олимпийский бокс», «Судьба», «Скандал», «Тренерская»	І. Вітько, Ю. Нестеренко, К. Лободін, Є. Пилипенко, А. Горюнов, О. Саричев, М. Яковенко, Є. Радзевич	щомісячник; видання з боксу	у 2002 – 35 000 прим.; з 2005 – 51 500 прим.
44 (214)	«Команда +»	1999-2008	Київ	А. Тюленєв, Ю. Пільчевський	рос.	«Футбол», «Бокс», «Хоккей», «Flash», «Баскетбол», «Формула-1», «Шахматы», «Объектив», «Точка», «Фаворит», «Дуэль», «Легенда», «Рот-фронт», «Чемпион», Точка», «Накануне», «Скандал», «Лёд», «Старт», «Моторы», «Экстрим», «Рацион», «Адреналин»	А. Станов, В. Волков, О. Ляховецький, Р. Мармазов, Ю. Нестеренко, С. Пількевич, Д. Путинцев, М. Розенко, А. Шахов, А. Шпак	щомісячник; універсальне видання	15 000 прим.
45 (215)	«Шкіпер»	2000 – н. ч.	Київ	С. Акатєв	укр., рос.	«Відпочинок на воді», «Яхтний спорт», «Парусний спорт», «Вейнборд», «Серфінг»	В. Пожилова	двомісячник; видання з яхтного, вітрильного спорту	
46 (216)	«Тенніс»	2002-2008	Київ	Ю. Сосновський	рос.	Ю. Сосновський, Ю. Пільчевський		щомісячник; видання з тенісу	18 000 прим.
47 (217)	«Болельщик»	2003 – н. ч.	Київ	Видавець – І. Хвостикова, редактор – Чумак	рос.	«Футбол» (Новости, Премьер-лига, Первая лига, Кубок Украины, Послесловие, Лига чемпионов, Лига Европы, Туринры, Чемпионат мира, Чемпионат Европы, Национальные чемпионаты Европы, «Национальные кубки Европы» (Россия, Испания, Италия, Германия, Англия, Франция) «Национальная сборная Украины»,	Р. Чумак, В. Стахов, І. Кровний, О. Петров, О. Музика, А. Музика, О. Чуйко, В. Серий, В. Надальський, С. Ясь, Є. Сивий, Є. Карельський, Є. Паусов, А. Бурба, С. Герасименко, В. Іванченко, С. Стус, В. Коцур,	двічі на тиждень; універсальне видання	

					<p>«Молодёжная сборная Украины», «Действующие лица», «Кстати», «Официально», «Из первых уст», «История противостояний», «Лёгкая атлетика», «Баскетбол» (Чемпионат Украины, Кубок Украины, Суперлига, НБА, Еврокубки, Чемпионат Европы, Национальная сборная, Женский баскетбол, Под щитом, Интервью), «Единоборства» (Бокс, Борьба, Дзюдо), «Биатлон» (Чемпионат Украины, Чемпионат Европы, Мировые турниры), «Плавание», «Гандбол» (Чемпионат Украины, Кубок Украины, Еврокубки, Национальная сборная, Чемпионат Европы, Чемпионат мира), «Теннис» (Кубок Дэвиса, Турнир Большого шлема, Кубок Федерации, Настольный теннис), «Хоккей» (Хоккей в Украине, Чемпионат Беларуси, Чемпионат России, НХЛ, Континентальный кубок), «Шахматы» (Чемпионат Украины, Чемпионат Европы, Международный турнир), «Олимпиада» (Паралимпийские игры, Юношеская Олимпиада и др.), «Панорама спорта» (велоспорт, волейбол, гребля, лыжные гонки, парусный спорт, прыжки на батуте, регби, спортивная гимнастика, стрельба, тяжелая атлетика, фехтование, фигурное катание, «Формула-1», художественная гимнастика)</p>	<p>В. Селезньов, А. Бойко, О. Сумський, Д. Дорошенко, Ю. Бобруєнко, М. Підгірна, О. Ніколаєнко, А. Полтавський, О. Новосибірцев, В. Калиновський, П. Зелінський, М. Александрійський</p>		54 000 прим.
48 (218)	«Лижный спорт»	2000-і	Київ	укр.			щомісячник; видання з лижного спорту	

49 (219)	«Тото +»	2000-і	Київ		рос.			щотижневик; універсальне видання	
50 (220)	«Еврофутбол»	2000-і	Київ		рос.			щотижневик; видання з футболу	25 000 прим.
51 (221)	«Extreme» («Екстрім»)	2000-і	Київ		рос.			щомісячник; видання з екстремальних видів спорту	
52 (222)	«Muscle & Fitness» («Мускули & Фітнес»)	2000-і	Київ		рос.			видання з бодібілдингу	
53 (223)	«Xlife» («Екстремальна жизнь»)	2000-і – 2010-і	Київ		рос.		О. Гончарук	видання з екстремального туризму	
54 (224)	«Актуальні проблеми фізичної культури і спорту»	2003 – н. ч.	Київ		укр., рос.	«Теорія і методика підготовки спортсменів», «Організаційно-управлінські аспекти спорту вищих досягнень», «Медико-біологічні проблеми підготовки спортсменів», «Юнацький спорт», «Гуманітарно-соціологічні аспекти фізичної культури та спорту», «Проблеми здоров'я різних верств населення», «Сучасна стратегія олімпійської підготовки», «Науково-медичне забезпечення підготовки збірних команд (педагогічне, медико-біологічне, психологічне)», «Проблеми фізичного виховання» «Ергогенні засоби в системі підготовки спортсменів (харчування, фармакологія, травматологія)»		науково-теоретичне видання	

55 (225)	«Клинок»	2003	Київ	В. Куканов	рос.	«Информация», «История оружия». «Визитная карточка», «Загадка Клинка», «Тест Клинка», «Портрет мастера», «Школа мастерства», «Страницы истории», «Секреты мастерства», «Кунсткамера», «Классика жанра», «Ножевой бой», «Наш репортаж», «Интервью»	Д. Альошин, В. Кленкін, А. Піддубний, С. Микитюк, В. Чехун, Б. Попов, В. Качмар, Ю. Хозиков, М. Євдокимов, В. Артеменко, С. Черноус, Р. Грабчак, А. Лісогор, М. Долинець, О. Середюк, К. Арчинський	пять разів на рік; видання з фехтування	
56 (226)	«Футбол: жизнь немыслима без футбола»	2003–2010-ті	Київ	А. Франков	рос.		А. Франков	видання з футболу	
57 (227)	«Футболклуб: журнал для тех, кто любит футбол»	2006–2010-ті	Київ		рос.			видання з футболу	
58 (228)	«Футбол- спецвыпуски: Еврокубки»	2006 – н. ч.	Київ	А. Франков	рос.	Випуски: «Лига чемпионов», «Кубок УЕФА», «Лига Европы»	А. Франков	видання з футболу	
59 (229)	«Футбол- спецвыпуски: Представление участников Чемпионата мира»	2006 – н. ч.	Київ	А. Франков	рос.		А. Франков	видання з футболу	
60 (230)	«Футбол- спецвыпуски: Представление команд-участниц Чемпионата Европы»	2008 – н. ч.	Київ	А. Франков	рос.		А. Франков	видання з футболу	
61 (231)	«Футбол- спецвыпуски: Национальные чемпионаты Европы»	2008 – н. ч.	Київ	А. Франков	рос.		А. Франков	щомісячник; видання з футболу	

62 (232)	«Великие клубы» (приложение к журналу «Футбол»)	2005–2008	Київ	А. Франков	рос.	Випуски: «Манчестер-Юнайтед», «Арсенал», «Реал», «Барселона», «Ювентус», «Интер», «Милан». Рубрики: «Исторический очерк», «Стадионы», «Матчи: победы и поражения», «Игроки», «Трофеи» «Тренеры»,	А. Франков	щомісячник; видання з футболу	30 000 прим.
63 (233)	«Великие сборные» (приложение к журналу «Футбол»)	2006	Київ	А. Франков	рос.	Випуски: Италия, Испания, Англия, Германия, Франция, Бразилия, СССР. Рубрики: «История создания сборной», «Игроки», «Тренеры», «Хроника побед и поражений», «Трофеи»	А. Франков	щомісячник; ;видання з футболу	30 000 прим.
64 (234)	«Футбол- спецвыпуски: истории из жизни и футбольных достижений выдающихся спортсменов»	2007–2008	Київ	А. Франков	рос.	Випуски: № 1 – Зинедин Зидан; № 2 – Кака, Уэйн Руни; № 3 – Эдуард Стрельцов, Роналдо; № 4 – Лев Яшин, Алессандро Дель Пьеро; № 5 – Юрген Клинсман, Стивен Джеррард; № 6 – Фабио Капелло, Икер Касильяс; № 7 – Андрей Шевченко, Олег Блохин; № 8 – Пол Госкойн, Леонид Буряк; № 9 – Роберто Баджо, Александр Заваров; № 10 – Франц Беккенбауэр, Паоло Мальдини; № 11 – Йохан Круифф, Дэвид Бекхем; № 12 – Лотар Маттеус, Сергей Ребров; № 13 – Диего Марадона, Тони Адамс; № 14 – Юрий Калитвинцев, Герд Мюллер; № 15 – Паоло Ди Канио, Пеле	А. Франков	щомісячник; видання з футболу	
65 (235)	«Совершенно секретно: Футбол»	2009 – н. ч.	Київ	А. Франков	рос.	«Скандалы», «Катастрофы», «Заговоры», «Мошенничество», «Коррупция»	А. Франков	видання з футболу	
66 (236)	«МегаСпорт» (газета)	2003–2006	Київ	Ю. Пільчевський	рос.		Ю. Пільчевський	щоденник; універсальне видання	

67 (237)	«Спортивна медицина»	2003 – н. ч.	Київ	С. Олійник	укр.	«Актуальні проблеми», «Медико-біологічні аспекти управління в оздоровчій фізичній культурі та спорті», «Проблеми фізичної реабілітації та ЛФК», «Спортивна фармакологія, проблеми допінгу», «Харчування спортсменів, його специфіка», «Нові клінічні напрями та технології в спортивній медицині», «Превентивно-оздоровча медицина», «Фактори ризику спортивних травм», «Види травм, їх профілактика та лікування», «Інформація (Конгреси, виставки, конференції, ювілейні дати)»		двічі на рік; науково-практичне видання	
68 (238)	«Топ-Футбол»	2005–2007	Київ	І. Лінник	рос.	«Статистика», «Аналитика», «Інтерв'ю»	О. Бобровський, С. Васильєв, Б. Буга, Ю. Корзаченко, Є. Лебедев, К. Паткевич, А. Зацев, Д. Собко, І. Лінник	щомісячник; видання з футболу	
69 (239)	«Футбольні лінії»	2005–2008	Київ		укр., рос.			щомісячник; видання з футболу	
70 (240)	«Матч»	2005–2007	Київ	І. Лінник	рос.	«Хроника», «Статистика», «Інтерв'ю», «Аналитика», «Эксклюзив»	О. Бобровський, С. Васильєв, Б. Буга, Ю. Корзаченко, Є. Лебедев, К. Паткевич, А. Зацев, Д. Собко, І. Лінник	щотижневик; універсальне видання	
71 (241)	«Life & Sport Magazine» («Життя & Спорт Журнал»)	2005	Київ	Л. Рудакова	рос.			універсальне видання	
72 (242)	«Йога»	2005–2012	Київ	Т. Танська	рос.	«Хатха Йога», «Раджа Йога», «История йоги», «Теория», «Практика», «Школа» (направлення и школы йоги), «Здоровье», «Личности», «Впечатления», «Опыт», «Перекрёсток», «Детская»,	Т. Танська, С. Крижановський, А. Пахомов	щомісячник; видання з йоги	

<p>73 (243)</p>	<p>«Профи-футбол»</p>	<p>2005 – н. ч.</p>	<p>Київ</p>	<p>В. Щербак</p>	<p>рос.</p>	<p>«Кухня», «Сат-Санг» (ответы на вопросы читателей), «Новости Йоги в Украине», «Киевская школа Йоги», «Международная Федерация Йоги», «Разное», «Нотабене» (литература, кино, музыка про йогу) «Приветственное слово», «Премьер-лига», «Кубок Украины», «Знай наших: Украина в еврокубках», «Сборная Украины», «Межсезонье», «Событие», «Гордость», «Зарубежный опыт», «Визитка», «Лавровый венок», «Интервью», «Перспективы сезона», «Обзор первой лиги», «Обзор второй лиги», «Инфраструктура», «Система детско-юношеского футбола в Германии», (Франции, Испании, Норвегии и т. д.), «Профилактика травм в футболе», «Новые технологии в футболе», «Учебно-тренировочный процесс», «Организация и планирование межсезонных сборов», «Технико-тактическая подготовка футболистов», «Медико-биологические проблемы», «Вопросы арбитража», «Тренеры», «Менеджер», «Футбольный бизнес и управление им», «Физическая подготовка и профессиональный интеллект арбитров», «Откровения футболистов», «Новое лицо», «Автограф», «Вокруг футбола»</p>	<p>журналісти: А. Васильев, О. Пархоменко, О. Семенов, Р. Ячишин, В. Щербак, Е. Краснова, Ю. Остроумов, М. Медведев, О. Комаровський, В. Лащук, Я. Крилов, К. Бадулін, М. Каратаев, М. Коберський, Эксперти: С. Борисов, В. Степаненко, Б. Роджерс, А. Жидардез, М. Скиббе, Э. Жакс, Б. Чирва, Дж. Пикок, В. Догадайло, В. Попов, А. Павлик, В. Трутнев, С. Марко, О. Соломонко, К. Сарсания, В. Воронова, С. Шутова</p>	<p>один раз на два місяці; видання з футболу</p>	<p>3 000 прим.</p>
<p>74 (244)</p>	<p>«ФК Динамо – щорічник»</p>	<p>2005 – н. ч.</p>	<p>Київ</p>	<p>М. Несенюк</p>	<p>укр., рос.</p>	<p>«Чемпіонат України», «Кубок України», «Ліга чемпіонів», «Ліга Європи», «Гравці клубу в збірній», «Динамо-2», «Дублери», «Інфраструктура клубу»</p>	<p>М. Несенюк</p>	<p>2 рази на рік; журнал ФК «Динамо» Київ; видання з футболу</p>	

75 (245)	«Хокей без кордонів»	2006-2013	Київ		укр., рос.		Ю. Данилов	видання з хокею	
76 (246)	«Святослав»	2007 – н. ч.	Київ		укр., рос.	«Історія клубу», «Атрибути київського "Динамо"», «Тур за туром» (Динамо в Лізі чемпіонів та в Лізі Європи), «Звіти», «Турнір чемпіонів Співдружності», «Зимове міжсезоння», «Топ-10 наших акцій сезону», «Історія нашого руху», «Хто такі ультрас», «Динамо – Спартак», «Динамо – Шахтар», «Наші трофеї», «Наші банери», «Ми і вони», «Ефемерно», «Г раффіті», «Інші "Динамо"», «Фан-турніри», «Інтерв'ю», «Оповідання», «Хроніка навколо футболу», «Наше місто»		щорічник; журнал ультрас ФК «Динамо» Київ, видання з футболу	
77 (247)	«Offside» («Офсайд»)	2006 – н. ч.	Київ		укр, рос.			щорічник; журнал фанатів ФК «Арсенал», видання з футболу	
78 (248)	«Ultras Arsenal» («Ультрас Арсенал»)	2007 – н. ч.	Київ		укр.	«Ексклюзивне інтерв'ю», «Як зробити транспарант», «Новини клубу»		щорічник; журнал фанатів ФК «Арсенал», видання з футболу	
79 (249)	«Ультрас UA»	2000-і	Київ		рос., укр.	«Ліга чемпіонів. Історія», «Наша сцена», «Hand made» (Малюємо банера), «Ultras World», «Більше ніж матч», «Фото non-stop», «Г раффіті» «Надзвичайні ситуації», «Графареты», «Зародження фанатського руху» (різних клубів України),		щорічник; журнал про українських футбольних фанатів, видання з футболу	
80 (250)	«Наш спорт»	2007–2010-ті	Київ	О. Маргієв	укр, рос.			щотижневик; універсальне видання	

81 (251)	«Планета единоборств»	2008 – н. ч.	Київ	Є. Лапін	рос.	«Колонка редактора», «Новости», «Актуально», «Событие», «Человек-легенда», «Единоборства и спорт», «Травматизм в единоборствах», «Женщина и единоборства», «Боевые системы», «Практикум помощи», «Мысли, мнения, впечатления», «Слово мастера», «Первоисточники», «Самбо», «Каратэ», «Айкидо», «Секции и клубы», «Несерьёзно о серьёзном»	Є. Лапін, Т. Арбеніна, І. Гуцул, С. Єрмолінський	щоквартальник; видання з бойових мистецтв	
82 (252)	«Desporter: спорт и другие удовольствия жизни»	2008-2012	Київ	Є. Ясенов	рос.	«Лица», «Взгляд», «Вокруг спорта», «Спорт наоборот», «Досуг», «Техно», «Стиль», «История футбольных клубов», «Интервью», «Евро-2012», «Футбол», «Баскетбол», «Волейбол», «Бокс», «Снукер», «Теннис», «Хоккей», «Легкая атлетика», «Автоспорт», «Гольф», «Райдинг», «Дартс», «Парапланеризм», «Регби», «Вольная борьба», «Ралли», «Формула-1», «Конный спорт», «Самбо», «Покер», «Фигурное катание», «Туризм», «Завтрак чемпионов», «Лучшие половины», «Кино-спорт», «Скандал», «Спортивная мода»	Є. Ясенов, Д. Горлов, Г. Ваколюк, М. Перволайнен, Т. Соловей, С. Ісаєнко, А. Зимоглядов, В. Ігнатів, Ю. Шелест, А. Доджсон, М. Іорданський, Е. Кінзерський, Г. Єременко, Г. Дубов, О. Усов Д. Сільвер, Ю. Болгаров, А. Сандровський, С. Семашко, Є. Лелюх, Б. Трандафілов, В. Чижиков, І. Орлович, М. Васильков, Е. Тегін, О. Барилова, А. Курцановська	щоквартальник; універсальне видання	10 000 прим.
83 (253)	«Tennis.ua»	2009-2010	Київ		рос.		В. Пожилова, Ю. Сосновський, Ю. Пільчевський		3000 прим.
84 (254)	«Футбольна Бородянщина» («Вісник Бородянської районної федерації футболу»)	2009-2011	Бородянка Київська область	А. Валерко	укр.	«Першість Київської області», «Першість Бородянського району», «Кубок Бородянського району», «Історія футболу Бородянщини»	А. Валерко	видання з футболу	

85 (255)	«FAN» («Фан»)	2010 – н. ч.	Київ		рос., укр.			щорічник; журнал фанатів, видання з футболу	
86 (256)	«Fans, Adventures, News» («Фани, Пригоди, Новини»)	2010 – н. ч.	Київ		рос., укр.			щорічник; видання з футболу	
87 (257)	«Гольф в Україні»	2010 – н. ч.	Київ	Гол. редактор – А. Боєчко, Гол. ред. – А. Березуцька, А. Кутакова, В. Стельмах	рос.	«Колонка редактора», «Последние новости мира из гольфа», «Новости Федерации», «Новости турнирной жизни», «Кратко о главном», «Гольф-клубы Украины», «Киевский гольф-клуб», Экскурс в историю», «Календарь турниров гольф-клубов Украины», «Звёзды на гольфе», «Детский гольф», «Женский гольф», «Уроки мастерства», «Уроки гольфа с профессионалом», «Гольф-этикет», «Интервью», «Друзья гольфа», «Профессия – гольф», «Гольф-стиль», «Гольф-поле», «Чемпионат Украины», «Чемпионат мира», «Чемпионат Европы», «Чемпионь», «Гольф и туризм», «Гольф и бизнес», «Гольф-недвижимость»	А. Боєчко, А. Березуцька, В. Стельмах, Н. Хворостина, Н. Иванова, А. Кутакова, К. Волощенко, О. Павлов, К. Янг, С. Суховський, Н. Гурьєва, А. Кутакова, В. Розова, І. Затравкін, Ю. Літвін, А. Юрко, О. Іпатова, Ю. Ткаченко, С. Бутко, В. Ігнатов, С. Тараторіна, В. Маренич	щоквартальник; з кінця 2010 – двомісячник; видання з гольфу	3 000 – 5 000 прим.; з сер. 2011 – 8 000 прим.
88 (258)	«Футбол Style»	2010–2013	Київ	Видавець – Б. Ложкін; редактори – К. Крижановський, О. Іванов	рос.	«От редакции», «Чемпионат Украины», «Наедине со всеми», «Дела и слова», «Молодёжь», «Смена», «Пять фраз из Украины», «Портрет», «Проблема», «Лига Европы», «Стадион», «Лига чемпионов», «Сборная Украины», «Хит-парад», «Легенда», «Ракурс», «Ностальгия», «Путешествие», «Несерьёзно», «Новая волна», «Ситуация», «Люди и судьбы», «Взгляд назад», «Интервью», «Репортаж», «Звёзды и жизнь»,	К. Крижановський, О. Іванов, О. Лисенко, Є. Сідаш, Д. Джулай, В. Вацко, І. Бойко, А. Валерко, М. Бринза, Д. Москаленко, Я. Дашковська, І. Громіков, М. Васильков, О. Федянін, М. Єрмаков, С. Круглов П. Чаяло, А. Любезний,	щомісячник; видання з футболу	30 000 прим.

						«Мысль», «Глубинка», «Терра инкогнита», «Не только футбол», «Финансы», «Пять историй», «Евро-2012», «Фотосессия», «Отцы и дети», «Дружба», «Эксклюзив», «Моя сборная», «Сумасброды», «Промо», «Болельщики», «Судьба», «Жизнь в словах», «Где вы теперь», «Ностальгия», «Своими глазами», «Рекорды», «Прозект», «Традиции», «Профиль», «Самый главный матч», «Переходы», «Для души», «Фоторепортаж», «Фан-движение» «Будущее», «Другой футбол», «Команда», «Чемпион», «Тренер», «Видеотека» «Звезда»	О. Павлюченко, В. Миленко, Ю. Шевченко, Т. Палмері, А. Синявський, Н. Медніков, С. Смельяненко, А. Крупенко, С. Розенко, В. Тахтерін, К. Андріюк, О. Прошута, О. Озірний, М. Макьявелло, Е. Брасселл, Ю. Вишневський, О'Коннор, А. Маннанов, Д. Коваленко, А. Синявський, І. Львов, М. Алпатов		
89 (259)	«Спортком»	2010 – н. ч.	Київ	І. Шевляк	укр.	«Фотофакт», «Новини», «Більярд» «Эксклюзив», «Интер'ю», «Ушу», «Спортивні парки», «Пейнтбол», «Борьба», «Карате», «Фитнес», «Орієнтування», «Самбо», «Спорт на відпочинку», «Автоспорт», «Пауерліфтинг», «Панкратіон», «Армспорт», «Спортивні танці», «Воднолижний спорт», «Боулінг», «Бодіблдинг», «Футзал», «Шахи», «Мотокрос», «Підводний спорт», «Драг-рейсинг», «Спортивна аеробіка», «Бокс»	Я. Шевченко, В. Андрусів, Р. Касумова, Є. Гречук, О. Брикульський	щоквартальник; універсальне видання	1 000 прим., розповсюджується безкоштовно
90 (260)	«VIVAzine»	2011 – н. ч.	Київ		рос			журнал ультрас-групування VIVA Київ, видання з футболу	
91 (261)	«Viva Football» («Да здравствует футбол»)	2011–2013	Київ	Видавець – О. Паттурі; редактор – І. Слабошпицька	рос.	«Интервью», «О них говорят», «Частная жизнь», «Персона», «Путешествие», «Легенда», «Мода», «Красота для неё», «Красота для него», «Кухня», «Калейдоскоп стиля», «Мой футбол», «Событие»	А. Стрелець, А. Клименко, Я. Степаненко	шість разів на рік; видання з футболу	50 000 прим.

92 (262)	«Yoga+Life» («Йога+ життя»)	2011	Київ	Видавець – Д. Досов; редактор – Є. Романюк	рос.	«Спорт», «Здоровье», «Питание», «Красота», «Стиль», «Активный отдых». «Путешествия»	Є. Романюк	двомісячник, пізніше – щомісячник; видання з йоги	50 000 прим.
93 (263)	«SWIM (мир водных видов спорта)» («Плавання: світ водних видів спорту»)	2011 – н. ч.	Київ		рос.	«Новости», «Спортивные заметки», «Актуально», «Интервью», «За рубежом», «Вестник ФПУ», «В Украине», «Чемпионат Европы», «Чемпионат мира», «Мастерс», «Олимпийские игры», «Тренеры», «Детско-юношеский спорт», «Научный анализ» «Студенческий спорт», «Секреты мастерства», «Ветеранское движение», «Инваспорт», «Золотая рыбка СССР», «Плавание», «Водное поло», «Синхронное плавание», «Зимнее плавание», «Прыжки в воду», «Подводное плавание», «Подводные шашки», «Триатлон», «Многоборье», «Фридайвинг», «Хайдайвинг», «Спорт и здоровье», «Техника плаванья», «Правила соревнований по плаванию», «Споршколы», «Спорт и отдых», «Мастер-классы», «Легенды спорта», «Спорткомплекс», «Спортивные путешествия», «Спортивная медицина»	Ю. Дрозд	двомісячник; видання з плавання	10 000 прим.
94 (264)	«Sport & life» (Спорт & Життя)	2011 – н. ч.	Київ	Видавець – С. Горовой; редактор – С. Шевельова	рос., укр.	«Слово редактора», «Training», «Фитнесс лайф», «Здоровье лайф», «Beauty», «Lady Fitness», «Техно», «Экстрим», «Событие», «Герой дня», «Академия сквоша», «Вояж», «Форма», «Олимпизм», «Рацион», «Организм», «Мастер- класс», «Задай вопрос», «Хобби»,	С. Шевельова, С. Колесов, А. Грушицкий, О. Востряков, О. Нечасва,	щоквартальник; універсальне видання	65 000 прим.

						«Письмо в редакцию», «План тренировок», «Эксклюзивное интервью», «Личность», «Ваш выбор», «Мифы», «Звезда», «Хобби», «Флирт», «Прогнозы», «Опыт», «Ликбез», «Автодрайв», «Разминка», «Календарь» «Эволюция», «Закулисье», «Скандалы», «Экипировка»	Д. Федотов, Д. Бейзеров		
95 (265)	«Спорт-неделя»	2011–2014	Київ	О. Ткач	рос.		О. Ткач, Д. Літвінов, О. Тарасенко, М. Співаковський, С. Болотников	щотижневик; універсальне видання	
96 (266)	«Ukraine–2012»	2012	Київ	Ю. Пільчевський	укр., англ.	Євро–2012; Євро–1960; Арені Євро–2012; Персона Євро–2012	Ю. Пільчевський, Ю. Сосновський	щомісячник; видання з футболу	
97 (267)	«Спорт ветеранів України»	2013–2018	Київ	В. Ткаченко, А. Стукін	укр.		В. Ткаченко, А. Стукін, А. Озеров, В. Забрда, Г. Захарова, З. Панаріна, А. Студзинський, О. Євтєєва, М. Пугачєвська, В. Мухін	щомісячник; універсальне видання	

2.7.2. Спортивні видання України періоду незалежності: Центральна та Південно-Східна Україна

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність. Тип видання	Наклад
1 (268)	«Фанатський шлях»	2002–2004	Кропивницький (Кіровоград)		укр.			щорічник; журнал фанатів ФК «Зірка» Кропивницький (Кіровоград), видання з футболу	

2 (269)	«Спорт-Ревю»	2007-2013	Кіровоград	Видавць – Ю. Мармер; з 2011 р. І. Саснко; редактор – Осадчий, Ілччк, потім Є. Савранський, С. Пустовойччк	рос.		Осадчий, Ю. Ілччк, Є. Савранський, А. Мороз, С. Пустовойччк	щотижневик; універсальне видання	3 000 прим.
3 (270)	«Спорт Ревю NEW»	2014 – н. ч.	Кіровоград	Видавць – М. Березкін, Редактор – Ю. Ілччк	укр.		Ю. Ілччк	універсальне	
4 (271)	«Supporters Alexandria» «Прихильники Олександрії»	2007-2009	Олександрія, Кіровоградська обл.		укр., рос.			щорічник; журнал фанатів ФК «Олександрія» Олександрія, видання з футболу	
5 (272)	«Cherkasy Supporters» «Черкаські Прихильники»	2012 – н. ч.	Черкаси		рос., укр.	«Історія ВК Круг (Черкаси)», «Зародження фан-руху на волейболі», «Сезон 2008/2009», «Наші акції 2009», «Сезон 2009/2010», «Наші акції 2010», «Сезон 2010/2011», «World Volley Ultras», «Фанати за традиційний футбол», «Будь тверезим – будь сильним»		щорічник; видання з волейболу, часопис фанатів ВК «Круг» Черкаси	
6 (273)	«Гол» (газета ФК «Десна»)	2003-2010	Чернігів		укр., рос.	«Новини», «Гра в особах», «Кубок України», «Ексклюзив», «Інтерв'ю», «Чемпіонат України. Вища ліга», «Чемпіонат України. Перша ліга», «Футбол Чернігівщини», «Де ви, учорашні деснянці», «Легенди чернігівського футболу», «Пас з-за кордону», «До ювілею ФК "Десна"»		двотижневик; видання з футболу, клубна газета ФК «Десна»	
7 (274)	«Спорт и культура»	2005	Чернігів	Н. Кіророва	рос.			щотижневик; універсальне видання	

8 (275)	«Футбольна Вінниччина» (газета ФК «Інтеграл»)	1991–1997	Вінниця	Ю. Любущенко	укр.		Ю. Любущенко	видання з футболу, орган ФК «Інтеграл»	
9 (276)	«Футболофил Подолья»	1994	Вінниця	А. Андрущенко, Ю. Любущенко	рос.		А. Андрущенко, Ю. Любущенко	видання з колекціювання футбольних атрибутів	
10 (277)	«Горизонты шашек»	2000 – н. ч.	Вінниця	О. Абрамов	рос.	«Дневник Винничины», «Партии гроссмейстеров», «Шашечный дневник Украины», «Рейтинг-лист СЛШИ по русским шашкам», «Чемпионат мира по шашкам-100 среди мужчин», «Международные соревнования», «Турниры», «Почта читателей», «Заочная игра» (Игра по переписке), «Наши юбиляры», «Турнирная практика», «Теория де- бютов–100», «Страницы истории», «Поддавки», «Дебютная мозаика» (Дебют «Отыгрыш»), «Шашки и компьютер», «Шашечные гиганты XX века», «Страница для юных» (Шашечный всеобуч), «Композиция»	О. Абрамов, А. Щербатюк, В. Дуднік, І. Івацко, М. Степанюк	щомісячник; видання з шашок	1 000 прим.
11 (278)	«Вболівальник»	1999 – н. ч.	Вінниця	О. Федченко	укр.		О. Федченко	щотижневик; універсальне видання	11 200 прим.
12 (279)	«Вінницький спорт»	2008 – н. ч.	Вінниця	Видавець – П. Касанов; редактор – А. Орлов	укр.		А. Орлов, І. Лозовський, В. Сімачов	щотижневик; універсальне видання	1 000 прим.
13 (280)	«Спортивна Вінниччина»	2009 – н. ч.	Вінниця	С. Міхровський	укр.		С. Міхровський	щотижневик; універсальне видання	

14 (281)	«Клуб – коллекціонерам»	1991	Дніпро (Дніпропетровськ)		рос.			видання з колекціювання футбольних атрибутів	
15 (282)	«Атака»	2002 – н. ч.	Дніпро (Дніпропетровськ)	Е. Яровий	рос.		Е. Яровий	щотижневик; універсальне видання	15 000 прим.
16 (283)	«PAN Футбол: la pelota no se mancha!»	2004–2007	Дніпро (Дніпропетровськ)		рос.			щомісячник; видання з футболу	
17 (284)	«Наш футбол»	2005–2009	Дніпро (Дніпропетровськ)	Д. Москаленко	рос.		Д. Москаленко	щотижневик; видання з футболу	
18 (285)	«Спортивний вісник Придніпров'я»	2000 – н. ч.	Дніпро (Дніпропетровськ)	В. Савченко	укр., рос.	«Фізичне виховання різних груп населення», «Теорія і методика підготовки спортсменів», «Актуальні проблеми фізичної реабілітації, спортивної медицини та адаптивного фізичного виховання»		щоквартальник; науково-практичне видання	300 прим.

19 (286)	«Horses Ukraine» («Коні України»)	2009 – н. ч.	Дніпро Дніпропетровськ		рос.	«От редактора», «Конноспортивная жизнь: Украина» «Встречи у камина», «Вести с регионов», «Конноспортивная жизнь: СНГ», «Конноспортивная жизнь: Зарубежье», «Детский мир». «Новости рысистого и скакового спорта», «Теория конного спорта», «Коневодство и коннозаводство», «Ветеринария», «Лошади в мифах и легендах», «Это интересно знать», «Реклама и объявления» «Лошадь в живописи», «О наших любимцах», «Книжная полка», «Фотоконкурс»	Т. Марінич, К. Мартинова, Л. Хлопцева, С. Шкіптань, Т. Нечіпоренко, З. Смірнова, Л. Калініченко, Т. Мартинова, Є. Щербіна, В. Кіріченко, О. Хромова, І. Шульга, Т. Каплина, О. Скабард, Л. Костенко, О. Коновалова	шість разів на рік; видання з кінного спорту	2 000 прим.
20 (287)	«Футболофил Украины»	1993-1994	Кривий Ріг, Дніпропетровська обл.	В. Гнатюк	рос.		В. Гнатюк	видання з колекціонування футбольних атрибутів	
21 (288)	«Тайм-аут»		Кривий Ріг, Дніпропетровська обл.	Є. Алакін	рос.		Є. Алакін, М. Жигулін	видання з футболу	
22 (289)	«Странник»	1992-2002	Запоріжжя	В. Протас		«Итоги первого круга», «Выезда "металлургов"», «Домашние матчи», «К итогам чемпионата», «Фан-движения разных лиг», «Правда о фанатах украинских клубов», «Кто? Где? Сколько?», «Испанские (французские, немецкие, итальянские и т. д.)	В. Протас, Д. Пегас (Д. Матвейчук), В. Крамар	щоквартальник; журнал фанатів ФК «Металург» Запоріжжя, видання з футболу	150 – 200 прим.

					рос.	ультра. Кто они?», «Неисправимые...», «Первая лига и немного о второй», «Есть что вспомнить...», «Немного о наболевшем», «Герой сезона», «Хроника скандальных лет», «Странник представляет...» (зарубежные фан-издания), «Под флагом "Урагана"», «Суперклубы мира и их фанаты», «Раз фанзин, два фанзин» (обзор фан-печати бывшего СССР), «Украинская фан-сцена», «Наши городские новости»			
23 (290)	«Козацька Хортиця»	1994-2000-і	Запоріжжя		укр.			універсальне видання	
24 (291)	«Ураган»	1995-1998	Запоріжжя	В. Протас, Лисий	рос.	«История бригады "Ураган"», «Выезда бригады "Ураган"», «События чемпионата», «Кубок Украины», «Разное», «Украинский турнир фанатов по футболу», «Перерыв в чемпионате», «Слово не воробей»	В. Протас, Лисий	два рази на рік; журнал фанатів ФК «Металург» Запоріжжя, видання з футболу	
25 (292)	«Спорткур'єр»	1996-2000-і	Запоріжжя	Ю. Лісовий	укр.		Ю. Лісовий	універсальне видання	
26 (293)	«Запорожский спорт»	1996-2000-г	Запоріжжя	І. Борисенко	рос.		І. Борисенко	універсальне видання	
27 (294)	«Право-бережный фан-вестник»	1997-1999	Запоріжжя	В. Протас	рос.		В. Протас	щорічник; журнал фанатів ФК «Металург» Запоріжжя, видання з футболу	50 прим.

28 (295)	«Запорожье Спортивное»	1998-2000-і	Запоріжжя	А. Копелювич	рос.		А. Копелювич	універсальне видання	
29 (296)	«Футбольный экспресс»	2000-т	Запоріжжя	Д. Єсаулов	рос., укр.		Д. Єсаулов	видання з футболу	
30 (297)	«Спортклуб»	2002-2000-т	Запоріжжя		рос.			універсальне видання; газета Запорізького державного університету	
31 (298)	«Трибуна Металлурга»	2009-2011	Запоріжжя		рос.			щорічник; журнал фанатів ФК «Металург» Запоріжжя, видання з футболу	
32 (299)	«Volontaire»	1996-2002	Полтава		укр.			щорічник; журнал ФК «Ворскла» Полтава, видання з футболу	
33 (300)	«Проблеміст України»	2004 – н. ч.	Полтава	Ю. Гордіан, Ю. Белокин, Є. Рейцен	укр.	«Новини», «Кооперативні мати», «Зворотні мати», «Двоходівки», «Триходівки», «Багатоходівки», «Етюди», «Казки», «Композиція»	Ю. Гордіан, Ю. Белокин, А. Караманіц, О. Дашковський, В. Марковцій, М. Марандюк, І. Сорока, Е. Ейлазян, В. Крижанівський	щоквартальник; видання з шахів	
34 (301)	«Полтавщина-Спорт»	2004 – н. ч.	Полтава	С. Майзус	укр.	«Футбол», «Мотобол», «Гандбол», «Волейбол», «Календар змагань»	С. Майзус, А. Стадніченко	щотижневик; потім щомісячник; універсальне видання	

35 (302)	«White-Green Life» («Біло-зелене життя»)	2009 – н. ч.	Полтава		рос., укр.	«Від редакції», «Керівництво-фанати-міліція», «Клуб та його фанати», «Тур за туром», «Інтерв'ю», «Звіти», «Історія», «Історичні матчі ФК "Ворскла"», «Післямова», «Історія фан-руху ФК "Ворскла"»		щорічник; журнал фанатів ФК «Ворскла» Полтава	
36 (303)	«Спортивный телеграфъ»	2000-г	Кременчуг Полтавська обл.	О. Задерновський	рос.		О. Задерновський	щотижневик; додаток до газети «Приватна газета», універсальне видання	
37 (304)	«Сектор-23»	1995-2001	Херсон	фанат Глобус	рос.	«Хроника выездов» «Интервью», «История фан-движений»	фанат Глобус, фанат Череп	щорічник; журнал фанатів ФК «Воднік» Херсон, видання з футболу	
38 (305)	«Вне игры»	2003-2005	Херсон	фанат Череп	рос.	«Выезда за Кристалл», «Траблы по-украински и по мелочам», «За сборную», «История роз», «Знаменитый Херсонский фан-турнир»	фанат Череп	щорічник; журнал фанатів ФК «Кристалл» Херсон, видання з футболу	50 прим.
39 (306)	«Любительський спорт Херсонщини»	2011 – н. ч.	Херсон	В. Білан	укр.		В. Білан	універсальне видання	
40 (307)	«Арена-спорт»	1996-1997	Миколаїв	О. Двойнисюк	рос.		Н. Баранов, О. Настенко, Ю. Малишев, В. Мишков, Н. Раздобутько	щомісячник; універсальне видання	150 прим.
41 (308)	«Николаевские новости-спорт»	2000-і – н. ч.	Миколаїв	А. Білоножко	рос.	«Футбол», «Баскетбол», «Олимпиада», «Зимние виды», «Летние виды»	А. Білоножко, В. Синявський, В. Серий, О. Двойнисюк, Г. Первов	універсальне видання, додаток до газети «Николаевские новости»	

42 (309)	«Sport Life»	2002-2003	Южноукраїнськ	В. Кокол	рос.	Новини про дитячий, дорослий, професійний спорт і, замальовки про дійових осіб південноукраїнського спорту, фоторепортажі	В. Кокол	універсальне видання	
43 (310)	«Спортивное Обозрение Футбол Плюс»	1997-2000-і	Одеса	В. Чайковський, Ю. Усатюк	рос.		В. Чайковський, Ю. Усатюк, В. Муравенко, В. Єфімов, М. Співаковський	видання з футболу	
44 (311)	«Одесса-Спорт»	1999 – н. ч.	Одеса		рос.	«Футбол», «Мини-футбол», «Баскетбол», «Гандбол», «Волейбол», «Детско-юношеский спорт», «Восточные единоборства»	Ю. Усатюк, М. Співаковський, С. Шевченко, Л. Францескевич, В. Єфімов	щотижневик; універсальне видання	
45 (312)	«Время Спорта»	2003 – н. ч.	Одеса	Ю. Усатюк	рос.	«Футбол», «Футзал», «Баскетбол», «Волейбол», «Эксклюзивные интервью»	Ю. Усатюк, В. Єфімов М. Співаковський, І. Юрич, В. Васильєв, В. Уцеховський, А. Боровський	щотижневик; універсальне видання	4 000 прим.
46 (313)	«Футбольное обозрение»	2000-і	Одеса	О. Муравенко	рос.		О. Муравенко	видання з футболу	
47 (314)	«Футбол Одессы»	2006 – н. ч.	Одеса	О. Балагура	рос.			видання з футболу	
48 (315)	«Футбол Одессы и области»	2000-і	Одеса	О. Балагура	рос.			видання з футболу	
49 (316)	«Ты с нами?» («ФНМ»)	2000-і	Одеса		рос.			щорічник; журнал фанатів ФК «Чорноморець» Одеса; видання з футболу	

50 (317)	«Спортивный калейдоскоп»	2000-і – н. ч.	Одеса	Видавець – В. Меняйлов. Редактор – А. Орлова (з 2010 по 2011)	рос.		А. Орлова	щотижневик; універсальне видання	
51 (318)	«На бордаж»	2008-2009	Одеса		рос.	«От редакции», «Черноморца», «Обзор ultras акций летних и осенних игр «Домашний репортаж», «Выездной репортаж», «Обзор-ревью», «Интервью представителей ultras движений футбольных клубов», «Интервью футболистов и тренеров», «Легенда», «По волнам истории», «Так начинался одесский футбол», «Одесский движ или как всё начиналось», «Наш город», «Кругосветка», «Зарубежье»		щоквартальник; журнал фанатів ФК «Чорноморець» Одеса, видання з футболу	
52 (319)	«Плей Теннис»	2013–2014	Одеса	І. Ковальов	рос.		І. Ковальов	щомісячник; видання з тенісу	
53 (320)	«Чемпион»	1990-ті	Харків		рос.			універсальне видання	
54 (321)	«Футбол в Украине»	1990-ті	Харків	Ю. Ландер	рос.			видання з футболу	
55 (322)	«Овертайм»	1990-ті – 2009	Харків		рос.	«Волейбол», «Баскетбол», «Футбол» (Чемпионат Украины. Высшая лига. Первая лига, Вторая лига. Дублёры. Чемпионат области), «Теннис», «Гандбол», «Фигурное катание», «Юмор»	В. Марков	універсальне видання	

56 (323)	«Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту»	1997 – н. ч.	Харків	С. Єрмаков	укр., рос., пол.	С. Єрмаков, Б. Абделькрим, С. Бойченко, С. Дмитрисев, О. Камаєв, Г. Коробейніков, М. Лейкін М. Носко, В. Ткачук, Хорхе Альберто Рамірес Торреальба, Ф. Корона, С. Іонова, В. Гіованіс, К. Гернер, Ю. Бойчук, В. Ткачук, В. Ягелло, О. Худолій, Яо Вен Чунь	щомісячник; науково-теоретичний журнал	100 прим.
57 (324)	«Слобожанський науково-спортивний вісник»	1997 – н. ч.	Харків	А. Ровний	укр., рос.	«Фізичне виховання різних груп населення», «Удосконалення підготовки спортсменів різної кваліфікації», «Медико-біологічні аспекти фізичної культури та спорту», «Здоров'я людини, фізична реабілітація та фізична рекреація», «Біомеханічні й інформаційні засоби і технології у фізичній культурі та спорті», «Управлінські, психолого-педагогічні, соціологічні та філософські аспекти фізичної культури та спорту», «Історичні аспекти розвитку фізичної культури та спорту»	А. Цьось, М. Самойлов, О. Куц, М. Олійник, С. Єрмаков, В. Друзь, В. Градусов, Л. Газнюк, В. Ашанін, В. Мулик, О. Пешкова	двомісячник; (5–6 разів на рік); науково-теоретичний журнал
58 (325)	«Фандвиж»	1998 – н. ч.	Харків		рос.	«Вступительное слово», «История харьковского фанатского движения», «Фанатское искусство», «Интервью», «Дома», «Выезда», «Околофутбол», «АМФ», «Just think about it», «Lifestyle», «Лучшие игроки ФК «Металлист»	щорічник; журнал фанатів ФК «Металіст», видання з футболу	
59 (326)	«Тенніс»	2000-і	Харків	І. Кедровський	рос.	І. Кедровський		

<p>60 (327)</p>	<p>«Теорія та методика фізичного виховання»</p>	<p>2000-і – н. ч.</p>	<p>Харків</p>	<p>З 2000 – І. Прокопенко; з 2008 – О. Худолій</p>	<p>укр.</p>	<p>«Вчитель» – журнал у журналі», «Історія фізичної культури», «Фізкультурна освіта в Україні», «Фізкультурна освіта у світі», «Основи спортивного тренування», «Основи юнацького спорту», «Основи техніки фізичних вправ», «Фізична культура в школі», «Фізичне виховання у ВНЗ», «Теорія та методика навчання рухам», «Фізичне виховання дітей та підлітків», «Спортивне тренування дітей та молоді», «Фізичне виховання різних верств населення», «Фізична культура в профілактиці і лікуванні захворювань у дітей та підлітків», «Теорія і методика професійної підготовки учителя фізичної культури», «Моделювання процесу навчання», «Інформаційні і комп'ютерні технології у фізичному вихованні і спорті», «Правові основи фізичної культури в Україні», «Наша довідка»</p>	<p>О. Худолій, В. Бізін, С. Єрмаков, О. Камась, Б. Шиян, О. Куц, С. Золотухіна, Т. Дмитренко, О. Микитюк, О. Іващенко, Г. Шепеленко, В. Мірошніченко</p>	<p>з 2000 – щоквартальник; з 2006 – двомісячник; з 2007 – щомісячник; науково- методичний журнал</p>	<p>300–500 прим.</p>
<p>61 (328)</p>	<p>«Гол!»</p>	<p>2002 – н. ч.</p>	<p>Харків</p>	<p>Д. Бабарін</p>	<p>рос.</p>	<p>«Чемпионат Украины», «Кубок Украины», «Лига чемпионов», «Лига Европы», «Национальная сборная Украины», «Молодёжная сборная Украины», «Мировые футбольные чемпионаты: обзор лиг» (России, Англии, Германии, Италии, Франции, Испании), «Эксклюзивное интервью», «Мини-футбол», «По страницам истории», «Трансферы», «Чемпионат мира», «Чемпионат Европы», «Панорама»</p>	<p>Д. Бабарін, В. Галич, К. Бадулін, І. Крикунов, Є. Ренєв, Д. Квартальнов</p>	<p>щотижневик; з 2012 – двічі на тиждень; видання з футболу</p>	<p>26 500 прим.</p>

62 (329)	«Металлист» (журнал ФК «Металіст»)	2005 – н. ч.	Харків	Ю. Коротун	рос. «Слово редактора», «Новости», «Этот месяц в истории ФК «Металлист», «Чемпионат Украины. Премьер-лига», «Турнир», «Выезд», «Дублёры», «Сборы», «Анализ», «Межсезонье», «Новичок», «Соперник», «Еврокубки», «Стадион», «Цифры», «Статистика месяца», «История», «Интервью», «Сборная», «События года», «Лицо с обложки», «Проверка», «Тест на украинца», «Вещь», «Плейлист», «Колонка», «Хроника», «Объектив», «Семья», «Колонка болельщика», «Фан-сектор», «Мисс Металлист»	Ю. Коротун, О. Белицкий, В. Грига, К. Лукаш, В. Галич, В. Куриний, Н. Дуонова, К. Туркова, С. Родіонов, Н. Горяїнова, О. Мараховська, Т. Філіпова, А. Іванов, М. Сукачов, А. Оганесян, Д. Квартальнов, В. Марков	двомісячник; журнал ФК «Металіст», видання з футболу	у 2005 – 2007 – 4 000; з 2008 – 15 000 прим.
63 (330)	«Боевые искусства – ключи к совершенству»	2006 – н. ч.	Харків	Д. Дьомін	рос. «Новости», «Тема номера», «Клубы», «Событие», «Эксклюзив», «Кунг- Фу», «Репортаж», «Интервью», «Боевые искусства в регионах Украины», «Вот так это было», «Турниры и семинары», «История боевых искусств», «Боевые системы мира», «Спецназ», «Учитель и ученик», «Мастер-класс», «Школы боевых искусств», «Огневая подготовка», «Оружие в боевых искусствах», «Дуэли», «Методика подготовки», «Боевой спорт», «Спортивная борьба», «Айкидо», «Моделирование ситуаций», «Военно-прикладные виды спорта», «Воинские сословия», «Рукопашный бой», «Фехтование», «Страйкбол», «Дзюдо», «Бокс», «Кикбоксинг», «Боевое самбо», «Хапкидо», «Тхеквондо», «Кендо», «Муэй-Тай», «Ушу», «Кэмпо», «Кудо», «Капозйра», «Джиу- джитсу», «Шотокан каратэ»,	Д. Дьомін, І. Месінг, С. Ткаченко, Б. Бадмасв, С. Мичак, В. Хайков, В. Мунтян, Л. Тімохін, А. Горбатюк, П. Касьяненко, О. Стрюк, В. Майстровий	щомісячник; видання з бойових мистецтв	10 000 прим.

						«Госоку рю каратэ», «Фудокан каратэ», «Косики каратэ», «Сётокан каратэ», «Киокушин каратэ», «На заметку тренеру», «Путь мастера», «Авторитетное мнение», «Медицина в боевых искусствах» («Медицина и спорт»), «Самооборона», «Техника, тактика и стратегия», «Книги о боевых искусствах», «Кино и боевые искусства», «Гость номера», «Герои-олимпийцы»			1
64 (331)	«Фізичне виховання в школах України»	2008 – н. ч.	Харків	І. Лущик	укр.	«Знаменні дати», «Офіційно», «Мій досвід», «Спорт-срудит-атракціон», «Вікторина «Спорт-знайка», «Методичні перлинки», «Особиста думка», «Скарбничка цікавого», «Спортивна майстерність», «Плануємо та контролюємо», «Урок гімнастики та спортивних ігор», «Урок волейболу (легкої атлетики, футболу, баскетболу тощо)», «Свято фізкультури» «Техніка гандболу (волейболу, легкої атлетики, баскетболу)», «Методика навчання вправ з різних видів спорту», «Поради психолога», «Незвичайні види спорту», «Подорож до Спортландії», «Популярна енциклопедія спорту», «Школа психофізичного тренування», «На варті здоров'я»	І. Лущик	щомісячник; науково-методичний журнал	3 400 прим.
65 (332)	«Superior Golf»	2008 – н. ч.	Харків	В. Кузнєцов	рос.	«Национальные гольф-турниры», «Эксклюзивные репортажи», «Советы и рекомендации», «Интервью с украинскими героями», «Интервью с мировыми героями», «Гольф-маршруты», «Практические советы», «История гольфа», «Литературные экскурсии»	В. Кузнєцов	щоквартальник (4 рази на рік); орган харківського гольф-клубу «Superior Golf Club», видання з гольфу	

66 (333)	«Металлист – это мы!» (газета ФК «Металіст»)	2012 – н. ч.	Харків	В. Мірошников	рос.	«События клуба», «Украина футбольная: Новости украинского футбола», «Чемпионат Украины», «Игра соперников», «Кубок Украины», «Чемпионат Украины. Представляем соперника», «Статистика матчей. Чемпионат Украины», «Чемпионат Украины. Молодёжное первенство», «Чемпионат Украины. Первая лига», «Студ-лига Металлиста», «Чемпионат области по футболу», «Кубок области по футболу», «Эксклюзив», «Эксклюзив с легендой харьковского футбола», «Комментарии», «Особое мнение», «Юбилейные цифры», «Фан-сектор», «Обзор матчей. Лига Чемпионов», Обзор матчей. Лига Европы», «Еврочемпионаты. Обзоры туров», «Национальная сборная», «Молодёжная сборная»	В. Мірошников, Р. Кушнар'юв, М. Іванов, А. Фесун, В. Галич	щотижневик; газета ФК «Металіст», видання з футболу	2 500 – 3 000 прим.
67 (334)	«Матч»	1991–1992	Донецьк	М. Левицький	рос.		М. Левицький, Ю. Лобко	двотижневик; видання з футболу	15 000 прим.
68 (335)	«Спорт и бизнес»	1994–2000-і	Донецьк	О. Пастухов	рос.		В. Медведєв	щотижневик; універсальне видання	
69 (336)	«Теорія і практика фізичного виховання»	1997–2000-і	Донецьк	А. Рибковський	укр., рос.	«Теорія та методика фізичного виховання», «Актуальні проблеми спортивного тренування», «Медико-біологічні аспекти рухової активності», «Психолого-педагогічні аспекти фізичної культури та спорту», «Рекреація і фізична реабілітація», «Фізична культура та здоров'я»,	С. Білих, О. Варавіна, В. Алфімов, В. Бізін, Л. Волков, О. Демінський, О. Дорофєєва, С. Канішевський, В. Корягін, В. Приходько, Р. Раєвський, А. Ровний, В. Соболев, Н. Соколова, Б. Шиян	два рази на рік; науково- методичний журнал	

						«Професійно-прикладна фізична підготовка», «Біомеханіка та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті»			
70 (337)	«Спорт для всіх»	1998-2000	Донецьк	А. Рибковський	укр., рос.		А. Рибковський	універсальне видання	
71 (338)	«Физкультура и спортивные походы»	2000-2002	Донецьк	О. Скибенко	рос.		О. Скибенко	щотижневик; видання з фізичної культури та спортивного туризму	
72 (339)	«Чёрный пояс»	2000-і	Донецьк		рос.		В. Медведєв	щотижневик; видання з боксу	
73 (340)	«Донбас футбольний»	2001-2005	Донецьк	А. Кормаченко	укр.		А. Кормаченко	видання з футболу	
74 (341)	«Underground life» («Підземне життя»)	2000-2006	Донецьк		рос.	«Историю донецкого околфутбольного движения», «Выезда сезона», «Домашние акции», «Интервью», «Обзор фан-интернета», «Проблемные статьи», «Фан-сцена Европы», «Украинские противостояния», «Украинская фан-сцена», «City Guard»		щорічник; журнал фанатів ФК «Шахтар» Донецьк, видання з футболу	у 2000 – 40 прим.; у 2001-2006 – 150-200 прим.
75 (342)	«Спорт-арена»	2000 – н. ч.	Донецьк	Е. Кисельов	рос.	«Футбол. Сборная», «Футбол. Чемпионат Украины. Премьер-лига», «Футбол. Первая лига», «Футбол. За рубежом», «Футбол. Лига чемпионов», «Мини-футбол», «Хоккей», «Баскетбол», «Хоккей за рубежом», «Теннис», «Баскетбол за рубежом», «Вокруг мяча» «Гимнастика», «Гандбол», «Волейбол», «Стрельба»,	Е. Кисельов, С. Косевик, В. Хаджи, А. Войцеховський, І. Красв, Д. Кушніров, О. Крутов, В. Шарафудінов, І. Сидоров, А. Нікітін, А. Петрук, В. Серій, Ю. Алін, А. Кій, Ю. Кравченко, О. Лешенко, Г. Миснік, О. Стадніченко, Р. Єфименко,	універсальне видання	з 2000 по 2001 – 5 000; з 2007 – 15 000

					«Лёгкая атлетика», «Откровенно», «Официально», «Перспектива», «Актуально», «Мнение», «Тренерский мостик», «Соперник», «Турнир», «Трансферный рынок», «Крупным планом», «Хит парад», «Планета», «Книжная полка», «Лауреаты», «Референдум», «Антракт», «Межсезонье»	Ю. Назаркевич, І. Григорьев, Е. Кінзерський, В. Тахтерін, В. Юдін, І. Радіонов, С. Майзус, Є. Кантор		
76 (343)	«Ладья (Шахматы, шашки, игры)»	2001–2014	Донецьк	А. Бриж	рос. «Новости», «Шах и мат», «Шахматы», «Турнирная орбита», «Чемпионат России», «Интервью», «Мнение», «Шахматный календарь», «Юбилей», «Память», «Личность», «Сильнейшие мира сего», «Приглашаем к дискуссии», «Полемика», «Вести из глубинки», «Чемпионат мира», «В честь юбиляра», «Амбер-турнир», «Турнир по быстрым шахматам», «Мобильный конкурс», «Легенда донецких шахмат», «Рейтинг лист шахматистов Украины», «Правила ФИДЕ», «История шахмат в Украине», «Шахматная школа «Ладья», «Шахматный конкурс», «Шахматная корона», «Шахматная лаборатория», «Шахматная школа», «От миттельшпиля к эндшпилю», «Практикум», «Искусство шахматного этюда», «Помни об эндшпиле», «Композиция», «Идеология дебюта», «Шахматы по переписке», «Любителям блица», «Соревнования среди женщин», «Первенство среди мужчин», «Юниорский чемпионат», «Шашки», «Шашечные дебюты», «История шашек в мире», «Азбука шашек»,	А. Бриж, Ю. Гуревич, С. Маринцев, Л. Волков, В. Гринько, В. Дворкович, О. Приходько, А. Соботович, А. Саркіц, В. Пак, О. Дрозд, І. Яремко, В. Федоров, О. Носовський, І. Карманов, В. Арчаков, Л. Югов, Е. Ейлазян, Р. Василевський, Г. Ветрогон, А. Зонтах, В. Баклан, Є. Мирошніченко, Є. Кузьменко, І. Гуров, А. Яворський, З. Цірік, В. Азов, О. Костенюк, С. Квасов, Р. Колесников, М. Фузик, С. Аллахвердян, С. Перун, О. Палеха, І. Максименко, В. Маруда, В. Грабинський, С. Шипов, А. Аркадьєв, В. Квітко, М. Боднар	двотижневик; видання з шахів та шашок	у 2001–2009 – 5 000 прим.; з 2010 по н. ч. – 3 500 прим.

						«Шашечный конкурс», «Шашки для начинающих», «Не пропустить в дамки», «Лабиринты эндшпиля», «Истории от Дамкина», «Обгестируйтесь», «В вашу картотеку», «Игры (бридж, пасьянс, рэндзю, бильярд, нарды, домино, отелло, индийские кости), «Это интересно», «Творчество читателей» (Жемчужины шахматного творчества), «Пятый угол», «Спрашивайте-Отвечаем», «Читатель-газета», «Книжная полка», «Закрываю номер», «Невыдуманные истории»			
77 (344)	«Мир боевых искусств Ost/West» («Світ бойових мистецтв Схід/Захід»)	2002–2014	Донецьк	В. Россе, А. Прайд	рос.	«Восток (Ost)», «Запад (West)», «Энциклопедия боевых искусств», «Великие поединки», «Гордость нации», «Кто нас выводит в мастера», «Страницы истории», «Боевая психология», «Холодное оружие народов мира»	В. Россе, А. Прайд	щомісячник; видання з бойових мистецтв	5000 прим.
78 (345)	«Ринг»	2002–2012	Донецьк	Видавці: Д. Єлисеєв, Ю. Рубан, М. Колісник, Ю. Жаріков		«События», «Новости», «Round-by-round», «Панорама», «Рейтинг», «Итоги», «Pre-View», «Украина профи!», «Бокс @ кино», «Интервью», «Расписание»	М. Колісник	двотижневик; видання з боксу	10 000 прим.
79 (346)	«Шахтёр» (газета ФК «Шахтар»)	2002–2006	Донецьк	М. Левицький, Ю. Окунь	рос.	«Чемпионат Украины», «Кубок Украины», «Лига чемпионов», «Кубок УЕФА», «Обозрение месяца», «После матча», «Наш резерв», «Наше будущее», «Шахтёр-2», «Шахтёр-3», «Школа футбола», «Мнение тренеров», «База наших побед», «Мозаика», «Панорама», «Дайджест», «События», «Как это было», «Взгляд с террикона», «Соперник», «Без мяча», «Тет-а-тет», «Звёзды», «Юбиларь», «Ветераны»,	Ю. Юріс, А. Петі, Ю. Окунь, М. Левицький, Д. Дойніков, А. Солянов, О. Антіпов, С. Семенов, В. Офсайдов, В. Кушнір, Д. Соболев, О. Бабешко, А. Маслаков, В. Андрєв	двотижневик; газета ФК «Шахтар»; видання з футболу	6 000 прим.

						«Интервью», «История», «Україна», «Год за годом», «Это любопытно», «Фан-движение» («Фан-сектор»), «Футбольный практикум», «Болельщики», «Обратная связь», «Отдохни!», «Овертайм», «Это было, было...», «Великие о футболе», «Анекдоты»			
80 (347)	«ФК Шахтёр-ежегодник»	2004-2014	Донецьк	Видавці – М. Левицький, А. Трофімов, О. Бабешко; редактор – Ю. Окунь, з 2007 Мармазов	рос.	«Игроки», «Тренер», «Чемпионат Украины», «Кубок Украины», «Еврокубки», «Шахтёр-2», «Шахтёр-3», «История», «Фан-клуб» «Инфраструктура клуба»	Ю. Окунь, з 2007 Мармазов	2 рази на рік; журнал ФК «Шахтар»; видання з футболу	6 000 прим.
81 (348)	«Вести с Олимпа»	2003-2007	Донецьк	Л. Орлова	рос.		Л. Орлова	щотижневик; універсальне видання	5 000 прим.
82 (349)	«Донецкий Спорт»	2005-2006	Донецьк	С. Литвин	рос.		С. Литвин	щотижневик; універсальне видання	5 000 прим.
83 (350)	«Футбол в лицах»	2005-2009	Донецьк	Видавець – М. та О. Метревелі; редактори – Ю. Попов, Д. Булига; з 2006 – В. Ігнатов, А. Сімонян	рос.	«Хронограф», «Наш Чемпионат», «Кубок Украины», «Еврокубки», «Национальная сборная Украины», «Лицом к лицу», «Один на один», «Топ 10», «Тема дня», «Личные новости звёзд украинского футбола», «Команда № 1» (про ФК «Шахтёр»), «Игрок месяца», «Сборная месяца», «Казацкий топ», «Профиль», «Профи-мнение», «Легионер», «Персонально о главном», «Молодая гвардия», «Детский футбол», «Герой дня», «Персона», «Доска почёта», «Дуэль», «Секреты звёзд», «Профиль», «Время пить эспрессо», «Крупный план», «Охота на	М. Метревелі, Ю. Попов, Д. Булига, В. Мирський, Ю. Юріс, Р. Мармазов, А. Франков, О. Бабешко, В. Вацко, Ю. Корзаченко, С. Стуканов, С. Пак, В. Рекунов, І. Громов, Ю. Мішин, І. Громов, Г. Ваколюк, О. Казанов, М. Затовканиук, М. Розенко, О. Фролов, М. Максимов, В. Перляк, Р. Смаржевський, В. Старков, О. Петров, О. Маргієв, О. Панфілов,	щомісячник; видання з футболу	25 000 прим.

					кумира», «Мозаика», «Скандалы и сенсации», «Путевые заметки», «Цифры и факты», «Новости мундиала», «Послесловие»	А. Петі, В. Сергєєв, В. Ігнатов, А. Сімонян, В. Юрченко			
84 (351)	«Игрокъ»	2006-2008	Донецьк	К. Черкашин	рос.	К. Черкашин	щоквартальник; універсальне видання		
85 (352)	«Мой Шахтєр»	2006-2009	Донецьк	Видавець – В. Мартинов; редактор – А. Трофімов	рос.	А. Трофімов, Ю. Окунь, Т. Кисельова, В. Гуза, К. Фролов, В. Стасюк, Ю. Алін, О. Іванісенко, О. Панфілов, Д. Соболев, О. Бабешко, А. Бабешко, С. Абрамов, О. Попельницький	щомісячник; журнал фан-клубу ФК «Шахтар- Ленінський»; видання з футболу	5 000 прим.	
86 (353)	«Шахтєр» (журнал ФК «Шахтар»)	2006 – н. ч.	Донецьк	Р. Мармазов		«События месяца», «Колонка редактора», «Есть мнение», «Пресс-клуб», «Из-за бугра», «Чемпионат Украины», «Матчи месяца», «Кубок Украины», «Еврокубки», «Кромка поля», «Резерв», «Вне очереди», «Игрок месяца», «Игрок года», «Счётная	Р. Мармазов, К. Кузичева, В. Соколов, М. Метревелі, А. Франков, О. Ізмайлов, Ф. Гапоненко, О. Максюк, Б. Левін, Р. Зіннатулліна, Є. Ясєнов, М. Рочєнович,	щомісячник; журнал ФК «Шахтар» (Донецьк); видання з футболу	10 000 прим.

					рос.	палата», «Календарь», «Ценный кадр», «Особый матч», «Центр внимания», «Хроника», «Точка», «Соперник», «Проект», «Мастер-класс», «Круглый счёт», «Экспертиза», «Полевая кухня», «Командная игра», «Капитанский мостик», «Новобранцы», «Тема», «Вот оно как», «Ценный кадр», «Край географии», «Арена», «Благое дело», «Фан-альбом», «Ликбез», «Игровая комната», «Изва-читальня», «Былое и думы», «Этот год в футболе... А тем временем...», «Домашний альбом», «Україна» «Экспонат», «Эксклюзив», «Наш человек», «На короткой ноге», «Легенда», «Вспомнить всё», «Эксклюзив», «В гостях у звезды», «Прогулка со звездой», «Подружка "Шахтёра"», «Семейный сектор», «У танка», «Народная сборная», «Дрим-тим», «Старые цифры» «Счетная палата», «Трофей», «Итоги», «Только цифры», «Взгляд», «Диалог с Мистером», «На короткой ноге», «VIP-сектор», «Ответная реакция», «Юбилей», «Хит-парад»	Р. Філь, В. Жоголев, Д. Купченко, М. Юрданський, В. Рудаков, А. Паласев, О. Мітін, В. Ігнатов, С. Абрамов, О. Сергєєв, Д. Гуц, О. Льїн, Г. Канарейкін, О. Меншикова, К. Макарчук, А. Кравцева, С. Костенюк, В. Гапоненко, О. Антіпов, Д. Шутков, С. Ателькін, В. Рудаков, О. Ізмайлов, А. Штолцерс, М. Соколовський, В. Грачов, В. Звягінцев, С. Ященко		
87 (354)	«Мир единоборств»	2007–2010	Донецьк	В. Аверін	рос.		В. Аверін, В. Медведєв	щотижневик; видання з бойових мистецтв	
88 (355)	«Чемпион»	2007–2011	Донецьк	В. Аверін	рос.		В. Аверін	щотижневик; універсальне видання	

89 (356)	«eXtreme Donbassa» («Екстрім Донбасу»)	2008 – н. ч.	Донецьк	І. Порошков, О. Порошков	рос.		І. Порошков, О. Порошков	щотижневик; видання з пейнтболу	
90 (357)	«Ultras Sector» (Ультрас сектор)	2009–2011	Донецьк		рос.	«От редакции», «Пока мы едины мы непобедимы», «Баннер: что, как зачем?», «Дома», «Выезда», «Трафарет», «Мини-футбол», «Интервью», «Ультрас», «Зарубежье», «Верность родной команде», «Культура футбольного болельщика», «Иди тренируйся»		щомісячник; журнал фанатів ФК «Шахтар» Донецьк, видання з футболу	
91 (358)	«Спорт Донбасса»	2009–2015	Донецьк	Т. Дуганов	рос., укр.	«Колонка редактора», «Чемпионат Украины», «Кубок Украины», «Сборная Украины», «События», «Лента новостей», «Вести с колёс», «Мариуполь спортивный» («Спорт Мариуполя»), «Актуально», «Профиспорт», «Авторитетное мнение», «Экспертное мнение», «Рекордсмен», «Дебют», «К барьеру», «Мемориал», «Детский спорт», «Спорт в высших учебных заведениях», «Спорт среди инвалидов», «Физкультура и спорт на предприятиях», «Физкультура», «Олимпизм», «Футбол», «Мини-футбол», «Хоккей», «Бильярд», «Бокс», «Голубиный спорт», «Дартс», «Гриатлон», «Волейбол», «Баскетбол», «Шашки», «Лёгкая атлетика», «Тяжёлая атлетика», «Хоккей», «Бокс», «Стрельба», «Фехтование», «Теннис», «Знай наших», «Велоспорт», «Плавание», «Водный туризм», «Мотокросс», «Экзотика», «Экстремальный туризм», «Богатырские игры», «Автомоделизм», «Новый вид», «Книга в газете», «Суперчемпион»,	Т. Дуганов, В. Тачинський, А. Парасюкова, Л. Шапаренко, І. Дельса, Д. Гусаков, О. Український, М. Кононенко, М. Карачевцев, А. Захаров, О. Кукушкіна, Є. Новиков, А. Прайд, Р. Кондрашин, Є. Лавриненко, О. Куртов, Д. Банда, С. Перч	щотижневик; універсальне видання	10 000 прим.

						«Будь здоров», «Спортивная медицина», «Это любопытно», «Дайджест», «Во, дают!», «Спорт без границ», «Интересности», «Знатный повод», «Юбилейно», «Спортивный праздник», «Именной турнир», «Предпраздничное настроение», «Живая легенда», «Спортивное производство»			
92 (359)	«Хотспорт»	2011–2015	Донецьк	С. Абрамов	рос.		С. Абрамов	щорічник; універсальне видання	
93 (360)	«Спортивное обозрение»	2012–2014	Донецьк	В. Аверін	рос.		В. Аверін, О. Аверіна, Н. Потьомкіна	щомісячник; універсальне видання	
94 (361)	«Фан-клуб»	1999	Костянтинівка Донецька обл.	Г. Разпутько	рос.		Г. Разпутько	видання з футболу, додаток до газети «Провінція»	
95 (362)	«Ильичевец – Спорт»	2004–2010	Маріуполь Донецька обл.	В. Гринько, В. Брагінець	рос.	«Футбол» (Чемпионат Украины. Высшая лига, ФК «Ильичевец»), «Баскетбол» (Чемпионат Украины. Высшая лига, БК «Азовмаш»), «Гандбол», «Шахматы», «Водное поло»	В. Гринько, В. Брагінець, Е. Новіков	щотижневик, потім двічі на тиждень; універсальне видання	4 000 прим.
96 (363)	«Приазовье – Спорт»	2011 – н. ч.	Маріуполь Донецька обл.	С. Волошин	рос.		С. Волошин	щотижневик, потім два рази на тиждень; додаток до газети «Приазовский рабочий», універсальне видання	80 000 прим.

97 (364)	«Ультра Славянськ» (Ультра Слов'янськ)	2010-2011	Слов'янськ, Донецька обл.		рос.	«Новости», «Из истории славянского футбола», «З історії «Словхліба», «З перших вуст», «Наш соперник», «Эксклюзивное интервью», «Отчёт о выездных матчах», «Отчёт о домашних матчах», «Для любителей статистики», «Всем ультрас», «Футбольна культура. Фанат. Ультрас. Кузьмич»		шість разів на рік; журнал фанатів ФК «Словхліб» Слов'янськ, видання з футболу	
98 (365)	«Олимп»	1990-ті	Луганськ	Я. Димов	рос.		Я. Димов, М. Нікішин	видання з легкої атлетики	
99 (366)	«Футбольний огляд»	1994-1996	Луганськ		укр.			видання з футболу	
100 (367)	«Заря» (журнал ФК «Заря»)	2000-і	Луганськ		рос.			щомісячник; видання з футболу, орган ФК «Заря»	
101 (368)	«7-й сектор»	2000-ті	Луганськ		рос.			журнал луганських фанатів ФК «Зоря»	
102 (369)	«Футбол плюс спортивные новости»	2008-2013	Луганськ	С. Давидов	рос.	«Факты и комментарии», «Луганск спортивный», «Референдум читателей», «Легенды луганского футбола», «Парадоксы, скандалы, недоразумения», «Урок футбола», «Учимся игре», «В вузах области», «В школах спорта»	С. Давидов, М. Нікішин, О. Крамаренко, В. Абрамов, М. Котляров, В. Федоровська, М. Карлова	щотижневик; універсальне видання, додаток до видання «Гривна-Плюс»	12 000 прим
103 (370)	«Чорно-білий»	2012 – н. ч.	Луганськ		укр.			журнал луганських фанатів ФК «Зоря»	

104 (371)	«Футбольное обозрение»	1999 – н. ч.	Стаханов Луганська обл.	Видавець – А. Літвінов; редактор – В. Рогов	рос.	«Чемпионат Украины» (Высшая лига, Первая лига, Вторая лига), «Кубок Украины», «Чемпионат области» (Донецкой, Луганской, Харьковской, Сумской, Полтавской), «Чемпионат города» (Луганска, Донецка, Харькова, Сум), «Молодёжная лига», «Аматорь», «Соревнование университетов», «Межшкольные спартакиады», «Ассорти», «Кубок Минуглепрома», «Кубок НГПУ», «Лига Чемпионов», «Лига Европы», «Обзор английской Премьер-лиги», «Обзор испанской Ла-лиги», «Обзор итальянской Серии А», «Обзор немецкой Бундеслиги», «Обзор французской Л1», «Обзор российской Премьер-лиги», «Обзор чемпионатов стран СНГ» («На полях содружества»), «Мини-футбол», «Выбор позиции», «В фокусе событий», «В фокусе событий мира», «Товарищеские матчи», «В блокнот болельщику», «Третий тайм», «Женщины», «Один на один», «Фотопортрет», «Без мяча», «Чемпионат мира», «Чемпионат Европы», «Евро-2012»	В. Рогов, А. Литвинов. О. Стельмах, Е. Тимофеев, Д. Авдеев, Х. Пантелеев, Р. Хрипун, В. Ватулин, П. Войков, В. Риженко, Ю. Сипунов, О. Федотов, К. Чередниченко, В. Вяткин, О. Мансеев, М. Костенко, С. Артемчук, В. Шилина, Р. Єфременко, К. Боцюн, Є. Тимофеев, Ю. Третьякова, М. Бринза	двічі на тиждень; універсальне видання	у 2000-х – 13 000 прим.; у 2014 – 8 700 прим.
105 (372)	«Таврия-Спорт» (газета ФК «Таврія»)	1999-2013	Симферополь (АР Крым)	О. Риженко (1999–2010), Є. Пересветов до 2012 також А. Заяєв	рос.		О. Риженко, Є. Пересветов, А. Заяєв	щотижневик; видання з футболу, газета ФК «Таврія»	5 000 прим.
106 (373)	«Кримспорт»	1990-ті – 2014	Симферополь (АР Крым)	В. Качула, Г. Рудницький	рос.		Г. Рудницький	додаток газети «Кримська світлиця»	3 000 прим.

107 (374)	«Ultras Sevastopol» («Ультрас Севастополь»)	2007–2009	Севастополь		рос.	«От редакции», «Дома», «На выезде»		щомісячник; журнал фанатів ФК «Севастополь», видання з футболу	
--------------	---	-----------	-------------	--	------	---------------------------------------	--	---	--

2.7.3. Спортивні видання України періоду незалежності: Західна Україна.

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність. Тип видання	Наклад
1 (375)	«Гол»	1994–1997	Тернопіль		укр.			щомісячник; футбольне видання	
2 (376)	«Спортивна Житомирщина»	2012–2014	Житомир		укр.	«Футбол», «Олімпійські ігри»	В. Корж	універсальне видання	1000 прим.
3 (377)	«Поділля-спорт»	1997 – н. ч.	Хмельницький	І. Яворський	укр.	«Подія», «На марші спартакіади трудових колективів», «Футбол», «Футзал» (Вища ліга, Перша ліга), «Футбольна сторінка». «Чемпіонат України з футболу серед команд аматорської ліги», «Вісті з чемпіо- натів України, де виступають подільські команди», «Чемпіонат України з гандболу» (чоловіки, жінки), «Спортивно-масові заходи департаменту освіти, науки, молоді та спорту ОДА»	І. Яворський, М. Софійчук	щомісячник; універсальне видання	1 000 прим.
4 (378)	«Спортивний лідер плюс»	2006–2010	Хмельницький		укр.		А. Глас	універсальне видання	

5 (379)	«Fire starter» «Підпаловач»	2007–2010	Хмельницький		укр.	«Підсумки сезону», «Всі домашні матчі ФК "Поділля", "Війзда", "Махачі", «Статті про ультрас, схе, музику», «Тур за туром», «On tour», «Action»		щорічник; журнал фанатів ФК «Поділля» Хмельницький, видання з футболу	
6 (380)	«Ультрас»	1992–1994	Рівне	І. Беспаленко, І. Романов	рос.	«Фанаты клубов высшей и первой лиг», «Украинский фанатизм», «Зарубежный фанатизм», «Выездная деятельность местной группировки», «Представляем. Краткая биография фаната "С"», «Фотогалерея»	І. Беспаленко, І. Романов	щорічник; журнал фанатів ФК «Верес» Рівне, видання з футболу	100–150 прим.
7 (381)	«The wolfs» («Волки»)	1993–1997	Рівне	І. Романов	рос.		І. Романов	щорічник; журнал фанатів ФК «Верес» Рівне, видання з футболу	25 прим.
8 (382)	«Копаний м'яч»	1991	Івано-Франківськ	В. Білецький	укр.		В. Білецький, П. Белей,	щомісячник; видання з футболу	
9 (383)	«Aquila mini»	2008–2011	Івано-Франківськ		укр.			шість разів на рік; журнал фанатів ФК «Прикарпаття» Івано-Франківськ, видання з футболу	

10 (384)	«Матч. Районний вісник. Спортивна газета Прикарпаття»	2010 – н. ч.	Івано-Франківськ	В. Капусняк	укр.	«Актуально», «Коротко», «Інтерв'ю», «Точка зору», «Новини клубів», «Кубок Підгір' я», «Чемпіонат України» (Вища ліга, Перша ліга, Друга ліга), «Інтерв'ю», «Гість номера», «Нариси сезону», «Офіційно», «Збірна», «Футбол в селах», «Райони», «Чемпіонат області», «Турнір», «Футбол у Європі», «Єврокубки», «Міні-футбол» (чемпіонат країни та області, збірна), «Сторінка арбітра», «Дитячий футбол», «Ретро», «Фототиждень», «Футбольний десерт», «Краса врятує світ», «Різне» (анекдоти, гороскоп)	В. Капусняк, В. Горошак, І. Костюк, Р. Трайтурак, В. Приймак, В. Дожджанюк, Д. Рудницький, В. Омом, І. Фрейк, М. Луцький, А. Подвойський, Я. Бацала, Л. Нешпір	щотижневик; видання з футболу	у 2010–2012 – 3 000 прим. ; у 2013–2014 – 1000 прим.
11 (385)	«Швидше! Вище! Сильніше!»	2000	Яблунівське Івано-Франківська обл.		укр.	«Історія спортивного життя району», «Спортивне життя району»	учні та вчителі Яблунівської загальноосвітньої школи I – III ступенів Косівської районної ради	універсальне видання	
12 (386)	«Олімпієць»	2000	Яблунівське Івано-Франківська обл.		укр.		учні та вчителі Яблунівської загальноосвітньої школи I – III ступенів Косівської районної ради	універсальне видання	

13 (387)	«Спортивне Закарпаття»	1990-ті	Ужгород		укр.		В. Гаджега	універсальне видання	
14 (388)	«Спорт-Тайм»	2004 – н. ч.	Ужгород	Видавець – М. Кошута, С. Селменський; редактор – С. Селменський	укр.		С. Селменський, Буняк, В. Гаджега, В. Хмельницький, В. Шварц, В. Артамонов, А. Гетьман, М. Кравчук, М. Степанов, О. Сабадош, Бруженяк, А. Лугова	щотижнева універсальне видання	2 500 прим.
15 (389)	«Волинь футбольна»	1991–1997	Луцьк	М. Затовканюк	укр.		М. Затовканюк, С. Грудняк	видання з футболу	
16 (390)	«Гол-Експрес»	1993–1997	Луцьк	М. Затовканюк	укр.		М. Затовканюк	видання з футболу	
17 (391)	«Автомобіліст Волині»	1999 – н. ч.	Луцьк	С. Комарецький	укр.			видання з автомобілізму	
18 (392)	«FAN Zeitung» («Фан-газета»)	2004-2009	Луцьк		укр.			щорічник; журнал ФК «Волинь», видання з футболу	
19 (393)	«Футбол плюс спорт»	2014 – н. ч.	Луцьк		укр.		О. Новак, А. Собуцький	універсальне видання	
20 (394)	«Буковина спортивна»	1991–1993	Чернівці	П. Шваб	укр.		П. Шваб (псевдонім П. Недоля)	щотижневик; універсальне видання	

21 (395)	«Вестник футболофила Украины»	1995	Чернівець	В. Коржевський, В. Степанчук	рос.		В. Коржевський, В. Степанчук	видання з колекціювання футбольних атрибутів	
22 (396)	«Спорт-інфо»	1995–1996	Чернівець	Г. Мазурашу	укр.		Г. Мазурашу	щотижневик; додаток до «Нової буковинської газети», універсальне видання	
23 (397)	«Супер!»	2003–2005	Чернівець	Г. Мазурашу	укр.		Г. Мазурашу	щотижневик; спортивно- розважальне видання	
24 (398)	«Галицький футбол»	1992–2000-	Дрогобиць Львівська обл.	В. Маців	укр.		В. Маців, Б. Козак	щотижневик; видання з футболу	
25 (399)	«Карпати» (газета ФК «Карпати»)	1990–1997; 2001–2013	Львів	Ю. Михалюк (1990–1994), Р. Яцишин	укр.	«Європа», «Новини», «Прем'єр-ліга», «Наступний суперник», «Репортаж», «Замальовка», «Матч тижня», «Люди в чорному», «Спаринги», «Трансфери», «Love story...», «Ексклюзив», «Ювілей», «Міжсезоння», «Коментар», «Офіційно», «Точка зору», «Тема номера», «Відверто про...», «Український футбол», «В епіцентрі», «Молодь», «ДЮФЛ», «Щоденник футболістів», «Перспектива», «Легенда», «Асорті», «Овертайм», «Фан-сектор» «Національна збірна України», «Воротарське питання», «X-Files», «В ефірі!», «Фабрика футболу», «Наші за кордоном», «Наші у збірних», «Слово ветерану», «Скандал», «Глас народу», «Слово за слово»	Ю. Михалюк, Р. Яцишин, Ю. Назаркевич, І. Дупнак, Т. Бучок, В. Дерпак, С. Гринчук,	щотижневик; газета ФК «Карпати» Львів, видання з футболу	40 000 прим.

<p>26 (400)</p>	<p>«Автоспорт» (до 1999 «Світ авто»)</p>	<p>1996–2000</p>	<p>Львів</p>	<p>Видавець – В. Ростоцький; редактор – з 1996 по 1998 О. Бондаренко; заст. гол. ред. О. Садова; з 1998 по 2000 І. Паславська</p>	<p>укр.</p>	<p>«Перегони світу», «Авторалі Європи», «Авторалі Росії», «Авторалі світу», «Ралі-рейди», «Формула-1», «САРТ», «На чемпіонатах України», «Ралі в Україні», «Картинг», «Автокрос», «Трекові перегони», «Кільцеві перегони України», «Ралі другої категорії», «Ралійні автомобілі», «Безпека перегонів», «Чемпіонам майбутнього», «Інтерв'ю з учасниками чемпіонатів», «Фан-клуб», «Знайомтесь – екіпаж», «Як стати гонщиком», «Тест-драйв», «Обличчя переможця», «Ноу-хау» «Знайомство»</p>	<p>О. Бондаренко, О. Садова, І. Паславська, П. Скобленко, Р. Вибрановський, В. Армянновський, О. Анастасов, О. Рибак, М. Житомирський А. Андрущенко, С. Гоч, І. Киянченко, В. Перерва, М. Шредер, Б. Лунь, П. Осташенков, Н. Бельдій, В. Лопушенко, П. Карнаух, Н. Колесник, Г. Мазурашу П. Коверга О. Зарицький, С. Суховський</p>	<p>щомісячник; видання з автомобільного спорту</p>	<p>5 000 прим.</p>
<p>27 (401)</p>	<p>«Молода спортивна наука України»</p>	<p>1998 – н. ч.</p>	<p>Львів</p>	<p>Є. Приступа</p>		<p>«Історичні, організаційні, програмно-нормативні аспекти фізичної культури та спорту», «Філософські, історичні, соціологічні, соціально-економічні основи розвитку фізичної культури, спорту і туризму», «Психоло-педагогічні проблеми фізичного виховання та спорту», «Медико-біологічні основи фізичного виховання і спорту», «Теорія та методика підготовки спортсменів», «Проблеми розвитку теорії і методики спор- тивного тренування», «Фізичне виховання і морфофункціональ- ний розвиток людини», «Теоре- тико-методичні основи фізичного виховання дошкільнят, школярів і студентської молоді», «Олімпійсь- кий, паралімпійський і професій- ний спорт», «Фізичне виховання різних верств населення», «Фізична реабілітація», «Лікувальна фізична культура та особливості фізич- ного виховання неповносправних</p>	<p>В. Ашанін, М. Булатова, Є. Болях, Е. Вільчковський, І. Заневський, Н. Москаленко, А. Вовканич, О. Куц, Т. Кошчиць, І. Огірко, Є. Приступа, О. Гречанюк, М. Савчин, Г. Сафронова, Б. Шиян, Є. Яремко, О. Вацеба</p>	<p>два рази на рік; науково- теоретичний журнал</p>	<p>500 прим.</p>

					укр.	осіб», «Оздоровчо-рекреаційна фізична культура», «Адаптивне фізичне виховання», «Особливості підготовки спеціалістів з фізичної реабілітації», «Проблеми здорового способу життя, підготовки кадрів та управління у сфері фізичного виховання, спорту і здоров'я людини», «Гуманітарні та організаційно-управлінські аспекти фізичної культури та спорту»			
28 (402)	«Топ-спін»	2003	Львів		укр.	«Чемпіонат України» (Суперліга, Вища ліга), «ITTF Pro Tour», «Чемпіонат Європи», «Кубок світу», «Європейська ліга», «Рейтинги ФНТУ, ЕТТУ та ITTF», «Юнацький Чемпіонат Європи», «Спортивні ігри молоді», «Інтерв'ю»		щомісячник; видання з настільного тенісу	
29 (403)	«КарпатиМанія» (журнал ФК «Карпати»)	2008 – н. ч.	Львів	Д. Нікуленко	укр.	«Новини клубу», «Ексклюзивне інтерв'ю», «Фанатський рух» тощо	Д. Нікуленко	щоквартальник видання з футболу	15 000 прим.
30 (404)	«Спортпанорама»	1990-ті – 2002	Львів	Видавець – Куницький; редактор – І. Дедишин	укр.		Р. Куницький	щотижневик; універсальне видання	
31 (405)	«Спортивка»	2004 – н. ч.	Львів	Видавець – В. Михальчук; Редактори – В. Павлишин, Цюняк	укр.		В. Павлишин, Цюняк, І. Яцина, В. Диченко, М. Коцький-Боб'як, І. Яремко	двічі (потім тричі) на тиждень універсальне видання	тижневий наклад 15 000 прим. (понеділок – 6 000, четвер – 5 700, субота – 4 000)

32 (406)	«Футбол 5 x 5»	2009 – н. ч.	Львів	В. Крупчук	укр.	«Ексклюзивне інтерв'ю», «Календар змагань», «Новини», «Кубок УЄФА» «Чемпіонат України» (Вища ліга, Перша ліга, Друга ліга), «Чемпіонат Росії», «Чемпіонат Польщі», «Чемпіонат Білорусі», «Чемпіонат Італії», «Чемпіонат Іспанії», «Національні збірні», «Жіночий футзал» тощо	В. Крупчук, І. Яцина	щотижневик; видання з міні-футболу	
33 (407)	«ФутболПростір»	2009 – н. ч.	Львів	Є. Попов	укр.	«Львівщина» (Першість районів і міст, СТ «Колос», ДЮФЛ), «Чемпіонат України» (Прем'єр ліга, Перша ліга, Друга ліга), «Футзал»	Є. Попов, Я. Рачковський	щотижневик; видання з футболу	2 700 прим.
34 (408)	«Фізична активність, здоров'я і спорт»	2009 – н. ч.	Львів	Ю. Бріскін	укр.	«Історичні, організаційні, правові, соціальні та гуманістичні аспекти фізичного виховання і спорту», «Теоретико-методичні, медико-біологічні та психологічні аспекти фізичного виховання», «Дитячий та дитячо-юнацький спорт», «Спорт інвалідів та адаптивне фізичне виховання», «Проблема допінгу в спорті», «Спортивна фармакологія», «Харчування спортсменів», «Теоретико-методичні аспекти фізичної реабілітації», «Теоретико-методичні аспекти туризму», «Здоров'я людини», «Фізична рекреація»		щоквартальник науково-теоретичне видання	
35 (409)	«Теорія і методика фізичного виховання»	2000 – н. ч.	Львів		укр.			4 рази на рік; науково-методичний журнал	

36 (410)	«Спортивне життя Радехівщини»	2012 – н. ч.	Радехів, Львівська обл.	І. Гілевич	укр.				
-------------	-------------------------------	--------------	-------------------------	------------	------	--	--	--	--

2.8. Еміграційна спортивна преса України ХХ ст.

№	Назва видання	Роки існування	Місце виходу	Редактор, видавець	Мова	Рубрики	Автори	Періодичність, Тип видання	Наклад
1 (411)	«Січові Вісті»	1918–1923	США (Нью-Йорк)	К. Трильовський, М. Балицький	укр.		К. Трильовський, М. Балицький		
2 (412)	«Український стрілець»	1920–1921	Німеччина (Шверц-Йозефів)		укр.				
3 (413)	«Наш стяг»	1921–1922	Чехословаччина (Прага)	Р. Роздольський	укр.		Р. Роздольський		
4 (414)	«Спортсмен»	1922	Польща (Каліш)		укр.	«Новини», «Сторінка Гумору»		універсальне видання	

5 (415)	«Канадійська Січ» («Canadian Sich»)	1924–1934	Канада	В. Босий	укр., англ.		В. Босий		
6 (416)	«Січ»	1934–1935	Чехословаччина (Прага)	К. Трильовський	укр.		К. Трильовський		
7 (417)	«Січовий Клич»	1931–1938	США (Ньюарк)		укр.				
8 (418)	«Наш стяг»	1934–1941	США (Чикаго)		укр.				
9 (419)	«Український Сокіл» («Socil Ucrainiano»)	1934	Аргентина (Буенос-Айрес)		укр., ісп.			щомісячник	
10 (420)	«Український Сокіл»	1934–1938	Чехословаччина (Прага)						
11 (421)	«Пластові Вісті»	1934	Чехословаччина (Прага)		укр.		Т. Білостоцький, Т. Ліськевич, Б. Сітницький		

12 (422)	«Січ»	1934–1935	Австрія (Відень)		укр.			
13 (423)	«Скоб»	1938	Франція (Париж)		укр.			
14 (424)	«Змаг»	1946	Німеччина (Міттен-вальд)		укр.		М. Дужий, Галькевич, М. Велигорський, О. Бучацький, О. Андрушків, Савчак, Ракочий, М. Турко, В. Гнатів, М. Велигорський	щотижневик; універсальне видання
15 (425)	«Гарт»	1946	Німеччина (Бад-Верісгофен)	редколегія	укр.	«Від редакції», «Легкоатлетичні змагання», «Що таке спорт», «З Ради ВФК», «З наших гриць», «В наших товариствах», «Кошівка», «Копаний м'яч», «Спомини старого спортовця», «Світові події», «Етика в грі», «Привіт Рідній Землі», «Плавацькі змагання», «Теніс».	В. Бродич, Бродич, Галка, Мир. Славич, Адам Антонович	універсальне видання
16 (426)	«На старт»	1946	Італія (Ріміні)	Б. Пасічник	укр.	«Від редакції», «Грач-суддя-глядач», «Спорт у світі», «Спорт у таборі», «Тіловиховання на Україні», «Легка атлетика», «Теніс», «Відбиванка», «Стук-пук», «Плавання», «Шахи», «Вісті з рингу», «Різне», «Наколесництво», «Копаний мяч», «Оголошення», «Різне», «Переписка редакції»	Б. Пасічник	двотижневик; універсальне видання
17 (427)	«Альманах Ради Фізичної культури»	1945–1948	Німеччина (Мюнхен)		укр.		Е. Жарський	універсальне видання

18 (428)	«Пластові Вісті»	1946–1962	США (Дітройт)		укр.		О. Тисовський		
19 (429)	«Пластовий Листок»	1948–1962	США (Дітройт)				О. Тисовський		
20 (430)	«Спорт»	1949	США (Нью-Йорк)		укр.			універсальне видання	
21 (431)	«Спортовий Бюлетень»	1951–1969	США (Дітройт)		укр.			універсальне видання	
22 (432)	«Літопис Ради Фізичної культури»	1951	Німеччина (Мюнхен)		укр.				
23 (433)	«Спортові Вісті»	1954	Канада (Торонто)	К. Мулькевич	укр.		К. Мулькевич	щотижневик; універсальне видання	
24 (434)	«Спорт»	1955	Канада (Торонто)		укр.	«Від редакції», «Спортові новини з цілого світу», «Змагання року», «Вістки з України» (У поневоленій Україні), «Вістки з Монреалу», «Вістки з Америки», «Трохи теорії», «На футбольних майданах світу», «Слово до наших читачів», «Олімпійськими дорогами», «Чутки і факти», «Шахові новини», «Спорт у вислідах», «Спортова всячина», «Нам пишуть», «Трибуна читача»	М. Валер, С. Мостенко, О. Твардовський, І. Красник, Б. Прудіус, Л. Гусин, В. Пак, М. Чуйко, І. Перун, Л. Роговий, С. Онищук, Я. Климовський	щотижневик; універсальне видання	

25 (435)	«Готуйсь»	1956-1962	США (Нью-Йорк)		укр.			щомісячник;
26 (436)	«Спортовий репортер»	1956	Канада	Р. Лисняк, О. Лисняк	укр.	«Коротко від видавця», «Останні висліди», «На грищах Америки», «Табелі», «Шахи», «Відбиванка», «Кошівка», «Поштова скринька», «Комунікат», «Спортовий гумор», «Говорять фота!»	Р. Лисняк, О. Лисняк, Е. Жарський, Т. Грицай, Є. Гец, В. Дигдало, Дубляниця, І. Дудка, В. Квас, І. Красник, М. Чуйко, В. Куліш, Харчук М. Лозовий, Савчак, О. Смолянський, А. Яріш	щотижневик; універсальне видання
27 (437)	«Пластовий Меркурій»	1957-1962	США (Дітройт)		укр.		О. Тисовський	
28 (438)	«До висот»	1959-1962	Канада (Торонто)		укр.			
29 (439)	«Sport» («Спорт»)	1960	США (Нью-Йорк)		укр., англ.			
30 (440)	«Наш спорт» («Our Sport»)	1962 – н. ч.	США (Ньюарк)	О. Твардовський	укр., англ.	«Спортові вісті з України», «З історії українського спорту», «Спорт у минулому і сучасному», «Спорт і мистецтво», «Спортова школа», «Вони могли б репрезентувати Україну на Олімпійських Ігрищах», «Трибуна науковця», «Старти і жарты», «Шахи», «Теніс», «Відбиванкові першості», «Лещетарські першості», «Футбольні змагання», «Плавацькі змагання», «Інтерв'ю», «Спортові ігрища молоді»	О. Твардовський, Е. Жарський, О. Попович, Д. Твардовська, А. Лапичак, М. Лебедь, О. Труш, М. Яворський, Слиз, Х. Козак-Процюк, В. Петровський, В. Соколик, М. Дубовис, М. Пименов, Г. Апанасенко, Г. Аронов, Ю. Змановський, О. Дубогай, О. Гречанюк, В. Пожилова, О. Попович, Д. Твардовська	щорічник; універсальне видання

31 (441)	«Спортовий кліч»	1973	США (Ньюарк)		укр.			Щоденник	
32 (442)	«Вісті УСЦАК»	1979–1994	США (Нью-Йорк)		укр.				
33 (443)	«Вісник Спортової Комісії Світового Конгресу Українців»	1994–1997	США (Нью-Йорк)		укр.				

Розділ 3.

Параметризація спортивної преси України в ретроспективному та сучасному вимірах

3.1. Спортивні ЗМІ України: регіональний аспект

<p>Київ 135 видань</p>	<p>«Вестник голубиного спорта» (1893–1904), «Спорт» (1897–1899), «Шашки» (1897–1901), «Спорт» (1898), «Вестник спорта» (1902), «Иллюстрированный спорт» (1905), «Искусство и спорт» (1907), «Спортсмен» (1909), «Вестник воздухоплавания и спорта» (1910), «Спортивный курьер» (1912), «Киевский конский спорт» (1912–1916), «Спорт и игры» (1912–1913), «Красота и сила» (1913), «Спортивно-театральное обозрение» (1913), «Автомобильная жизнь и авиация» (1913–1914), «Киевские бега» (1916), «Спортсмен и бега» (1917), «Спортсмен на бегах» (1918), «Бега и фавориты» («Спорт и фавориты») (1918–1919), «Фізкультура і спорт» (1922–1999), «Бега и скачки» (1922–1925), «Красный спорт» (1922–1923), «Спорт» («Фізкультурник України») (1922–1941), «Фізична культура» (1930–1932), «Фізична культура» (30 липня 1930), «Фізична культура» (15 червня 1932), «Будь готовий до праці та оборони» (1931), «ГПО: Готовий до праці та оборони» (1931–1934), «Перегоны та верхогони» (1932–1933), «Ударник-фізкультурник» (1 листопада 1932), «Спортивна газета» (1934–1939; 1949–2008), «Шахіст» (1936–1939), «Ленкузня» (1930-ті), «Фізичне виховання в школі» (1960), «Вопросы физиологии спорта» (1960), «Теорія і практика фізичного виховання та спорту» (1968–1990-ті), «Киевское «Динамо» весной-88» (1988), «Спорт-Экспресс» (1991 – н. ч., з 2000-х. виходить під назвою «Спорт-Экспресс в Украине»), «Спорт-Экспресс Выходной» (2000-і), «Український футбол» (1991 – н. ч.), «Финт» (1991–1993), «Стадіон» (1991–1994), «Ведомости-спорт» (1992–2010), «Футбол на аренах України і світу» (1994–2000), «Футбол» (1996 – н. ч.), «Краса і сила» (1997–2001), «Футбол ХХІ века» (1997–1998), «Небо для всіх» (1990-ті), «Легка атлетика» (1990-ті), «Шахівниця» (1990-ті), «Бюллетень футболофила» (1991–1993), «Футболофил» (1993–1997), «Футболофил-ревью» (1999–2002), «Наука в олимпийском спорте» (1994 – н. ч.), «Фізичне виховання в сучасній школі» (1995 – н. ч.), «Команда» (1995 – н. ч.), «Олімпійська арена» (1995 – н. ч.), «Світ єдиноборств» (1996 – н. ч.), «Чемпион» (1996–2010-ті), «Українська важка атлетика» (1996–2000), «Легион» (1998), «Футбол интер» (2000-і), «ПроФормула» (1999–2003), «Fan-легион» (1999), «Теорія і методика фізичного виховання і спорту» (1999 – н. ч.), «Атака» (газета ФК «Динамо») (1990-ті), «ФК «Динамо» – щорічник» (2005 – н. ч.), «Offside» (2000), «Теніс для всіх» (2000–2001), «Спортивна Київщина» (2000 – н. ч., Біла Церква), «Весь спорт» (2000–2004), «Стадион-Olympic» (2000 pp), «Спорт сьогодні» (2000), «Динамо» (журнал ФК «Динамо») (2001 – н. ч.), «Спорт сегодня» (2002 – н. ч.), «Мой спорт» (2002–2008), «Tennis Club» (2002 – н. ч.), «Спортклуб» (2002 – н. ч.), «Тенніс» (2002–2008), «Ринг: Весь мир бокса» (2002 – н. ч.), «Команда+» (2002–2008), «Шкіпер» (2003 – н. ч.), «Болельщик» (2003 – н. ч.), «Лижний спорт» (2000), «Тото+» (2000-і), «Еврофутбол» (2000-і), «Extreme» (2000), «Muscle & Fitness» (2000), «Актуальні проблеми фізичної культури і спорту» (2003 – н. ч.), «Клинок» (2003 – н. ч.), «Футбол: жизнь неслыма без футбола» (2003–2010-ті.), «Футболклуб: журнал для,</p>
----------------------------	---

	<p>кто любит футбол» (2006–2010-ті), «Футбол-спецвыпуски: Еврокубки» (2006 – н. ч.), «Футбол-спецвыпуски: Представление участников Чемпионата мира» (2006 – н. ч.), «Футбол-спецвыпуски: Представление команд-участниц Чемпионата Европы» (2008 – н. ч.), «Футбол-спецвыпуски: Национальные чемпионаты Европы» (2008 – н. ч.), «Великие клубы» (приложение к журналу «Футбол») (2005–2008), «Великие сборные» (приложение к журналу «Футбол») (2006), «Футбол-спецвыпуски: истории из жизни и футбольных достижений выдающихся спортсменов» (2007–2008), «Совершенно секретно: Футбол» (2009 – н. ч.), «МегаСпорт» (2003–2006), «Спортивна медицина» (2003 – н. ч.), «Топ-Футбол» (2005–2007), «Футбольні лінії» (2005–2008), «Матч» (2005–2007), «Йога» (2005–2012), «Life & Sport Magazine» (2005), «Профи-футбол» (2005 – н. ч.), «ФК «Динамо» – щорічник;» (2005 – н. ч.), «Хокей без кордонів» (2006–2013), «Святослав» (2007 – н. ч.), «Offside» (2006 – н. ч.), «Ultras Arsenal» (2007 – н. ч.), «Наш спорт» (2007–2010-ті), «Ультрас UA» (2000-і.), «Xlife» («Экстремальная жизнь», 2000 – 2010-ті.), «Планета» (2008 – н. ч.), «Desporter» (2008–2012), «Tennis.ua» (2009–2010, Київ), «Футбольна Бородеящина» (2009–2011, Бородеянка), «FAN» (2010 – н. ч.), «Fans, Adventures, News» («Фани, Пригоди, Новини») (2010 – н. ч.), «Спортком» (2010 – н. ч.), «Гольф в Украине» (2010 – н. ч.), «Футбол Style» (2010–2013), «VIVazine» (2011 – н. ч.), «Viva Football» (2011–2013), «Yoga+Life» (2011), «SWIM (мир водных видов спорта)» (2011 – н. ч.), «Sport & life» (2011 – н. ч.), «Спорт-неделя» (2011–2014), «Ukraine-2012» (2012), «Спорт ветеранів України» (2013–2018).</p>
<p>Львів 58 видань</p>	<p>«Przewodnik gimnastyczny» (1881–1907), «Koło» («Колесо») (1895–1899), «Gazeta Sportowa» («Спортивна газета») (1900–1901), «Вісті з Запорожжя» (1902; 1910–1914), «Сокільські Вісті» (1912–1913), «Wędrowiec» («Мандрівник») (1911–1912), «Січові Вісті» (1912–1913), «Ilustrowany Kurier Sportowy» (1914), «Przewodnik gimnastyczny Sokil» (1918; 1926–1928; 1931), «Молоде життя» (1921–1930), «Руханково-Спортивний Вісник» (1922–1923), «Січові Вісті» (1922–1924), «Байдуки гинуть» (1923), «Спорт» (1925–1926), «Руханка і Спорт» (1926), «Жінка і Спорт» (1926), «Луговик» (1926–1928), «Вісті з Лугу» (1926–1939; 1942–1944), «Довкруги пластових справ» (1927), «Записки Українського пластуна» (1927), «В дорогу» (1927), «Сокільські Вісті» (1928–1929; 1931–1939), «Руханковий додаток Сокільських Вістей» (1929), «Спорт і Руханка» (1928), «Пластовий табір» (1910-ті, Львів), «Пластовий провід» (1928–1929), «Спорт» (1929–1931), «Пластовий шлях» (1930), «Пластова стежа», «Пластовий вісник», «Пластовий впоряд», «Пластова зірка» (1930-ті 1992), «Спортові Вісті» (1931–1933), «Спорт і Молодь» (1931–1932), «Радіо-Фото-Кіно-Спорт» (1931), «На старт!» (1932), «Гарт» (1932–1933), «Szachista» (1933–1935; 1938–1939), «Руханка й Спорт» (1934), «Готові» (1934–1935), «Спортивний альманах» (1934), «Пластові Вісті» (1934–1936), «Спорт» (1936–1937), «Змаг» (1937–1939), «Ловецтво» (1937–1939), «Фізичне виховання» (1939), «Карпати» (газета ФК «Карпати») (1990–1997, 2001–2013), «Галицький футбол» (1992–2000-і, Дрогобич), «Автоспорт» («Світ авто») (1996–2000), «Молода спортивна наука України» (1998 – н. ч.), «Топ-спін» (2003), «КарпатиМанія» (журнал ФК «Карпати») (2008 – н. ч.), «Спортпанорама» (1990-ті – 2002), «Спортивка» (2004 – н. ч.), «Футбол 5 x 5» (2009 – н. ч.), «ФутболПростір» (2009 – н. ч.), «Фізична активність, здоров'я і спорт» (2009 – н. ч.), «Теорія і методика фізичного виховання» (2000 – н. ч.), «Спортивне життя Радехівщини» (2012 – н. ч., Радехів).</p>
<p>Одеса 41 видання</p>	<p>«Записки горного Крымского клуба» (1891–1915), «Спорт» (1901), «Южный богатырь» (поч. XX ст.), «Листок спортсмена» (поч. XX ст.), «Рысак» (поч. XX ст.), «Эстафета» (поч. XX ст.), «Спорт» (1906–1908), «Яхта» (1906), «Бега и скачки» (1907–1915), «Бега Новороссийского</p>

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

	<p>общества поощрения рысистого коннозаводства» (1906–1907), «Спорт и наука» (1908–1910), «Одесский спорт» (1909), «Южный спорт» (1909), «Яхтсмен» (1909), «Вестник 1-го Южного съезда деятелей по воздухоплавательному делу» (1910), «Спортивная жизнь» (1910–1911), «Шахматы» (1911), «Южный автомобилист» (1914), «Отчёт Одесского Автомобильного общества» (1915), «Конский спорт» (1916), «Бега Одесского общества поощрения рысистого коннозаводства» (1916), «Заря авиации» (1916), «Жизнь Крымско-Кавказского Клуба» (1917), «Бега и скачки» (1919), «Бега и скачки» (1923–1924), «Спорт» (1926), «Фізкультурник-ударник» (1931–1932), «Фізкультурник Одещини» (1931–1935), «Динамоц Україны» (1931), «Січневий» (1930–ті), «Спортивное Обозрение Футбол Плюс» (1997–2000-і), «Одесса-Спорт» (1999 – н. ч.), «Время Спорта» (2003 – н. ч.), «Футбольное обозрение» (2000-і), «Футбол Одессы» (2006 – н. ч.), «Футбол Одессы и области» (2000-і), «Спортивный калейдоскоп» (2000-і), «Ты с нами?» («ФНМ») (2000-і рр), «На бордаж» (2008–2009), «Плей Теннис» (2013–2014, Одеса).</p>
Миколаїв (4 видання)	<p>«Червоний фізкультурник» (1933, Первомайськ), «Арена-спорт» (1996–1997), «Николаевские новости-спорт» (2000-і – н. ч.), «Sport Life» (2002–2003, Южноукраїнськ).</p>
Херсон (5 видань)	<p>«Фізкультурник Херсонщини» (1932), «Рупор фізкультурника» (1930-ті), «Сектор–23» (1995–2001), «Вне игры» (2003–2005), «Любительский спорт Херсонщины» (2011 – н. ч.)</p>
Харків (37 видань)	<p>«Русский спорт» (1906–1916), «Тяжелее воздуха» (1911–1913), «Отчёт Южно-русского автомобильного клуба» (1911–1914), «Ежегодник Южно-русского автомобильного клуба» (1914), «Спорт и тотализатор» (1918), «Спортивный листок» (1922), «Вестник физической культуры» (1922–1929), «К спорту» (1922), «Спорт: журнал любительского спорта» (1922), «Динамо» (газета) (1923–1928), «Воздушный флот» (1920-ті – 1992), «Бега и скачки» (1924–1925), «Радянський мисливець та рибалка» (1927–1930), «Динамо» (журнал) (1928–1933), «Авто та шляхи» (1928–1932), «Фізкультурна декада» (1930), «Фізкультурна Україна» (1930), «Фізична культура» (31 грудня 1931), «Готуймось до оборони» (31 травня 1932), «Будем готовы к труду и обороне» (1933), «Фізкультурник України» (газета) (1933), «Информационный бюллетень спортивного добровольного общества «Локомотив Юга» (1939), «Харківський Паровозник» (1925–1933), «Чемпион» (1990-ті), «Футбол в Украине» (1990-ті), «Овертайм» (1990-ті – 2009), «Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту» (1997 – н. ч.), «Слобожанський науково-спортивний вісник» (1997 – н. ч.), «Гадвиж» (1998 – н. ч.), «Теорія та методика фізичного виховання» (2000 – н. ч.), «Теннис» (2000, Харків), «Гол!» (2002 – н. ч.), «Металіст» (журнал ФК «Металіст») (2005 – н. ч.), «Боевые искусства – ключи к совершенству» (2006 – н. ч.), «Фізичне виховання в школах України» (2008 – н. ч.), «Superior Golf» (2008 – н. ч.), «Металіст – это мы!» (газета ФК «Металіст») (2012 – н. ч.).</p>
Суми (1 видання)	<p>«Готов к труду и обороне» (15 жовтня 1934, Білопілля)</p>
Дніпро (Дніпропетровськ або Катеринослав (17 видань)	<p>«Екатеринославский спорт» (1918), «Искусство и физкультура» (1925–1926), «Наука-техника-физкультура» (1926–1928), «Фізкультурник Дніпропетровщини» (1931–1936), «Фізкультурник Криворіжжя» (1931–1933, Кривий Ріг), «Динамоц Криворіжжя» (30 липня 1931, Кривий Ріг), «Фізкультурнику! Будь готовий до праці та оборони» (1931, Кривий Ріг), «Фізкультурник Кільчинської МТС» (1930-ті), «Одиннадцать» (газета ФК «Дніпро» (1988–1991), «Клуб – коллекционерам» (1991), «Футболофил Украины» (1993–1994, Кривий Ріг), «Тайм-аут» (1990-ті, Кривий Ріг) «Спортивний вісник Придніпров'я» (2000 – н. ч.), «Атака» (2002 – н. ч.), «PAN Футбол» (2004–2007), «Наш</p>

	футбол» (2005–2009), «Horses Ukraine» (2009 – н. ч.).
Запоріжжя (11 видань)	«Фізкультурник Запоріжжя» (1934), «Странник» (1992–2002), «Козацька Хортиця» (1994–2000-і), «Ураган» (1995–1998), «Спорткур'єр» (1996–2000-і), «Запорожский спорт» (1996–2000 рр), «Правобережний фан-вестник» (1997–1999), «Запорожье спортивное» (1998–2000 р.), «Футбольный экспресс» (2000 р.), «Спортклуб» (2002–2000), «Трибуна Металлурга» (2009–2011).
Донецьк (раніше Сталіно) 35 видань	«Динамоєв Сталинщинь» (1931), «Фізкультура-соцбудівництву» (1930-ті, Красноармійськ), «Гол» (газета ФК «Шахтар») (1990), «Матч» (1991–1992), «Спорт и бизнес» (1994–2000-і), «Теорія і практика фізичного виховання» (1997–2000-і), «Спорт для всіх» (1998–2000), «Фан-клуб» (1999, Костянтинівка), «Фізкультура і спортивні походи» (2000–2002), «Чёрный пояс» (2000-і), «Донбас футбольний» (2001–2005), «Underground life» («Підземне життя») (2000–2006), «Спорт-арена» (2000 – н. ч.), «Ладья (Шахматы, шашки, игры)» (2001 – 2014), «Мир боевых искусств Ost/West» (2002 – 2014), «Ринг» (2002–2012), «Шахтёр» (газета ФК «Шахтар») (2002–2006), «ФК «Шахтёр» - ежегодник» (2004 – н. ч.), «Вести с Олимпа» (2003–2007), «Ильичёвец-Спорт» (2004–2010, Маріуполь), «Донецкий Спорт» (2005–2006), «Футбол в лицах» (2005–2009), «Игрокъ» (2006–2008), «Мой Шахтёр» (2006–2009), «Шахтёр» (журнал ФК «Шахтар») (2006 – н. ч.), «ФК Шахтёр-ежегодник» (2004–2014), «Мир единоборств» (2007–2010), «Чемпион» (2007–2011), «eXtreme Donbassa» (2008 – н. ч.), «Ultras Sector» (2009–2011), «Спорт Донбасса» (2010 – 2015), «Ультра Славянск» (2010–2011, Слов'янськ), «Хотспорт» (2011 – 2015), «Призовье-Спорт» (2011 – н. ч.), «Спортивное обозрение» (2012 – 2014).
Луганськ 9 видань	«Наш спорт» (1929), «Соцмагання – в колгоспи» (1930), «Олимп» (1990-ті), «Футбольний огляд» (1994–1996), «Заря» (журнал ФК «Зоря») (2000), «7-й сектор» (2000-і), «Футбольное обозрение» (1999 – 2015, Стаханів), «Футбол плюс спортивные новости» (2008–2013), «Чорнобілий» (2012 – н. ч.).
Полтава (7 видань)	«Журнал спорта и всеобуча» (1922), «За фізичну культуру і спорт» (1929), «Volontaire» (1996–2002), «Проблеміст України» (2004 – н. ч.), «Полтавщина-Спорт» (2004 – н. ч.), «White-Green Life» («Біло-зелене життя») (2009 – н. ч.), «Спортивный телеграфъ» (2000-і, Кременчуг).
Івано-Франківськ (раніше Станіславів) (9 видань)	«Січовий голос» (1918–1919, Коломия), «Український пласт» (1922–1926, Станіславів), «Соколи, соколи!» (1932, Станіславів), «Плай» (1931–1934, Коломия), «Копаний м'яч» (1991–2000-і), «Aquila mini» (2008–2011), «Матч. Районний вісник. Спортивна газета Прикарпаття» (2010 – н. ч.), «Швидше, вище, сильніше!», «Олімпієць» (2000 – н. ч., Яблунівський ліцей Яблунівської селищної ради ОТГ Івано-Франківської області).
Тернопіль (1 видання)	«Гол» (1994–1997).
Хмельницький (4 видання)	«Фізкультура і спорт в школі» (1958), «Поділля-спорт» (1997 – н. ч.), «Спортивний лідер плюс» (2006–2010), «Fire starter» (2007–2010).
Рівне (2 видання)	«Ультрас» (1992–1994), «The wolfs» («Волки») (1993–1997)
Вінниця (6 видань)	«Футбольна Вінниччина» (газета ФК «Інтеграл») (1991–1997), «Футболфил Подолья» (1994), «Горизонты шашек» (2000 – н. ч.), «Вболівальник» (1999 – н. ч.), «Вінницький спорт» (2008 – н. ч.), «Спортивна Вінниччина» (2009 – н. ч.).
Ужгород (3 видання)	«Пластун» (1923–1935), «Спортивне Закарпаття» (1990-ті), «Спорт-Тайм» (2004 – н. ч.).
Луцьк (5 видань)	«Волинь футбольна» (1991–1997), «Гол-Експрес» (1993–1997), «Автомобіліст Волині» (1999 – н. ч.), «FAN Zeitung» (2004–2009), «Футбол

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

	плюс спорт» (2014 – н. ч.).
Чернівці (5 видань)	«Спортовий листок» (1935–1936), «Буковина спортивна» (1991–1993), «Вестник футболофила України» (1995), «Спорт-інфо» (1995–1996), «Супер!» (2003–2005).
Чернігів (3 видання)	«Допризывник и спортсмен» (1922), «Голь» (2003–2010, газета ФК «Десна»), «Спорт и культура» (2005).
Черкаси (1 видання)	«Cherkasy Supporters» (2012 – н. ч.)
Житомир (2 видання)	«Динамоєць Волині» (1931), «Спортивна Житомирщина» (2012–2014).
Кропивницький (Кіровоград) (5 видань)	«За фізичну культуру» (1931), «Фанатський шлях» (2002–2004), «Спорт-Ревю» (2007–2013), «Supporters Alexandria» («Підтримка Олександрії») (2007–2009, Олександрія), «Спорт Ревю NEW» (2014 – н. ч.).
АР Крим (4 видання)	«Крымский физкультурник» (1932–1933, Сімферополь), «Таврия-Спорт» (газета ФК «Таврія») (1999–2013, Сімферополь), «Кримспорт» (1990-ті – н. ч., Сімферополь), «Ultras Sevastopol» («Ультрас Севастополь») (2007–2009, Севастополь).

3. 2. Спортивні ЗМІ крізь призму мовного чинника.

Польською мовою (а також українською і польською одночасно) – 7 видань	«Przewodnik gimnastyczny» (1881–1907), «Kolo» («Колесо») (1895–1899), «Gazeta Sportowa» («Спортивна газета») (1900–1901), «Wędrowiec» («Мандрівник») (1911–1912), «Ilustrowany Kurier Sportowy» (1914), «Przewodnik gimnastyczny Sokil» (1918; 1926–1928; 1931), «Szachista» («Шахіст») (1933–1935; 1938–1939)
Англійською мовою (та українською одночасно) – 4 видання	«Канадійська Січ» («Canadian Sich», 1924 – 1934), «Sport» («Спорт», 1960), «Наш спорт» («Our Sport») (1962 – н. ч.), «Ukraine–2012» (2012, Київ).
Іспанською мовою (та українською одночасно) – 1 видання	«Socil Ucrainiano» («Український Сокіл», 1934).
Французькою мовою (та російською одночасно) – 1 видання	«Записки горного Крымского клуба» («Notes du Crimean Mountain Club», 1891–1915).
Кримсько-татарською мовою (та російською одночасно) – 1 видання	«Къырым физкультурниги» («Крымский физкультурник») (1932–1933).
Українською мовою – 214 видань	1) Видання на теренах України: «Вісті з Запорожа» (1902; 1910–1914), «Сокільські Вісті» (1912–1913), «Січові Вісті» (1912–1913), «Молоде життя» (1921–1930), «Січовий голос» (1918–1919), «Руханково-Спортовий Вісник» (1922–1923), «Український пласт» (1922–1926), «Січові Вісті» (1922–1924), «Вісник фізичної культури» (1922–1929), «Фізкультура і спорт» (1922–1999), «Спорт» («Фізкультурник України») (1922–1941), «Байдужі гинуть» (1923), «Пластун» (1923–1935), «Спорт» (1925–1926), «Харківський Паровозник» (1925–1933), «Руханка і Спорт» (1926), «Жінка і Спорт» (1926), «Луговик» (1926–1928), «Вісті з Лугу» (1926–1939; 1942–1944), «Довкруги пластових справ» (1927), «Записки Українського пластуна» (1927), «В дорогу» (1927), «Радянський мисливець та рибалка» (1927–1930), «Авто та шляхи» (1928–1932), «Сокільські Вісті» (1928–1929; 1931–1939), «Руханковий додаток Сокільських Вістей» (1929), «Спорт і Руханка» (1928), «Пластовий провід» (1928–1929), «Спорт» (1929–1931), «За фізичну культуру і спорт» (1929), «Пластовий шлях» (1930), «Пластова стежа», «Пластовий вісник», «Пластовий впоряд», «Пластова

	<p>зірка» (1930-ті), «Соцзмагання – в колгоспи» (1930), «Фізична культура» (1930–1932), «Фізична культура» (30 липня 1930), «Фізкультурна декада» (1930), «Фізкультурна Україна» (1930), «Фізична культура» (15 червня 1932), «Будь готовий до праці та оборони» (1931), «ГПО: Готовий до праці та оборони» (1931–1934), «Спортові Вісті» (1931–1933), «Спорт і Молодь» (1931–1932), «Плай» (1931–1934), «Радіо-Фото-Кіно-Спорт» (1931), «Фізкультурник-ударник» (1931–1932), «Фізкультурник Одешини» (1931–1935), «Січневий» (1930-ті), «Фізична культура» (31 грудня 1931), «Фізкультурник Дніпропетровщини» (1931–1936), «Фізкультурник Криворіжжя» (1931–1933, Кривий Ріг), «Динамовець Криворіжжя» (30 липня 1931, Кривий Ріг), «Фізкультурнику! Будь готовий до праці та оборони» (1931, Кривий Ріг), «Фізкультурник Кільчинської МТС» (1930-ті), «Динамовець Волині» (1931), «За фізичну культуру» (1931), «Готуйтесь до оборони» (31 травня 1932), «Соколи, соколи!» (1932), «На старт!» (1932), «Гарт» (1932–1933), «Перегони та верхогони» (1932–1933), «Ударник-фізкультурник» (1 листопада 1932), «Фізкультурник Херсонщини» (1932), «Рупор фізкультурника» (1930-ті рр), «Фізкультура-соцбудівництву» (1930-ті), «Червоний фізкультурник» (1933), «Фізкультурник України» (газета) (1933), «Спортивна газета» (1934–1939; 1949–2008), «Фізкультурник Запоріжжя» (1934), «Руханка й Спорт» (1934), «Готові» (1934–1935), «Спортивний альманах» (1934), «Пластові Вісті» (1934–1936), «Спортовий листок» (1935–1936), «Шахіст» (1936–1939), «Ленкузня» (1930-ті), «СельСпартакіада» (1930-ті), «Червоний Січнівець» (1930-ті), «Генератор» (1930-ті), «Спорт» (1936–1937), «Змаг» (1937–1939), «Ловецтво» (1937–1939), «Фізичне виховання» (1939), «Фізкультура і спорт в школі» (1958), «Фізичне виховання в школі» (1960), «Теорія і практика фізичного виховання та спорту» (1968–1990-ті), «Карпати» (газета ФК «Карпати») (1990–1997, 2001–2013), «Копаний м'яч» (1991–2000), «Український футбол» (1991 – н. ч.), «Футбольна Вінниччина» (1991–1997), «Буковина спортивна» (1991–1993), «Волинь футбольна» (1991–1997), «Стадіон» (1991–1994), «Галицький футбол» (1992–2000, Дрогобич), «Ультрас» (1992–1994), «The wolfs» («Волки») (1993–1997), «Спортивне Закарпаття» (1990-ті), «Кримспорт» (1990-ті – н. ч.), «Гол-Експрес» (1993–1997), «Футбольний огляд» (1994–1996), «Гол» (1994–1997), «Козацька Хортиця» (1994–2000-і), «Футбол на аренах України і світу» (1994–2000), «Небо для всіх» (1990-ті), «Легка атлетика» (1990-ті), «Фізичне виховання в сучасній школі» (1995 – н. ч.), «Олімпійська арена» (1995 – н. ч.), «Спорт-інфо» (1995–1996), «Автоспорт» («Світ авто») (1996–2000), «Світ єдиноборств» (1996 – н. ч.), «Volontaire» (1996–2002), «Українська важка атлетика» (1996–2000), «Спорткур'єр» (1996–2000), «Краса і сила» (1997–2001), «Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту» (1997 – н. ч.), «Слобожанський науково-спортивний вісник» (1997 – н. ч.), «Поділля-спорт» (1997 – н. ч.), «Теорія і практика фізичного виховання» (1997–2000), «Спорт для всіх» (1998–2000), «Легион» (1998), «Fan-легион» (1999), «Автомобіліст Волині» (1999 – н. ч.), «Вболівальник» (1999 – н. ч.), «Теорія і методика фізичного виховання і спорту» (1999 – н. ч.), «Спортивна Київщина» (2000 – н. ч., Біла Церква), «Теорія та методика фізичного виховання» (2000 – н. ч.), «Спортивний вісник Придніпров'я» (2000 – н. ч.), «Донбас футбольний» (2001–2005), «Динамо» (журнал ФК «Динамо» (2001 – н. ч.), «Фанатський шлях» (2002–2004), Спорт сьогодні» (2000), «Спорт ветеранів України» (2013–2018, Київ), «Топ-спін»</p>
--	--

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

	<p>(2003), «Шкіпер» (2003 – н. ч.), «Лижний спорт» (2000), «Теорія і методика фізичного виховання» (2000-і – н. ч.), «Спортпанорама» (1990-ті – 2002), «Актуальні проблеми фізичної культури і спорту» (2003 – н. ч.), «Гол» (2003–2010, газета ФК «Десна»), «Супер!» (2003–2005), «Спортивна медицина» (2003 – н. ч.), «Проблеміст України» (2004 – н. ч.), «Полтавщина-Спорт» (2004 – н. ч.), «Спорт-Тайм» (2004 – н. ч.), «Спортивка» (2004 – н. ч.), «FAN Zeitung» (2004–2009), «Футбольні лінії» (2005–2008), «ФК «Динамо» -щорічник;» (2005 – н. ч.), «Хокей без кордонів» (2006–2013), «Спортивний лідер плюс» (2006–2010), «Fire starter» (2007–2010), «Supporters Alexandria» («Підтримка Олександрії») (2007–2009), «Святослав» (2007 – н. ч.), «Offside» (2006 – н. ч.), «Ultras Arsenal» (2007 – н. ч.), «Ультрас UA» (2000-і), «Наш спорт» (2007–2010-ті), «КарпатиМанія» (журнал ФК «Карпати») (2008 – н. ч.), «Aquila mini» (2008–2011), «Фізичне виховання в школах України» (2008 – н. ч.), «Вінницький спорт» (2008 – н. ч.), «Спортивна Вінниччина» (2009 – н. ч.), «Футбол 5 x 5» (2009 – н. ч.), «ФутболПростір» (2009 – н. ч.), «Футбольна Бородянщина» (2009–2011), «White-Green Life» («Біло-зелене життя») (2009 – н. ч.), «Фізична активність, здоров'я і спорт» (2009 – н. ч.), «Спортком» (2010 – н. ч.), «FAN» (2010 – н. ч.), «Матч. Районний вісник. Спортивна газета Прикарпаття» (2010 – н. ч.), «VIVazine» (2011 – н. ч.), «Спортивне життя Радехівщини» (2012 – н. ч., Радехів), «Чорно-білий» (2012 – н. ч.), «Швидше, вище, сильніше!», «Олімпієць» (2000-і – н. ч., Яблунівський лицей Яблунівської селищної ради ОТГ Івано-Франківської області), «Cherkasy Supporters» (2012 – н. ч.), «Футбол плюс спорт» (2014 – н. ч.), «Спорт Ревю NEW» (2014 – н. ч., Кропивницький) тощо – 184 видання</p> <p>2) Еміграційні видання українською мовою: «Січові Вісті» (1918–1923), «Український стрілець» (1920–1921), «Наш стяг» (1921–1922), «Спортсмен» (1922), «Січ» (1934–1935), «Січовий Клич» (1931–1938), «Наш стяг» (1934–1941), «Український Сокіл» (1934–1938), «Пластові Вісті» (1934), «Січ» (18934–1935), «Скоб» (1938), «Змаг» (1946), «Гарт» (1946), «Альманах Ради Фізичної Культури» (1945–1948), «На старт» (1946), «Пластові Вісті» (1946–1962), «Пластовий Листок» (1948–1962), «Спорт» (1949), «Спортовий Бюлетень» (1951–1969), «Літопис Ради Фізичної культури» (1951), «Спортові Вісті» (1954), «Спорт» (1955), «Готуйсь» (1956–1962), «Спортовий репортер» (1956), «Пластовий Меркурій» (1957–1962), «До висот» (1959–1962), «Спортовий клич» (1973), «Вісті УСЦАК» (1979–1994), «Вісник Спортової Комісії Світового Конгресу Українців» (1994–1997) – 29 видань.</p>
Російською мовою – 215 видань	всі інші видання.

3.3. Спортивні ЗМІ крізь призму тематичних сегментів видів спорту.

Тематичний сегмент	Видання
Видання з футболу – 112 видань	<p>1) Всеукраїнські видання: «Український футбол» (1991 – н. ч., Київ), «Матч» (1991–1992, Донецьк), «Копаний м'яч» (1991–2000, Івано-Франківськ), «Волинь футбольна» (1991–1997, Луцьк), «Український футбол» (1991 – н. ч., Київ), «Финт» (1991–1003, Київ), «Галицький футбол» (1992–2000, Дрогобич), «Гол-Експрес» (1993–1997, Луцьк), «Футбол на аренах України і світу» (1994–2000, Київ), «Тайм-аут»</p>

	<p>(1990-ті, Кривий Ріг), «Футбол в Україні» (1990-ті, Харків), «Гол» (1994–1997, Тернопіль), «Футбольний огляд» (1994–1996, Луганськ), «Футбол» (1996 – н. ч., Київ), «Футбол ХХІ века» (1997–1998, Київ), «Спортивное Обозрение Футбол Плюс» (1997–2000, Одеса), «Футбол-интер» (1990-ті -2010, Київ), «Футбольное обозрение» (1999 – н. ч., Стаханів), «Футбольный экспресс» (2000-і, Запоріжжя), «Футбольное обозрение» (2000-і, Одеса), «Еврофутбол» (2000, Київ), «Донбас футбольний» (2001–2005, Донецьк), «Гол!» (2002 – н. ч., Харків), «Футбол: жизнь немыслима без футбола» (2003–2010-ті), «Футболклуб: журнал для тех, кто любит футбол» (2006–2010-ті рр), «Футбол-спецвыпуски: Еврокубки» (2006 – н. ч.), «Футбол-спецвыпуски: Представление участников Чемпионата мира» (2006 – н. ч.), «Футбол-спецвыпуски: Представление команд-участниц Чемпионата Европы» (2008 – н. ч.), «Футбол-спецвыпуски: Национальные чемпионаты Европы» (2008 – н. ч.), «Великие клубы» (приложение к журналу «Футбол») (2005–2008), «Великие сборные» (приложение к журналу «Футбол») (2006), «Футбол-спецвыпуски: истории из жизни и футбольных достижений выдающихся спортсменов» (2007–2008), «Совершенно секретно: Футбол» (2009 – н. ч.) (все Київ), «РАН Футбол» (2004–2007, Дніпро (Дніпропетровськ)), «Наш футбол» (2005–2009, Дніпро (Дніпропетровськ)), «Топ-Футбол» (2005–2007, Київ), «Футбол-интер» (2000), «Футбольні лінії» (2005–2008, Київ), «Футбол Одессы» (2006 – н. ч., Одеса), «Футбол Одессы и области» (2000-і, Одеса), «Профи-футбол» (2005 – н. ч., Київ), «Футбол в лицах» (2005–2009, Донецьк), «Футбол плюс спортивные новости» (2008–2013, Луганськ), «ФутболПростір» (2009 – н. ч., Львів), «Футбол 5 x 5» (2009 – н. ч., Львів, видання з міні-футболу), «Футбольна Бородянщина» (2009–2011, Бородянка, Київська обл), «Матч. Районний вісник. Спортивна газета Прикарпаття» (2010 – н. ч., Івано-Франківськ). «Fans, Adventures, News» («Фани, Пригоди, Новини») (2010 – н. ч., Київ), «Футбол Style» (2010 –2013., Київ), «Viva Football» (2011–2013, Київ), «Футбол плюс спорт» (2014 – н. ч., Луцьк), «Ukraine–2012» (2012, Київ – 63 видання).</p> <p>2) Видання футбольних клубів: «Киевское «Динамо» весной-88» (1988, Київ), «Одиннадцать» (газета ФК «Дніпро») (1988–1991, Дніпро (Дніпропетровськ), «Гол» (газета ФК «Шахтар») (1990, Донецьк), «Карпати» (газета ФК «Карпати») (1990–1997, 2001–2013, Львів), «Футбольна Вінниччина» (газета ФК «Інтеграл») (1991–1997, Вінниця), «Атака» (газета ФК «Динамо») (1990-ті), «Таврия-Спорт» (газета ФК «Таврія») (1999–2013, Сімферополь), «Динамо» (журнал ФК «Динамо») (2001 – н. ч., Київ), «ФК "Динамо» – шорічник"» (2005 – н. ч., Київ), «Зоря» (журнал ФК «Зоря») (2000-і, Луганськ), «Гол» (2003–2010, Чернігів, газета ФК «Десна»), «Шахтёр» (газета ФК «Шахтар») (2002–2006, Донецьк), «ФК "Шахтёр" ежегодник» (2004 – н. ч., Донецьк), «Шахтёр» (журнал ФК «Шахтар») (2006 – н. ч., Донецьк), «Металлист» (журнал ФК «Металіст») (2005 – н. ч., Харків), «КарпатиМанія» (журнал ФК «Карпати») (2008 – н. ч., Львів), «Металлист – это мы!» (газета ФК «Металіст») (2012 – н. ч., Харків) (17 видань)</p> <p>3) Видання футбольних фанатів (фанзини): «Странник» (1992–2002, видання фанатів ФК «Металург», Запоріжжя), «Ультрас» (1992–1994, видання фанатів ФК «Верес», Рівне), «The wolfs» («Волки») (1993–1997, видання фанатів ФК «Верес», Рівне), «Ураган» (1995–1998, видання фанатів ФК «Металург», Запоріжжя), «Сектор-23» (1995–2001, видання фанатів ФК «Воднік», Херсон), «Volontaire» (1996–2002, видання</p>
--	--

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

	<p>фанатів ФК «Ворскла», Полтава), «Правобережний фан-вестник» (1997–1999, видання фанатів ФК «Металург», Запоріжжя), «Фандвиж» (1998 – н. ч., видання фанатів ФК «Металіст», Харків), «Легіон» (1998, видання фанатів ФК «Динамо», Київ), «Fan-легіон» (1999, видання фанатів ФК «Динамо», Київ), «Фан-клуб» (1999, Константинополь), «Offside» (2000, видання фанатів ФК «Динамо», Київ), «Underground life» («Підземне життя») (2000–2006, видання фанатів ФК «Шахтар», Донецьк), «Фанатський шлях» (2002–2004, видання фанатів ФК «Зірка», Кропивницький), «Вне игры» (2003–2005, видання фанатів ФК «Кристал», Херсон), «FAN Zeitung» (2004–2009, видання фанатів ФК «Волинь», Луцьк), «7-й сектор» (2000, видання фанатів ФК «Зоря», Луганськ), «ФК Шахтёр-ежегодник» (2004–2014), «Мой Шахтёр» (2006–2009, журнал фан-клубу ФК «Шахтар-Ленінський», Донецьк), «Offside» (2006 – н. ч., видання фанатів ФК «Арсенал», Київ), «Ultras Arsenal» (2007 – н. ч., видання фанатів ФК «Арсенал», Київ), «Ultras Sevastopol» («Ультрас Севастополь») (2007–2009, видання фанатів ФК «Севастополь», Севастополь). «Ультрас UA» (2000, журнал футбольних фанатів, Київ), «Ты с нами?» («FHM») (2000, видання фанатів ФК «Чорноморець», Одеса), «Святослав» (2007 – н. ч., видання ФК «Динамо», Київ), «Fire starter» (2007–2010, видання фанатів ФК «Поділля», Хмельницький). «Supporters Alexandria» («Підтримка Олександрії») (2007–2009, видання фанатів ФК «Олександрія», Олександрія), «Aquila mini» (2008–2011, видання фанатів ФК «Прикарпаття», Івано-Франківськ), «На бордаж» (2008–2009, видання фанатів ФК «Чорноморець», Одеса), «White-Green Life» («Біло-зелене життя») (2009 – н. ч., видання фанатів ФК «Ворскла», Полтава), «Ultras Sector» (2009–2011, видання фанатів ФК «Шахтар», Донецьк), «Трибуна Металурга» (2009–2011, видання фанатів ФК «Металург», Запоріжжя), «FAN» (2010 – н. ч., журнал футбольних фанатів, Київ), «Ультра Славянск» (2010–2011, видання фанатів ФК «Словхліб», Слов'янськ), «VIVAzine» (2011 – н. ч., журнал VIVA, Київ), «Чорно-білий» (2012 – н. ч., видання фанатів ФК «Зоря», Луганськ) (35 видань)</p> <p>4) Видання з колекціонування футбольних атрибутів, історії клубів: «Бюллетень футболофила» (1991–1993, Київ), «Клуб – колекціонерам» (1991, Дніпро (Дніпропетровськ)), «Футболофил» (1993–1997, Київ), «Футболофил України» (1993–1994, Кривий Ріг), «Футболофил Подолья» (1994, Вінниця), «Вестник футболофила України» (1995, Чернівці), «Футболофил-ревью» (1999–2002, Київ – 7 видань).</p>
<p>Видання з кінного спорту – 20 видань</p>	<p>«Спорт» (1898, Київ), «Рысак» (поч. XX ст., Одеса), «Бега и скачки» (1907–1915, Одеса), «Бега Новороссийского общества поощрения рысистого коннозаводства» (1906–1907, Одеса), «Одесский спорт» (1909, Одеса), «Спортсмен» (1909, Київ), «Киевский конский спорт» (1912–1916, Київ), «Конский спорт» (1916, Одеса), «Бега Одесского общества поощрения рысистого коннозаводства» (1916, Одеса), «Киевские бега» (1916, Київ), «Спортсмен и бега» (1917, Київ), «Спортсмен на бегах» (1918, Київ), «Бега и фавориты» («Спорт и фавориты») (1918–1919, Київ), «Спорт и тотализатор» (1918, Харків), «Бега и скачки» (1919, Одеса), «Бега и скачки» (1922–1925, Київ), «Бега и скачки» (1923–1924, Одеса), «Бега и скачки» (1924–1925, Харків), «Перегоны та верхогони» (1932–1933, Київ), «Horses Ukraine» (2009 – н. ч., Дніпро (Дніпропетровськ)).</p>
<p>Видання з шахів та шашок – 8 видань</p>	<p>«Шашки» (1897–1901, Київ), «Шахматы» (1911, Одеса), «Szachista» (1933–1935; 1938–1939, Львів), «Шахіст» (1936–1939, Київ), «Горизонты шашек» (2000 – н. ч., Вінниця), «Ладья (Шахматы, шашки, игры)» (2001 – 2014, Донецьк), «Шахівниця» (1990-ті), «Проблеміст України»</p>

	(2004 – н. ч., Полтава).
Видання з боксу, боротьби та бойових мистецтв – 10 видань	«Южный богатырь» (поч. ХХ ст., Одеса), «Світ єдиноборств» (1996 – н. ч., Київ), «Чемпион» (1996–2000, Київ), «Чёрный пояс» (2000-і, Донецьк), «Ринг: Весь мир бокса» (2002 – н. ч., Київ), «Мир боевых искусств Ost/West» (2002 – 2014, Донецьк), «Ринг» (2002–2012, Донецьк), «Боевые искусства – ключи к совершенству» (2006 – н. ч., Харків), «Мир единоборств» (2007–2010, Донецьк), «Планета единоборств» (2008 – н. ч., Київ).
Видання з водного спорту – 4 видання	«Яхта» (1906, Одеса), «Яхтсмен» (1909, Одеса), «Шкіпер» (2003 – н. ч., Київ), «SWIM (мир водних видів спорту)» (2011 – н. ч., Київ).
Видання з тенісу та настільного тенісу – 7 видань	«Теніс для всіх» (2000–2001, Київ), «Теннис» (2000, Харків), «Tennis Club» (2002 – н. ч., Київ), «Теннис» (2002–2008, Київ), «Топ-спін» (2003, Львів), «Tennis.ua» (2009–2010, Київ), «Плей Теннис» (2013–2014, Одеса).
Видання з гольфу – 2 видання	«Superior Golf» (2008 – н. ч., Харків), «Гольф в Україні» (2010 – н. ч., Київ).
Видання з голубиноного спорту – 1 видання	«Вестник голубиноного спорта» (1893–1904, Київ).
Видання з волейболу – 1 видання	«Cherkasy Supporters» (2012 – н. ч., видання фанатів ВК «Круг», Черкаси).
Видання з велосипедного спорту (циклізму) – 1 видання	«Коло» («Колесо») (1895–1899, Львів).
Видання з хокею – 1 видання	«Хокей без кордонів» (2006–2013, Київ).
Видання з фехтування – 1 видання	«Клинок» (2003 – н. ч., Київ).
Видання з пейнтболу – 1 видання	«eXtreme Donbassa» (2008 – 2014, Донецьк).
Видання з автотобілізму та «Формули-1» – 9 видань	«Отчёт Южно-русского автомобильного клуба» (1911–1914, Харків), «Автомобильная жизнь и авиация» (1913–1914, Київ), «Южный автомобильист» (1914, Одеса), «Ежегодник Южно-русского автомобильного клуба» (1914, Харків), «Отчёт Одесского Автомобильного общества» (1915, Одеса), «Авто та шляхи» (1928–1932, Харків), «Автоспорт» («Світ авто») (1996–2000, Львів), «Автомобіліст Волині» (1999 – н. ч., Луцьк), «ProФормула» (1999–2003, Київ).
Видання з повітроплавання – 6 видань	«Вестник 1-го Южного съезда деятелей по воздухоплавательному делу» (1910, Одеса), «Вестник воздухоплавания и спорта» (1910, Київ), «Тяжелее воздуха» (1911–1913, Харків), «Заря авиации» (1916, Одеса), «Воздушный флот» (1920-ті, Харків), «Небо для всіх» (1990-ті, Київ).
Видання з легкої атлетики – 2 видання	«Легка атлетика» (1990-ті, Київ), «Олимп» (1990-ті, Луганськ).
Видання з важкої атлетики – 1 видання	«Українська важка атлетика» (1996–2000-і).
Видання з лижного спорту – 1 видання	«Лижний спорт» (2000, Київ).
Видання з мисливства – 2 видання	«Радянський мисливець та рибалка» (1927–1930, Харків), «Ловецтво» (1937–1939, Львів).
Видання з йоги та бодібілдингу – 3 видання	«Muscle & Fitness» (2000, Київ), «Йога» (2005–2012, Київ), «Yoga+Life» (2011, Київ).
Видання з гімнастики – 41 видання	На теренах України: «Przewodnik gimnastyczny» (1881–1907, Львів), «Вісті з Запорожя» (1902; 1910–1914, Львів), «Сокільські Вісті» (1907–1917, Львів), «Січові Вісті» (1912–1913), «Січовий голос» (1918–1919, Коломия), «Przewodnik gimnastyczny Sokil» (1918; 1926–1928; 1931, Львів), «Молоде життя» (1921–1930, Львів), «Руханково-

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

	<p>Спортовий Вісник» (1922–1923, Львів), «Український пласт» (1922–1926, Станіславів), «Січові Вісті» (1922–1924, Львів), «Пластовий табор» (1910-ті, Львів), «Пластун» (1923–1935, Ужгород), «Байдужі гинуть» (1923, Львів), «Жінка і Спорт» (1926, Львів), «Луговик» (1926–1928, Львів), «Вісті з Лугу» (1926–1939; 1942–1944, Львів), «Довкруги пластових справ» (1927, Львів), «Записки Українського пластуна» (1927, Львів), «В дорогу» (1927, Львів), «Сокільські Вісті» (1928–1929; 1931–1939, Львів), «Руханковий додаток Сокільських Вістей» (1929, Львів), «Пластовий провід» (1928–1929, Львів), «Пластовий шлях» (1930, Львів), «Пластова стежа», «Пластовий вісник», «Пластовий впоряд» (все Львів), «Пластова зірка» (1930-ті, Львів), «Плай» (1931–1934, Коломия), «Соколи, соколи!» (1932, Станіславів), «Пластові Вісті» (1934–1936, Львів) – 29 видань.</p> <p>Еміграційні видання: «Січові Вісті» (1918–1923, США), «Канадійська Січ» (1924–1934, Канада), «Січ» (1934–1935, Чехословаччина), «Січовий Клич» (1931 – 1938, США), «Український Сокіл» (1934–1938, Чехословаччина), «Пластові Вісті» (1934, Чехословаччина), «Січ» (1934–1935, Австрія), «Скоб» (1938, Франція), «Пластові Вісті» (1946–1962, США), «Пластовий Листок» (1948–1962, США), «Пластовий Меркурій» (1957–1962, США) – 11 видань.</p>
<p>Видання зі спортивного (екстремального) туризму, альпінізму – 6 видань</p>	<p>«Записки горного Крымского клуба» (1891–1915, Одеса), «Wędrowiec» («Мандрівник») (1911–1912, Львів), «Жизнь Крымско-Кавказского Клуба» (1917, Одеса), «Extreme» (2000-і, Київ), «Физкультура и спортивные походы» (2000–2002, Донецьк), «Xlife» («Екстремальна жизнь», Київ, 2000 – 2010-ті).</p>
<p>Видання з фізичної культури – 20 видань</p>	<p>«Наука-техника-физкультура» (1926–1928, Дніпропетровськ), «Фізична культура» (1930–1932, Київ), «Фізична культура» (30 липня 1930, Київ), «Фізкультурна декада» (1930, Харків), «Фізкультурна Україна» (1930, Харків), «Фізична культура» (31 грудня 1931, Харків), «За фізичну культуру» (1931, Кропивницький (Кіровоград), «Фізкультурник-ударник» (1931–1932, Одеса), «Фізкультурник Одещини» (1931–1935, Одеса), «Фізкультурник Дніпропетровщини» (1931–1936, Дніпро (Дніпропетровськ), «Фізкультурник Криворіжжя» (1931–1933, Кривий Ріг), «Фізична культура» (15 червня 1932, Київ), «Ударник-фізкультурник» (1 листопада 1932, Київ), «Фізкультурник Херсонщини» (1932, Херсон), «Рупор фізкультурника» (1930-ті, Херсон), «Крымский физкультурник» (1932–1933, Сімферополь), «Фізкультурник України» (газета) (1933, Харків), «Червоний фізкультурник» (1933, Первомайськ), «Фізкультурник Запоріжжя» (1934, Запоріжжя), «Фізичне виховання» (1939, Львів).</p>
<p>Універсальні видання – 140 видань</p>	<p>Видання на теренах України: «Спорт» (1897–1899, Київ), «Gazeta Sportowa» («Спортивна газета») (1900–1901, Львів), «Листок спортсмена» (поч. XX ст., Одеса), «Эстафета» (поч. XX ст.), «Спорт» (1901, Одеса), «Вестник спорта» (1902, Київ), «Иллюстрированный спорт» (1905, Київ), «Спорт» (1906–1908, Одеса), «Русский спорт» (1906–1916, Харків), «Спорт и наука» (1908–1910, Одеса), «Южный спорт» (1909, Одеса), «Спортивная жизнь» (1910–1911, Одеса), «Спортивный курьер» (1912, Київ), «Спорт и игры» (1912–1913, Київ), «Красота и сила» (1913, Київ), «Plustrowany Kurier Sportowy» (1914, Львів), «Екатеринославский спорт» (1918, Катеринослав), «Фізкультура і спорт» (1922–1999, Київ), «Красный спорт» (1922–1923, Київ), «Спорт» («Фізкультурник України») (1922–1941, Київ), «Спортивный листок» (1922, Харків), «Вестник физической культуры» (1922–1929, Харків), «К спорту» (1922, Харків), «Спорт: журнал любительского спорта» (1922, Харків), «Журнал спорта и всеобуча» (1922, Полтава), «Допризывник и спортсмен» (1922, Чернігів), «Динамо» (газета) (1923–1928, Харків), «Спорт» (1925–1926, Львів), «Руханка і Спорт» (1926, Львів),</p>

	<p>«Спорт» (1926, Одеса), «Динамо» (журнал) (1928–1933, Харків), «Спорт і Руханка» (1928, Львів), «За фізичну культуру і спорт» (1929, Полтава), «Спорт» (1929–1931, Львів), «Динамоєць Сталинщини» (1931, Сталіно), «Динамоєць Волині» (1931, Житомир), «Спортові Вісті» (1931–1933, Львів), «Спорт і Молодь» (1931–1932, Львів), «Динамоєць України» (1931, Одеса), «Динамоєць Криворіжжя» (30 липня 1931, Кривий Ріг), «На старт!» (1932, Львів), «Гарт» (1932–1933, Львів), «Руханка й Спорт» (1934, Львів), «Готові» (1934–1935, Львів), «Спортивний альманах» (1934, Львів), «Спортивна газета» (1934–1939; 1949–2008, Київ), «Спортовий листок» (1935–1936, Чернівці), «Спорт» (1936–1937, Львів), «Змаг» (1937–1939, Львів), «Информационный бюллетень спортивного добровольного общества «Локомотив Юга» (1939, Харків), «Спорт-Экспресс» (1991 – н. ч., Київ, з 2000-х виходить під назвою «Спорт-Экспресс в Украине»), «Спорт-Экспресс Выходной» (2000, Київ), «Буковина спортивна» (1991–1993, Чернівці), «Стадіон» (1991–1994, Київ), «Ведомости-спорт» (1992–2010, Київ), «Козацька Хортниця» (1994–2000, Запоріжжя), «Кримспорт» (1990-ті – н. ч., Сімферополь), «Спортивне Закарпаття» (1990-ті, Ужгород), «Арена-спорт» (1996–1997, Миколаїв), «Николаевские новости-спорт» (2000 – н. ч.), «Чемпион» (1990-ті, Харків), «Овертайм» (1990-ті – 2009, Харків), «Спортпанорама» (1990-ті – 2002, Львів), «Спорт і бизнес» (1994–2000, Донецьк), «Команда» (1995 – н. ч., Київ), «Олімпійська арена» (1995 – н. ч., Київ), «Спорт-інфо» (1995–1996, Чернівці), «Спорткур'єр» (1996–2000, Запоріжжя), «Запорожский спорт» (1996–2000-і, Запоріжжя), «Краса і сила» (1997–2001, Київ), «Поділля-спорт» (1997 – н. ч., Хмельницький), «Запорожье спортивное» (1998–2000-і, Запоріжжя), «Спорт для всіх» (1998–2000, Донецьк), «Одесса-Спорт» (1999 – н. ч., Одеса), «Вболівальник» (1999 – н. ч., Вінниця), «Спорт-арена» (2000 – н. ч., Донецьк), «Спортивна Київщина» (2000 – н. ч., Біла Церква), «Весь спорт» (2000–2004), «Спортклуб» (2002–2000-і, Запоріжжя), «Спорт сьогодні» (2002 – н. ч., Київ), «Мой спорт» (2002–2008, Київ), «Спортклуб» (2002 – н. ч., Київ), «Команда+» (2002–2008, Київ), «Спорт ветеранів України» (2013–2018, Київ), «Sport Life» (2002–2003, Южноукраїнськ), «Атака» (2002 – н. ч., Дніпро (Дніпропетровськ), «Болезнишник» (2003 – н. ч., Київ), «Стадіон – Олупріс» (2000-і), Спорт сьогодні» (2000-і, Київ), «Тото+» (2000-і, Київ), «МегаСпорт» (2003–2006, Київ), «Время Спорта» (2003 – н. ч., Одеса), «Супер!» (2003–2005, Чернівці), «Вести с Олимпа» (2003–2007, Донецьк), «Ильичёвец-Спорт» (2004–2010, Маріуполь), «Полтавщина-Спорт» (2004 – н. ч., Полтава), «Спорт-Тайм» (2004 – н. ч., Ужгород), «Спортивка» (2004 – н. ч., Львів), «Спортивный телеграф» (2000-і, Кременчуг), «Спортивный калейдоскоп» (2000, Одесса), «Матч» (2005–2007, Київ), «Спорт и культура» (2005, Чернігів), «Донецкий Спорт» (2005–2006, Донецьк), «Life & Sport Magazine» (2005, Київ), «Игрокъ» (2006–2008, Донецьк), «Спортивний лідер плюс» (2006–2010, Хмельницький), «Наш спорт» (2007–2010-ті, Київ), «Чемпион» (2007–2011, Донецьк), «Спорт-Ревю» (2007–2013, Кропивницький (Кіровоград), «Спорт Ревю NEW» (2014 – н. ч., Кропивницький (Кіровоград), «Desporter» (2008–2012, Київ), «Вінницький спорт» (2008 – н. ч., Вінниця), «Спортивна Вінниччина» (2009 – н. ч., Вінниця), «Спорт Донбасса» (2010 – 2015, Донецьк), «Спортком» (2010 – н. ч., Київ), «Хотспорт» (2011 – 2015, Донецьк), «Sport & life» (2011 – н. ч., Київ), «Любительский спорт Херсонщины» (2011 – н. ч., Херсон), «Приазовье-Спорт» (2011 – н. ч., Маріуполь), «Спортивное обозрение» (2012 – 2015, Донецьк), «Швидше, вище, сильніше!», «Олімпієць» (2000 – н. ч., Яблунівський ліцей Яблунівської селищної ради ОТГ Івано-Франківської області), «Спорт-неделя» (2011–2014, Київ) – 122 видання.</p>
--	--

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

	Еміграційні видання: «Наш стяг» (1921–1922, Чехословаччина), «Спортсмен» (1922, Польща), «Наш стяг» (1934–1941, США), «Альманах Ради Фізичної Культури» (1945–1948), «Змаг» (1946, Німеччина), «Гарт» (1946, Німеччина), «На старт» (1946, Італія), «Спорт» (1949, США), «Спортовий Бюлетень» (1951–1969, США), «Спортові Вісті» (1954, Канада), «Спорт» (1955, Канада), «Готуйсь» (1956–1962, США), «Спортовий репортер» (1956, Канада), «Спортовий клич» (1973, США), «Вісті УСЦАК» (1979–1994, США), «Вісник Спортової Комісії Світового Конгресу Українців» (1994–1997, США) – 16 видань.
Виробничо-фізкультурна преса – 10 видань	«Фізкультурник Кільчинської МТС» (1930-ті, Дніпро (Дніпропетровська)), «Фізкультура – соцбудівництву» (1930-ті, Красноармійськ), «Наш спорт» (1929, Луганськ), «Соцзмагання – в колгоспи» (1930, Луганськ), «СельСпартакіада» (1930-ті), «Харківський Паровозник» (1925–1933, Харків), «Генератор» (1930-ті), «Червоний Січівець» (1930-ті), «Ленкузня» (1930-ті, Київ), «Січневий» (1930-ті рр, Одеса).
Преса ГПО (готовий до праці та оборони) – 6 видань	«Будь готовий до праці та оборони» (1931, Київ), «ГПО: Готовий до праці та оборони» (1931–1934, Київ), «Фізкультурнику! Будь готовий до праці та оборони» (1931, Кривий Ріг), «Готуймось до оборони» (31 травня 1932, Харків), «Будем готовы к труду и обороне» (1933, Харків), «Готов к труду и обороне» (15 жовтня, Білопілля).
Спортивно-мистецька преса – 12 видань	«Искусство и спорт» (1907, Київ), «Театральный листок» (1907, Харків), «Последние новости сезона» (1907–1917, Харків), «Дивертисмент» (1907–1918, Одеса), «Артистическое справочное бюро» (1910-ті, Одеса), «Театральное бюро» (1910-ті, Одеса), «Театральный листок» (1910-ті, Одеса), «Театральные отголоски» (1910-ті, Одеса), «Театральный день» (1910-ті, Одеса), «Спортивно-театральное обозрение» (1913, Київ), «Искусство и физкультура» (1925–1926, Катеринослав), «Радио-Фото-Кино-Спорт» (1931, Львів).
Науково-методичні та науково-теоретичні журнали – 19 видань	«Фізкультура і спорт в школі» (1958, Хмельницький), «Фізичне виховання в школі» (1960, Київ), «Вопросы физиологии спорта» (1960, Київ), «Теорія і практика фізичного виховання та спорту» (1968–1990-ті, Київ), «Наука в олимпийском спорте» (1994 – н. ч., Київ), «Фізичне виховання в сучасній школі» (1995 – н. ч., Київ), «Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту» (1997 – н. ч., Харків), «Слобожанський науково-спортивний вісник» (1997 – н. ч., Харків), «Теорія і практика фізичного виховання» (1997–2000, Донецьк), «Молода спортивна наука України» (1998 – н. ч., Львів), «Теорія і методика фізичного виховання і спорту» (1999 – н. ч., Київ), «Спортивний вісник Придніпров'я» (2000 – н. ч., Дніпро (Дніпропетровськ)), «Теорія та методика фізичного виховання» (2000 – н. ч., Харків), «Актуальні проблеми фізичної культури і спорту» (2003 – н. ч., Київ), «Спортивна медицина» (2003 – н. ч., Київ), «Фізичне виховання в школах України» (2008 – н. ч., Харків), «Фізична активність, здоров'я і спорт» (2009 – н. ч., Львів), «Теорія і методика фізичного виховання» (2000-і – н. ч., Львів), «Спортивне життя Радехівщини» (2012 – н. ч., Радехів).

3.4. Спортивні ЗМІ крізь призму накладів.

Видання	Наклад
«Спортивна газета» (1934–1939; 1949–2008, Київ)	298 000
«Фізкультура і спорт» (1922–1999, Київ; з 1965 – «Старт»)	130 000 (з 1978)
«Команда» (1995 – н. ч., Київ)	121 000 (з 2000)
«Футбол» (1996 – н. ч., Київ)	99 100 (з 2007)

«Призовье-Спорт» (2011 – н. ч., Маріуполь)	80 000
«Sport & life» (2011 – н. ч., Київ)	65 000
«Спорт» (1926, Одеса)	56 000
«Болезьщик» (2003 – н. ч., Київ)	54 000
«Спорт-Экспресс» (1991 – н. ч., Київ, з 2000-х виходить під назвою «Спорт-Экспресс в Украине»)	51 800
«Ринг: Весь мир бокса» (2002 – н. ч., Київ)	51 500 (з 2005)
«Viva Football» (2011–2013, Київ)	50 000
«Yoga+Life» (2011, Київ)	50 000
«Карпати» (газета ФК «Карпати», 1990–1997, 2001–2013, Львів)	40 000
«Спорт сегодня» (2002 – н. ч., Київ)	32 000
«Футбол Style» (2010–2013, Київ)	30 000
«Великие клубы» (приложение к журналу «Футбол», 2005–2008, Київ)	30 000
«Великие сборные» (приложение к журналу «Футбол», 2006, Київ)	30 000
«ПРО Формула»	29 000 (у 2000–2002)
«Гол!» (2002 – н. ч., Харків)	26 500
«Футбол в лицах» (2005–2009, Донецьк)	25 000
«Еврофутбол» (2000, Київ)	25 000
«Стадіон» (1991–1994, Київ)	25 000
«Киевское «Динамо» весной-88» (1988, Київ)	25 000
«Динамо» (журнал ФК «Динамо», 2001 – н. ч., Київ)	20 000
«Przewodnik gimnastyczny» (1881–1907, Львів)	20 000 (у 1907)
«Теннис» (2002–2008, Київ)	18 000
«Металлист» (журнал ФК «Металіст», 2005 – н. ч., Харків)	15 000 (з 2008)
«КарпатиМанія» (журнал ФК «Карпати», 2008 – н. ч., Львів)	15 000
«Атака» (2002 – н. ч., Дніпро (Дніпропетровськ))	15 000
«Команда+» (2002–2008, Київ)	15 000
«Спорт-арена» (2000–2015 р. Донецьк, 2016 – н. ч. Маріуполь)	15 000
«Матч» (1991–1992, Донецьк)	15 000
«Вестник физической культуры» (1922–1929, Харків)	15 000 (з 1929)
«Футбольное обозрение» (1999 – н. ч., Стаханів)	13 000 (у 2000-х)
«Спорт» («Фізкультурник України», 1922–1941, Київ)	13 000 (з 1936)
«ГПО: Готовий до праці та оборони» (1931–1934, Київ)	13 000
«Футбол плюс спортивные новости» (2008–2013, Луганськ)	12 000
«Вболівальник» (1999 – н. ч., Вінниця)	11 200
«SWIM (мир водных видов спорта)» (2011 – н. ч., Київ)	10 000
«Боевые искусства – ключи к совершенству» (2006 – н. ч., Харків)	10 000
«Desporter» (2008–2012, Київ)	10 000
«Спорт Донбасса» (2010 – 2015, Донецьк)	10 000
«Шахтёр» (журнал ФК «Шахтар», 2006 – н. ч., Донецьк)	10 000
«Ринг» (2002–2012, Донецьк)	10 000
«Руханково-Спортовий Вісник» (1922–1923, Львів)	10 000
«Ладья (Шахматы, шашки, игры)» (2001 – 2014, Донецьк)	9 000 (з 2001 по 2009)
«Гольф в Украине» (2010 – н. ч., Київ)	8 000 (з 2011)
«Радіо-Фото-Кіно-Спорт» (1931, Львів)	8 000
«Радянський мисливець та рибалка» (1927–1930, Харків)	8 000
«Спортовий листок» (1935–1936, Чернівці)	7 000
«Динамо» (журнал, 1928–1933, Харків)	6 200
«Спортивка» (2004 – н. ч., Львів)	6 000
«Шахтёр» (газета ФК «Шахтар», 2002–2006, Донецьк)	6 000
«Tennis Club» (2002 – н. ч., Київ)	6 000
«Искусство и физкультура» (1925–1926, Катеринослав)	5 500 (у 1925)
«Матч. Районний вісник. Спортивна газета Прикарпаття» (2010 – н. ч., 5 000 (у 2010–2012)	5 000 (у 2010–2012)

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

Івано-Франківськ)	
«Теніс для всіх» (2000–2001, Київ)	5000
«Мой Шахтёр» (2006–2009, Донецьк)	5 000
«Вести с Олимпа» (2003–2007, Донецьк)	5 000
«Донецкий Спорт» (2005–2006, Донецьк)	5 000
«Мир боевых искусств Ost/West» (2002 – 2014, Донецьк)	5 000
«Таврия-Спорт» (газета ФК «Таврія», 1999–2013, Сімферополь)	5 000
«Автоспорт» («Світ авто» 1996–2000, Львів)	5 000
«Шахіст» (1936–1939, Київ)	5 000
«Спортивная жизнь» (1910–1911, Одеса)	5 000
«Ильичёвец-Спорт» (2004–2010, Маріуполь)	4 000
«Время Спорта» (2003 – н. ч., Одеса)	4 000
«Фізичне виховання в школах України» (2008 – н. ч., Харків)	3 400
«Сокільські Вісті» (1928–1929; 1931–1939, Львів)	3 300 (у 1936–1937)
«Металлист – это мы!» (газета ФК «Металіст», 2012 – н. ч., Харків)	3 000
«Кримспорт» (1990-ті – н. ч., Сімферополь)	3 000
«Профи-футбол» (2005 – н. ч., Київ)	3 000
«Спорт-Ревю» (2007–2013, Кропивницький, Кіровоград)	3 000
«Світ єдиноборств» (1996 – н. ч., Київ)	3 000
«За фізичку культуру» (1931, Кропивницький, Кіровоград)	3 000
«Фізкультурник Одещини» (1931–1935, Одеса)	3 000
«Спортивный листок» (1922, Харків)	3 000
«Южный автомобилестроитель» (1914, Одеса)	3 000
«ФутболПростір» (2009 – н. ч., Львів)	2 700
«Спорт-Тайм» (2004 – н. ч., Ужгород)	2 500
«Horses Ukraine» (2009 – н. ч., Дніпр, Дніпропетровськ)	2 000
«Фізична культура» (1930–1932, Київ)	2 000
«Фізкультурник Дніпропетровщини» (1931–1936)	2 000
«Фізичне виховання в сучасній школі» (1995 – н. ч., Київ)	1 500
«Вісті з Запорожжя» (1902; 1910–1914, Львів)	1 500
«Красный спорт» (1922–1923, Київ)	1 500
«Спортком» (2010 – н. ч., Київ)	1 000
«Вінницький спорт» (2008 – н. ч., Вінниця)	1 000
«Горизонты шашек» (2000 – н. ч., Вінниця)	1 000
«Поділля-спорт» (1997 – н. ч., Хмельницький)	1 000
«Спорт: журнал любительського спорту» (1922, Харків)	1 000
«Динамо» (газета, 1923–1928, Харків)	1 000
«Байдужі гинуть» (1923, Львів)	1 000
«Вісті з Лугу» (1926–1939; 1942–1944)	1 000
«Бега и скачки» (1924–1925, Харків)	800
«Теорія та методика фізичного виховання» (2000 – н. ч., Харків)	500
«Молода спортивна наука України» (1998 – н. ч., Львів)	500
«Спортові Вісті» (1931–1933, Львів)	500
«Бега и скачки» (1923–1924, Одеса)	500
«Динамовець Волині» (1931, Житомир)	500
«Спортивный вісник Придніпров'я» (2000 – н. ч.)	300
«Underground life» («Підземне життя», 2000–2006, фанзин, Донецьк)	200 (з 2001)
«Странник» (1992–2002, фанзин, Запоріжжя)	200
«Ультрас» (1992–1994, фанзин, Рівне)	150
«Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту» (1997 – н. ч., Харків)	100
«Правобережний фан-вестник» (1997–1999, фанзин, Запоріжжя)	50
«Вне игры» (2003–2005, фанзин, Херсон)	50

«The wolfs» («Волки», 1993–1997, фанзин, Рівне)	25
---	----

Найбільший тираж – 298 000 («Спортивна газета» (1934–1939; 1949–2008, Київ).

Найменший тираж – 25 примірників («The wolfs» («Волки») (1993–1997, фанзин, Рівне).

Найпопулярніший тираж – 3000 та 5000 примірників (**3000 прим. зустрічається 9 разів:** «Металлист – это мы!» (газета ФК «Металіст», 2012 – н. ч., Харків), «Кримспорт» (1990-ті – н. ч., Симферопіль), «Профи-футбол» (2005 – н. ч., Київ), «Спорт-Ревю» (2007–2013, Кропивницький (Кіровоград), «Світ єдиноборств» (1996 – н. ч., Київ), «За фізичну культуру» 1931, Кропивницький (Кіровоград), «Фізкультурник Одещини» (1931–1935, Одеса), «Спортивный листок» (1922, Харків), «Южный автомобилест» (1914, Одеса; **5000 прим. зустрічається 10 разів:** «Матч. Районний вісник. Спортивна газета Прикарпаття» (2010 – н. ч., Івано-Франківськ), «Мой Шахтёр» (2006–2009, Донецьк), «Вести с Олимпа» (2003–2007, Донецьк), «Донецкий Спорт» (2005–2006, Донецьк), «Мир боевых искусств Ost/West» (2002 – 2014., Донецьк), «Тенніс для всіх» (2000–2001, Київ), «Таврия-Спорт» (газета ФК «Таврія», 1999–2013, Сімферополь), «Автоспорт» («Світ авто», 1996–2000, Львів), «Шахіст» (1936–1939, Київ), «Спортивная жизнь» (1910–1911, Одеса).

3.5. Найтриваліші спортивні видання України та еміграції

Найтриваліші спортивні видання України

№	Назва видання	Місце виходу	Роки
1.	«Przewodnik gimnastyczny»	Львів	1881–1907
2.	«Сокільські Вісті»	Львів	1907–1917; 1928–1939
3.	«Записки горного Крымского клуба»	Одеса	1891–1915
4.	«Бега и скачки»	Одеса	1907–1915
5.	«Вестник голубиноного спорта»	Київ	1893–1904
6.	«Русский спорт»	Харків	1906–1916
7.	«Вісті з Лугу»	Львів	1926–1939; 1942–1944
8.	«Фізкультура і спорт» («Старт»)	Київ	1922–1941; 1957–1999
9.	«Спорт» (1931–1935 «Фізкультурник України»)	Київ	1922–1941
10.	«Спортивна газета»	Київ	1934–1939; 1949–2008
11.	«Теорія і практика фізичного виховання та спорту»	Київ	1968–1990-ті
12.	«Спорт-Экспресс» (з 2000-х виходить під назвою «Спорт-Экспресс в Украине»)	Москва, потім Київ	1991 – н. ч.
13.	«Український футбол»	Київ	1991 – н. ч.
14.	«Стадіон»	Київ	1991–1994
15.	«Ведомости-спорт»	Київ	1992–2010
16.	«Футбол»	Київ	1996 – н. ч.
17.	«Наука в олимпийском спорте»	Київ	1994 – н. ч.
18.	«Фізичне виховання в школі» (з 2012 «Фізичне виховання в сучасній школі»)	Київ	1995 – н. ч.
19.	«Команда»	Київ	1995 – 2017
20.	«Олімпійська арена»	Київ	1995 – н. ч.
21.	«Світ єдиноборств»	Київ	1996 – н. ч.
22.	«Теорія і методика фізичного виховання і спорту»	Київ	1999 – н. ч.
23.	«Команда +»	Київ	1999–2008

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

24.	«Спортивна Київщина»	Біла Церква	2000 – н. ч.
25.	«Шкіпер»	Київ	2000 – н. ч.
26.	«Динамо» (журнал ФК «Динамо»)	Київ	2001 – н. ч.
27.	«Спорт сегодня»	Київ	2002 – н. ч.
28.	«Tennis Club»	Київ	2002 – н. ч.
29.	«Ринг: Весь мир бокса»	Київ	2002 – н. ч.
30.	«Болельщик»	Київ	2003 – н. ч.
31.	«Актуальні проблеми фізичної культури і спорту»	Київ	2003 – н. ч.
32.	«Спортивна медицина»	Київ	2003 – н. ч.
33.	«Вболівальник»	Вінниця	1999 – н. ч.
34.	«Горизонты шашек»	Вінниця	2000 – н. ч.
35.	«Спортивний вісник Придніпров'я»	Дніпро (Дніпропетровськ)	2000 – н. ч.
36.	«Атака»	Дніпро (Дніпропетровськ)	2002 – н. ч.
37.	«Проблеміст України»	Полтава	2004 – н. ч.
38.	«Полтавщина-Спорт»	Полтава	2004 – н. ч.
39.	«Одесса-Спорт»	Одеса	1999 – н. ч.
40.	«Время Спорта»	Одеса	2003 – н. ч.
41.	«Слобожанський науково-спортивний вісник»	Харків	1997 – н. ч.
42.	«Теорія та методика фізичного виховання»	Харків	2000 – н. ч.
43.	«Гол!»	Харків	2002 – н. ч.
44.	«Спорт-арена»	Донецьк (Маріуполь, Київ з 2015)	2000 – н. ч.
45.	«Ладья (Шахматы, шашки, игры)»	Донецьк	2001 – 2014
46.	«Мир боевых искусств Ost/West»	Донецьк	2002 – 2014
47.	«Футбольное обозрение»	Луганськ	1999 – 2014
48.	«Таврия-Спорт» (газета ФК «Таврія»)	Сімферополь	1999 – 2013
49.	«Кримспорт»	Сімферополь	1990-ті – н. ч.
50.	«Поділля-спорт»	Хмельницький	1997 – н. ч.
51.	«Спорт-Гайм»	Ужгород	2004 – н. ч.
52.	«Автомобіліст Волині»	Луцьк	1999 – н. ч.
53.	«Галицький футбол»	Дрогобич	1992–2000
54.	«Карпати» (газета ФК «Карпати»)	Львів	1990–2013
55.	«Спортивка»	Львів	2004 – н. ч.

Найтриваліші країномовні спортивні часописи за кордоном

№	Назва видання	Місце виходу	Роки
1.	«Пластові Вісті»	Детройт, США	1946–1962
2.	«Пластовий Листок»	Детройт, США	1948–1962
3.	«Спортовий Бюлетень»	Детройт, США	1951–1969
4.	«Наш спорт» («Our Sport»)	Ньюарк, США	1962 – н. ч.
5.	«Вісті УСЦАК»	Нью-Йорк, США	1979–1994

3.6. Таксонімізація спортивної преси України.

Спортивна преса України за типом видань поділяється на:

1) **спортивні газети:** «Болельщик», «Ильичёвец-Спорт», «Команда», «Ладья. Шахматы. Шашки. Игры», «Металлист – это мы», «Спорт-арена», «Спорт Донбасса», «Спорт-экспресс в Украине», «Спортивка», «Спортивна Київщина», «Тото плюс», «Гол»,

«Український футбол», «Футбол плюс спортивные новости», «Футбольное обозрение» тощо.

2) спортивні журнали: «Атака», «Боевые искусства – ключи к совершенству», «Горизонты шашек», «Динамо», «Еврофутбол», «Карпати», «Клинок», «Металлист», «Мир боевых искусств», «Олімпійська арена», «Планета единоборств», «Проблеміст України», «Ринг: Весь мир бокса», «Спортивна медицина», «Теорія і методика фізичного виховання і спорту», «Теорія і методика фізичного виховання», «Футбол», «Футбол 5×5», «Футбол простір», «Шахтёр», «Шкіпер», «Viva Football», «Superior Golf» тощо.

За сферою поширення:

1) всеукраїнська (загальнонаціональна): «Команда», «Спорт-экспресс в Украине», «Спорт-арена», «Футбол», «Футбол 5×5», «Футбол простір», «Футбольное обозрение» тощо.

Загальнонаціональна преса функціонує переважно у Києві. Головними факторами, що зумовлюють її функціонування у столиці є: 1) високий рівень розвитку спорту та велика кількість спортивних змагань у Києві; 2) дислокація у місті головних керівних структур вітчизняного спорту (ФФУ, ПФЛ, КДК); 3) велика кількість читачької аудиторії; 4) економічна могутність видань, що мають власкорів у багатьох регіонах країни, що дозволяє їм висвітлювати спортивні змагання у багатьох містах.

2) регіональна: обласна («Спорт Донбасса», «Спортивна Київщина», «Вінницький спорт») та місцева («Ильичёвец-Спорт», Маріуполь, «Футбольна Бородянщина» (Бородянка, Київська обл).

Регіональна преса функціонує переважно у Харкові, Одесі, Львові, Донбасі (до 2014) та Києві – регіонах, що відзначається надзвичайним розвитком спорту, великою кількістю змагань у багатьох містах області з різних видів спорту, тому потреби читачької аудиторії цих регіонів не задовільняють загальнонаціональні видання, що лише поверхово висвітлюють їхній спорт, зокрема говорять лише про футбол, залишаючи поза увагою інші види спорту, що швидко розвиваються регіонами. Заповнити прогалини у висвітленні спорту цих спортивних регіонів у всеукраїнській пресі покликана регіональна преса. Регіональна преса відповідає правилу географічного наближення тексту (висвітлює переважно обласні, місцеві та районні спортивні змагання, абстрагуючись часто від загальнонаціональних), що й зумовлює її популярність.

За кількістю примірників (за накладом):

1) великотиражна спортивна преса: «Команда», «Болельщик», «Спорт-экспресс в Украине», «Футбол», «Viva Football» (більше 30 000 прим.).

2) малотиражна спортивна преса: «Атака», «Динамо», «Ладыя. Шахматы. Шашки. Игры», «Металлист», «Металлист – это мы», «Спорт-арена», «Спорт Донбасса», «Теорія і методика фізичного виховання», «Український футбол», «Футбольное обозрение».

За періодичністю:

1) щоденні спортивні газети (5 разів на тиждень): «Команда», «Спорт-экспресс в Украине»;

2) спортивні мас-медіа, що виходять два рази на тиждень (зокрема: у вівторок і п'ятницю) виходять такі газети: «Футбольное обозрение», «Спорт-арена», «Болельщик», «Спортивка» ;

3) спортивна преса, що виходить тричі на тиждень: «Український футбол» (виходить у вівторок, четвер і п'ятницю);

4) щотижневі спортивні мас-медіа: «Гол», «Атака», «Спорт Донбасса», «Футбол», «Футбол плюс спортивные новости», «Футбол 5x5» ;

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

5) *щомісячні*: «Горизонты шашек», «Боевые искусства – ключи к совершенству», «Ринг: Весь мир бокса», «Горизонты шашек», «Еврофутбол», «Олімпійська арена», «Viva Football», «Superior Golf»;

6) *спортивна преса, що виходить раз на два місяці і рідше*: «Планета единоборств», «Спортивна медицина», «Теорія і методика фізичного виховання і спорту»;

7) *спортивна преса, що виходить лише в певний період* (під час олімпійських змагань, матчів Ліги чемпіонів чи Ліги Європи, брошури чемпіонату Європи–2012, зокрема журнал «Ukraine–2012» тощо);

8) *спортивні брошури* (зокрема, брошури до матчів Ліги чемпіонів чи чемпіонату України, наприклад, «Шахтёр»: «Заря»).

Окремої класифікації потребують універсальні спортивні журнали, які варто поділяти на:

1) *власні спортивні журнали*: «Атака», «Боевые искусства – ключи к совершенству», «Горизонты шашек», «Еврофутбол», «Мир боевых искусств», «Олімпійська арена», «Планета единоборств», «Ринг: Весь мир бокса», «Футбол», «Футбол 5х5», «Футбол простір»;

2) *науково-теоретичні спортивні журнали*: «Теорія та методика фізичного виховання», «Теорія і методика фізичного виховання і спорту»;

3) *науково-методичні спортивні журнали*: «Основи здоров'я і фізична культура», «Фізична активність, здоров'я і спорт», «Спортивна медицина».

Також варто говорити про існування розважально-спортивної журналістики, яка репрезентована такими типами видань:

1) *автомобільна спортивна преса*: «Auto bild», «Автоексперт», «Автомир», «Автопремьер», «Байк», «Журнал Авторевю», «Мотодрайв», «Motor news», «Тест-драйв», «Автодор», «Авто – Форос», «Автоцентр» (38 видань);

2) *мисливсько-риболовна спортивна преса*: «Оружие и охота», «Крымская охотничья газета», «Охота и рыбалка», «Рыболов – Украина», «Рыболов профи», «Рыболовный мир», «Рыбачок и К», «Рибник», «Чернігівський мисливець, рибалка, турист» «Світ рибалки», «Охотник», «Полювання та риболовля», «Лісовий і мисливський журнал», «Современная рыбалка» (14 видань);

3) *спортивна преса, що репрезентує екстремальний туризм*: «Большая прогулка», «Азарт від МСЛ», «Мир туризма», «Уик-энд. Туризм. Отдых. Развлечения», «Украинская туристическая газета», «Украинский туризм», «Фарватер» (7 видань, у яких висвітлюються такі види спорту, як тріатлон, скалолазання, сноубордінг. Як наголошує Є. Слюсаренко [216], поява видань з екстремального туризму продиктована потребою сучасного суспільства у «ризик». В. Баранов відзначає, що відображення ризику у ЗМІ зумовлюється тим, що це виконує соціотерапевтичну функцію, компенсуючи прояви невротичних потягів і є способом соціотренінгу, адаптації читача до невизначених ситуацій, стимулювання готовності до рішучих дій [13]. У подібних виданнях акцентується увага на впливі спорту на світогляд людини, метою переважно є залучення читачів до активного образу життя, отже тут поєднуються три концепції спорту – спорту як здоров'я, як розваги, як моди); загалом, цей тип спортивної преси представлений 58 виданнями.

Післямова (висновки)

Спортивна преса як самодостатній сегмент української журналістики має надзвичайно вагомe значення, що криється в ролі спорту в житті суспільства. Спорт завжди був однією з тих ланок життєдіяльності, в якій українці намагалися утвердитися, оскільки це свідчило про фізичний, моральний, інтелектуальний, фінансовий та організаторський потенціал нації. З часу свого народження в Україні спортивна журналістика виконувала широкий функціональний діапазон, висвітлювала різні аспекти життя крізь призму спорту та фізичного виховання, була важливим джерелом функціонування вітчизняної журналістики. Насамперед на Західній Україні, через спортивну пресу редактори та журналісти порушували важливі національні питання, зокрема питання економічного розвитку регіонів, і саме спорт мав давати силу, стійкість, міцність, загартовувати людину для роботи, гуртувати українців з різних куточків країни, об'єднувати їх в єдину націю, формувати українську мову.

Спортивна преса України протягом майже півтора століття свого існування демонструє динаміку розвитку та еволюцію у підходах до репрезентації різних видів спорту, висвітлення життя крізь призму спорту, концептуалізацію модусів спорту в різні історичні епохи. Упродовж XIX–XXI ст. в Україні вийшло 443 видання, що належать до сегменту спортивної журналістики, та ще 10 часописів спортивно-театрального сегменту. Більшість з цих видань уже канула в Лету, разом з тим багато з них мали дуже високий рівень змістовного, композиційно-графічного наповнення, що сьогодні можуть правити за взірець для оптимізації сучасних спортивних медіа. Функціонування спортивних ЗМІ України визначається соціополітичними та соціокультурними умовами в яких вони існували, а також різними нормативними актами та законами, що обумовлювали їх стагнацію та динаміку розвитку. Це власне зумовило те, що у нашій роботі ми репрезентували видання за періодами розвитку спортивної преси.

Досить продуктивним був перший період спортивної преси (1890-ті – 1916 рр. – зародження й формування української спортивної періодики наприкінці XIX ст. та на початку 1910-х рр., що охоплює Галичину та підросійську Україну, коли виникає 49 видань спортивного сегменту та 10 часописів спортивно-театрального напрямку, а спортивна преса формується у Львові, Одесі, Києві та Харкові). Менш плідним для розвитку спортивної преси був другий період (1917–1921 – спортивна преса в Україні під час громадянської війни, в добу національно-визвольних змагань, коли вийшло 7 видань у 4 містах – Одесі, Києві, Харкові та Катеринославі). Справжнім золотим періодом, періодом розквіту спортивної преси став третій період (1922–1939 – золотий період спортивної преси УРСР та Галичини, коли на Галичині (у Львові, Станіславові та Коломиї) вийшло 41 спортивне видання, по 1 виданню – в Буковині та Закарпатті (Чернівцях та Ужгороді), 64 – в УРСР (Києві, Одесі, Харкові, Херсоні, Дніпрі (Дніпропетровську), Кривому Розі, Запоріжжі, Полтаві, Донецьку, Чернігові, Кропивницькому (Кіровограді), Житомирі тощо). Особливо складним для спортивної преси став четвертий період (1940–1956 – час стагнації української спортивної преси, коли в 1949 відновлюється видання «Спортивної газети» під назвою «Радянський спорт», що залишався єдиним у той час). Стагнаційними можна назвати п'ятий (1957–1968 – час ренесансу спортивної преси України в період хрущовської відлиги) та шостий періоди (1969–1990 – стагнація спортивної преси України в періоди «застою» та «перебудови»), коли у загальній сукупності на медійній мапі України виникає 8 спортивних видань у Києві, Донецьку, Дніпрі та Хмельницькому.

***Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)***

Але справжня, відлига, ренесанс чи друге народження української спортивної преси спостерігається в сьомому та восьмому періодах (1991–2020-х рр., що знаменують собою становлення та формування спортивної преси в період незалежності в умовах громадянського суспільства, коли виходить 238 нових спортивних мас-медіа у кожному обласному центрі України та відбувається активне народження регіональної та міської спортивної преси, де варто назвати видання, що стали першими ластівками цього типу, як-от: «Ильичёвец-Спорт» (Маріуполь, Донецька обл.) «Футбольна Бородянщина» (Бородянка, Київська обл. міська преса) та «Спорт Донбасса», «Спортивна Київщина», «Вінницький спорт» (регіональна спортивна преса). Особняком тут стоїть еміграційна українська спортивна преса, що представлена 33 мас-медіа в США, Канаді, Німеччині, Франції, Італії, Австрії, Чехії, Польщі та Аргентині. Історія еміграційної спортивної преси України є вельми актуальним та самобутнім явищем, адже підкреслює живучість, міцність, самобутність українського народу, українського спорту (адже в еміграційній пресі, насамперед, популяризувалися традиційні для України види спорту).

Важливим здобутком нашої монографії є створення та упорядкування бібліографічного показника спортивної преси XIX–XXI ст. Про архіважливість написання таких показників свідчить В. Дорошенко: «Преса віддзеркалює життя народу. Отже її показник є дуже важливим джерелом, яке допомагає його пізнати. І чим повніший і докладніший цей показник, тим кращим є він дзеркалом» [74, с. 54]. Наш показник дозволив не лише окреслити динаміку розвитку спортивної преси в Україні, періоди її розквіту та стагнації, а й визначити передові регіони, де функціонувала спортивна преса, провідні тематичні сегменти спорту серед спортивних видань тощо. Зокрема, найбільш спортивним містом країни за всю її історію став Київ на правах столиці, де виникло 135 спортивних часописів з 1890 по 2020 рр. Друге і третє місце в гонці за найбільш спортивне місто (регіон) країни посідають Львів та Одеса, де виникло 58 та 41 спортивних мас-медіа відповідно. Трохи відстає перша столиця України – Харків – з 37 спортивними виданнями. Пальму першості після столиці в аспекті репрезентації спортивних ЗМІ на інформаційному ринку в період незалежності посідає Донецьк з 33 спортивними виданнями. Найменш спортивні регіони України за всю історію – це Суми, Тернопіль та Черкаси, де за півтора століття з'явилося лише по одному спортивному виданню.

Україна – це універсально-футбольна країна, що доводить той факт, що зі 443 спортивних видань 140 – універсальні та 112 – футбольні. Широко представлені видання з гімнастики (41), видання з фізичної культури (20) та часописи з кінного спорту (20). Білінгвізм країни спостерігається і в паритеті україно- та російськомовних видань на мапі медійного спортивного ринку XIX–XXI ст. (214 та 215 видань відповідно). Разом з тим в інформаційному просторі України існували спортивні видання польською (7), англійською (та українською – 4), французькою (та російською – 1), кримсько-татарською (та українською – 1), іспанською (та українською – 1).

Окремо варто зауважити про гігантів спортивної преси в Україні та еміграції. Гігантами не лише спортивної преси, але й загалом української журналістики є «Спортивна газета» та журнал «Фізкультура і спорт» (пізніше – «Старт»). Ці видання заклали міцний фундамент для розвитку національної спортивної преси періоду незалежності, і сьогодні вони цілком можуть правити за взірць для сучасних спортивних видань – у плані довголіття існування, читабельності, розвитку спортивної публіцистики, широкого тематично-жанрового діапазону, збагачення творчої майстерні журналістів. До кагорти найстаріших та найтриваліших спортивних видань України входять газети «Спорт-Експрес в Украине», «Команда», «Український футбол», журнали «Футбол», «Олімпійська арена». Особняком у цьому списку виділяється

еміграційний україно-англомовний журнал «Наш спорт», що став справжнім гігантом української спортивної преси, і не лише еміграційної, але й золотими літерами увійшов в історію національної журналістики. У 2017 «Наш спорт» відзначив 55-річний ювілей свого існування. Часописи-Аксакали спортивної журналістики України відзначаються і найвищими накладами та масштабом охопленої аудиторії, зокрема журнал «Футбол» має наклад 99 000, газета «Команда» 121 000, а «Спортивна газета» від 298 000 до 600 000 прим.

Разом з тим історія спортивної журналістики – це не просто історія періодів, історія спортивних часописів з їх падіннями, злетами та лаврами визнання. Історія спортивних часописів дає нам важливі уроки наслідування взірцевих видань української журналістики: зокрема київського журналу «Вестника голубиноного спорта», який у 1893 р. було премійовано на міжнародній виставці періодичних видань у Брюсселі, журналу «Вестник физической культуры» під редакцією В. Бляха, який було в 1928 р. відзначено премією на міжнародній виставці фізкультурно-спортивної преси. Але це заслуга не самих видань, а насамперед тих Майстрів, що їх народжували та покращували в муках творчості. Отже, це актуалізує той факт, що важливу частину нашої монографії займає словник персоналій найвизначніших спортивних журналістів різних історичних епох та різних періодів розвитку спортивної преси України, куди вміщено статті про 115 корифеїв спортивного сегменту. Це не просто 115 імен. Це 115 життєвих долей, 115 творчих лабораторій, 115 криниць, з яких молоді журналісти можуть черпати нові вітки, джерела, методи, технології, сюжети чи їх обрамлення для своїх матеріалів. Частина з них ще продовжує творити, частина – вже відійшла у Вічність.

У кожному періоді можна назвати своїх Героїв, своїх Зодчих друкованого спортивного слова. Протягом 1890–1939 у Західній Україні в австро-угорській та польській періоди спортивну журналістику як самобутню галузь формували І. Боберський, З. Кльоснік, Вацек, К. Гемерлінг, С. Гайдучок, брати П. та Т. Франки, К. Мулькевич, Е. Жарський, В. Костюк та інші, що сприяли становленню української спортивної термінології, об'єднанню українців та боротьбі через спорт за незалежність України в гаслах часописів «Де сила – там воля вітає». Особливу сторінку в історії спортивної журналістики займає дорадянський період 1890–1921 в підросійській Україні, що ознаменований творчістю таких метрів, як В. Крамаренко, О. Анохін, М. Лоран, В. Шошин, Є. Гарнич-Гарницький, Г. Дюперон, І. Лебедев та інші, що спричинилися до перших успіхів української спортивної журналістики, популяризували провінційну спортивну журналістику на теренах Російської імперії та закладали підвалини спортивної журналістики УРСР 1920–1930-х рр. Окрему ланку гвардії майстрів пера формують спортивні журналісти УРСР 1922–1939, що започаткували спортивну публіцистику на шпальтах українських спортивних видань, активізували до життя такі сатирично-гумористичні жанри, як фейлетон, гумореска, шарж, підвищили дієвість та ефективність спортивних публікацій та реалізовували комунікацію з читачами. Серед цієї плеяди журналістів виділяються В. Блях, В. Бедункевич, Б. Кальпус, К. Чорний, І. Нейфах, С. Привіс, Я. Письменний тощо. Ця плеяда являє собою розстріляне відродження української спортивної преси і вписана золотими літерами в історії спортивної журналістики України. Окремо можна розглядати кагорту журналістів УРСР 1946–1990 та незалежної України (стару гвардію), що активно розвивали спортивну публіцистику на шпальтах спортивної преси (у той час переодично друкувалися спортивні вірші, байки, уривки з романів, оповідання, спогади, щоденники, життєві історії, замальовки, подорожні нариси, портретні нариси, гуморески, фейлетони), підіймали на новий щабель спортивну «пресу в пресі» (висвітлюючи теми спорту в суспільно-політичних виданнях) та виводили спортивну журналістику УРСР, СРСР та пізніше України на нові висоти, концептуалізували

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

спорт в різних ракурсах та модусах. Серед провідних журналістів цього періоду можна назвати К. Пушкарьова, Л. Горіловського, Б. Гопніка, В. Дмитрука, Ю. Грота, Л. Ордіна, В. Мирського, П. Римаренка, Ю. Лазарева, І. Заседи, А. Чайковського, А. Галинського, К. та Л. Каневських тощо, які відзначилися неповторним, самобутнім стилем та мали всеукраїнську та всесоюзну популярність. Найбільш близькими та знайомими багатьом читачам є плеяда спортивних журналістів періоду незалежності 1991–2020, яких ми розподіляємо на стару (В. Боденчук, Г. Нечаєва, Є. Карельський тощо) та молоду гвардію (А. Франков, В. Вацко, М. Співаковський, Ю. Пільчевський, Ю. Сосновський, М. Моторний, Ю. Юріс, Е. Кисельов), що кардинально змінили спортивну пресу України, наповнили її новими нішами (виданнями про теніс, гольф, йогу та бодібілдинг, новими акцентами футболу тощо), створили глянцеві видання, оптимізували змістово-графічне наповнення, урізноманітнили жанровий та тематичний діапазон медіа, ввели на шпальту спортивних видань не просто публіцистичний, а живий, розмовний, динамічний, художньо-публіцистичний стиль матеріалів з детальним критичним аналізом.

Серед особливостей, що визначають творчу майстерню провідних спортивних журналістів усіх епох, можна назвати їх креативність, нешаблонність, багатогранність, амбівалентність їх таланту, що поєднував не лише унікальний журналістський та літературний (письменницький) талант (П. та Т. Франки, Л. Горіловський, А. Курдидик тощо), але й часто **талант спортсмена** (І. Боберський, Вацек, С. Гайдучок, П. Франко, С. Попель, Т. Ліськевич, К. Маковецький, П. Бодянський, З. Синицький, В. Шошин, І. Лебедев, О. Анохін, В. Крамаренко, В. Блях, В. Бедункевич, Б. Кальпус, С. Павлов, В. Бакуменко, П. Іполітов, Л. Ордін, Т. Білостоцький, М. Левицький, Ю. Грот, В. Маєвський, І. Заседа, Ю. Лазарев), **талант тренера** (І. Боберський, З. Синицький, І. Лебедев, О. Анохін, В. Крамаренко, В. Бедункевич, П. Іполітов, Купчинський, В. Маєвський), **талант актора** (М. Співаковський), **талант адвоката** (К. Гемерлінг), **талант інженера** (В. Бакуменко, М. Левицький, І. Яремко), **талант військового** (М. Подвойський, Дашкевич), **талант вчителя, викладача, науковця** (І. Боберський, Вацек, С. Гайдучок, Т. Франко, П. Франко, В. Пачовський, С. Попель, П. Бодянський, Г. Дюперон, О. Анохін, В. Крамаренко, В. Блях, В. Бедункевич, В. Підгаєцький, Л. Ордін, М. Левицький, Ю. Грот, Мармазов, Л. Горіловський, С. Случевський, М. Чернічкін, М. Несенюк, А. Франков), **талант громадського діяча, політика** (О. Буценко, Дашкевич, К. Трильовський, Б. Сітницький, В. Пачовський, Я. Письменний, Купчинський, Т. Білостоцький, С. Павлов, С. Привіс, О. Бабешко, Мармазов, Г. Мазурашу), **талант лікаря** (В. Блях, Є. Гарнич-Гарницький, С. Гайдучок, О. Анохін, В. Підгаєцький, П. Пелепейченко), **талант менеджера** (А. Анатра, Ю. Пільчевський), **талант кіносценариста, режисера** (К. Пушкарьов, С. Случевський, В. Пачовський, Купчинський), **талант музиканта та композитора** (Р. Купчинський, Т. Білостоцький). Різноманітність таланту спортивних журналістів молоді гвардії виявляється в їх активній співпраці з різними типами ЗМІ (друкованими, аудіо-візуальними та мультимедійними). Серед інших важливих моментів, які порушує наша монографія, – це гендерні аспекти спортивної журналістики. Серед найбільш визначних майстрів спортивного пера ми визначили 111 чоловіків та чотири жінки, що загалом доводить, що спортивна журналістика – це не суто чоловіча професія, і є низка прикладів, коли жінки досягали у цій сфері значних успіхів. Важливим і унікальним є той факт, що чотири жінки – В. Пожилова, Л. Радченко, Л. Мовчан та Г. Нечаєва – на своїх тендітних плечах тривалий час несли та забезпечували функціонування гіганта спортивної журналістики країни – «Спортивну газету» – газету переважно для чоловічої аудиторії, що створювалася також жінками.

Наша праця охоплює значну гвардію видатних журналістів та великий обсяг газетно-журнальних видань спортивного сегмента усіх епох, але в широкому сенсі все ж таки має нарисовий характер. Це зумовлюється тим, що низка талановитих митців (насамперед, в регіонах) не увійшли до нашої монографії через обмежений обсяг. Але ці митці чекають на свого дослідника. Це зокрема, Юрій Шварц – патріарх донецької спортивної журналістики, перший донецький спортивний журналіст, що писав матеріали про спортивні змагання Донбасу 1930–1940-х рр., працював власним кореспондентом «Спортивної газети», вів перші спортивні радіорепортажі в 1936 р. та став справжнім Вчителем для багатьох спортивних журналістів Донбасу та України; це Леонід Санін – старійший спортивний журналіст Донбасу, спортивний оглядач газети «Комсомольское знамя», фейлетоніст, засновник призу «Агрессивный гость», спортивний оглядач «Социалистического Донбасса», засновник оригінальної школи молодих арбітрів та багато інших. Таким чином, наша монографія є ризомним нарисом, що охоплює великий період тривалістю у півтора століття та дає уявлення про розвиток спортивної журналістики в Україні, провідні газетно-журнальні видання та провідних Зодчих, Гончарів спортивної журналістики, заповнює вакуум в історії української журналістики та об'єднує на своїх сторінках в єдиний часо-просторовий континуум українських спортивних журналістів різних епох. У певному сенсі наша монографія лише відкриває двері Всесвітові спортивної журналістики, виводячи з лабіринту нових та старих героїв, несправедливо забутих, загублених в лещатах пропаганди чи страчених в радянські часи.

Спортивна журналістика й досі залишається незвіданим та благодатним полем для орачів на ниві соціальних комунікацій. Наразі в контексті проробленої нами кропіткої роботи чітко простежуються актуальні напрями дослідження спортивної журналістики: персоналізований вектор дослідження, який полягає у детальному аналізі творчості означених нами видатних спортивних журналістів з наголосом на вивченні їх творчої майстерні; практикоспрямований вектор дослідження, що має виявлятися в аналізі цілей, принципів і практики роботи спортивного журналіста, методики написання спортивних матеріалів, відмінностей роботи журналіста в різних видах спорту, методів роботи з аудиторією, шляхів поліпшення спортивних матеріалів, аналізі та розробці засобів привернення уваги реципієнта, у збільшенні читабельності спортивних текстів, їх впливовості та ретроспективний вектор, що полягає у більш детальному вивченні виокремлених нами періодів розвитку спортивної преси (зокрема періоду 1950–1990-х та його впливу на сучасність) або в дослідженні регіонального дискурсу спортивної преси. Таким чином, українська спортивна журналістика як унікальне явище суспільного життя, як соціокультурний та масовокомунікаційний феномен має благодатне родюче поле, багато незвіданих, нерозчищених стежок та чекає на своїх Орачів, Магеланів та Колумбів, що відкриють для сучасників та нащадків невідомі, непротоптані терени галузевого (зокрема спортивного) журналістикознавства. І цьому сприяє важливість спортивної журналістики як національного надбання, як скарбниці знань, яку актуалізує сентенція значущості спорту, що виявляється в прислів'ї: «Спорт народу – це його дух, а дух народу – це його спорт».

Отже, дорогий читачу, – до зустрічі на незвіданих широтах і глибинах величезної країни Журналістикознавства – Спортландії!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александр Липенко, журналист и шоумен. Веб-конференция. *Спорт юа* : веб-сайт. URL : <http://sport.ua/conferencies/173> (дата звернення : 06.02.2019).
2. *Алексеев И.* Михаил Спиваковский : «Работа над собой». *Федерация Настольного Хоккея Санкт-Петербурга* : веб-сайт. URL : <http://www.stigahockey.spb.ru/?idnews=146> (дата звернення : 09.04.2019).
3. *Алексеев К. А.* Спортивная пресса России XIX – начала XX вв. : историко-типологический анализ : дис... канд. филол. наук : 10.01.10 / Санкт-Петербургский держ. ун-т. Санкт-Петербург, 2008. 257 с.
4. Алексей и Андрей Бабешко в гостях у «Террикона». *Террикон* : веб-сайт. URL : <http://terrikon.com/posts/57> (дата звернення : 03.07.2019).
5. Аркадий Галинский – Рихард Зорге советской журналистики. *Футболревью* : веб-сайт. URL : footballreview.ru/articles/233876 (дата звернення : 19.01.2019).
6. Аркадий Копелиович – Заслуженный журналист Украины. *Про Спорт* : веб-сайт. URL : <http://www.prosport.zp.ua/other/464-2009-10-12-08-15-24> (дата звернення : 09.11.2019).
7. Аркадий Копелиович, председатель запорожского отделения Ассоциации спортивных журналистов Украины. *Запорожский Вектор* : веб-сайт. URL : <http://vektor.zp.ua/glavnaya/novosti/739-arkadij-borisovich-kopeliovich-predsdatel-zaporozhskogo-otdeleniya-assotsiatsii-sportivnykh-zhurnalistov-ukrainy> (дата звернення : 09.11.2019).
8. Ассоциация спортивных журналистов Украины. *УСПА* : веб-сайт. URL : www.uspa.com.ua/rus/about (дата звернення : 15.02.2020).
9. *Бабешко А. А.* Донецкий футбол. XX век : история, статистика, фотографии. Донецк : Сталкер, 1988. 464 с.
10. Бакуменко Владимир. *Енциклопедія* : веб-сайт. URL : encyclopedia.it.enacademic.com/11732/damista. (дата звернення : 18.01.2020).
11. *Баняк В.* Футбольний шахіст. *Мислене древо* : веб-сайт. URL : <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:XOSOOut5MVPQJ:https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/History/Lopta/FutbolnyjShaxist.html+&cd=17&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення : 20.08.2019).
12. *Баранов В. В.* Спортивная печать Российской Федерации. Формирование новой системы : 90-е годы : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : 10.01.10. Москва, 2001. 20 с.
13. *Барский Ю.* Русские шашисты : Д. Саргин, П. Бодянский, А. Шошин. Москва : Физкультура и спорт, 1987. 160 с.
14. *Бибех Артем Франков* : «Я – Милевский в журналистике». *Футбольный Клуб* : веб-сайт. URL : footclub.com.ua/.../Frankov-Ya-Milevskiy-v-ju... (дата звернення : 23.10.2019).
15. *Безпалько П.* Лазарев Юхим Маркович. *Енциклопедія Сучасної України* : веб-сайт. URL : <http://esu.com.ua/searcharticles.php?id=52956> (дата звернення : 20.08.2019).17
16. Білостоцький Тиміш. *Пласт – український скаутинг* : веб-сайт. URL : <http://www.plast.org.ua/sto/bilostostkyu/>. (дата звернення : 21.08.2019).
17. *Білостоцький Т.* Спогади. Львів, 2000. 184 с.
18. *Блях В. А., Привіс С. Л.* Десятиріччя радянської фізкультури на Україні. К. : Радянське будівництво і право, 1935. 112 с.

19. Боденчук Володимир. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmi/human/0038680.htm> (дата звернення : 09.10.2019).
20. *Бондаренко С.* Опыт спортивного инакомыслия. Аркадий Галинский. *Урок истории* : веб-сайт. URL : <http://urokiistorii.ru/blogs/sergei-bondarenko/2339> (дата звернення : 18.12.2019).
21. Бочок Микола. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmi/human/0175955.htm>. (дата звернення : 17.09.2019).
22. *Браєвич І.* Александр Липенко. *Проза.ру* : веб-сайт. URL : <http://www.proza.ru/2011/05/25/586> (дата звернення : 01.11.2019).
23. *Бузинов В., Крыщук Н.* Расставание с мифами. Разговоры со знаменитыми современниками. Санкт-Петербург : Геликон Плюс, 2010. 323 с.
24. *Булгарин І.* Презентація книги «Історія футболу в Дніпропетровську». *Українське фото* : веб-сайт. URL : <http://ukrafoto.com/reportages.php?id=14408&photo=248708> (дата звернення : 05.01.2020).
25. В День спортивного журналіста, активісти партії побували в гостях у старійшини спортивної журналістики Миколаївщини Бориса Арова. *Європейська. Солідарність* : веб-сайт. URL : <http://mykolaiv.solydarnist.org/?p=751&lang=ru>. (дата звернення : 17.11.2019).
26. В об'єктиві часу. До 50-річчя Київської спілки журналістів. Київ : ЕксОБ, 2009. 402 с.
27. Валерію Мирському – 75! *Футбольный Клуб* : веб-сайт. URL : <http://footclub.com.ua/news/Ukraine/Prochie/638092686/Valeriu-Mirskomu-75>. (дата звернення : 18.08.2019).
28. *Валерко А.* Три історії про журналістів у футболі. Анатолій Матвійчук. *Sportarena.com* : веб-сайт. URL : <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9gQnSVmTJggJ:https://sportarena.com/football/upl/tri-istoriyi-pro-zhurnalistic-u-futboli-anatolij-matvijchuk/+&cd=40&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>. (дата звернення : 21.08.2019).
29. Валерко Валерій. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmi/human/0132433.htm>. (дата звернення : 04.10.2019).
30. *Васильєв С.* Пресс-клубный арбитраж. Сергей Васильев : персональний веб-сайт. URL : <http://www.vasyliyev.name/comments/page71.html>. (дата звернення : 28.05.2019).
31. *Вацеба О. М.* «Наш спорт» – як феномен зарубіжної української спеціалізованої преси. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* : зб. наук. пр. 2002. № 15. С. 50–61.
32. *Вацеба О. М.* З діяльності Івана Боберського в роки канадської еміграції (1921–1932). *Спорт і національне виховання* : зб. матеріалів доп. учасн. Всеукр. наук. конф., присвяч. 120-літтю від дня народж. проф. І. Боберського, Львів : 11–15 жовт. 1993, 1994. Ч. 1. С. 72–74.
33. *Вацеба О. М.* Історія фізичної культури та спорту в тематиці дисертаційних досліджень : покажчик авторефератів дисертацій з історії фізичної культури та спорту (1950–2002). Львів : Українські технології, 2003. 56 с.
34. *Вацеба О. М.* Нариси з історії західноукраїнського спортивного руху. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 1997. 234 с.
35. *Вацеба О. М.* Спорт української діаспори : бібліографічний покажчик книжкових видань з фізичного виховання і спорту української діаспори. Львів : Українські технології, 2003. 84 с.
36. *Вацеба О. М.* Український спорт : покажчик книжкових видань з фізичного виховання та спорту в Україні (1922–1941). Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 102 с.

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

37. Вацеба О. М. Феномен зарубіжної української спортивної періодики. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*. 2004. вип. 5. С. 26–34.
38. Вацеба О., Якимович Б. Гайдучок Степан : Воєнні спомини. Львів : Українські технології, 2002. С. 5–11.
39. Виктор Вацко – Лица каналов. ТК *Футбол 1* : веб-сайт. URL : <https://footballua.tv/about/face-76-viktor-vatsko>. (дата звернення : 11.05.2019).
40. Винниченко І. Яремко Іван Юрійович. *Енциклопедія історії України*. Т. 10 : Т-Я / за ред. В. А. Смолій НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2013. 688 с.
41. Відзнака від ААФУ. *Бородянський футбол* : веб-сайт. URL : borfoot.hiblogger.net/tag/. (дата звернення : 17.04.2019).
42. Вітаємо Валерія Валерка. *Бородянський футбол* : веб-сайт. URL : borfoot.hiblogger.net/tag/Валерій+Валерко. (дата звернення : 17.04.2019).
43. Вічна ватра на Личакові (могили пластунів у Львівському історико-культурному музеї-заповіднику «Личаківський цвинтар»). Львів : ЗУКЦ, 2007. 76 с.
44. Воловик Л. Вклад євреїв-харьковчан в спорт. *Музей Холокоста* : веб-сайт. URL : holocaustmuseum.kharkov.ua/digest-e/.../sport.htm. (дата звернення : 06.05.2019).
45. Вулиця Владиче. Мала проза перемиських авторів – дебюти 30-х років ХХ століття : антологія / за ред. В. Пилипович. Перемишль, 2010. 268 с.
46. Газети Радянської України. 1917–1920 : бібліогр. покажчик АН УРСР. Центр. наук. б-ка. Київ, 1979. 111 с.
47. Газети України 1930–1934 у фондах бібліотеки ім. В. І. Вернадського : каталог. Ч. 2. Київ : НБУ ім. В. І. Вернадського, 2004. 984 с.
48. Газеты СССР 1917–1960 гг. : библиографический справочник. Т. 5 : Вспомогательные указатели. Москва : Книга, 1984. 262 с.
49. Гінда В. Легенда про львівський «матч смерті». *Збруч* : веб-сайт. URL : zbruc.eu/node/20490. (дата звернення : 24.06.2019).
50. ГОЛ! Большая энциклопедия российского / под ред. Т. Кальницкой. Москва : Эксмо, 2017. 312 с.
51. Голови Шкільної ради УККА. *П'ятдесятиріччя Шкільної Ради при Українському Конгресовому Комітеті Америки* / за ред. Є. Федоренка. Нью-Йорк : Шкільна Рада, 2003. С. 39–46.
52. Горан Л. Біографія Богдана Кравціва. *Лоп'янка – чарівне бойківське село*. Львів, 2006. 132 с.
53. *Городецкий В. Учись играть в шашки*. Москва : Детгиз, 1956. 214 с.
54. *Городницкий П. Михаил Спиваковский : «Как я мстил за Джона Леннона...»*. *Федерация Настольного Хоккея Санкт-Петербурга* : веб-сайт. URL : <http://www.stigahockey.spb.ru/?idnews=478>. (дата звернення : 21.10.2019).
55. Грот Ю. И. Клуб знаменитых харьковчан. Этот непостижимый Блях. *Музей Холокоста* : веб-сайт. URL : holocaustmuseum.org.ua/articles/arkhiv...1...article. (дата звернення : 07.11.2019).
56. Грот Ю. И., Александров Ю. В. Динамо : люди, годы, факты. Харьков : ХаГИФК, 2001. 366 с.
57. Губар О. Семейство Анатра. *Всемирный клуб одесситов* : веб-сайт. URL : odessitclub.org/odessa/historytrace/anatra/index.php. (дата звернення : 10.08.2019).
58. Гуйка О. Незабутня постать – проф. І. Боберський. *Авангард*. 1953. № 8–9. С. 23–25.
59. *Дейчаківський І. Копаний м'яч у Станиславові*. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2010. 156 с.
60. Дерена М. С. Висвітлення спорту в періодичній пресі України (2000–2002) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01. Київ, 2003. 19 с.

61. Димов Ян. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmi/human/0132002.htm. (дата звернення : 14.06.2019).
62. Димченко Дмитро. *Електронний меморіал Помни Про* : веб-сайт. URL : romnipro.ru/memopage51186/biography. (дата звернення : 15.06.2019).
63. Динамо. *Енциклопедія* / под. ред. Г. Л. Черневич, Е. А. Школьников. Москва : ОЛМА-Пресс, 2003. 480 с.
64. Дідик В. Олександр Михед : «Футбол – це гра, яка формувала багатьох із нас». *Брутальний футбол* : веб-сайт. URL : <http://bfootball.com.ua/articles/intervju/oleksandr-my-xed-futbol-ce-hra-jaka-formuvaba-bahatjox-iz-nas/>. (дата звернення : 19.09.2019).
65. Доля, створена талантом. Спогади про Володимира Боденчука. Київ : Експрес-Поліграф, 2011.
66. *Дорошенко В.* Українська преса у вільному світі в роках 1961–1962. *Український щоденник Свобода*. 1963. С. 53–75.
67. Драга В. Грот Юрій Іванович. *Енциклопедія сучасної України* : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. Київ, 2006.
68. *Дрига О.* Анатолій Косый с командой «Днепр» уже 45 лет. *Городской сайт Днепра* : веб-сайт. URL : <http://gorod.dp.ua/news/85217>. (дата звернення : 02.05.2019).
69. *Друг О., Малаков Д.* Особняки Києва. *Звід Історії Пам'яток Києва* : веб-сайт. URL : ramyatky.kiev.ua/.../osobnyak-187591. (дата звернення : 11.07.2019).
70. *Енциклопедія сучасної України* / під ред. М. Железняка. Т. 5. Київ : Національна академія наук України, 2006.
71. *Енциклопедія українознавства : словникова частина* / під ред. В. Кубійович. Львів : Наукове товариство ім. Т. Шевченка. 2000.
72. *Енциклопедія українознавства. Т. 9* / під ред. В. Кубійовича. Нью-Йорк : Молоде Життя, 1980.
73. *Євсієнко М.* Словник видатних імен Городнянщини. Городня, 2002. 217 с.
74. *Жарський Е.* До історії нашого спорту. *Спортовий репортер*. 1956. № 1. С. 6.
75. *Житарюк В.* Іван Боберський – спортивний журналіст (на прикладі матеріалів на олімпійську тематику в «Ділі»). *Вісник Львівського університету. Сер. Журналістика*. Львів, 2006. Вип. 29. С. 139–142.
76. *Загірна Г.* Все життя – улюбленій справі. Професорові В. К. Крамаренку – 90 років. *Радянський спорт*. 1958. 30 травня. С. 3.
77. *Заседа Ігорь, Олімпієць и Журналіст. Life City* : веб-сайт. URL : LifeCity.com.ua/news/3177. (дата звернення : 11.08.2019).
78. *Заседа Ігор.* *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmi/human/0042143.htm. (дата звернення : 19.10.2019).
79. *Заслуженому журналісту України Георгию Кузьмину – 65! Факты* : веб-сайт. URL : <https://fakty.ua/148021-zasluzhennomu-zhurnalistu-ukrainy-georgiyu-kuzminu-65>. (дата звернення : 21.12.2019).
80. *Знаменитости. Анатолій Чайковський. Peoples. ru* : веб-сайт. URL : <http://www.peoples.ru/fians/manager/chaikovskiy/>. (дата звернення : 04. 10.2019).
81. *Знаному львівському спортивному журналісту Івану Яремку – 70! Zik* : веб-сайт. URL : zik.ua/Інформаційний портал/news/2013/01/06/387309. (дата звернення : 17.04.2019).
82. *Известный украинский спортивный журналист Александр Липенко отметил 70-летний юбилей. Газета «Бульвар Гордона»* : веб-сайт. URL : <http://www.bulvar.com.ua/arch/2012/29/5005428b55b99/>. (дата звернення : 17.08.2019).
83. *Льницький М.* Василь Пачовський (1878–1942). *Історія української літератури ХХ століття. Книга перша (1910–1930-ті роки)* / за ред. В. Г. Дончика. Київ : Либідь, 1993. С. 51–58.

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

84. Ільченко Дмитро. *Академик Віки* : веб-сайт. URL : dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1798944. (дата звернення : 11.09.2019).
85. *Кавуненко О.* Трохи гри між офіціозом. *Персонал плюс*. 2009. № 18 (320). С. 6–7.
86. *Каганов В.* Крещатик. Киевское общество автомобилистов. *Проза.ру* : веб-сайт. URL : <https://www.proza.ru/2016/10/29/215>. (дата звернення : 10.06.2019).
87. Казимеж Гемерлінг. *Видавництво Літопис* : веб-сайт. URL : litopys.lviv.ua/catalog/lviv/hemerling.html. (дата звернення : 24.05.2019).
88. Казимиров Володимир. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : static.rada.gov.ua/intranet/ukrzm/human/0132010.htm. (дата звернення : 11.09.2019).
89. *Каменецкий Ф.* В небо с Софиевской. *Газета «Порто-Франко»* : веб-сайт. URL : porto-fr.odessa.ua/index.php?artnum=art016&year=2004. (дата звернення : 07.04.2019).
90. Каневський Леонід. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : static.rada.gov.ua/intranet/ukrzm/human/0131998.htm. (дата звернення : 24.08.2019).
91. *Карацупа В.* Кім Пушкарєв. *Архив фантастики* : веб-сайт. URL : <http://archivsf.narod.ru/0000/kimpushkarev/index.htm>. (дата звернення : 11.07.2019).
92. *Карельський Є.* Вспомнили мастера, сыграли красиво. *Газета «Киевский Вестник»* : веб-сайт. URL : <http://kyiv-vestnik.com.ua/publics9048.html>. (дата звернення : 17.09.2019).
93. Карельський Євген. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzm/human/0175733.htm>. (дата звернення : 19.05.2019).
94. Карман Юрій. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : static.rada.gov.ua/intranet/ukrzm/human/0131281.htm. (дата звернення : 09.06.2019).
95. Карману Юрию – 50! *Прессинг* : веб-сайт. URL : pressing.net.ua/Persony/Stati/.../Ugiu-Karmanu. (дата звернення : 10.06.2019).
96. *Каспрук В.* Від радянської до української: історичні зміни в українській журналістиці : веб-сайт. *PRпортал України* : URL : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:qRipVI2smwsJ:prportal.com.ua/Peredovitsa/vid-radyanskoji-do-ukrayinskoji-istorichni-zmini-v-ukrayinskiy-zhurnalistici+&cd=28&hl=ru&ct=clnk&gl=us>. (дата звернення : 14.06.2019).
97. Керівник прес-служби спорттовариства «Спартак» Микола Моторний виграв всеукраїнський конкурс серед спортивних журналістів. *Спартак* : веб-сайт. URL : spartak.org.ua/.../923-kerivnik-pres-sluzhbi-sporttovaristva-spartak-miko. (дата звернення : 23.10.2019).
98. *Киркевич А. Г.* Дух пламенеющий. *Методичка* : веб-сайт. URL : metodich.ru/aleksandr-kirkevich-duhplameneuyushij-dolina-nadsona/index.html. (дата звернення : 20.12.2019).
99. *Кізин І. В.* Науково-просвітницька діяльність та педагогічні ідеї Едварда Жарського : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук. Дрогобич, 2011. 20 с.
100. Книга митців і діячів української культури / під ред. М. Бажанського. Торонто : АВРОРА, 1954. 499 с.105
101. Книга Памяти Жертв Коммунистического ТERROR. Владимир Бедункевич. *Все Адреса орг* : веб-сайт. URL : www vse-adresa.org/book-of...1/.../repression. (дата звернення : 20.12.2019).106
102. *Ковальська О.* А колеса – разного размера. *Volfoto.inf.ua* : веб-сайт. URL : volfoto.inf.ua/pagesi/istomist/statti/2013rik. (дата звернення : 18.10.2019).107
103. *Ковач А.* Педагогічна діяльність Василя Пачовського на Закарпатті у 1920-х *Бібліотека УДПУ ім. П. Тичини* : веб-сайт. URL : <http://library.udpu.org.ua/libraryfiles/psuhpedagogproblsilskshkolu/421/visnuk32.pdf>. (дата звернення : 13.09.2019).
104. *Ковтак В.* Особливості спортивної політики редакції часопису. «Новий Час» (1923–1939). *Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка. Серія «Журналістика»*. 2007. № 31. С. 184–193.

105. Кокін С. Яків Письменний. *Інститут історії України* : веб-сайт. URL : <http://www.history.org.ua/?termin=PysmennyjY>. (дата звернення : 11.06.2019).
106. Кокошко Ю. Звезде «Вечерки» – от звезды спорта. *Городской сайт города Днепра* : веб-сайт. URL : <http://dpua.info/news/news-dnepropetrovsk/obschestvo/zvezde-vecherki-ot-zvezdy-sporta.html>. (дата звернення : 07.09.2019).
107. Коломієць Анатолій. *FootballFacts* : веб-сайт. URL : <http://footballfacts.ru/autors/256641-kolomies-anatolij-fedorovich> (дата звернення : 02.04.2020).
108. Константилюк І. Георгій Мазурашу : «Цікавіше дізнаватися про успіхи земляків, ніж про зачіску Бекхема» : *Чернівецька газета «Версії»* : веб-сайт. URL : <http://versii.cv.ua/new/georgij-mazurashu-tsikavishhe-diznavatysya-pro-uspilhi-zemlyakiv-nizh-pro-zachiskubekhema/22714.html>. (дата звернення : 29.08.2019).
109. Конькобежцы России и СССР. Василий и Платон Ипполитовы. *Общество нержавого конька* : веб-сайт. URL : <http://speedskating.ru/faces/1616-vasiliy-i-platon-ippolitov.html>. (дата звернення : 18.09.2019).
110. Корзаченко Юрій. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzm/0131282.htm>. (дата звернення : 11.06.2019).
111. Костюк Л. Творческий марафон Бориса Арова. *Южная правда*. 2009. 30 апр. С. 3.
112. Кость С. Історія української журналістики (західноукраїнська преса першої половини ХХ ст. : структура, проблематика). Львів : Львівський національний ун-т ім. І. Франка, 2008. 217 с.
113. Котлярова М. Валентина Пожилова : нарис про спортивного журналіста України. *Бібліотека Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка* : веб-сайт. URL : <http://labs.journ.univ.kiev.ua/spring2017/narys-pro-sportyvnoho-zhurnalista-valenty-na-pozhylova/>. (дата звернення : 18.05.2019).
114. Кочур А. Михайло Волобуєв. *Енциклопедія Сучасної України* : веб-сайт. URL : <http://esu.com.ua/searcharticles.php?id=27738>. (дата звернення : 04.02.2020).
115. Кремко О. Миколаївську обласну асоціацію спортивних журналістів визнано найкращою. *Укрінформ Фото* : веб-сайт. URL : <http://photo.ukrinform.ua/ukr/current/photo.php?id=242891>. (дата звернення : 11.12.2020).
116. Кузнецов И. В., Фингерит Е. М. Газетный мир Советского Союза 1917–1970 : республиканские, краевые, областные и окружные газеты. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1976. 321 с.
117. Кузьмин Г. Футбольный век у золотых ворот : путешествие по закоулкам ностальгии. Киев : Символ-Т, 2011. 695 с.
118. Кузьмін Георгій. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzm/0131215.htm>. (дата звернення : 11.06.2019).
119. Кузьмович О. Сучасні визначні українці. Роман Купчинський. *Юнак*. 1969. № 11. С. 2.
120. Кулеба В. «Письмо Портнова», или Кое-что об азах полемики : веб-сайт. URL : <http://www.kuleba.kiev.ua/blog.php?action=view&id=45>. (дата звернення : 10.11.2020).
121. Куличихин А. История развития русских шашек. Москва : Физкультура и спорт, 1982. 231 с.
122. Кундієв Ю. І. Володимир Підгаєцький : повернення із забуття, 1889–1937. Житомир : Полісся, 2008. 324 с.
123. Кураса О. Белоножка и его команда. *Газета «Вечерний Николаев»* : веб-сайт. URL : <http://www.vn.mk.ua/stories.php?id=25227>. (дата звернення : 02.04.2019).
124. Кучабський Ю. В., Франко П. М. Петро Франко – гідний син видатних батьків. *Альманах «Хто ти є, Україно!»* : веб-сайт. URL : <https://htoukraina.io.ua/s2649066/petrofrankogidniysinvidatnihbatkivyu.v.kuchabskiyp.m.franko>. (дата звернення : 08.09.2019).
125. Лазарев Є. Гра слів про «гру мільйонів». *Sport.ua* : веб-сайт. URL : <http://football.sport.ua/news/113348>. (дата звернення : 18.07.2019).

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

126. *Левицький М. Ю.* С «Шахтёром» навсегда! Донецк : «Рекламный Дом», 2007. 445 с.
127. *Лейе Т.* Риск как предмет отображения (на материалах прессы о путешествиях, приключениях и спорте) : автореф. дис. ... на соискание уч. степени канд. филол. наук. : 10.01.08. Москва, 1999. 21 с.
128. *Литвин М.* Гайдучок Степан. *Енциклопедія українознавства : словникова частина Т. 5.* / під ред. В. Кубійовича. Київ : Глобус, 2003. С. 309.
129. *Литвин М., Науменко К.* Дашкевич Роман-Микола Іванович. *Енциклопедія історії України.* Київ : Наукова думка, 2004. С. 295–296.
130. *Литневская Л.* Вячеслав Кульчицкий : «Я – счастливый человек!». *Одесса-спорт* : веб-сайт. URL : odessa-sport.info/index.php?...id. (дата звернення : 04.10.2019).
131. *Лінник Ігор.* *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmj/human/0168812.htm>. (дата звернення : 17.08.2019).
132. *Лукосяк Ю.* Футбол. Первые шаги. Санкт-Петербург : Союз художников, 1998. 235 с.
133. Лучший спортивный журналист раскрыл все тайны киевского «Динамо». *Багнет* : веб-сайт. URL : <http://www.bagnet.org/news/ukraine/53119>. (дата звернення : 09.11.2019).
134. *Маєвський Володимир.* *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmj/human/0132735.htm>. (дата звернення : 19.06.2019).
135. *Мазурашу Георгій.* *Спортбук* : веб-сайт. URL : sportbuk.com»2011/03/heorhij-mazurashu. (дата звернення : 17.05.2019).
136. *Макаров В.* Три тайма с Аркадием Галинским, или Русский футбол. Владивосток : ДВГТУ, 2003. 352 с.
137. *Малькевич Д.* Александр Липенко : «Когда провожали в последний путь Лобановского, на стадион «Динамо» прилетели голуби, которых там никогда не было...». *Факты* : веб-сайт. URL : <https://fakty.ua/240816-aleksandr-lipenko-kogda-provozhal-i-v-poslednij-put-lobanovskogo-na-stadion-dinamo-prileteli-golubi-kotoryh-tam-nikogda-ne-bylo-cherez-40-dnej-oni-vnov-vernulis-na-arenu>. (дата звернення : 12.10.2019).
138. *Мармазов Руслан* «Не быть как все. Публике это нравится...». *The Kiev Times* : веб-сайт. URL : thekievtimes.ua»Спорт»...-ruslan-marmazov-ne-byt. (дата звернення : 03.09.2019).
139. *Мармазов Руслан.* *Сайт ФК «Шахтер»* : веб-сайт. URL : shakhtar.com»Менеджмент»profile/?pro. (дата звернення : 18.11.2019).
140. *Марусенко П.* Майстер Лазарєв. *Шахова Україна* : веб-сайт. URL : <http://www.chesspage.kiev.ua/?z=interview.123>. (дата звернення : 12.06.2019).
141. *Масанов И.* Словарь псевдонимов русских писателей, ученых и общественных деятелей. Т. 3. Москва, 1958. 257 с.
142. *Мейзерський М.* Одесса : итальянский след. *Репортер* : веб-сайт. URL : www.reporter.com.ua»Статті. (дата звернення : 08.05.2019).
143. *Мельник І.* Іван Боберський – батько нашого спорту. *Збруч* : веб-сайт. URL : zbruc.eu/node/11419. (дата звернення : 11.12.2019).
144. *Мельник М.* Ідеї національно-культурного відродження у фейлетонах Романа Купчинського (20–30-ті роки ХХ ст.). *Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка. Серія «Журналістика».* 2007. № 30. С. 186–195.
145. *Миротин Б.* Время и люди... Братья А. И. и В. И. Шошины. *Шашки.* 1969. № 7. С. 18–20.
146. *Мирской В.* Счастье есть дело судьбы. *Футбольный клуб* : веб-сайт. URL : <http://footclub.com.ua/news/Ukraine/Prochie/514281555/Cchaste-est-delo-sudby>. (дата звернення : 06.12.2019).

147. Михайлин І. Л. Нарис історії журналістики Харківської губернії (1812– 1917). Харків : Колорит, 2007. 357 с.
148. Мовчан Людмила. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : static.rada.gov.ua/intranet/ukrzm/human/0131115.htm. (дата звернення : 28.08.2019).
149. Москаленко Дмитро. *Телекомпанія 11 канал* : веб-сайт. URL : <http://www.11channel.dp.ua/people/42.html>. (дата звернення : 11.12.2019).
150. Моторний Микола. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzm/human/0131456.htm>. (дата звернення : 20.09.2019).
151. Назаренко М. Патриарх української спортивної журналістики Марк Левицький. *Бульвар Гордона*. 2012. № 1. С. 5–7.
152. Назаренко М. Что наша жизнь? Игра... *Газета «Бульвар Гордона»* : веб-сайт. URL : <http://www.bulvar.com.ua/arch/2006/50/457ebd874f7d9>. (дата звернення : 12.11.2019).
153. Назаркевич Юрій: «Мої два дитячі захоплення поєдналися». *Преспорт* : веб-сайт. URL : prosport.lviv.ua. (дата звернення : 17. 06. 2019).
154. Назаркевичу Юрію – 48! *ФК «Карпати»* : веб-сайт. URL : <http://fckarpaty.lviv.ua/ua/news/7375/page.html>. (дата звернення : 21.05.2019).
155. Науменко К. Франко Петро Іванович. *Енциклопедія історії України* Т. 10. / під ред. : В. А. Смолія. Київ : Наукова думка, 2013. 784 с.
156. Національна спілка журналістів України. Практичний довідник. Київ : НСЖУ, 2004. 244 с.
157. «Не в нашей воле полюбить». *Рабочая газета*. 2006. № 186. С. 5.
158. Нежигай І. Наш самый близкий лауреат. *Вечерний Николаев*. 2004. 3 фев. С.1.
159. Несенюк Микола. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzm/human/0106200.htm>. (дата звернення : 02.10.2019).
160. Нечаєва Галина. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzm/human/0131116.htm>. (дата звернення : 14.10.2019).
161. *Нижанківський Б.* «Дванадцятка». Наймолодша львівська богема тридцятих років. *Сучасність*. 1986. № 1. С. 17–18.
162. Нукельман Д. Справочник любителя шашечной литературы. *Все шашки* : веб-сайт. URL : allshashki.ru/publ/shoshinvasilij...1864.../1-1-0-13. (дата звернення : 12.01.2020).
163. О выпуске издательством «Олимпийская литература» пятитомной «Энциклопедии олимпийского спорта». *Наука в олимпийском спорте* : веб-сайт. URL : sportnauka.org.ua/uploads/nvos/articles/2016.35.pdf. (дата звернення : 07.10.2019).
164. Олейник Н. А., Грот Ю. И. История физической культуры и спорта на Харьковщине : люди, годы, факты. Харьков : Прапор, 2005. Т. 1. 357 с.
165. Отчетный доклад Президента Ассоциации спортивных журналистов Украины, члена Национального олимпийского комитета Украины М. Волобуева на III съезде (19 марта 2010 г.). *Ассоциация спортивных журналистов Украины* : веб-сайт. URL : uspa.com.ua/files/report2010.doc. (дата звернення : 21.07.2020).
166. Офіційний сайт Миколи Несенюка : веб-сайт. URL : neseniuk.rv.ua/. (дата звернення : 24.04.2019).
167. Папчинский А. 1937. Большая чистка. НКВД против ЧК. *Litrus.NET* : веб-сайт. URL : litrus.net/book/read/109?p=21. (дата звернення : 15.06.2019).
168. *Парійчук І.* «Спортові Вісті» – як предтеча західно-української спортивної журналістики першої третини ХХ століття. *Молода спортивна наука України*. 2003. Вип. 7. Т. 1. С. 221–230.

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

169. Паук О. Згадаймо призабуті імена – Степан Гайдучок. *Галичина спортивна* : веб-сайт. URL : galsports.com/news/zhadaymo...stepan.../57221.aspx. (дата звернення : 15.08.2019).
170. Періодичні видання Києва (1835–1917) : покажчик / під ред. А. М. Волобуєвої, Н. М. Сидоренко та ін. Київ : Темпора, 2012.
171. Петрів М., Гуйванюк М., Ковтун В. Січовий батько : Штрихи до портрета Кирила Трильовського. Коломия : Вік, 2012. 64 с.
172. Пилипчук П. Футбольні постаті Львова. Львів : Галицька видавнича спілка, 2008. С. 156.
173. Пильчевський Юрій – шеф-редактор холдинга «ОБОЗ.ua». *Медиабизнес* : веб-сайт. URL : www.mediabusiness.com.ua/content/.../lang,ru/. (дата звернення : 25.08.2019).
174. Пільчевський Юрій. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmi/human. (дата звернення : 08.06.2019).
175. Повернення з небуття. Анатолій Курдидик : веб-сайт. URL : lubenko.ucoz.ru/news/...z...anatolij.../2014-04-14-534. (дата звернення : 15.05.2019).
176. *Погребенник Ф.* Роман Купчинський – лицар чину і слова. *Слово і час*. 1999. № 9. С. 34–35.
177. Подвойский Николай. *Хронос* : веб-сайт. URL : www.hrono.ru. (дата звернення : 11.08.2019).
178. Позднышев Е. Имидж спортсмена : Паблик рилейшнз в спорте : науч.-метод. изд. Киев : ЧПП, 2003. Ч. 2. 144 с.
179. Попович О. Партії та розповіді шахіста з Америки. Львів : Академічний експрес, 1996. 153 с.
180. Почтили память. Футболом. *ФК Десна* : веб-сайт. URL : fcdesna.com/o-futbole-v-timе/rochtili-ramjat. (дата звернення : 16.09.2019).
181. Преса України : газети. 1917–1920 : бібліогр. покажчик. Київ : Хрещатик, 1997. 97 с.
182. Преса Української РСР 1917–1966 : стат. довідник / під ред. В. М. Скачко. Харків, 1967. 146 с.
183. Преса Української РСР 1918–1985 : стат. збірник. Кн. палата УРСР ім. І. Федорова. Київ, 1986. 175 с.
184. Преса Української РСР. 1918–1973 : наук-стат. довідник. Харків : Ред.-вид. відділ Книжкової палати УРСР, 1974. 212 с.
185. Пресс-релиз Ассоциации спортивных журналистов Украины (АСЖУ). Итоги спортивного 2010 года. *Ассоциация спортивных журналистов Украины* : веб-сайт. URL : <http://www.uspa.com.ua/files/reilis-laureats2010-rus.doc>. (дата звернення : 21.09.2019).
186. Приходько А. И. Практическая деятельность В. К. Крамаренко в области физического воспитания и спорта в досоветский период. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2008. Т. 1. С. 99–104.
187. Приходько А. И. Журнал «Красота и сила» (1913 г.) и его роль в развитии общественного физкультурного движения в Украине. *Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта*. 2007. № 12. С. 118–122.
188. Происхождение волевой гимнастики. *Триумф воли* : веб-сайт. URL : triumfvoli.pagod.ru/2.html. (дата звернення : 08.04.2019).
189. Прощай, дорогой КГБ! *Газета «Бульвар Гордона»* : веб-сайт. URL : www.bulvar.com.ua/arch/.../439ес62с40f63/. (дата звернення : 14.06.2019).
190. Пустовойт В. Володимир Боденчук : По допомогу в боротьбі зі свавіллям чиновників на місцях звертаються ті редактори, котрі ще вірять у всесилля «центру». *День*. 1999. № 114. С. 5.
191. Радецкий И. А. Анатра и авиация в Одессе. *Заря авиации*. 1916. № 2. С. 3.187

192. Радченко Людмила. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmi/human/0175971.htm>. (дата звернення : 03.09.2019).
193. Радченко Людмила: «Берегите Землю. Это наша жизнь». ФЛАУ : веб-сайт. URL : uaf.org.ua/index.php. (дата звернення : 04.09.2019).138
194. *Разумний А.* Давайте поздравим! Мэтру «Днепра вечернего» Анатолию Косому – 80! Газета «Днепр Вечерний» : веб-сайт. URL : <http://dv-gazeta.info/vechyorka/obschestvo1/kremen.html>. (дата звернення : 18.09.2019).
195. *Разумний А.* Пан спортсмен. *Днепр вечерний*. 2014. № 8. С. 3.
196. Расстреляное поколение. 37-й и другие годы. Борис Кальпус. *1937god.info* : веб-сайт. URL : 1937god.info/taxonomy/term/895. (дата звернення : 24.11.2019).
197. *Рауш В.* Летописец. *Журнал «Итоги»* : веб-сайт. URL : <http://www.itogi.ru/exclusive/2014/8/198430.html>. (дата звернення : 16.10.2019).
198. Рекунов Валерій. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmi/human/0168841.htm. (дата звернення : 09.12.2019).
199. Роман Дашкевич – відданий син України. *Фастівський сайт* : веб-сайт. URL : <http://fastiv.in.ua/node/1116>. (дата звернення : 26.09.2019).
200. *Рудницький Г.* Бодяньський Павло Миколайович. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2004. Т. 3. С. 168.
201. *Рудовский Б.* Вышла в свет первая часть книги об истории Днепропетровского футбола. *Sport.ua* : веб-сайт. URL : <http://football.sport.ua/news/130573>. (дата звернення : 11.08.2019).
202. *Садовник О.* Українські спортсмени : чи подобається їм спілкуватися з журналістами?! *Sport.ua* : веб-сайт. URL : <https://sport.ua/news/13670-ukrainski-sportsmeni-chi-podobaietsya-im-splkuvatisya-z-zhurnalistami>. (дата звернення : 13.12.2019).
203. *Сазонова Ю. О.* Спортивна преса України : особливості становлення та сучасне функціонування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з соц. комунікацій : 27.00.04. Київ, 2016. 17 с.
204. Сай Юрій. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmi/human/0131284.htm>. (дата звернення : 20.09.2019).
205. Сайт Михаила Спиваковского : веб-сайт. URL : www.spivakovsky.narod.ru/. (дата звернення : 10.10.2019).
206. *Сварник Г.* Дашкевич Роман-Микола. *Укр. журналістика в іменах*. Львів, 1996. Вип. 3. 112 с.
207. Семен Случевский. Эксперт в области спортивных информационных технологий. *Sportinform* : веб-сайт. URL : <http://www.sportinform.com.ua/185.html>. (дата звернення : 05.10.2019).
208. *Семененко П.* Иван Лебедев («Дядя Ваня»). *Bodysekret.ru* : веб-сайт. URL : bodysekret.ru/atlets/lebedev.html. (дата звернення : 07.09.2019).
209. *Сєдих Ю.* Відкладена партія. *День*. 2006. № 231. С. 6.
210. *Сидоренко Н., Холодова В.* Періодичні видання Одеси та Херсонської губернії (XIX – поч. XX ст.). *Українська періодика : Історія і сучасність* : зб. матеріалів доп. учасн. VII Всеукраїнської наук.-теор. конф. 17–18 травня 2002 Львів, 2002. С. 80–87.
211. *Сирица И.* Лестница в небо Вячеслава Ткачёва. Исповедь белого генерала. Краснодар, 2018. 692 с.
212. *Сирота Л.* Роман Купчинський – редактор і автор газети «Діло» (1924–1939). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2008. № 42. С. 189–191.
213. *Сич О.* Нарис з історії «Пласту». Івано-Франківськ, 1999. 86 с.

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

214. Сітницький Богдан. *Пласт – український скаутинг* : веб-сайт. URL : <http://www.plast.org.ua/sto/sitnystkyu/>. (дата звернення : 21.08.2019).
215. *Слобошницький М.* 25 поетів української діаспори. *Українське життя* : веб-сайт. URL : ukrlife.org/main/evshan/25poetiv12.html. (дата звернення : 24.10.2019).
216. Словник журналіста : Терміни, мас-медіа, постаті / під ред. Ю. М. Бідзілі. Ужгород : ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2007. 224 с.
217. *Случевский С.* Ершистый профи. *Футбольный клуб* : веб-сайт. URL : <http://www.footclub.com.ua/news/Ukraine/Prochie/654025557/Ershistyuy-profi>. (дата звернення : 15.12.2019).
218. *Случевский С.* Ракурс. Портрет спортивного журналіста. *Телекритика* : веб-сайт. URL : <http://www.telekritika.ua/daidzhest/2015-08-22/110348>. (дата звернення : 18.12.2019).
219. *Случевский С.* Ракурс. Хай клеवेशут. *Газета «Спорт-Експресс»* : веб-сайт. URL : <http://www.sport-express.ua/football/ukraine/news/226978-rakurs-haj-kleveschut.html>. (дата звернення : 18.12.2019).
220. Случевский Семен. *1-я Национальная Школа телевидения* : веб-сайт. URL : <http://1tvs.com.ua/teachers/sluchevskiy-semen-aleksandrovich/>. (дата звернення : 08.11.2019).
221. *Случевский С.* Молодые львы. *Телекритика* : веб-сайт. URL : telekritika.ua/ВсіПрофесія/2013-09-05/84720. (дата звернення : 17.12.2019).
222. *Слюсаренко Е.* Специализированные журналы о спорте : типологические и профильные характеристики : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : 10.01.10. Москва, 2003. 28 с.
223. Смолій Іван. *Бібліотека Літера* : веб-сайт. URL : ukrlitera.gu/index.php/literatura/327-2013-02-04. (дата звернення : 28.05.2019).90
224. Сокіл-Батько : альманах 1894–1994 / за ред. І. Гургула. Львів : Основа. 1996. 269 с.
225. Солженицын советского спорта : веб-сайт. URL : <http://ifef-lobanovsky.com/index.php?option=comk2&view=item&id>. (дата звернення : 11.04.2019).
226. Сосновський Юрій. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт. URL : static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmj/human/0131286.htm. (дата звернення : 17.11.2019).
227. Спиваковский Михаил. *Академик* : веб-сайт. URL : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/guwiki/684942>. (дата звернення : 19.11.2019).
228. Спорт на Урале. Иван Лебедев. *Спорт на Урале* : веб-сайт. URL : sportufo.ru/.../1232-lebedev-ivan-vladimirovich.html. (дата звернення : 17.08.2019).
229. Старейший николаевский журналист Борис Аров : «О времени и о себе...». *Литературный Николаев* : веб-сайт. URL : <http://litnik.org/index.php/liniya-zhizni>. (дата звернення : 12.06.2019).
230. *Старовойтова З.* Физкультурное движение в первые годы советской власти и роль Н. И. Подвойского в его развитии (1918–1925) : дис.... канд. пед. наук : 13.00.01. / Российский гос. ун-т физической культуры, спорта, молодёжи и туризма. Москва, 1968. 279 с.
231. *Старосольський Ю.* У Пласті росте новий люд. *Альманах УНС на рік 1979*. Джерзі Сіті – Нью-Йорк, 1979. С. 170–175.
232. *Степанов К. Н.* Подвойский. Москва : Молодая гвардия, 1989. 384 с.22 4
233. *Столбцов О.* Юрий Грот. *Газета «Вечерний Харьков»* : веб-сайт. URL : vcherniy.kharkov.ua/news/59368/. (дата звернення : 23.05.2019).
234. *Суник А.* Размышления о физкультурно-спортивном движении в постреволюционную эпоху (20-е годы). *Библиотека международной спортивной информации* : веб-сайт. URL : bmsi.gu/doc/74fb18f8-28dc-4fb8-bac1-ac341c2e4bb2. (дата звернення : 03.06.2019).
235. Суник А. Российский спорт и олимпийское движение на рубеже XIX–XX веков. Москва : Советский спорт, 1998. 695 с.22 7

236. *Тарасов Е.* Николай Ильич Подвойский. Москва : Воениздат, 1964. 176 с.
237. Твардовский Емельян. *FootballFacts* : веб-сайт. URL : footballfacts.ru/.../367192-tvardovskij-emelyan. (дата звернення : 21.01.2020).
238. *Тетерина А.* Дворянин Каневский. 2000. *Спорт-ревью*. 2001. № 3 (56).
239. Тимотей Сотник «Тиміш» Білостоцький : провідник української молоді. *Вісті комбатанта*. 1997. № 4. С. 36–38.
240. *Тимошенко Ю. О.* Історичні умови та специфіка розвитку спорту й фізичного виховання в радянській Україні в 20–40 роки ХХ ст. Київ, 2014. 446 с.
241. *Тимошик М.* Непересічна постать української журналістики (нарис про колишнього редактора «Молоді України» Володимира Боденчука). *Доля, створена талантом* / під ред. Ю. Бондара, М. Сороки. Київ : Експрес-поліграф, 2011. С. 145–150.
242. *Тимчишин О.* «Луг» та його преса. *Ivan Franko National University of Lviv* : веб-сайт. URL : franko.lviv.ua. (дата звернення : 24. 11. 2019).
243. *Ткаченко С.* Одесские тайны Александра Алехина. Москва : «Андрей Ельков», 2017. 256 с.
244. *Ткаченко С.* Спаситель Алехина. *ChessPro. Шахматы* : веб-сайт. URL : www.chesspro.ru/events/2010/tkachenko2.html. (дата звернення : 24.11.2019).
245. *Торпаков С.* Борис Аров – живая николаевская легенда. *Газета «Южная правда»* : <http://www.up.mk.ua/mainpage/showitem/5554>. (дата звернення : 20.09.2019).
246. *Трохимчук Ю.* Мэтр украинской фотожурналистики М. Черничкин осторожен в прогнозах к Сиднею–2000. *День*. 2000. № 161. С. 5–6.
247. *Трюхан Д.* О спорте, о любви к спорту и о журналистике. *Запорожская областная организация НСЖУ* : <http://nsju.zp.ua/blog/sport/item/27>. (дата звернення : 17.05.2019).
248. *Тупайло С.* Заслужена нагорода. *Радянське Прибужжя*. 1998. 24 груд. С. 3.
249. *Тупайло С.* Патриарх николаевской журналистики : Борису Арову–95. *Южная правда*. 2014. № 48–49. С. 5.
250. Українська діаспора : літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / під ред. В. Просалова. Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. 516 с.
251. Українська журналістика в іменах / під ред. М. Романюка. Львів, 1996. Вип. 3. 424 с.
252. *Ульянова К. М.* Преса Луганщини 1917–1938 : становлення та основні тенденції розвитку : дис... канд. з соц. комунікацій : 27.00.04. / Класичний приватний ун-т. Запоріжжя, 2009. 239 с.
253. Усатюк Юрий. *Правдиво* : веб-сайт. URL : taktfuld.ru/m/s/usatyukyuriyivich. (дата звернення : 19.10.2019).
254. *Фадєєва С.* СМІ формуєт мнение людей. *Газета «Портмоне»* : веб-сайт. URL : <http://portmone.name/portmone/2010/nomer-ot-25.05.10/intervju-nomera-smi-formiruet-mnenie-ljudej.html>. (дата звернення : 22.06.2019).
255. *Фельдман Б.* Чемпионы Страны Советов. Владимир Бакуменко. *Страницы Бориса Фельдмана* : веб-сайт. URL : www.bf2001.narod.ru/chetverg/chetv026.htm. (дата звернення : 24.05.2019).
256. *Фомін С. Л.* Горіловський. *Енциклопедія Сучасної України* : веб-сайт. URL : esu.com.ua/searcharticles.php?id=31272. (дата звернення : 12.08.2019).
257. Франков Артем. *Megogo* : веб-сайт. URL : megogo.net/name/1647121-artem-frankov (дата звернення : 23.10.2019).
258. *Хлопецький А.* И вечный бой... *Google Books* : веб-сайт. URL : books.google.com.ua/books?isbn=5444474433. (дата звернення : 17.09.2019).
259. *Хоменко Т.* «Профутбол» vs «Великий Футбол» : кого більше смотрели. *Газета «Гол!»* : веб-сайт. URL : <http://goal.net.ua/news/68489.html>. (дата звернення : 26.11.2019).
260. *Царева О. И.* Изучение биографии писателя как методическая проблема. Минск, БГУ.

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

261. *Цукерман А.* Мозоли на мозгах. *Динамо*. 1930. № 10. С. 2.
262. *Черпак Ю.* Внесок О. К. Анохіна та В. К. Крамаренка в розвиток фізичного виховання молоді в Києві (перше десятиліття XX ст.). *Інституційний репозиторій КУБГ*: веб-сайт. URL : <http://elibrary.kubg.edu.ua/2197/1/UCherpakkonfPPPO.pdf>. (дата звернення : 16.10.2019).
263. *Черчатий І.* Цей день в історії спорту Полтавщини. *Полтавщина Спорт* : веб-сайт. URL : <http://sport.pl.ua/news/3746>. (дата звернення : 03.12.2019).
264. *Чопик Г.* Вірив у нашу державність. До 115-річчя від дня народження Василя Пачовського. *Просвіта*. 1993. Вип. 23. С. 6.
265. *Чуйко О.* Анатолій Коломієць : Мріємо створити енциклопедію вітчизняного футболу. *Український Футбол*. 22 квітня. 1999. С. 4.
266. *Чунихин К.* Спортивные хроники начала XX столетия. *Николаевские новости* : веб-сайт. URL : www.niknews.mk.ua/.../avtogonku-1907-goda-odessa-nikolaev-vuigrali-.... (дата звернення : 11.10.2019).
267. Шахматы : энциклопедический словарь / под. ред. А. Е. Карпова. Москва : Советская энциклопедия, 1990. 624 с.
268. *Шаян В.* Василь Пачовський – вішун історії. *Визвольний шлях*. 1967. № 4. С. 43–49.
269. *Шведова З.* Мягкий свет его акварельной палитры. Мэтр николаевской журналистики Борис Аров. *Вечерний Николаев*. 2006. № 66. С. 2.
270. *Школьников Е.* Павел Уралец : создатель общества «Динамо». *Газета «Спорт-Экспресс»* : веб-сайт. URL : www.sport-express.ru/newspaper/2013-02-18/12. (дата звернення : 18.12.2019).
271. *Шмелёва А. С., Геккер О. Н.* Периодическая печать России (журналы и газеты) : каталог-справочник 1703–1917. Т 5. Вспомогательные указатели. Москва : Книга, 1976. 683 с.
272. *Шуневич В.* Игорь Лубченко : «Щербицкий уволил меня из «Молоді України» из-за того, что мы воспели киевское «Динамо». *Факты* : веб-сайт. URL : <http://fakty.ua/149100-igor-lubchenko-csherbickij-uvolil-menya-iz-molodi-ukra-ni-v-obcshe-m-to-iz-za-togo-cto-my-vo-s-peli-kievskoe-dinamo>. (дата звернення : 12.10.2019).
273. *Щурова Т.* Победа над страхом. *Всемирный клуб одесситов* : веб-сайт. URL : odessitclub.org/publications/almanac/alm25/alm25282-294.pdf. (дата звернення : 11.07.2019).
274. Энциклопедический словарь по физической культуре и спорту / под. ред. Г. Кукушкина. Москва : Физкультура и спорт, 1961.
275. Энциклопедический Словарь Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона. Санкт-Петербург, 1906. С. 2082.
276. *Яворівський О.* Володимир Підгаєцький : лікар, педагог, учений (До 120-річчя від дня народження). *Внутренняя медицина*. 2009. № 3(15). С. 6–11.
277. *Яковленко К.* Эдуард Киселев : «Мы делаем колбасу». *Хайвей* : веб-сайт. URL : h.ua/story/170407. (дата звернення : 11.06.2019).
278. *Яремко І.* 100 персон львівського спорту. Львів : Тріада плюс, 2010. 338 с.
279. *Яремко І.* 100 років львівського олімпізму. Львів : Тріада плюс, 2011. 336 с.
280. *Яремко І.* А першим був велосипед. *Олімпійська арена*. 2007. № 5. С. 34–36.
281. *Яремко І.* Ми пам'ятаємо. Піонери спортивної журналістики у Львові. *Телекритика* : веб-сайт. URL : telekritika.ua/daidzhest/2010-12-24/58679. (дата звернення : 21.08.2019).
282. *Яремко І.* Романтик шахів та його епоха. Степан Попель. Львів, Тріада плюс. 2009. 232 с.
283. *Яремко І.* У ногу з прогресом. Газета «Поступ» : веб-сайт. URL : brama.com/dinamic/ipub/usual.php. (дата звернення : 27. 10. 2019).

Наукове видання

**Юлія Олександрівна
САЗОНОВА**

**Спортивна журналістика України:
провідні персоналії та основні
газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.)**

Монографія

Редактор *А. Грубкіна*. Технічні редактора *Д. Кардаш, Н. Кардаш*.
Комп'ютерна верстка, дизайн обкладинки *Н. Кардаш*.
Друк *С. Волинець*. Фальцювальньо-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 14.09.2020.
Формат 70×100¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 20,08. Обл.-вид. арк. 16,7.
Тираж 300 пр. Зам. № 6003.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел. : 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018